

KURTULUŞ CEPHESİ

**LAİKLİK VE
ŞERİATÇILIK
ÜZERİNE**

ERİŞ YAYINLARI

BİRİNCİ BASKI

LAİKLİK VE ŞERİATÇILIK
ÜZERİNE

[KURTULUŞ CEPHESİ DERGİSİ]

Bu derlemedeki yazılar, *Anti-Emperyalist ve Anti-Oligarşik M¼cadelede Kurtuluş Cephesi* dergisinin 1993-2003 tarihleri arasında yayınlanmış olan 9-76. sayılardan alınmıştır.

Eriş Yayınları tarafından d¼zenlenmiřtir. 2004.

erisyay@kurtuluscephesi.com

<http://www.kurtuluscephesi.com>

<http://www.kurtuluscephesi.org>

<http://www.kurtuluscephesi.net>

İÇİNDEKİLER

- 9 **Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu, V. İ. Lenin**
Proletary, Sayı: 45, 13 (28) Mayıs 1909
- 18 **İslamcı Radikalizm: Şeriatçılık**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 12, Mart 1993
- 26 **Paranın Dini**
CEPHE, Sayı: 1991/1
- 32 **Refah Partisi Dolgusu**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 19, Mayıs-Haziran 1994
- 41 **Proletarya ve Laik-Demokratik Cumhuriyet**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 20, Temmuz-Ağustos 1994
- 49 **Küçük-Burjuva Aydınlarının Demokrasi Çıkmazı**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 20, Temmuz-Ağustos 1994
- 53 **Oligarşinin Yeni Adam Satın Alma Aracı: Alevicilik**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 20, Temmuz-Ağustos 1994
- 57 **Alevilik, Din vb. Üzerine Bir Kez Daha**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 28, Kasım-Aralık 1995
- 67 **Sömürücü Sınıflar İçindeki Bölünmeler ve Siyasal Yansuları**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 27, Eylül-Ekim 1995
- 76 **RP-DYP Hükümeti Üzerine**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 32, Temmuz-Ağustos 1996
- 83 **Refah Partisi ve Kullanılmış Oto İthali**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 33, Eylül-Ekim 1996
- 87 **Mevcut Durum ve Refahyol Hükümeti**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 37, Mayıs-Haziran 1997
- 96 **Legalleşmenin Yeni Adı: Anayasacılık**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 37, Mayıs-Haziran 1997
- 108 **Süleyman Çelebi'nin Vesilet-ün Necât'ı (Kurtuluş Yolu):
Mevlî**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 38, Temmuz-Ağustos 1997

- 122 **“Ara Rejim”, “Muhtıra” Tartışmaları, Sömürücü Sınıfların Çıkar Çatışmasıdır**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 42, Mart-Nisan 1998
- 145 **... Ve “Genelkurmay Devreye Girer” (II. Perde)**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 44, Temmuz-Ağustos 1998
- 149 **Mevcut Durum ve Gerçekler**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 46, Kasım-Aralık 1998
- 165 **... Ve “Genelkurmay Devreye Girer” (Üçüncü Perde)**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 48, Mart-Nisan 1999
- 170 **Yargıtay Başkanı Sami Selçuk ve Laiklik, Laikçilik, Burjuva Demokratik Devrim**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 51, Eylül-Ekim 1999
- 182 **Yargıtay Başkanı Sami Selçuk’un Alışılan “Konuşması”**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 57, Eylül-Ekim 2000
- 185 **Durum Tahlilleri, Komplolar ve Senaryo Yazmak**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 54, Mart-Nisan 2000
- 198 **... Ve Genelkurmay Devreye Girer: “Postmodern Darbe”**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 59, Ocak-Şubat 2001
- 205 **“Postmodern Darbe”nin Programı**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 59, Ocak-Şubat 2001
- 213 **“Bu ülkede, ‘sosyal patlama’ da olmaz, devrim de olmaz!”**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 65, Ocak-Şubat 2002
- 222 **AKP Hükümeti ya da “Merak etmeyin Ordu var...”**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 70, Kasım-Aralık 2002
- 234 **İslâm İnkılabının Gerçek ve Üstün Münevverler Aristokrasyası**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 70, Kasım-Aralık 2002
- 239 **Başörtü Radikalleri Türban Liberalleri [Eşarp, Sıkmabaş ve Türban]**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 76, Kasım-Aralık 2003
- 251 **Bir Kez Daha Laiklik Üzerine**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 70, Kasım-Aralık 2002
- 258 **Spekülasyon ve Manipülasyon Ekonomisinden Şeriat Ekonomisine mi?**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 70, Kasım-Aralık 2002
- 273 **Stratejik Ortaklık**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 73, Kasım-Aralık 2002
- 279 **Necip Fazıl’ın “Büyük Doğu”sundan ABD’nin “Büyük Ortadoğu”suna**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 77, Ocak-Şubat 2004
- 286 **Sosyalizm ve Din, V. İ. Lenin**
Novaya Zihn, Sayı: 28, 3 Aralık 1905
- 291 *Adlar ve Kavramlar Dizini*

LAİKLİK VE
ŞERİATÇILIK
ÜZERİNE

Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu V. İ. Lenin

Proletary, Sayı: 45, 13 (28) Mayıs 1909

Duma'da Synod bütçesi görüşülürken Milletvekili Surkov'un yaptığı konuşma ve bu konuşmanın taslağı görüşülürken Duma grubumuzda yapılan tartışma, özellikle şu anda son derece önemli ve ivedi bir sorun ortaya çıkarttı. Bugün "toplum"un geniş çevrelerinde dinle ilgili herşey kuşkusuz büyük ilgi toplamakta ve bu konular işçi sınıfı hareketine yakın aydınlar ve belirli işçi çevrelerine de sızmaktadır. Bu nedenle Sosyal-Demokratlara* düşen kesin görev din konusundaki tutumlarını kamuya açıklamaktır.

Sosyal Demokrasi dünya görüşünü bilimsel sosyalizm, yani Marksizm temeline dayar. Marks ve Engels'in çeşitli kereler tekrarladıkları gibi Marksizmin felsefi temeli, Fransa'daki 18. Yüzyıl maddeciliğinin ve Almanyada'ki Feuerbach (19. Yüzyılın ilk yarısı) maddeciliğinin tarihsel geleneklerini benimsemiş olan, tamamen ateist ve dine karşı tavrındaki diyalektik maddeciliktir. Unutmayalım ki, Marks'ın

* Lenin'in yazılarında geçen "Sosyal Demokrat" ya da "Sosyal Demokrat Parti" 1918 yılına kadar tüm Avrupa'da Marksistlerin ve Marksist Partilerin tanımlanmasında kullanılan bir ifadedir. Bu nedenle Rusya'daki Marksist Partinin adı da Rusya Sosyal Demokrat Partisi'dir. II. Enternasyonal'in Marksizmi terk etmesi üzerine, Marksistler ile oportünistler arasında kesin bir çizgi konulmasıyla birlikte dünya çapında Marksist Partiler "Sosyal-Demokrat" tanımını kaldırmışlardır.

taslak halindeyken okuduğu Engels'in *Anti-Dühring*'inin tamamı, maddeci ve ateist olan Dühring'i tutarlı bir maddeci olmamak ve din ile din felsefesine açık kapı bırakmakla suçlar. Yine unutmayalım ki, Engels, Ludwig Feuerbach ile ilgili yapıtında, dini ortadan kaldırmak için değil de, yeniden canlandırmak, yeni, "yüceltilmiş" bir din kurmak için savaş açtı diye Feuerbach'a çatar. Din halkı uyutmak için kullanılan afyondur.* Marks'ın bu sözü din konusundaki Marksist görüşün temel taşıdır. Marksizm bütün modern dinleri, kiliseleri ve her türlü dinsel örgütü, işçi sınıfının sömürülmesini ve ezilmesini savunmaya hizmet edecek birer burjuva gericiliğinin aracı olarak görür.

Engels aynı zamanda, Sosyal Demokratlardan "daha sol" ya da "daha devrimci" olmak isteyenlerin dine savaş açarcasına işçi partisinin programına ateist olduklarının konulması yolundaki çabalarını da sık sık suçlamıştır. Engels 1874'de Londra'da sürgünde yaşayan Blanquist geçici Komünarların ünlü manifestosundan söz ederken, onların dine savaş açmalarını budalalık olarak nitelemiş ve böylesi bir savaş açmanın dine karşı yeniden ilgi duyulmasını sağlamak ve dinin gerçekten ortadan kalkmasını engellemek için en iyi yol olduğunu belirtmiştir. Engels, Blanquistleri ezilen kitleleri din boyunduruğundan ancak emekçi kitlelerin mücadelesinin kurtaracağını, proletaryayı en yaygın biçimde bilinçli ve devrimci uygulamaya sokarak kurtaracağını kavramamakla suçlamış ve dine savaş açılmasını işçi partisinin siyasal görevi olarak yorumlamanın anarşist safsatadan başka bir şey olmayacağını belirlemiştir. 1877'de *Anti-Dühring*'inde de, düşünür Dühring'in ülkücülük ve dine karşı verdiği en ufak ödünlere karşı çıkan Engels, Dühring'in sosyalist toplumda dinin yasaklanması yolundaki sözde devrimci görüşünü de yerer.

Engels dine karşı böylesi savaş açmanın "Bismarck'ı geride bırakacak ölçüde Bismarck'cılık" yani Bismarck'ın dine (ünlü Kültür Savaşı-Kulturkampf, 1870'lerde Alman Katolik Partisine, "Merkez" partiye karşı polis kovuşturmasıyla) karşı giriştiği mücadeleyi boşuna tekrarlamaktan başka bir şey olmadığını tekrarlamıştır. Bismarck bu mücadeleyle katoliklerin militan dinciliğini uyarmaktan ve gerçek kültür çalışmalarını zedelemekten öte bir yarar sağlamamıştır. Çünkü, siyasal bölünmelerden çok dinsel bölünmelere önem vermiş, işçi sınıfının ve öteki demokratik unsurların dikkatini sınıfsal ve devrimci mücadelenin ivedi görevlerinden çekerek, en yapay, en düzmece burjuva din karşıtlığına yöneltmiştir.

Engels, sözüm ona ultra-devrimci Dühring'i Bismarck'ın saçmalığını bir başka biçimde tekrarlamak istediği için suçlarken, işçi partinin proletaryayı örgütlemekte ve eğitmekte sabırlı davranabileceğini, böylelikle dine karşı savaş açmak gibi siyasal bir kumara gi-

* Marks, *Hegel'in Sağ Felsefesinin Eleştirisine Katkı*, Giriş.

rişmeksizin dinin giderek ortadan kalkmasını sağlayabileceğini belirtmiştir. Bu görüş, örneğin Cizvitlere özgürlük verilmesini, Almanya'ya girmelerine izin çıkarılmasını, herhangi bir dine karşı polis yöntemleri uygulanmasına son verilmesini savunan Alman Sosyal-Demokrasinin özünü oluşturan öğelerden biri olmuştur. Erfurt Programındaki (1891) ünlü “Din kişisel bir sorundur” maddesi, Sosyal-Demokratların bu siyasal taktiklerinin özetidir.

Bu taktikler artık gündelik bir olay durumuna gelmiş, Marksizmin ters yönde saptırılmasına, oportünizm yönünde saptırılmasına yol açmıştır. Erfurt Programındaki bu madde, biz Sosyal-Demokratlar için, parti olarak hepimiz için din kişisel bir sorundur biçiminde yorumlanmıştır. 1890'larda Engels bu oportünist görüşü doğrudan doğruya karşısına almaksızın, buna polemikle değil somut verilerle karşı çıkılması gerektiğini ileri sürmüştür. Örneğin kendisi bu karşı çıkışı, özellikle vurguladığı bir sözle, Sosyal-Demokratların dini devlet işleri açısından kişisel bir sorun olarak aldıklarını, herhalde kendileri açısından, Marksizm açısından ve işçi partisi açısından soruna böyle bakmadıklarını söyleyerek belirlemiştir.

Marks ve Engels'in din konusundaki sözlerinin görünürdeki tarihçesi budur. Marksizme savruk yaklaşımı olanlar, düşünemeyen ve düşünmeyecek olanlar için, bu tarihçe Marksist çelişkiler ve bocalamalar niteliğinde, “tutarlı” ateizm ile dinin ağzına sunulan “hazır lokmalar”ın bir kısmını, tanrıya karşı açılmış devrimci savaş ile din-dar işçilerin gözünü boyamaya yönelik korkakça bir tavır, işçileri ürkütmekten çekinen bir tutum arasında bocalama niteliğinde bir anlamsızlık örneğidir. Anarşist şamataçıların yazılan Marksizme bu yönde yapılmış çeşitli saldırılarla doludur.

Oysa Marksizme ciddi olarak yaklaşabilen, Marksizmin felsefi ilkeler ve uluslararası Sosyal-Demokrasi deneyi üzerinde düşünebilen herkes, din konusundaki Marksist taktiklerin kesinlikle tutarlı olduğunu, Marks ve Engels tarafından özenle düşünülmüş bulunduğunu, birtakım cahillerin bocalama diye tanımladıkları tutumun gerçekte diyalektik maddeciliğin mutlak ve kaçınılmaz bir sonucu olduğunu hemen görecektir. Din konusunda Marksizmin görünüşteki “ılımlılığının” kimseyi ürkütmemek vb. endişesinden doğduğunu düşünmek çok yanlış olur. Tam tersine bu konuda da Marksizmin siyasal çizgisi, felsefe ilkeleriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır.

Marksizm maddeciliktir. Böyle olduğu için de, konusunda en azından 18. yüzyıl Ansiklopedistlerinin maddeciliği ya da Feuerbach'ın maddeciliği oranında kesin bir karşıtlığı vardır. Bu hiç kuşku götürmez. Ne var ki Marks ve Engels'in diyalektik maddeciliği, ansiklopedistlerin ve Feuerbach'ın maddeciliğini aşar, çünkü maddeci felsefeyi tarih alanında, toplum bilimleri alanında da uygular. Dinle savaşmalıyız – bu, her türlü maddeciliğin ve doğal olarak Marksizmin ABC'sidir.

Ancak Marksizm, ABC’de donmuş kalmış maddecilik değildir. Marksizm daha ileri giderek şöyle der: Dinle nasıl savaşaçağımızı bilmeliyiz, bunu yapabilmek için de inancın ve dinin kökenini kitlelere maddeci bir biçimde açıklamalıyız. Dinle savaş, soyut ideolojik öğütler çerçevesinde kalmaz, bu tür sınırlı öğütlere indirgenmemelidir. Dinle savaş, dinin toplumsal kökenini ortadan kaldırmayı amaçlayan sınıf hareketinin somut uygulamasıyla bağlanmalıdır. Din etkisini neden en çok geri kalmış şehir proletaryası, yarı-proletarya ve köylü kitlesi üzerinde göstermektedir? Burjuva ilerici aydınları, radikaller ve burjuva maddecileri bu soruya “cahil oldukları için” diye cevap verirler. O zaman da “kahrolsun din, yaşasın dinsizlik! Ateist görüşleri yaymak başlıca görevimizdir”– diye haykırmaya başlarlar. Marksistler ise, bunun doğru olmadığını, aldatici bir görüş olduğunu, dar görüşlü burjuvaların fikri olduğunu söylerler. Bu görüş dinin kökenini yeterince açıklamaz, açıklar da, maddeci biçimde değil, ülkücü biçimde açıklar. Modern kapitalist ülkelerde bu kökler genellikle toplumsaldır. Bugün dinin en derine uzanan kolu, emekçi kitlelerin toplumsal ezikliği ve hergün her saat emekçilere en dayanılmaz acıları, savaş, deprem vb. doğal afetlerden çok daha beter kahırları çektiren kapitalizmin karanlık güçleri karşısındaki çaresizliğidir.

“Tanrıların korku yarattı”. Sermayenin kör –halk kitleleri tarafından önceden sezilemediği için kör– gücünün korkusu yani proletaryanın küçük-esnafın yaşamının her adımında “ansızın”, “beklenmedik” ve “rastlantısal” bir yıkıntı, yok olma, yoksulluk, fahişelik, açlıktan ölmek gibi tehlikeler yaratan gücün korkusu, modern dinin kökenidir. Maddeciler anaokulu düzeyinde kalmak istemiyorlarsa, öncelikle bunu hatırdan çıkarmamalıdır. Kapitalist düzenin ağır işi altında ezilen ve kapitalizmin kör, yıkıcı güçlerinin insafına bağlı olarak yaşamını sürdüren kitleler, dinin bu kökenine karşı savaşmayı, sermaye egemenliğinin her türüsüne karşı birlikte, örgütlü, planlı ve bilinçli bir savaş vermeyi kendi kendilerine öğrenmedikleri sürece, hiçbir eğitici kitap bu kitlelerin kafasındaki din inancını çürütemez.

Bu, dine karşı olan eğitici kitapların zararlı veya gereksiz olması mı demektir? Hayır hiç de değil. Bu demektir ki Sosyal-Demokrasinin ateist propagandası, temel ödevine yani sömürülen kitlelerin sömürücülere karşı sınıf mücadelesini geliştirmek ödevine bağlanmalıdır. Diyalektik maddecilik ilkelerini, yani Marks ve Engels’in felsefesini yeterince incelememiş olanlar bu öneriyi anlayamazlar: (ya da en azından ilk bakışta kavrayamazlar). “Nasıl olur bu” derler. “Binlerce yıldır süregelen kültür ve ilerlemenin bu düşmanına (dine) karşı yürütülecek ideolojik propaganda, belirli görüşlerin öğretisi ve verilecek mücadele, sınıf mücadelesine, yani ekonomik ve siyasal alanda belirli amaçlara yönelik bir mücadeleye mi bağlanacak?” derler.

Bu tür sözler, Marksist diyalektiğin kavranmamış olduğunu kesin kanıtlayan karşı çıkışlardır. Bu tür çıkışları yapanları şaşıratan çelişki, gerçek yaşamdaki gerçek bir çelişkidir. Yani uydurulmuş değil de, diyalektik olan çelişkidir. Kuramsal ateizm propagandası, yani proletaryanın belirli kesimlerindeki dinsel inancın yıkılması ile bu kesimlerin sınıf mücadelesinin başarısı, ilerlemesi ve koşulları ortamında kesin bir ayrım yapmak demek, diyalektiğe aykırı düşünmek, göreceli ve değişken bir sınıfın kesin bir sınıfa dönüştürmek, gerçek yaşamda çözülmez biçimde bağlantılı olan birşeyi zorla birbirinden koparmak demektir. Bir örnek verelim. Diyelim ki, belirli bir bölgede ve belirli bir endüstri kesiminde bulunan proletarya, bir sınıf bilinci oldukça gelişmiş ve kuşkusuz ateist olan Sosyal-Demokratlar, ikincisi köyle ve köylülükle ilişkilerini henüz koparmamış olan, tanrıya inanan, kiliseye giden, hatta – bir Hıristiyan sendikası örgütlemekte olan yerel papazın etkisindeki geri kalmış işçiler olmak üzere ikiye bölünmüş olsun. Yine diyelim ki, bu bölgedeki ekonomik mücadele bir grev sonucunu doğurmuş olsun. Bu durumda bir Marksiste düşen görev, grevin başanya ulaşmasını herşeyin üzerinde tutmak, bu mücadelede işçilerin ateistler ve Hıristiyanlar olarak ikiye bölünmesine kesinlikle karşı çıkmak, bu tür herhangi bir bölünmeye engel olmaktır. Proletaryanın geri kalmış kesimlerini ürkütme, seçimlerde sandalye kaybetmek vb. endişelerden değil, modern kapitalist toplum koşullarında Hıristiyan işçilerin Sosyal Demokrasiye ve ateizme dönüşmelerinde ateist propagandadan yüz kat daha etkili olacak durumlarda ateist propaganda gereksiz ve zararlı olabilir. Böyle bir anda ve böyle bir ortamda ateist propaganda yapmak, işçilerin grevdeki tavırlarına göre değil de, dinsel inançlarına göre bölünmelerini isteyen papazların ekmeğine yağ sürmek demektir. Ne olursa olsun tanrıya savaş açılmasını isteyen bir anarşist, gerçekte papazlara ve burjuvaziye yardım ediyor demektir (ki anarşistler uygulamada her zaman burjuvaziye yardım ederler). Bir Marksistin materyalist olması, yani dine karşı olması gerekir; ancak, bir diyalektik materyalistin dine karşı mücadeleyi soyut, kuramsal, değişmez bir biçimde değil de, uygulamada sürmekte olan ve kitleleri herşeyden iyi eğiten sınıf mücadelesinin somut temeline dayanarak yürütmesi gereklidir. Bir Marksist, somut durumu bir bütün olarak gözlemlemeli, anarşizm ile oportünizm arasındaki (göreceli, değişken olan ama mutlak varolan) sınıfı ayırt edebilmelidir. Bir Marksist hiçbir zaman ne anarşistlerin soyut, sözde kalan, gerçekte ise boş “devrimciliği”ne, ne de dinle mücadeleye sırt çeviren, bunun görev olduğunu unutan, Tanrıya inanmayı kabullenen, davranışlarını belirlerken sınıf mücadelesini değil de kimseyi kırmamak incitmemek “beni sokmayan yılan bin yaşasın” kuralını bozmamak endişesiyle davranan küçük-burjuva ya da liberal aydınların oportünizmine aldanmamalıdır.

Sosyal Demokratların din konusundaki tutumlarıyla ilgili bütün sorunlar bu açıdan ele alınmalıdır. Örneğin bir papazın Sosyal Demokrat Partiye üye olup olamayacağı sorusu sık sık ortaya atılır ve bu soruya da genellikle Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin deneyi kanıt getirilerek belirsiz, kesinlikten uzak olumlu cevap verilir. Oysa Avrupa'daki deney, sadece işçi hareketine Marksist doktrin uygulanmasının değil, aynı zamanda Rusya'da bulunmayan özel tarihsel koşulların (bu koşullardan daha sonra ayrıntılı olarak söz edeceğiz) sonucu olmuştur. Bu nedenle, bu soruya kesinlikten uzak bir olumlu cevap vermek yanlış olur. Papazların Sosyal Demokrat Partiye üye olamayacakları da, olabilecekleri de kesinlikle söylenemez. Bir papaz gelip de, ortak siyasal çalışmamıza katılmak ister, parti görevlerini dürüstçe yapar ve Parti programına karşı çıkmazsa Sosyal Demokratların safına katılması olumludur. Çünkü bu dinsel inançları arasındaki çelişki sadece kendisini ilgilendiren bir olay, kişisel çelişkisi olacaktır. Üstelik bir siyasal örgüt, üye alırken onların görüşleri ile kendi programı arasında bir uzlaşmazlık olup olmadığını araştırma durumunda değildir. Aslında böyle bir durum Rusya'da kesinlikle olanaksız olması yanı sıra, Batı Avrupa'da bile ender görülen, olağanüstü bir olaydır. Ama diyelim ki, bir papaz Sosyal Demokrat Partiye üye oldu da, sonra Parti içinde din propagandası yapmaya kalkıştı, işte o zaman Parti onu kesinlikle ihraç edecektir. Bize düşen, sadece Tanrıya inancını sürdüren işçileri Sosyal Demokrat Partiye almak değil, özellikle bunları partiye kaydetmeye çalışmaktır. Onların dinsel inançlarına karşı çıkmamalıyız, ama onları kendi programımızın ruhuna uygun olarak eğitmek için, programımıza karşı etkin bir mücadeleye yol açmamak için bu tür işçileri saflarımıza kaydetmeliyiz. Parti içinde düşünce özgürlüğüne hak tanırız. Ancak bu özgürlük, gruplaşma özgürlüğüyle belirlenen sınırlı bir özgürlüktür. Yoksa Parti çoğunluğunun karşıt olduğu görüşleri yaymaya çalışanlara el verecek değiliz.

Bir başka örnek daha alalım. Sosyal Demokrat Partinin bütün üyeleri, hiçbir ayırım gözetmeksizin, "sosyalizm benim dinimdir" dedikleri için ve bu söze uygun görüşleri yaymaya çalıştıkları için eleştirilip kısıtlanmalı mıdır? Hayır! Bu durumda Marksizmden (bunun doğal sonucu olarak sosyalizmden) bir sapma olduğu tartışma götürmez, ne var ki bu sapmanın anlamı, göreceli önemli durumlara göre değişir. İşçilerle konuşan birinin, sözlerini daha iyi anlatmak, konuya daha kolay girmek, görüşlerini geri kalmış kitlelerin alışık oldukları çerçevede içinde aktarabilmek amacıyla bu tarzda konuşması bir olaydır. Bir yazarın "Tanrı yaratmak"tan ya da tanrı yaratan sosyalizmden (Lunacharski ve arkadaşları örneği) sözetsmi çok daha başka bir olaydır. Birinci örnekte herhangi bir kısıtlama, konuşmacının özgürlüğünü, "pedagojik" yöntemlerini seçme özgürlüğünü baltalayıcı bir tutum

olduğu halde, ikinci örnekteki parti kısıtlaması gerekli bir davranış olur. Kimileri için “sosyalizm bir dindir” sözü, dinden sosyalizme geçişin bir biçimidir, kimileri için de sosyalizmden dine bir dönüşümdür.

Şimdi de Batı’da “din kişisel bir sorundur” savının oportünist yorumuna yol açan koşulları ele alalım. Kuşkusuz buna yol açan koşullar bir bütün içinde, işçi sınıfı hareketinin çıkarlarını geçici çıkarlar adına feda etmek gibi oportünist davranışların tümüne yol açmış olan koşullardır. Proletaryanın partisi devletin dini kişisel bir sorun olarak belirlemesini ister, ancak halkın afyonu niteliğindeki dini, dinsel batıl inançlara karşı savaşı “kişisel sorun” olarak görmez. Oysa oportünistler sorunu saptırarak, Sosyal Demokrat Partinin dini kişisel bir sorun gibi yorumladığı izlenimini uyandırmaya çalışırlar.

Din konusundaki konuşmayı tartışırken Duma’daki grubumuz tarafından açıklığa kavuşturulmamış olan bir başka durum da, oportünist saptırmalara ek olarak, Avrupa Sosyal Demokratlarının din konusundaki bugünkü aşırı kayıtsızlıklarına yol açan özel tarihsel koşulların da varlığıdır. Bu koşullar iki yönlüdür. Birincisi, dinle savaşmak görevi, tarihsel açıdan devrimci burjuvazinin görevidir ve Batıda burjuva demokrasisi, feodalizme ve orta çağ düzenine karşı giriştiği kendi devrimleri döneminde bu görevi büyük ölçüde yerine getirmiş (ya da engellemiştir). Gerek Fransa’da, gerek Almanya’da burjuvazinin dinle savaşma geleneği vardır ve bu sosyalizmden (Ansiklopedistlerden ve Feuerbach’tan) çok önce başlamıştır. Rusya’da ise, burjuva demokratik devrimimizin kendine özgü koşulları nedeniyle, bu görev de hemen hemen tümüyle işçi sınıfının omuzlarına yüklenmiştir. Ülkemizdeki küçük-burjuva demokrasisi (Narodnikler) bu konuda (Vekhi’de yazan Kara Yüz Kadetler veya Kadet Kara Yüzler’in sandığı gibi) gereğinden fazlasını değil, Avrupa’da yapılmış olanla karşılaştırıldığında yeterinden çok daha azını yapmıştır.

Öte yandan, burjuvazinin dinle savaşma geleneği, Avrupa’da bu savaşın anarşistler (burjuvaziye şiddetle saldırılarına karşın, aslında burjuva dünya görüşünün yanında yer aldıkları, Marksistler tarafından defalarca belirtilen anarşistler) tarafından saptırılmasına yol açmıştır. 1880’lerde Latin ülkelerinde anarşistler ve Blanquistler, Almanya’da (Dühring’in öğrencisi olan) Most ve onu izleyenler, Avusturya’da anarşistler, dine karşı savaşta devrimci söylevleri aşırılığa götürmüşlerdir. Şimdi ise Avrupalı Sosyal Demokratların, anarşistlerle karşılaştırıldıklarında, işi öteki uca çekmelerine şaşmamak gerekir. Bunun nedeni anlaşılabilir ve belirli ölçüde hoş görülebilir. Fakat Rusya’daki Sosyal Demokratların Batının kendine özgü tarihsel koşullarını akıldan çıkarmaları doğru olmaz.

İki yönlü olduğunu belirttiğimiz koşulların ikinci yönü de şudur: Batıda, ulusal burjuva devrimleri sona erdikten sonra, az çok dinsel

özgürlük sağlandıktan sonra, dine karşı demokratik savaş yürütme sorunu, burjuva demokrasinin sosyalizmle mücadelesi sırasında öylesine geri plana itilmiştir ki, burjuva hükümetleri kasıtlı olarak dine karşı sözüm ona liberal bir “saldırı” örgütleyerek kitlelerin dikkatini sosyalizmden uzağa çekmeye çalışmışlardır. Almanya’daki *Kulturkampf*’ın ve Fransa’da burjuva cumhuriyetçilerin dine karşı mücadelesi bu tür olaylardır. Burjuvazinin, işçi sınıfı kitlelerinin dikkatini sosyalizmden uzaklaştırmak amacıyla dine karşı giriştiği mücadele, bugün Batılı Sosyal Demokratların din savaşına “kayıtsız” duruma gelmelerine yol açmıştır. Bu da kolayca açıklanır ve anlaşılır bir olaydır, çünkü Sosyal Demokratlar burjuva din karşıtlığı ile Bismarck’cı tutumun karşısında din savaşını sosyalizm mücadelesine bağımlı kılmak zorunda kalmışlardır.

Rusya’da ise koşullar oldukça başkadır. Proletarya bizim burjuva demokratik devrimimizin öncüsüdür. Bu nedenle, orta çağın tüm kalıntılarına ve bu arada eski resmi dine ve bunu canlandırma, yeniden biçimlendirme yolundaki tüm girişimlere karşı yürütülecek mücadeledeki ideolojik öncü de proletaryanın partisi olmalıdır. Bu yüzden, Engels dinin kişisel bir sorun olduğunu devletin belirlemesi yerine, Sosyal Demokratların ve partilerinin bu beyanda bulunmalarındaki oportünizme çatarken oldukça ılımlı olmasına karşın, bu sapmanın Rus oportünistleri tarafından ithaline yüz kat daha sert karşı çıkardı.

Duma grubumuz, Duma kürsüsünden dinin halkın afyonu olduğunu açıklamak ve böylelikle Rus Sosyal Demokratlarının din konusundaki bütün sözlerine temel sağlamakla doğru davrandılar. İşçi daha ileri götürüp, ateizm tartışmasının ayrıntılarına inmeleri gerekir miydi? Gerektiği kanısında değiliz. Böyle bir tutum, proletaryanın partisini din mücadelesini abartıyor durumuna düşürebilir, din konusunda burjuvazinin mücadelesi ile sosyalist mücadele arasındaki ayrımı gözden silebilirdi. Kara Yüz Dumasındaki Sosyal Demokrat grubun ilk görevi başarıyla yerine getirilmiştir.

Sosyal Demokratların ikinci ve belki de onlar için en önemli görevi, yani kilisenin ve din adamlarının işçi sınıfına karşı açılan savaşta Kara Yüz hükümetini ve burjuvaziye destekleyerek aldıkları sınıfsal tavrı kitlelere açıklamak görevi de başarıyla gerçekleştirilmiştir. Kuşkusuz bu konuda daha pek çok şey söylenebilir. Sosyal Demokratlar da bundan sonraki konuşmalarında yoldaş Surkov’un dediklerini nasıl geliştireceklerini de bileceklerdir. Surkov’un konuşması şimdiki haliyle de kususuzdur ve bu konuşmayı bütün parti örgütlerinin yayması Partimizin kesin görevidir.

Üçüncü görev, Alman oportünistlerinin sık sık saptırdıkları “din kişisel bir sorundur” önerisinin doğru anlamını ayrıntılarıyla açıklamaktır. Ne yazık ki, Yoldaş Surkov bunu yapmadı. Bu konuda Duma gru-

bumuzun daha önceki çalışmalarında yoldaş Belousov tarafından bir yanlış yapılmış ve bu yanlış o zaman Proletarya'da yansıtılmış olduğu için yoldaş Surkov'un bu konuya değinmemiş olması üzücüdür. Duma grubundaki konuşmalar göstermektedir ki, ateizm tartışması, dinin kişisel sorun olması isteğinin doğru yorumlanması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bütün Duma grubunun yanlışlığı için sadece yoldaş Surkov'u suçlayacak değiliz. Üstelik, bu noktada sorunu yeterince açıklığa kavuşturmadığımız ve Alman oportünistleri karşısında Engels'in tutumunu Sosyal Demokratlara yeterince anlatamadığımız için bütün Partinin suçlu olduğunu da itiraf etmek zorundayız. Duma grubunda tartışma göstermektedir ki, bu sorun üzerinde Marks'ın öğretilerini hiçe saymak gibi bir tutum değil, tamamen bir yanlış anlama söz konusudur ve bu yanlışın grubun bundan sonraki konuşmalarında düzeltileceğine inanıyoruz.

Yoldaş Surkov'un konuşmasının bütünüyle kusursuz olduğunu ve bütün örgütler tarafından yayılması gerektiğini bir kere daha tekrarlıyoruz. Duma gurubu bu konuşmayı tartışırken Sosyal Demokrat olarak görevini yerine getirdiğini göstermiştir. Grupla Partiyi daha yakınlaştırmak, grubun zor koşullarda çalışmalarını Partiye aktarmak ve Parti ile Duma grubunun çalışmaları arasında ideolojik bütünlük sağlamak amacıyla, Duma grubundaki tartışmaların parti yayın organlarına daha çok yansıtılması dileğimizdir.

V. İ. Lenin

Proletary, Sayı: 45

13 (26) Mayıs 1909

İslamcı Radikalizm: Şeriatçılık

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 12, Mart 1993

Muammer Aksoy ve Bahriye Üçok'un öldürülmelerinden iki yıl sonra, 24 Ocak 1993 günü Uğur Mumcu'nun öldürülmesi, "radikal islamcılar"ı bir kez daha gündeme getirmiştir.

"Müslüman bir ülke"de "salyangoz satıcısı"na benzeyen ve oligarşinin bir dizi operasyonlarıyla –açık ya da gizli örgütlülüklerini– yitiren küçük-burjuva milliyetçi-devrimcilerinin bireysel aydın düzeyinde kalmış son birkaç bireyinden bu üçünün öldürülmeleri, kaçınılmaz olarak islamiyet üzerine vaazlar vermekten çok, şeriatçılık üzerinde daha dikkatle durulmasını gerektirmektedir.

Turan Dursun'un ("faailleri şimdilik bulunmuş" olsa da) aynı şeriatçı kesimler tarafından öldürülmüş olması, sorunun sadece milliyetçi-devrimci kesimin laiklik temelinde ("kemalist-laikçiler") şeriatçılarla girdikleri bireysel mücadelenin ürünü olmadığını göstermiştir.

Uzun yıllar önce, 1969'da İmren Öktem'in cenaze töreninden başlayan şeriatçıların küçük-burjuva aydınlarna yönelik saldırıları, 22 Şubat 1970'deki Kanlı Pazar olayı ile kitleselleşmesi ve aynı yılın sonunda devrimci Battal Mehetoğlu'nun Cuma namazından çıkan şeriatçılar tarafından öldürülmesiyle genişlemesi, 1975'lerden itibaren MHP'li faşist milislerin saldırılarının yoğunlaşmasıyla uzun süre ülkemiz

solunun gündeminden çıkmıştır.

1980 sonrasında 12 Eylül generallerinin “anti-komünist güç” olarak şeriatçıları özel olarak güçlendirmesi, solda fazlaca önemsenmezken, kimi çevrelerin kemalist-laikçilerin islamcılarla çatışması olarak konuyu küçümsemesi de eklenince yıllar solda tam bir “tarafsızlık” yaratmıştır.

Bu “tarafsızlık”, ulusal harekette “din silahının kullanılması gerektiği” şeklindeki pragmatik anlayışla birleşerek ve de İran “devrimi”nin “anti-emperyalizmi” ile beslenerek yalın bir taraflılık görünümü bile vermeye yönelmiştir. Böylece herşey birbirine karışmış, kimin ne yapacağını bilinmediği, dolayısıyla her kafadan bir sesin çıktığı bir politik-ideolojik belirsizlik solda egemen olmuştur.

Muammer Aksoy, Bahriye Üçok ve son olarak da Uğur Mumcu’nun şeriatçılar tarafından öldürülmesi karşısında, doğrudan sol örgütlerin açık unsurlarını ya da kendine “Marksist” diyen küçük-burjuva aydınlarını hedeflemediği için “sessiz kalınması”, şeriatçılığın devrim mücadelesinde ve devrimci iktidar koşullarında bir “sorun” olmayacağı kanısının yeni yetişen devrimci kuşakta yaygınlaşmasına neden olacağı ve hatta olduğu bile düşünülmez oldu.

Oysa gerek 12 Eylül öncesi faşist milis saldırılar, gerekse 1965-70 arasındaki şeriatçı saldırılar bu tür “sol-Marksist” bireylere kolay kolay yönelememiştir. Bedrettin Çömert, Prof. Bedri Karafakioğlu, Prof. Cavit Orhan Tütengil, Orhan Yavuz gibi bireylere yönelebilen, CHP milletvekili öldürebilen, Abdi İpekçi’yi MİT işbirliği ile vuran faşist milisler soldaki örgütlerin unsurlarına aynı saldırıyı yöneltememişlerdir. Çünkü buralara yönelik saldırılar, hem teknik olarak olanaksızdı, hem de istenilen amaca ulaşmaya hizmet etmeyecekti. Bu durumda bir bütün olarak sol, bu cinayetler karşısında belli bir ortak tavır geliştirememiştir. Her zaman bu bireylerin devrimci mücadeleyle olan ilişkisi, devrimci örgütlerle olan yakınlığı gözetilmiştir. Ama hiçbir zaman devrimin demokratik niteliği hesaba katılmamıştır. Gene de her koşulda bu cinayetler toplumu her yönden etkilemiştir.

12 Eylül sonrasında, bu tarihsel zemin üzerinde başlayan anti-kemalist moda, İran’ın Amerikan emperyalizmi ile olan çatışmasının etkisiyle birleşerek “hoşgörü” havasının yayılmasına neden olmuştur. Oysa, ülkemiz solunda, gerek ülkemiz devriminin demokratik niteliği, gerekse İran’ın anti-Amerikancı tutumunun feodalite ile olan ilişkisi yer yer ortaya konulmuştur.

Devrimimizin demokratik niteliği, aynı zamanda devrimci iktidardan laik olmasını zorunlu kılar. Öte yandan Marksist-Leninistler için, din, egemen sınıfların halk kitlelerini uyutmak için kullandığı bir afyon olduğu tartışma götürmez gerçeklerdir. Ama ülkemiz solunda bunlar sadece laftır!

“Nüfusunun %99’u müslüman olan bir ülkede” diye başlayan

konuşmalar, devrimci propagandada din konusunun “tali” kılınmasını gerektirdiği, kitleye “tanrı yoktur”, “din afyondur” diye gitmenin “çocukluk” olduğu, kitleleri devrimcilerden uzaklaştırdığı vb. sözlerle yıllar boyu devam etmiştir. Sonunda birilerinin Latin-Amerika’nın “gerilla papazları”na özenerek “gerilla imamlar” için özel örgütler kurmaya ve bunun için özel teoriler geliştirmeye yönelmesi hiç de şaşırtıcı olmamaktadır.*

Bugün ülkemizdeki şeriatçılar açıkça laikliğe karşıdırlar ve bunu her fırsatta açıklamaktadırlar. Üstelik laiklik konusunda kemalist olan ya da olmayan ayrımı yapmamaktadırlar. Laikliğin, Avrupa’da burjuva devrimleriyle birlikte, feodal toplumun temel iktidar odaklarından birisi olan kiliseyi iktidardan uzaklaştırma mücadelesinde ortaya çıkmış bir belirleme olması gerçeği, aynı zamanda dinsel örgütlenmelerin (ister şeriatçı müslümanlar olsun, isterse klaerist hiristiyancılar olsun) anti-laïssızmin iktidar olma amacını ifade ettiği tarihsel temelde ortaya koymaktadır.

Dinsel bir ideoloji olarak şeriatçılık, ülkemizde oligarşinin biçimsel laikliği koşullarında gerçek karşıtı Marksizm-Leninizmde bulunması son derece doğaldır. Bu yüzden her Marksist, er ya da geç şeriatçılarla bir mücadeleye girmeksizin iktidarı ele geçiremeyeceğini ya da geçirildiği koşullarda bu mücadelenin kaçınılmaz olacağını hesaba katmak zorundadır. (Tabi sözümüz Marksist-Leninistlerdir. Kendini solcu zannedip, “radikal müslümanlar”la solun ittifak kurmasını sağlamaya çalışmış M. Belge, İskender Savaşır gibilerine değil.)

Gene de bunlar tek başına ülkemizdeki şeriatçılığın bütün boyutlarını ortaya koymaya yeterli değildir.

Anadolu hareketi ile hilafetin ortadan kaldırılmasından 1979 yılına kadar şeriatçılık kendisini kısmi ayaklanmalarla ortaya koymakla birlikte –ki en önemlisi Suriye’deki Hama ayaklanmasıdır– hiçbir dönemde iktidarı ele geçirememiştir. İran’da mollaların iktidara gelmeleri bu nedenle şeriatçı kesimler açısından bir dönüm noktası olarak ortaya çıkmıştır.”Radikal müslümanlar” ya da “radikal islamcılar” olarak Batı basın-yayın organlarıncı tanımlanan İran’daki molla rejimi bugüne kadar düzenin gözeneklerinde yaşayan ve egeyen sınıflar ile emperyalizmin icazetiyle faaliyet gösteren şeriatçılara

* Bunlar içinde en ilginç, “müslümanları” kazanmak amacıyla olsa gerek, “Türklere”in Orta-Asya’dan Anadolu’ya gelmelerinden sonra “ilerici islamiyetin” “Türkler tarafından nasıl gericileştirildiği” üzerine yapılan teoridir. Türklere yönelik milliyetçi-ulusal bir hareketin Türk düşmanlığı yapması son derece doğaldır. Son Bosna-Hersek olayında Sırp lar hemen hemen benzer gerekçeler ileri sürmektedir, tek farkla, bu kez düşman müslümanlardır. Ama bunu sol adına ileri sürmek ve İslam radikalizmi adı altında şeriatçılığın kendi devletine sahip olarak faaliyet yürüttüğü bir dönemde özel bir teori haline getirmek çok daha tehlikelidir. Bu konuda III. Enternasyonal’in tartışma ve kararları yeterince bilgi vericidir.

hem bir itme vermiş, hem de bölünmelere neden olmuştur.

Yukarda ifade ettiğimiz gibi, düzenin gözenekleri arasında yaşamasına izin verilen şeriatçılar, aynı zamanda anti-komünist faaliyetlerdeki “değerli katkılarında dolayı” düzen tarafından sürekli kollarırken, günümüzde başlı başına bir iktidar alternatifi durumuna yönelmişlerdir. Özellikle geri-bıraktılmış ülkelerde halkın düzene karşı tepkilerinin pasifize edilmesinde ek fonksiyonlar üstlenmiş şeriatçılığın iktidara yönelik hareketinin ortaya çıkması, aynı zamanda devrimci hareketin bir alternatifi olarak faaliyet göstermesini getirmiştir. Düne kadar düzen içinde, düzenin devrimlere karşı korunmasının ek gücü olan bu kesimlerin bu yeni yönelimi, ister istemez eski tarzda faaliyetlerinin değişmesini getirmiştir. Son dönemde başta Refah Partisi olmak üzere tüm şeriatçı kesimlerin “radikal söylem” içine girmeleri ve çokluk devrimci hareketin düzene yönelik eleştirilerini seslendirmeleri bu yönelimin ürünüdür. Kitlelerin devrimci mücadelelerde giderek yıprandığı, askeri darbelerle kesintiye uğratıldığı ve işkencelere maruz kaldığı ülkelerde düzen tarafından kollanan bir “radikal muhalefet”in etkisini genişletmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Burada ister “radikal” olsun, isterse “ılımlı” olsun şeriatçı hareketin üç özelliğinin altı çizilmek zorundadır.

Birinci özelliği, bu hareketin demokratik ve sosyalist devrime karşı olmasıdır. Bu, şeriatçılığın kendi öznel ideolojik yaratımı değil, hareketin kendi sınıfsal niteliğinden kaynaklanan bir niteliktir. İran’daki molla rejiminin sınıfsal niteliğinin net biçimde ortaya koyduğu gibi, bu hareket, müslümanlığın varolduğu ülkelerde biçimlenmiş feodal tüccar kesimlerin iktidar hareketidir. Bu kesimler, tarihsel olarak kapitalizm tarafından tasfiye edilmek durumundadır. Ancak emperyalist aşamada, gerek burjuvazinin devrimci niteliğini yitirmesi, gerekse emperyalizmin sömürge ve yarı-sömürge ülkelere ilk girişinde yerli egemen sınıfların tümüyle ittifak kurması sonucu devrimci tarzda tasfiye edilememiştir. Bu ülkelerde burjuvazi kendi devrimini yapacak durumda değildir ve bu görev proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilecek demokratik halk devriminin kapsamına girmiştir.

İkinci özelliği, temsil ettiği sınıfın karakteri gereğince, her zaman burjuvazi ile uzlaşabilmesidir. Günümüz bağlamında söylersek, şeriatçı hareket sınıfsal niteliği gereği, emperyalizm ve oligarşi ile uzlaşma özelliğine sahiptir. Bu kesimlerin “uyum-çatışma” diyalektiği içindeki hareketi, aynı zamanda onların emperyalizm ve oligarşinin çıkarlarıyla olan bağımlılığına dayanır. Dolayısıyla oligarşinin tüm siyasal ilişkileri içinde yer alabilme durumundadır. Son dönemde Hizbullah olarak faaliyet gösteren şeriatçı kesimin “kontra-gerilla” ile özel bağlantısı ne kadar muğlaksa, temsil edilen sınıfın oligarşi ile “uyum”u o denli neseldir.

Üçüncü özelliği, “ümme” temelinde her türden sınıfsal ve

ulusal farklılığı yadsıması ve bu farklılık temelinde yürütülen faaliyetlere karşı olmasıdır.

Hizbullah hareketi, “radikal islamcılar”ın, yani her çeşidinden şeriatçıların emperyalizm ve oligarşi ile uzlaşma ve onlarla birlikte hareket etme özelliklerini açık biçimde Kürt ulusal hareketi bağlamında göstermektedirler. Hizbullahçıların Kürt ulusal sorununda ortaya çıkışı tek boyutlu değildir. Hizbullahçıların karşı hareketi, yukarıda belirttiğimiz gibi, sınıfsal niteliği gereği oligarşik devlet güçlerinin hareketi ile “uyum” içindedir. Bu nedenle bunların doğrudan oligarşi tarafından, onun gizli örgütleri aracılığıyla örgütlenmesi gerekmemiştir. Ayrıca yıllar boyu devletin özel kollaması altında yaşamlarını sürdürmüş şeriatçı kesimlerin devletle işbirliği yapmaları yeni değildir.

Başta da belirttiğimiz gibi 1970 yılında bu kesimlerin devrimci kitleye ve devrimcilere yönelik saldırıları en üst boyutlara ulaşabilmiştir.

Tüm bu saldırılarda polisin nasıl açıktan onlara destek verdiği herkes tarafından bilinmektedir. Ama gene aynı dönemde, aynı şeriatçı kesimler kendilerini devletle özdeşleştiren küçük-burjuva aydın kesime de saldırmaktan geri durmamışlardır. Anayasa Mahkemesi Başkanı İmren Öktem’in cenaze töreninde meydana gelen olay, günümüzdeki silahlı saldırıların bir parçası durumundadır.

Bu yüzden Hizbullahçıların özellikle PKK’lılara yönelik eylemleri, bu kesimin sınıfsal niteliği ve tarihsel evrimi bir yana bırakılarak tanımlanamaz. Aynı şekilde Hizbullahçıların devletle ilişkisini, devletin bir “iş”, “becerisi” gibi göstererek ifade etmek, bu hareketin amaçlarını küçümsemek, hatta görmezlikten gelmek demektir. Hizbullah hareketi, genel olarak dinsel ideolojiyi kendisine dayanak yapan feodal tüccar-esnaf kesiminin Kürdistan’da oligarşinin olası bir otorite boşluğu koşullarında kendi iktidarlarını kurmaları yönündeki tutumunun bir yansımasıdır. Ayrıca 1987-89 yıllarında Mardin, Cizre, Şırnak, Batman vb. yerlerde gerçekleştirilen kepenk kapatma eylemlerinde, aynı kesimlerin PKK ile birlikte hareket ettikleri unutulmalıdır.*

Sözün özü, Hizbullah hareketinin ülkemizde kendini dışa vurduğu gibi, şeriatçılık mevcut düzenin olduğu gibi korunmasından yana bir geri sınıf hareketidir; dolayısıyla emperyalizmin her dönem-

* Olayın ilginç boyutlarından birisi de Hizbullahçıların kendilerini kitlelere mağdur gibi göstermeye özel önem vermiş olmalarıdır. 1990 yılında Hizbullahçı birinin PKK tarafından öldürülmesi üzerine yayınladıkları bildiriye, PKK’dan “kardeş” olarak söz etmeye özen gösterirken, PKK’nın kendilerine yönelik saldırıları durdurmasını, aksi halde karşılık verecekleri tehdidinde bulunmuşlardır. Dergilerinde bu bildiriye yayınlarken, aynı zamanda sola işbirliği çağrılarını yapıyorlardı ve buna tek yanıt veren İ. Savaşır, M. Belge gibi hikmeti kendinden menkul kişiler olmuştur. Tabi PKK’nın “yurtsever din adamları” örgütü kurmaya yönelmesi bir yanıt olarak ele alınmazsa.

de devrimci mücadeleye karşı kullanabileceği ve kullandığı bir güçtür. 12 Eylül öncesinde açıkça görüldüğü gibi, MHP'li faşist milislerin devletle ilişkisi ile Hizbullahçıların devletle ilişkisi bir ve aynıdır.

Hizbullahçılar açısından da olsa, bu kesimlerin devletle ilişkilerini irdelediğimizde karşımıza her zaman çıkan temel olgu, ister siyasi partiler aracılığıyla olsun, isterse doğrudan devlet aygıtının kendi iç mekanizmaları aracılığıyla olsun, mevcut düzenin korunmasıdır. Sadece Hizbullahın Batman bölgesinde örgütlenmesinin onlarca yıllık bir faaliyetin ürünü olduğu bilinmektedir. 1978 Aralık ayında meydana gelen Maraş Katliamı arifesine kadar “Maraş Vali vekili” olan Abdülkadir Aksu'nun, aynı zamanda Özal Hükümetinde İçişleri Bakanı olması sıradan bir olay değildir. Keza Abdülkadir Aksu'nun Batmanlı olması da sadece “tesadüf” olarak açıklanamaz. Öte yandan I. ve II. MC iktidarlarında MSP'nin İçişleri Bakanlığını üstlenmiş olması da raslantı ya da “koalisyon pazarlığının bir sonucu” değildir. Ve gene tüm bu süreçte şeriatçılar ile faşistlerin sürekli işbirliği yapmaları da diğer önemli bir olgudur.

1991 Ekim seçimlerinde RP ile MÇP'nin “Kutsal İttifak” olarak seçime katılmaları bu kesimler arasındaki ilişkilerin bir sonucudur. 1970'lerde şeriatçı kesimlerin tabanından MHP'ye yönelik kaymalar, 1980 sonrasında ters yönde gelişmiştir. Bu da iki kesimin ilişkilerinin sadece ortak hareket etme ile sınırlı olmayıp, aynı zamanda kadrosal açıdan da birbirlerine yakın olduğunu gösterir.

Görüldüğü gibi, olayların gelişimi uzun bir döneme yayılmakta ve bir bütün olarak şeriatçılık faaliyetleri olarak birleşmektedir. Bunların kendi içinde değişik guruplara ayrılmaları ve değişik tarikatlar ya da örgütler olarak farklılaşmaları, olayın bütünsel bir şeriatçılık olayı olmasını ortadan kaldırmamaktadır.

Bu yüzden şeriatçılığı sadece Hizbullah olarak değerlendirmek, dinsel ideolojinin sınıfsal niteliğini (feodal) ve İslami tarikatların çeşitliliğini unutmak demektir.

İster adı “tarikât” olsun, isterse “hizip” (parti) olsun, tüm dinsel hareket örgütlenmeleri siyasi niteliktedir. Bu siyasi nitelik şeriatçılığın özünü oluşturan “din devleti” olmasından gelmektedir.

“Dinin devletini kurma” hareketi olarak günümüzde faaliyet gösteren değişik şeriatçı güçleri, tarihsel olarak İslamiyetin kuruluşundan beri var olan iç iktidar savaşlarının bir özetidir. Sünnilere karşı Şiilerin hareketi ve tersi, sonal olarak iktidar mücadelesinden başka birşey değildir. Yeri gelmişken belirtelim, sünni-alevi çatışması kimilerinin savladığı gibi, köken olarak “ezen ile ezilen” ya da “zenginler ile yoksulların” tarihsel mücadelesi değildir. Şiilerin devlet iktidarlarından uzaklaştırılmış olmaları, devletin tüm ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşamı belirlediği bir toplumda, tarihsel olarak bu kesimlerin her türlü zenginlikten dışlanmaları sonucunu getirmiştir. Dolay-

ıyla zaman içinde Şii hareketi mevcut toplumsal yapının en altında yer alan topluluğun hareketi haline dönüşmüştür. Salt bu dönüşüme bakarak Şiiliğin “ilericiliği”ne atf yapmak dinsel ideolojilerin gerici niteliğini görmemekten öte, tasfiye olan sömürücü sınıfların çıkarlarına alet olmak demektir. Bugün ülkemizde Şii hareketini artan oranda devlet denetimine ve icazetine bağlama çabalarının yoğunlaşmış olması, bu hareketin kendi sınıfsal temeline oturtulmasından başka bir şey değildir. Bir hareketin kitle gücünün sınıfsal niteliğine bakarak, hareketin temsil ettiği sınıfsal çıkarı belirlemek diyalektik materyalizme aykırı olduğu her türlü tartışmanın dışındadır.

Diyebiliriz ki, ülkemiz gerçekliğinde, şeriatçı hareketin tarihsel zeminini ve uzun yıllar süren faaliyetlerini bir yana bırakarak ve bu hareketin siyasal niteliğini gözardı edilerek yapılacak her değerlendirme ve tavır, devrimci kitle hareketini şeriatçılığa karşı silahsızlandırmakla eş değerdedir. Son Batman olaylarının ve Hizbullahın PKK kitesine yönelik katliamların gösterdiği gerçek, bu hareketlerin düzen içinde ve düzen tarafından desteklenerek düzene karşı her türden harekete ve kitleye yönelik bir güç olduğudur. Bu gücün karşısına dinsel değerlere sahiplenerek çıkmanın, devrimci mücadeleyi “din silahını kullanmayı becerememekle” itham etmenin sözde söylendiği kadar kolay olmadığını günümüzde somut yaşam açıkça göstermektedir.

Ama şeriatçılığa karşı takınılacak tutum, hiçbir biçimde 1970’lerin MHP’li faşist milislere takınılanla karıştırılmamalıdır. Her ne kadar MHP de faaliyetlerinde dinsel motifleri, özellikle de devrimcilerin dinsizliğini kullanmışsa da, temeldeki ırkçı-milliyetçilik belirleyicidir ve sınıfsal olarak tekelleşememiş burjuvazinin çıkarlarına hizmet etmektedir. Şeriatçılar ise, asıl olarak kapitalizmin yukardan aşağıya doğru geliştirilmesiyle tasfiye olan ve mülksüzleşen feodal-sömürücü sınıfların çıkarlarına hizmet etmektedir. Ancak kitlesel olarak emperyalist üretim ilişkilerinin gelişmesine paralel olarak yoksullaşan ve giderek de proleterleşmek durumunda bulunan köylülüğe dayanmaktadır. MHP ile ortak bir kitle olmakla birlikte, bu kesimlerin “eski günlerine” duydukları özlemi ancak şeriatçılar karşılayabilmektedir.

İran’daki molla iktidarının gösterdiği gibi, eski düzenin yıkılmaya yöneldiği koşullarda, yeniyi temsil eden devrimci güçlerin –ister etkisizleştirilmelerinden olsun, isterse kitlelerin devrim mücadelesinde yıpranmış olmalarından olsun– yeniyi yaratamadıkları ya da kitlelerin bu umudu yitirdikleri koşullarda, eskinin yeni biçimde ortaya konulması şeriatçı kesimleri iktidar alternatifine haline getirebilmektedir. Bu durum 12 Eylül sonrasında sol kitle içinde dinsel eğilimlerin –bir süre için olsa bile– gelişmiş olmasıyla belirginlik kazanmıştır. 12 Eylül öncesinin pek çok Kürt örgütü yönetici ve kadrosunun, 12 Eylül sonrasında çeşitli tarikatlara yönelmeleri de diğer bir olgudur.

Bugün, bir bütün olarak devrimci mücadele Şeriatçılık sorunuyla yüzyüzedir. Bu sorun karşısında takınılacak tavır kesinkes sınıfsal olmak zorundadır. Diğer yandan Şeriatçılığın gelişiminde yeni temsil eden güçlerin, kitlelerin yıpranmışlığı koşullarını, daha tam deyişle, kitlelerin yeninin yaratılması sürecindeki dayanıklılığının sınırları aşıldığı yeri gözden kaçırmamalıdır. Bu yer ne denli psikolojik olursa, o denli kolay aşılabılır.

Paranın Dini

CEPHE

Sayı: 1991/1

1980 yılının 24 Ocak günü ilan edilen yeni ekonomik kararlar sonrasında gerçekleşen 12 Eylül askeri darbesiyle, zenginlerin daha da zenginleştiği yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde, işbirlikçi-teknelci burjuvazinin önde gelen isimlerinden Sabancılar'ın, Koç'ların kârlarını birkaç misline çıkardıkları, artık bir sır değildir. Bu durum, günlük gazetelerde sık sık yer almaktadır. Ancak aynı yerlerde pek adından bahsedilmeyen, kimi zaman sadece piyasadaki ürünlerinin adıyla tanınan pek çok şirket sahibi de kârlarını birkaç misline çıkarmışlardır.

24 Ocak Kararlarıyla, ülkemizde sömürüyü yoğunlaştıran ve sömürücü sınıflar arasında belli bir düzenlemeye giden emperyalizm, bu girişimleri sırasında, kimi orta sermaye sahiplerini iflaslarla karşı karşıya bırakmıştır. Özellikle büyük teknelci şirketlerin faaliyette bulunduğu alanlarda küçük ve orta ölçekli işletmelerin iflasları, istenilen bir durum olarak 24 Ocak Kararları'nda öngörülmüştür. Ancak, emperyalist tekellerin ve onların yerli işbirlikçilerinin faaliyette bulunmadığı ya da sınırlı oranda faaliyet gösterdikleri alanlarda farklı gelişmeler olmuştur.

Bankaların denetimlerinde tutan işbirlikçi-teknelci burjuvazi, bu yolla, kimi sermaye sahiplerini kendi disiplini altında tutarken, kimi-

lerini tasfiye edebilmektedir. Ama 1980 dünya kapitalist ekonomisinin buhranı koşullarında, kimi burjuvaların kendi finansmanlarını kendilerinin bulmaları teşvik edilmiş, yer yer bu girişimler karşısında “sessiz” kalmayı yeğlemişler ve hatta zaman zaman bunları el altından desteklemişlerdir.

Ülkemizde emperyalizme bağımlı, çarpık bir kapitalizmin egemen olması karşısında sürekli olarak gerileyen ve giderek mülksüzleşen küçük ve orta-sermaye sahiplerinin bir kısmı, tekelci burjuvazinin sıradan bir acentası, dağıtıcısı ya da bayisi haline gelirken; diğer bir kısmı, faaliyette buldukları alanların tekelci burjuvazinin faaliyet alanı olmamasından yararlanarak, kendilerini bu alanda **tekel-leştirme**ye çalışmışlardır. Bunların işbirlikçi-tekelci burjuvaziyle olan ilişkileri, son tahlilde, tekelleşememelerinden kaynaklanmaktadır ve dolayısıyla siyasal iktidar üzerindeki etkinliklerinin azalmasıyla keskinleşmektedir.

1980 öncesinin tekelleşememiş sermaye çevreleri, emperyalizme bağımlı olarak gelişen tekelci burjuvazi karşısında, güçlerini korumak için, politik alanda etkinlik kurmaya çalışıyorlardı. Özellikle Milli Selamet Partisi (MSP) çevresinde yürütülen siyasal faaliyetler, koalisyon hükümetlerinde yer alarak, bu kesimlerin belli oranda devlet olanaklarından yararlanmalarını sağlamıştır. MSP'nin, MC hükümetlerinde yer alması ve bu hükümetlerde, özellikle “Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı”nı elinde bulundurması, bu kesimlerin çıkarlarının bir ifadesidir. Erbakan'ın sürekli olarak sözünü ettiği “milli sanayi” demagojisinin arkasında yatan temel çıkar, bu tekelleşememiş sermayenin çıkandır.

Milli Selamet Partisi, 12 Mart 1971 dönemi sonrasında tekelci burjuvazinin siyasal alandaki egemenliğine bir tepki olarak kurulmuştur. Anti-tekelci ve anti-faizci tutumu, aslında, tekellere ve faize karşı olduğundan değil, temsil ettiği orta-sermaye kesimlerinin işbirlikçi-tekelci burjuvaziye mali yönden bağımlı olmasından dolayıdır. Parasal kaynakları elinde tutan tekelci burjuvazinin, istediği kesimleri yüksek faizlerle iflas ettirebilme gücüne sahip olması, aynı zamanda, MSP'nin ağızından anti-faizci bir slogan ortaya atılmasını getirmektedir. Bu orta-sermaye kesimleri, güçlenebilmek için düşük faizli kredilere gereksinime duymaktadır. Politik bir **silah** olarak “din” ile birlikte, köylülüğün gelişen emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri karşısında yoksullaşmalarının getirdiği tepkileri, tekelleşememiş burjuvazinin çıkarlarının gerçekleştirilmesi için kitlesel bir güç olarak kullanmaktadır.

Bu durum sadece ülkemize özgü değildir. Tüm geri-bıraktırılmış ülkelerde, yukardan aşağıya gelişen kapitalizm, hemen hemen benzer durumlar ortaya çıkarmaktadır. Emperyalizmin ülkelere ilk girdiği sırada, egemen sınıf olan toprak ağaları ve tefeci tüccar ke-

simleri, zaman içinde işbirlikçi-burjuvazinin gelişmesine ve güçlenmesine paralel olarak zayıflamakta ve siyasal iktidarı yitirmektedir. Kapitalizmin gelişmesi, bir yandan bu kesimleri ekonomik ve siyasal olarak zayıflatırken, diğer yandan köylüleri hızla yoksullaştırmaktadır. İlk dönemde, yukardan aşağıya gelişen kapitalizmin yeni tüketim malları karşısında eski egemen sınıflardan kopan köylülük, tekelci burjuvazinin etkinliğine girmektedir. Ülkemizde 1950-60 döneminde DP'nin yükselişinin arkasında bu durum yatmaktadır.

Ancak gelişen çarpık kapitalizm, kentlerde ve kırlarda, küçük-burjuvaziye mülksüzleştirirken, diğer yandan orta ve küçük tüccar kesimlerini de iflaslarla tasfiye etmektedir. Bunun sonucunda, kitlelerin, emperyalizme ve işbirlikçi burjuvaziye karşı tepkileri yoğunlaşmaktadır. Bu partiler, düzen içi partiler yoluyla işbirlikçi-burjuvaziye yedeklendikleri sürece, tepkiler pasifize edilebilmektedir. Ülkemizde küçük-burjuvazinin siyasal alanda kendisini “sosyal-demokrat” bir parti ile ifade edebildiği koşullarda, bu tepkiler yön değiştirebilmektedir.

Yıllar içinde, emperyalizme bağımlı olarak kapitalizmin gelişmesiyle sürekli olarak mülksüzleşen kesimlere, orta ve küçük-sermaye kesimlerinin de eklenmesiyle, işbirlikçi-burjuvaziye karşı olan tepkiler yoğunlaşmaktadır. İşte bu son kesimler, “din” aracını kullanarak sürekli eski konumlarını yitiren kitleleri kendi çıkarları etrafında siyasallaştırmak peşindedirler. “Eski” günlerin çağırıcısı olan “din”, böylece siyasal bir güç sağlamanın bir aracı olmaktadır. Özellikle sürekli olarak yoksullaşan köylüler, burada hedef kitle durumundadır.

12 Eylül askeri yönetimi koşullarında, tekelci burjuvazinin yeni tasfiyelere yönelmesi ve giderek oligarşi içinde tekliğe doğru bir politika izlemesi karşısında, bir dönem için politik ilişkileri kullanarak kendisini koruyabilen tekelleşememiş burjuva kesimlerin tepkileri yeniden yoğunlaşmıştır.

Ancak, ülkemizde sürdürülen devrimci mücadele karşısında, işbirlikçi-tekelci burjuvaziyle birlikte aynı “kaderi” paylaşmak durumunda olan bu kesimler, belli oranda oligarşiyle uzlaşmaya varmışlardır. (Bu uzlaşmanın ilk ürünü, Korkut Özal'ın cezaevinden çıkartılması olmuştur.) “**Komünizme karşı din**” sloganıyla kendisini devlet politikası olarak dışı vuran bu uzlaşma, 12 Eylül sonrasında her düzeyde dinsel faaliyetin, özellikle tarikat faaliyetlerinin artmasının temel nedeni olmuştur. Bu uzlaşma, aynı zamanda, bu kesimlerin **yeni finans kaynakları** bulmak için gerekli yasalara, askeri cunta tarafından çıkartılmasını da getirmiştir.

İşte bu yasaların en önemlisi, Suudi Arabistan sermayesinin, ülkede kendine özgü bir bankacılık sistemi kurmasını sağlayan yasalar olmuştur. Kendini “faizsiz banka” olarak tanıtan **Finans Faysal** bunun ilk somut örneği olmuştur.

Özellikle Nakşibent tarikatı mensubu olan sermaye çevrelerinin 1980 sonrasındaki gelişmeleri, bu bakımdan özel bir yere sahiptir. K. Özal'ın şahsında güncelleşen ilişkiler, oldukça geniş bir ağ oluşturmaktadır. Bu konuda tekelleşmemiş sermaye çevreleri için ve rileyebilecek en tipik örnek **ÜLKER ŞİRKETLER GRUBU**'dur.

Kırım göçmeni olan baba Ülker, gerçek adıyla İslam Berksan, küçük çapta başladığı işlerini giderek geliştirmiş, ancak hiçbir zaman orta boy işletme olmaktan öteye geçememiştir. "Hacıbey" olarak iş piyasasında tanınan baba İslam'ın ölümünden sonra soyadlarını mahkeme kararıyla değiştiren oğulları Asım ve Sabri Ülker'ler, kurdukları değişik ilişkilerle şirketlerini geliştirmişlerdir. Ülker Gıda Sanayi'nin başında bulunan Sabri Ülker, bisküvi alanındaki faaliyetlerini, 24 Ocak Kararları'ndan sonra ihracata yönelterek elde ettiği teşviklerle geliştirmiş; özellikle Libya ve Kuveyt'e yönelen dış satışlar ve alınan vergi iadeleriyle bir dizi yeni şirket kurmuştur. Sabri Ülker'in yönetiminde, Birlik Pazarlama, Ülker Beynelmil Nakliyat, Formamak Ambalaj Maddeleri, Topkapı Makine, Polinas Plastik Sanayi, Bomsaş Mukavva ve İstanbul Dış Ticaret Şirketleriyle bir topluluk, yani bir holding haline gelmiştir.

Görüldüğü gibi, Ülker'lerin faaliyetlerini genişlettikleri alanlar, Tümüyle ana şirket olan Ülker Gıda Sanayi'yle ilgilidir. Oluşturulan pazarlama şirketi ile ülke içinde kendi dağıtımını yapabilmektedir. Bu yolla, çeşitli aracı kuruluşları, ya ortadan kaldırmakta, ya da kendine bağlamaktadır. Dış ticaret şirketi aracılığıyla, tekelci-ticaret burjuvazisine olan bağımlılığını azaltmaya çalışılırken, nakliyat şirketi aracılığıyla iç ticaret burjuvazisi karşısında da aynı konumu elde etmektedir. Topkapı Makine şirketiyle, bisküvi fabrikalarının gereksindiği makineleri ithal etmekte ve kısmen de kendisi üretmektedir. (Bu gibi durumlarda, çeşitli devlet teşviklerinden yararlanmaktadırlar ve öte yandan imalat sanayinde tekel oluşturan işbirlikçi-burjuvazi karşısında görece avantaj sağlamaktadırlar.) Bisküvi ve diğer ürünlerin paketlenmesinde kullanılan plastik torbalar, Polisan Plastik Sanayi aracılığıyla sağlamak amaçlanırken, ürünlerin büyük ambalajlanmasında kullanılan mukavva kutular, Bomsaş Mukavva şirketiyle sağlanmaktadır.

Tüm bu faaliyetleriyle Ülker'ler, toplam 5.000 işçi çalıştıran bir gıda tekeli olmaya yönelmiştir.

Buna benzer tarzda, asıl olarak, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin 1971 yılından itibaren sistemli olarak uyguladığı, kendi dağıtım şebekesini kurması ve kendi aramalarını kendisinin ithal etmesi şeklinde Anadolu tüccarlarına karşı hareketi söz konusu olmuştur. Demirel'in şahsında DYP ile bağlantı içinde bulunmalarının, ama öte yandan RP'ye (eski MSP'ye) karşı olmalarının nedeni de bu gelişmelerdir.

Ülker'lerin, Özellikle Sabri Ülker'in böyle bir gelişmeyi sağlaya-

bilmesi için gerekli **finansmanı** (parayı) nereden buldukları sorusu ise, tümüyle “din” ile “sermaye” ve “politika” ilişkisinin nasıl bir bileşime sahip olduğunu gösterecek niteliğe sahiptir.

Nakşibent tarikatı üyesi olan Sabri Ülker'in en önemli parasal kaynağı ve destekçisi Suudi Arabistan kraliyet ailesi olan **Faysallar**'dır. Bunun ülkemizdeki temsilcisi **Finans Faysal**'dır.

Sabri Ülker, Finans Faysal'ın yöneticisi ve “hissedarı”dır. Bu ilişkileriyle ucuza kredi bulabilmektedir.

Suudi Arabistan kraliyet ailesi ise, doğrudan Amerikan emperyalizminin denetimi altındadır ve iktidarlarının güvencesi, koruyucusu Amerika'dır. Ünlü petrol şirketi **ARAMCO**, bir ABD-Faysal ortaklığıdır. İşte, “müslüman sanayiciler”in parasal kaynakları böylesine açık bir biçimde ABD emperyalizmine bağlıdır.

Bu ilişki, aynı zamanda, ünlü **RABITA** ilişkisinin arkasında kimlerin bulunduğunu göstermektedir. Amerikalılar'ın İran'daki şeriat devletini göstererek, ülkemizde “islamcı çevrelere” daha geniş siyasal olanak tanınmasını istemelerinin nedeni de budur. Laiklikte fazla “katı” olunmamasını öneren Amerikan emperyalizmi, asıl olarak Suudi Arabistan aracılığıyla Orta-Doğu'daki “dini” hareketi denetlemeyi planlamaktadır. Bu nedenle kendisinin en gözde müttefiki olan işbirlikçi-tekelci burjuvazi yanında, Ülker'ler gibi burjuvalar aracılığıyla “sünni” islamcıları yönlendirmektedir.

Öte yandan, Bu “müslüman kapitalistler” ile tekelci-burjuvazi arasındaki “çelişki” ile “uyum” arasındaki ilişkide, emekçi kitlelerin mücadelesi belirleyici konumdadır. İşçi sınıfı hareketine karşıtlığını en aktif bir biçimde sergileyen Ülker'lerden Sabri Ülker, **Aydınlar Ocağı, İlim Yayma Cemiyeti, Milli kültür Vakfı** gibi karşı-devrimci kuruluşların üyesi olup, bunların çalışmalarına aktif olarak katılmakta ve parasal olarak desteklemektedir. Bu tür karşı-devrimci kuruluşların katılımcısı ve finansörü olan bu kişilerin işçi sınıfına karşı tutumlarını daha fazla anlatmaya gerek yoktur. Son Ülker grevi bu konuda yeterince açıktır. Tüm bunlar, “paranın dini” olduğunu gösterdiği gibi, bu kesimlerin, ne kadar “milli” olduklarını ve ne kadar “demokrat” olabileceklerini de göstermektedir.

Para ile dinin ilişkisi, sadece bunlarla sınırlı değildir. Suudi sermayesi ile kendilerine belli bir uluslararası destek sağlayan bu yeni “müslüman” burjuvalar, aynı zamanda, ülkemizdeki şeriatçı akımların gelişmesinin önemli kaynaklarından birisidir. Özellikle işsizliğin yaygın olduğu günümüzde, tarikatlara “mürit” sağlamada kullanılan paralar bu kesimlerden gelmektedir. Kimi zaman doğrudan parasal desteğin yanında, iş vererek, işsiz kitlenin bir kısmını tarikatlara yöneltebilmektedirler. Öte yandan, fabrikalarının ya da işlerinin gerektirdiği eğitilmiş personel sorununu da, üniversitelerden tarikatlara yeni “mümin”ler bularak çözmeye çalışmaktadırlar. Ülkemizde

son yıllarda üniversitelerde türbanlı öğrencilerin sayısındaki artışın ekonomik temeli burada yatmaktadır.

Başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm halk kitlelerinin, bu “müslüman” kapitalistlerin kendilerini gizlemeleri karşısında duyarlı olmaları gerekmektedir. Bilinçli proletaryanın bir görevi de, bu yeni burjuvaların dini duyguları nasıl istismar ettiklerini, “faizsiz gelir” adı altında, halkın elindeki paraları nasıl kendilerine sermaye yaptıklarını, kitlelere anlatmaktır. Öte yandan, küçük-burjuva entellektüellerinin, bu kesimleri anti-emperyalist ve anti-oligarşik bir tabakaymışçasına sunmaları karşısında da duyarlı olunmalıdır. Bu tekelleşmemiş burjuvaların yeni finans kaynaklarıyla tekelleşmeye yönelmesini görmeyenler, bu kesimlerle “taktik ittifak” kurma hayalleri içinde olanlar, gelecekte laiklik ortadan kalktığında fazla şaşırılmamalıdır.

Refah Partisi Dolgusu

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 19, Mayıs-Haziran 1994

27 Mart günü yapılan yerel seçimlerde Refah Partisi'nin İstanbul ve Ankara'da Büyükşehir Belediye Başkanlıklarını kazanması ve İl Genel Meclisi seçimlerinde %20 oy alması ülkemizin siyasal ortamında tam bir deprem etkisi yaptı. Hemen ardından, 10 Nisan günü, Bosna'da "kimyasal silah" kullanıldığı haberleriyle Taksim Meydanı'na çıkan binlerce şeriatçı ve faşistin yaptığı gövde gösterisi ve aynı saatlerde Ankara caddelerinde attığı sloganlar, pekçok kesimde büyük bir korku yarattı.

Bu deprem ve korku ortamında RP ve şeriatçılık üzerine yüzlerce sayfalık yazılar basında yer alırken, televizyon ekranlarında kimin ne dediği belli olmayan tartışmalar boy gösterdi. Her tartışmada şeriatçı kesimin sözcüsü olarak çıkanların genel görünüşleri ve sorulara verdikleri cevaplar, yıllar boyu halk kitlelerinin kafasına yerleşmiş "yobaz", "sofu", "nurcu" imajlarına uymadığı görüldüğünde, kendilerini "laik" olarak tanımlayan pekçok küçük-burjuva aydınını şaşırttı. "İyi eğitilmiş", "iyi görüntü veren" RP'li sözcüler arasında sol söylem kullanan ve felsefik açıklamalar yapanlardan (Dilipak), son moda göre giyinmiş gençlere kadar toplumun her kesimine yakın gelen insan tipleri boy gösterdi. Kullandıkları sol söylem ve soldan alınma emperyalizm tahlilleriyle kitlelerin karşısına çıkan RP'lilerin "radika-

lizm”i, “anti-emperyalizm”i karşısında küçük-burjuva aydınlarının sergilediği şaşkınlık günlük görüntüler haline geldi.

Bu ortam içinde, RP ve “Türkiye’de İslamcılık” üzerine yapılan her program, 4 Nisan olayları ile korkuya kapılan “laik” kesimlerin yatıştırılmasına yöneldi.

Bu gelişmeler karşısında solun büyük bir kesimi sessiz kalırken, 12 Eylül sonrasının “bireyselleşmiş bireyleri” (M. Belge ve şürekâsı) ektiklerini biçmenin rahatlığı içinde ortalıkta görünmez olmuşlardır. 12 Eylül sonrasında şeriatçı kesimlerin görüntüsel “anti-emperyalist” ve “anti-kapitalist” söylemlerini devrimci güçlerle yapılması gereken bir ittifakın temeline oturtmaya çalışan bu kesimlerin “eğittiği” Dilipak gibilerinin, “radikal-sol” söylemlerle kitlelerin karşısında boy gösterirken ortalıkta gözükmemeleri şaşkınlık olmamakla birlikte, sol söyleme alışmış kesimlerde tam bir şaşkınlık yarattığı da kesindir.

Oysa gerek Refah Partisi’nde ifadesini bulan “ılımlı” şeriatçılığın, gerekse de İran Molla yönetiminin desteğinde palazlanan “radikal” şeriatçılığın belli bir sınıfsal temeli olduğu sürekli gözden kaçırılmıştır.

Sınıflı bir toplumda, hiçbir siyasal hareket, belli bir sınıfın çıkarlarına tabi olmaksızın uzun süre yaşayamaz ve yaşam süresi temsil ettiği sınıfların yaşam süresiyle sınırlıdır.

Refah Partisi, 1960’ların sonlarında DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) içinde ortaya çıkan ve adına “takunyacılar” denilen kesimin Erbakan’ın etrafında Milli Nizam Partisi’ni kurmalarıyla başlayan bir siyasal hareketin günümüzdeki uzantısıdır. 12 Mart 1971’de MNP’nin kapatılmasından sonra Milli Selamet Partisi adıyla ortaya çıkan bu kesim, ülkemizde gelişen emperyalist üretim ilişkilerinin ortaya çıkardığı bir siyasal hareketin sözcüsü olmuşlardır.

Refah Partisi, sınıfsal olarak, orta ve küçük sermaye kesimlerine dayanan bir politik hareket olarak, Anadolu esnaf-zanaatkar sermayesi ile tüccar-tefeciler sermayenin desteğini de almıştır.

Bu kesimlerin ortak özelliği, emperyalizmin yeni-sömürgecilik uygulamalarıyla, yukardan aşağıya geliştirilen kapitalizm tarafından sürekli bir erime ve tasfiye süreci içinde olmalarıdır. Burjuvazinin, aşağıdan yukarı demokratik devrimini yapamadığı ülkemizde (ki devrimci niteliğini yitirmiştir) devrimci tarzda tasfiye edilemeyen bu kesimlerin, yeni-sömürgecilik uygulamalarıyla tasfiyeleri, kaçınılmaz olarak sorunu sürece yaymıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nun siyasal ilişkileri içinde ve feodalizm sürecinde kendileri için belli bir pazar bulan bu kesimlerin, Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle birlikte başlatılan devlet eliyle kapitalizmin geliştirilmesinden büyük ölçüde etkilenmişlerdir. T. C.’ye ve dolayısıyla “Kemalizm”e karşı oluşlarının temeli de burada aranmalıdır.

II. yeniden paylaşım savaşından sonra uygulamaya sokulan yeni-sömürgeciliğin ilk yıllarında emperyalizm, feodal kesimlerle (toprak ağaları, Anadolu esnaf-zanaatkar sermayesi ile tüccar-tefeciler kesimleriyle) ittifak kurmuştur. Bu yıllarda emperyalist üretim ilişkilerini sürdürecektir işbirlikçi-tekelci burjuvazi henüz oluşum halinde olduğu için, emperyalizmin temel dayanağı feodal sınıflardır.

Böylece 1950’de iktidara gelen Demokrat Parti, bir bütün olarak tüm sömürücü sınıfların içinde yer aldıkları bir siyasal hareket haline gelmişti.

1970’lere kadar emperyalizmle “uyum” içinde hareket eden bu kesimler, eski (“geleneksel”) feodal ilişkiler içinde hareket ettikleri için, her zaman Cumhuriyet karşısında şeriatçılığın sözcüleri olmuşlardır. Emperyalizmle kurdukları ittifak bu kesimleri, 1969’da 6. Filo’yu Kabe kabul ederek namaz kılmaya kadar götürmüştür ve 1969 Şubat’ında ise, 6. Filo’nun koruyucusu olarak “Kanlı Pazar”ın yaratıcısı yapmıştır.

Ancak 1970’lere gelindiğinde emperyalist üretim ilişkileri ülkenin her yanına yayılmış ve işbirlikçi-tekelci burjuvazi emperyalist sömürüyü tek başına sürdürecektir ve koruyacak güce ulaşmıştır. Bunun sonucunda emperyalizm bu feodal kesimlerle kurduğu ittifakı bozmuştur. 12 Mart Muhtırası bu boyutu ile işbirlikçi-tekelci burjuvazinin ülkede egemenliğini tek başına ilan etme hareketi olmuştur.

İşte, ilkin MNP olarak ortaya çıkan bu kesimler, sürekli olarak emperyalizmle ittifak kurdukları günleri aramaktadırlar. Bir başka deyişle, Refah Partisi’nin temsil ettiği sınıflar emperyalizmle yeni bir ittifak peşinde olmuşlardır. Bu ittifaka emperyalizmi (ve dolayısıyla işbirlikçi-tekelci burjuvaziyi) zorlayabilmek için, kurdukları siyasal partiler aracılığıyla etraflarına topladıkları kitleyi bir koz olarak kullanmaktadırlar. Bu nedenle onların anti-emperyalist söylemleri, emperyalizme karşı olduklarından değil, emperyalizmi köşeye “sıkıştırma” ve bu yolla yeniden ittifak kurma amacından kaynaklanmaktadır.

Yukardan aşağıya geliştirilen kapitalizmin egemen olmasına paralel işbirlikçi-tekelci burjuvazinin devlete egemen olması, devlet kaynaklarının tümüyle bu kesimlere yöneltilmesini sağlamıştır. Bu da orta ve küçük sermaye kesimlerinin giderek zayıflamasını getirdiği gibi, önemli bir kesiminin mülksüzleşmesini getirmiştir. Banka kredilerinin tekelci burjuvaziye kaymasıyla çok daha yüksek faizlerle kredi bulmaya zorlanmaları, diğer bir açmaz olarak bu kesimlerin karşısına çıkmıştır. Ekonomik buhranın şiddetlendiği dönemlerde yükselen faiz oranları, bu sermaye kesimlerini iflas noktasına getirdiğinden, onların siyasal sözcülerinin de anti-faizci bir programla ortaya çıkmalarını getirmiştir. İstedikleri faizlerin ortadan kalkması değil, tekelci burjuvaziye sağlanan kolaylıkların kendilerine de sağlanmasıdır.

Emperyalizmin yeni-sömürgecilik uygulamaları sonucunda gelişen ve güçlenen işbirlikçi-tekelci burjuvazinin kendi dağıtım şebekesini kurması, ilk planda Anadolu esnaf ve tüccar kesimlerini etkilemiştir. Emperyalizmle ittifak kurdukları dönemde, gerek emperyalist metalarn, gerekse işbirlikçi-tekelci burjuvazinin metalarnın dağıtımını yapan bu kesimlerin kârlarındaki artış, bu gelişmeyle birlikte son bulmuştur. Bu koşullarda ayakta kalabilenleri ise, “geleneksel” pazarda “geleneksel” metalar satarak kendilerini kurtarmaya çalışmışlardır. Ancak kapalı ekonomik birimlerin hızla yıkılarak pazar için üretimin yayılmasına paralel olarak bu “geleneksel” metalara olan talep sürekli düşmüş ve son kesimlerin de tasfiyesini hızlandırmıştır.

İşte bu dönemde, MSP aracılığıyla girdikleri koalisyonlar sayesinde kendilerine yeni olanaklar sağlayabilenler, yeniden güçlenişler ve giderek kendilerine yeni pazarlar sağlamaya yönelmişlerdir. Orta sermaye kesimleri, MSP'ye bağlı olan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı sayesinde bu koalisyonlar döneminden çok kârlı çıkmıştır.

Ama 1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında uygulanan ekonomi politikalar, bir kez daha bu kesimlerin zarara uğramasını getirmiştir. Ancak İran'daki molla iktidarının yarattığı politik ortamda, emperyalizmin, bir yandan komünizme karşı bu kesimleri bir güç olarak çıkarma politikası izlemesi, diğer yandan “radikal islamcılığı” sınırlamak istemesi bu kesimlerle yeni bir ilişki geliştirmesini getirmiştir. Dünya Bankası'nın “küçük üreticiliği destekleme politikası” paralelinde birbiri ardına kurulan “organize sanayi bölgeleri” ve Suudi Arabistan yoluyla kredi verilmesi emperyalizmin yeni ilişkisinin biçimleri olmuştur. Böylece görece gelişme koşulları içinde olan orta ve küçük sermaye (ve Anadolu esnaf-zanaatkârları ve tüccar) yeniden “uyum” koşulları içine girmiştir. ANAP'ın 1983'de sağladığı seçim zaferi bu “uyum”un bir ifadesi olmuştur. T. Özal'ın “dört eğilimi de birleştirdik” böbürlenmesi, işte bu uzlaşmanın ürünüdür.

ANAP döneminde, ülkemizin emperyalist metalarn açık pazar haline getirilmesiyle birlikte iç ticaret hacminde meydana gelen gelişme, bu kesimlerin de kârlarını artırmış ve geliştirmiştir. Ancak bu gelişmenin emperyalizm tarafından sağlandığını ve bitirilmesinin de emperyalizmin elinde olduğunu bilen bu kesimler, ellerindeki siyasal olanağı güçlendirmek için çabalarını daha da yoğunlaştırmışlardır. 12 Eylül koşullarında devrimci mücadeleyi durdurmak amacıyla oligarşinin kendilerine sağladığı olanakları en iyi biçimde kullanan bu kesimler, kendi etraflarında topladığı kitleyi daha örgütlü ve hazır hale getirmiştir.

1990'lara doğru sürekli artan enflasyon koşullarında halk kitlelerinin durumunun daha da ağırlaşması, orta ve küçük sermaye kesimlerinin politik gücüne yeni olanaklar açmıştır. Özellikle ANAP hükümetlerinin uygulamaya soktuğu “tüketici kredileri”, yükselen faiz

oranlarıyla birlikte kullanıcılarına büyük yükler getirmeye başlamıştır. Özellikle memur kesiminde yaygın olarak kullanılan bu kredilerin faiz yükü, bu kesimlerin Refah Partisi'nin anti-faizci söyleminden etkilenmelerini sağlamıştır. Büyük kentlerde çok yaygın biçimde görülen bu olgu, aynı zamanda son yerel seçimlerde RP'nin başarısında etkili olmuştur.

Aynı biçimde politik ifadesini İslamcılıkta ve Osmanlılıkta bulan bu kesimlerin "ümmetcilik" söylemi de, Kürtler arasında etkili olmuştur.

Böylece, temsil ettiği sınıfların çıkarna ters bir kitle desteği sağlayan Refah Partisi, her yönüyle çelişkiler bütünüdür.

Tekelleşmemiş sermayenin sözcüsü olarak, anti-tekelciliği savunurken, kendi sınıfının tekelleşmesini amaçlamaktadır; aynı kesimlerin yüksek faiz uygulamalarının kendi kesimine getirdiği yükü azaltmak için anti-faizci söylem kullanırken, kendi sınıfının daha düşük oranla daha fazla kredi almasını hedeflemektedir; tekeli kapitalizm (emperyalizm) koşullarında kendi iç pazarını yitirdiği için anti-emperyalist ve anti-kapitalist sloganlar atarken, kendisinin temsil ettiği kapitalist kesimin denetiminde kapitalizmin gelişmesini planlamaktadır; kendisinin temsil ettiği kesimlerin Anadolu'daki müşterileri olan Kürtlerin yanında yer aldığını söylerken, ulusları reddeden İslamiyetin "ümmet"ini savunmaktadır.

Refah Partisi'nde ifadesini bulan bu sömürücü sınıfların diğer bir açmazı da demokrasi konusudur.

Gerek emperyalizmle yeniden uzlaşabilmek için, gerekse işbirlikçi-tekeli burjuvaziyle siyasal iktidarı paylaşabilmek için bir "güç" olarak seçimleri ve parlamentoyu kullanması Refah Partisi'nin demokratikliğini belirlemektedir. Biçimsel de olsa temsili demokrasinin varlığı, bu kesimlerin neredeyse var oluş nedeni olmuştur. Ama gerek temsil ettiği sermayenin niteliği, gerekse politik bir silah olarak kullandığı şeriatçılığın biçimsel demokrasiyle bir arada var olması olanaksızdır. Daha 27 Mart yerel seçimlerinden önce kullandığı demokratik söylemin, seçim kazandıkları her yerde bir yana atılması bu açmazın en açık örneğidir.

Feodalizm, devrimci tarzda, yani aşağıdan yukarıya tasfiye edilmediğinden, feodal ilişkilerin (özellikle üst-yapıda) varlığını sürdürmeye devam etmesi, bu kesimlerin politik gücünün görece uzun sürmesini getirmiştir. Aynı nedenle emperyalizmin, feodalleri ve feodal ilişkiler içinde gelişen orta ve küçük sermaye ile tefeci-tüccar sermayesini kendine tabi kılarak tasfiye etmeye yönelmesi, bu kesimlerin bütün olarak mülksüzleştirilmelerini engellemiştir. Doğal olarak bütün olarak mülksüzleştirilerek tasfiye edilmemeleri, bu kesimlerin emperyalist üretim ilişkilerinin parçası haline getirilmelerini sağlamıştır. Hemen hemen bu sermaye kesimlerinin önemli bir bölümü

küçük sanayi bölgelerinde işbirlikçi-tekelci burjuvaziye bağlı kollarda faaliyet yürütmektedirler. Tekelleşmemiş burjuvazi (orta burjuvazi) ise, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin boş bıraktıkları alanlarda faaliyet göstererek varlıklarını sürdürebildiklerinden, sistemin bütün olarak işleyişinin bir parçası haline getirilmiştir. Gıda ve ambalaj sektöründe belirgin bir egemenlik sahibi olmalarının nedeni de budur. Ancak bu sektörde faaliyet göstermeleri, aynı zamanda “geleneksel” ilişkilerle olan bağlarının bir sonucudur. Anadolu esnaf ve zanaatkâr kesimleri ile tefeci-tüccar kesimleriyle olan çıkar ortaklıkları da buna dayanmaktadır.

Buna örnek olarak bu orta-sermaye kesiminin en eskilerinden olan bir Ülker şirketler gurubu ve İhlas Holding verilebilir.

Ülker bisküvileri Anadolu’da pekçok bakkalın en çok sattığı ürünlerden birisidir. Doğal olarak esnaf kesimiyle kurdukları bu ticari ilişkiler (çıkâr ilişkisi), onları aynı çıkarlarda birleştirmektedir. Aynı şekilde 1980 ortalarından itibaren ithalatın “liberalizasyonu” ile ülkemize her türlü mamül gıda ürününün ithal edilmesi bu kesimlerde büyük bir tepkiye neden olmuştur. Çünkü ithal ürünler, geleneksel “mahalle bakkalı”nda değil, “market”lerde satılmaktadır. Kitlelerin, özellikle büyük kentlerde düşük kur politikalarıyla ithal edilen ürünlere yönlendirilmeleriyle en çok müşteri kaybeden de bu kesimler olmuştur. (Tabi burada oligarşinin T. Özal aracılığıyla uyguladığı bazı politikalar da bir kenara bırakılmaz. Dayanaksız tüketim malları ithalatında “özel” bazı “genç işadamları”na ayrıcalık tanınması ve böylece hiçbir sermaye birikimine sahip olmayan işsiz-güçsüz kesimlerin palazlandırılması oligarşinin bu dönemde uyguladığı politikaların başında gelmektedir. Tipik örneği Ahmet Özal olan bu kesimler “arabesk” bir yaşam tarzının da yaygınlaştırılmasına hizmet etmişlerdir. “Ahlâk bozukluğu” çerçevesinde RP’nin bu kesimleri öne çıkartan propagandası da, temsil ettiği kesimlerin çıkarlarının zarar görmesinden dolaydır.)

Özetlersek:

Refah Partisi, sınıfsal olarak, orta ve küçük sermaye kesimlerine dayanır. Anadolu esnaf zanaatkâr sermayesi ile tüccar-tefecî sermayenin desteğini almıştır. Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin 12 Mart sonrası hükümetler dönemindeki hızlı ve hakimiyet sağlayıcı gelişmesine bir tepki olarak (daha önce aynı gerekçelerle ortaya çıkan ve 12 Mart döneminde kapatılan MNP’nin yerine) ortaya çıkmış ve AP’nin politik geri çekilişi ile birlikte, bir güç olmuştur. Anti-tekeli, anti-faizci tutumu aslında, tekellere ve faize karşı oluşundan değil, temsil ettiği orta sermaye kesimlerinin ekonomik olarak gelişmesini ve tekelleşmesini sağlamak için kendi politikasını sürdürmek istemesindedir. RP aslında, ülkemizin iç dinamiği gereği ortaya çıkan ve ülkemizdeki emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri ile filizlenen ka-

pitalist unsurların tepkilerini bünyesinde toplamış bir partidir. Bu tepkiler, özünde oligarşiye karşı olan tepkilerdir. Ve politik bir silah olarak kullanılan “din” ile birlikte, köylülüğün de sınıfsal desteğini almıştır.

RP'nin demokratikliği, gerek oligarşiye karşı muhalefet eden orta ve küçük sermaye kesimlerine politik sözcülük sağlamak, gerekse “din”i politik bir alet olarak kullanmak istemesindedir. Programına dikkat edilecek olursa, üretici güçleri hızlı bir şekilde geliştirmek istediği görülür. Ne var ki, mevcut üretim ilişkilerine olan tabiyeti gereği, program, kâğıt üzerinde kalmaya mahkumdur. RP'yi destekleyen sınıflar, “çatışma” yerine “uyum”u yeğlediklerinde, AP ya da ANAP'a kanalize olmuşlardır. Emekçi yığınların tepkilerine ve sınıfsal hareketlerine karşıdır. Ve oligarşik yönetimden yanadır.

Bu sınıfsal niteliği ile RP, mevcut düzene karşı radikal bir karşı çıkışın ifadesi olamayacağı açıktır. Ancak emperyalizm ve oligarşi ile yeni bir biçim altında “uyum” aradıkları için, mevcut duruma karşıdır. Bu karşı oluşlarını, kitle desteği ile birleştirmek zorunda olmaları, kaçınılmaz olarak kendi söylemlerini belirlemiştir. Uzun yıllar nerdeyse değişmeyen bir politik kadro ile faaliyet yürütmenin getirdiği avantajları, biçimsel propaganda yöntemleriyle birleştirerek kullanması, RP'nin popüler bir siyasal parti haline gelmesini getirmiştir. Halk kitlelerinin içinde buldukları ekonomik ve sosyal sorunlara karşı duydukları tepkiyi, diğer düzen partilerinin iç yapılarındaki kargaşa ortamında kendisine kanalize etmeyi başarmıştır. Özellikle 12 Eylül sonrasında oligarşinin uyguladığı “adam satın alma” politikalarıyla ülke çapında yaygınlaşan yolsuzluk, suistimal ve rüşvet ortamının kitlelerde yarattığı hoşnutsuzluğu “adil düzen”, “dürüst yönetim” sloganları ile kendisine kanalize ederken, “nur yüzlü din adamı” imajından yararlanmışlardır.

Aynı şekildi, küçük-burjuva aydınlarının yıllar boyu “cahil gerici yobazlar” olarak işledikleri şeriatçı imajını, İmam-Hatip Liselerinde kurdukları bilgisayar merkezleriyle işlevsiz kılarken, aynı küçük-burjuva aydınının bilgisayar konusundaki bilgisizliği ile kendi lehine çevirebilmiştir. Günlük ilişkilerinde ellerinden düşürmedikleri bilgisayar disketleri ile kitle içinde boy gösterirlerken, diğer düzen partilerinin medya aracılığıyla kitlelerin karşısına çıkmalarını kolayca etkisizleştirmişlerdir de. “Sıkma baş” görüntülerin yanına üniversite diplomalarını yerleştirerek, “cahil gerici yobaz” imajını tersine çevirirken, kitleler yıllar boyu kendilerine tanıtılandan farklı bir görüntüyle karşı karşıya kalmalarının şaşkınlığını yaşamıştır. Bu şaşkınlık öylesi boyutlara ulaşmıştır ki, 1993 Temmuz ayında 37 ileric, yurtsever ve demokratın Sivas' da bu kesimler tarafından yakılarak katledilmeleri bile unutulmuştur.

Oysa tüm bu görüntüler, RP'nin temsil ettiği sınıfların niteliği ile bağlantılıdır. Özellikle orta sermaye kesimlerinin 1980 sonrası eko-

nomik ilişkiler ağı içinde yeni tip personale gereksinmesi vardı. Bu yeni personel, uluslararası ticari ilişkileri yürütebilecek ve günümüzdeki teknolojiyi kullanabilecek bir niteliğe sahip olması gerekiyordu. Faks, bilgisayar vb. araçların yaygın kullanımı, devletin mali işlemlerde bilgisayar uygulamalarına geçmesi, orta ve küçük sermaye kesimleri için bu personeli bulmayı kaçınılmaz hale getirmişti. Oligarşinin kendisi için de gerekli bu insan gücünü, kendi denetimindeki üniversitelerden sağladığı koşullarda, orta ve küçük sermaye kesimlerinin fazla bir seçeneği de bulunmuyordu. Üstelik buralarda eğitilmiş bu personele ödenen yüksek ücretler, bu kesimler için daha yüksek bir maliyet anlamına geliyordu. İşte böyle bir ortamda buldukları çözüm, kendi siyasal kadroları aracılığıyla kendisine uygun personel yetiştirmek ve bunları olabilen en düşük ücretle istihdam etmek olmuştur. Bunun için denetimlerinde tuttukları İmam-Hatip okullarının Liseye dönüştürülmesi ve daha sonra da İmam-Hatip Lisesi mezunlarının normal lise mezunları ile eşitlenmesi sağlanarak kendisi için gerekli personeli üniversitelere sokma olanağı bulmuşlardır. Daha ilkökull yıllarından itibaren Vakıf yurtları aracılığıyla kendi denetimlerine aldıkları yoksul köylü çocuklarını, bu yurtlardaki dini kurallarla koşullandırmakta ve yönlendirmektedirler. 12 Eylül askeri yönetimi aracılığıyla oligarşinin bu kesimlere tanıdığı bu gelişme koşullarında, gittikçe palazlanan orta sermaye kesimlerinin Suudi kaynaklarından sağlanan kredilerle beslenmesi, oligarşinin politik amaçlarıyla da çakışmaktaydı. Bu konuda İhlas Holding faaliyetleri yeterince açıktır.

Bilindiği gibi, orta sermaye kesiminin tekelleşme eğiliminin en tipik temsilcisi olan İhlas Holding, basın alanında Türkiye gazetesini ile kendisine politik bir temel oluşturmaya çalışmıştır. Türkiye gazetesinin 1980 sonlarında elde ettiği 1,5 milyonluk tiraj, doğrudan bu kesimin şeriaçı örgütlenmeyle olan bağlarıyla gerçekleştirilmiştir. T. Özal sayesinde tekelleşmeye, holdingleşmeye giden İhlas gurubu TGRT adıyla televizyon yayınından, tencere-tava pazarlamaya kadar her alanda faaliyet göstermektedir. Ancak İhlas Pazarlama'nın pazarlamasını yaptığı ürünlerin hemen hemen tamamı, Anadolu küçük ve orta sermayesinin ürünleridir. İhlas Holding'in faaliyetlerinden sadece televizyon yayıncılığı ele alınacak olursa, nasıl bir personele gereksinmesi olduğu kolayca anlaşılır. İşte bu gereksinmeleri, yukarıda ifade ettiğimiz biçimde kendi sınıf çıkarlarına uygun politika yürüten kesimlerin desteğinde sağlanmaktadır. Ulaşmak istedikleri amaç, emperyalizmle yeni koşullarda yeni bir ittifak oluşturmak ve bu yolla tekelleşmektir. Bunun siyasal plandaki sözcüsü Refah Partisi' dir.

Başta da belirttiğimiz gibi, ister "ılımlı" şeriaçılar olsun, ister "radikal" şeriaçılar olsun, belli bir sınıfın çıkarlarının sözcüsü olmak durumundadırlar. Kendi şeriaçılıklarının dayandığı "devlet iktidarına sahip olma" özelliği ve şeriaat devletinin küçük ve orta sermaye ile

tüccar kesimini koruyucu “hadislere” sahip olması, bu kesimlerle tekelleşememiş burjuvazinin çıkarlarıyla paralellik sağlanabilmesinin temelini oluşturmaktadır. Bu bir açıdan finans-kapitalin faşist ideoloji ile paralellik kurabilmesiyle benzerliklere sahiptir. Sorun, temsil edilen sınıfın çıkarlarını ve amaçlarını gerçekleştirebilmek için kitle desteği sağlamaktır. Onlar için, şeriatçılık kendi amaçlarına ulaşmanın bir aracıdır. Ancak şeriatçılığın bizzat kendisinin siyasi iktidardan (devlet) kapsayan bütünselliği gözden kaçırılmamalıdır.

Sonuç olarak özetlersek, Refah Partisi, sınıfsal olarak, orta ve küçük sermaye kesimlerinin çıkarlarını savunan siyasi bir harekettir. Bu hareketinde RP, temsil ettiği sınıfların pazar ilişkileriyle bağlantı içinde olduğu Anadolu esnaf-zanaatkar sermayesi ile tüccar-tefeci sermayenin de desteğini almıştır. Dini ve şeriatçılığı siyasi bir silah olarak kullanarak kitleselleşmek durumundadır. Böylece emperyalist üretim ilişkilerinin ülkede gelişmesinin ürünü olarak ortaya çıkan tepkileri bünyesinde toplayabilmektedir. Tüm anti-emperyalist söyleminin temelinde bu kitleselleşme amacı yatmaktadır. Gerek temsil ettiği sınıfların niteliği gereği, gerekse dinin politik bir silah olarak kullanılması (şeriatçılık) onun anti-komünist yanını ortaya çıkarır ve devrime karşıdır. Bu nedenle, her zaman ve her yerde devrim güçlerinin karşısında yer almışlardır ve oligarşinin devrimci mücadeleye karşı delinen siperlerinin onarıldığı bir dolgu malzemesidir. Bu, RP'nin ve şeriatçılığın temsil ettiği mülk sahibi sınıflarla bağlantısından gelen sınıfsal bir durumdur.

Proletarya ve Laik-Demokratik Cumhuriyet

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 20, Temmuz-Ağustos 1994

Burjuvazinin yükseliş döneminde ortaya çıkan laiklik kavramı, temelde burjuvazinin feodalizme karşı mücadelesinin ürünüdür. Ve aynı zamanda burjuvazinin egemenliğinin sağlanmasının bir ifadesidir.

En kısa tanımıyla laiklik, dini kurumların devlet işleyişinin dışına çıkartılmasıdır. Bir başka deyişle, dini kurumlar ile devlet kurumları arasındaki ilişkinin yeniden düzenlenmesi ve dini kurumların devlet düzeninin dışında faaliyet göstermesi laiklik fikrinin temelidir. **Dini kurumlar ile devletin birbirinden ayrılması olarak laiklik, aynı zamanda, bütün dinsel toplulukların, istisnasız olarak devlet tarafından özel topluluklar olarak nitelendirilmesi demektir.** Bu bağlamda, dini kurumların devlet hazinesinden aldıkları her türlü mali desteğin kaldırılması laikliğin bir gereğidir.

Bilindiği gibi, feodal dönemde feodal beyler ile din arasında doğrudan bir iktidar ortaklığı bulunmaktadır. Bu iktidar ortaklığı, kimi durumda feodal beyin aynı zamanda dini önder olması şeklinde görüldüğü gibi (Osmanlı İmparatorluğunda padişahın aynı zamanda halife olması; İngiltere'de Kral VIII. Henry'nin Angalikan Kilisesi'ni kurarak kilisenin başına geçmesi gibi), kimi durumlarda feodal beyin yanında yönetimi paylaşan din adamları bulunmaktadır. İspanya

feodal dönemde en tipik durumuyla görüldüğü gibi, bazı durumlarda feodal krallık toplumsal ve siyasal yönetimi tümüyle dini kurumlara (kilise) bırakmışlardır. Bunun sonucu olarak, dini kurumlar (kilise) toplumun tüm faaliyetlerini belirleyen, yöneten ve yönlendiren güç haline gelmiştir.

“Feodal kilise hiyerarşisi, *aristokratik* sınıfı oluşturuyordu: Piskoposlar ve başpiskoposlar, manastır başpapazları, manastır başkanları ve öbür yüksek aşamalı papazlar. Bu yüksek kilise görevlileri, ya imparatorluk prensleri, ya da başka prenslerin metbuluğu altında, birçok serfler ve angaryalılar ile birlikte, geniş toprakları egemenlikleri altında tutan feodal beylerdiler.”*

Feodal beylerin zaman içinde güçten düşmesine paralel olarak dini kurumların (kilise) gücü artmış ve feodal egemen sınıflar adına toplumun yöneticisi haline gelmiştir. Bir çeşit feodal bey olarak dini kurumlar, kendi hiyerarşisine sahip oluşumlar olarak kendi egemenliklerini garantiye aldıkları geniş ekonomik olanaklara sahip olmuşlardır. Hemen hemen en güçlü feodal bey kadar geniş topraklar üzerinde egemen olan dini kurumlar (kilise), bazı durumlarda çeşitli feodal beyler arasındaki çıkar çatışmasında “uzlaştırıcı” bir güç olmuşlardır. Feodalizmin son dönemlerine gelinirken yerel mahalli otorite durumunda olan feodal beylere karşı krallığın mücadelesinde dini kurumlar (kilise), yerel mahalli feodal beylerin yanında tavr almıştır. Ama Engels’in ortaya koyduğu gibi, bu dönemde merkezi feodal devletin oluşumu olarak krallığın bu hareketinin dayandığı temel unsurlardan birisi de devrimci burjuvazi olmuştur.

“Bu genel kaşışıklık içinde, krallığın, ilerleme ögesi olduğu açıktır. Krallık, düzensizlik içinde düzeni, düşman devletler biçimindeki ufanma karşısında oluşma durumundaki ulusu temsil ediyordu. Feodalitenin yüzeyinde oluşan tüm devrimci ögeler, bundan ötürü, krallık ne denli onlara dayanmak zorunda idiyse, o denli krallığa dayanmak zorunda idiler.”**

Böylece burjuvazi, feodal egemen sınıflarla iktidar mücadelesi yürütürken dini kurumlar feodallerin yanında yer alarak burjuvazinin karşısına çıkmışlardır. Bu nedenle burjuvazi kendi iktidarını kurabilmek için, yani feodaliteyi tasfiye edebilmek için dini kurumların etkisini ve gücünü kırmak zorundaydı. Bu kırma eylemi dinin ideolojik niteliğine bağlı olarak yeni bir ideolojik eylemle olanaklıydı. İşte tüm burjuva ideologlarının üzerinde durduğu temel konulardan birisi de, din ve dini kurumların durumu.

* Engels, *Köylülüler Savaşı*, s. 36.

** Engels, *Anti-Dühring*, s. 602.

Engels, bu durumu şöyle ifade eder:

“Ortaçağ, yola en ilk öğelerden çıkmıştı. Herşeye yeni baştan başlamak için, eski uygarlık, eski felsefe, eski siyasa, eski hukuk biliminden herşeyi silip süpürmüştü. Yitip giden eski dünyadan, hıristiyanlık ile, tüm uygarlıklardan yoksunlaşmış, yan yarıya yıkık birkaç kentten başka birşey kalmamıştı. Sonuç şu oldu ki, gelişmenin tüm ilkel evrelerindeki gibi, rahipler, entellektüel kültür tekeline ellerine aldılar, ve kültürün kendisi de herşeyden önce dinbilimsel bir nitelik kazandı. Rahiplerin elleri arasında, siyasa ve hukuk bilimi, tüm öbür bilimler gibi, yalnız tanrıbilim kolları olarak kaldılar, ve tanrıbilimde yürürlükte olan ilkelere göre incelendiler. Kilise dogmaları, aynı zamanda, siyasal belitler idiler, ve Kutsal Kitap tümceleri de, tüm mahkemelerde yasa gücüne sahipti. Hatta bağımsız bir hukukçular sınıfı oluştuktan sonra bile, hukuk bilimi daha uzun süre tanrıbilim egemenliği altında kaldı. Ve tüm entellektüel çalışma alanında tanrıbilimin bu egemenliği, aynı zamanda, feodal egemenliğin en genel bireşimi ve onaylaması olan kilisenin durumunun da zorunlu sonucu idi.

Buna göre, genellikle feodalizme karşı yöneltilen tüm saldırıların, her

şeyden önce kiliseye karşı saldırılar olacakları, toplumsal ve siyasal tüm devrimci öğretilerin, aynı zamanda ve her şeyden önce, tanrıbilimsel sapkınlıklar olacakları açıktır. Varolan toplumsal koşullara dokunabilmek için onların kutsal niteliklerini kaldırmak gerekiyordu.”*

Feodal dönemde kilisenin kendi ekonomik kaynakları ve kendi eğitim kurumlarıyla devlet içinde devlet olma özelliği ve de dinin kendi içinde “dünyevi ilişkilerin düzenlenmesine” yönelen ana özelliği, burjuvaziyi iki yönlü bir eyleme itmiştir. Bir yandan kilisenin elindeki ekonomik değerleri (toprak) alarak onun gücünü sınırlandırmak, öte yandan dinsel dogmaları kendi iktidarına uygun hale getirmek.

Bunlardan ilki, burjuvazinin “toprağın millileştirilmesi” istemi ile çakışırken; ikincisi “dini reform” hareketiyle çakışır. Ancak dinin reforme edilmediği durumlarda, kilisenin devlet iktidarı üzerindeki etkisinin doğrudan kınlanması gerekmiştir. Her iki durumda da, kilisenin devlet iktidarına müdahalesinin önlenmesi esas olmaktadır. İşte kilisenin siyasal iktidardan uzaklaştırılması ve iktidarın bir parçası olmaktan çıkartılmasının ideolojik ifadesi laiklik olmuştur.

Feodal bir iktidar gücü haline gelmiş olan dini kurumların, burjuvazinin iktidarının önünde engel teşkil etmesiyle ortaya çıkan

* Engels, *Köylüler Savaşı*, s. 46.

laiklik fikri, burjuvaziyle birlikte oraya çıkmış ve demokratik cumhuriyetin ayrılmaz bir unsuru olmuştur. Ancak, tıpkı “güçler ayrımı doktrini” (yasama, yürütme ve yargının birbirinden ayrılması) gibi, laiklik de burjuvazinin feodalizme karşı mücadelesinin bir ifadesidir ve son olarak bir uzlaşmayı içerir.

Fransa’da tüm yönleriyle uzlaşmaz bir biçimde ortaya çıkmış olan laiklik mücadelesi sonucu, kilisenin elindeki mülklerin bir bölümü devlet mülkü haline getirilmiş, ancak kiliseye kendisi için gerekli egemenlik alanları bırakılmıştır. Bunun sonucu olarak, kiliseler kendilerine ait mülklerle kendi faaliyetlerini sürdürmek durumunda olmuşlardır. Bu faaliyetin en önemli iki unsuru ise, eğitim ve yardım faaliyetleridir. Birincisi kilise eğitimi olarak ortaya çıkarken, ikincisi Kızılhaç faaliyetleri olarak ortaya çıkmıştır.

Bu gelişme sonucunda laiklik sorunu, hemen her zaman **eğitim sorunu** olarak varlığını sürdürme gelmiştir. Fransa örneğinde olduğu gibi “laik eğitim” ile “dini eğitim” birbiriyle sürekli çatışma durumunda olmuştur. Ancak politik iktidar tartışmasız bir biçimde burjuvazinin eline geçtiği için, kilise daha önceki yüzyıllarda kanlı savaşlarla geriletildiği için, kilisenin yeniden politik iktidara yönelmesi hemen olanaksız hale getirilmiştir. Bu nedenle burjuvazinin kendi devrimini tamamladığı ülkelerde, laik eğitim üzerine ortaya çıkan kimi çatışmalar dışında, burjuvazinin iktidarı için laiklik özel bir sorun değildir. Bu andan itibaren burjuvazi, her konuda olduğu gibi bu konuda da, kitleleri aldatmıştır. 19. yüzyıla kadar kesin bir kilise karşıtı tutum içinde bulunan burjuvazi, iktidarı pekiştirir pekiştirmez, dini, kitlelerin uyutulması için bir araç olarak kullanmaya başlamıştır. Avrupa’da görülen “Hristiyan Demokrat” partiler burjuvazinin bu iki yüzlü tutumunun görüngüleridir. Ancak burjuvazinin iktidarının kurulduğu bu ülkelerde en temel olgu, kilisenin siyasal iktidar mücadelesi yapmaktan uzaklaştırılmış olmasıdır. Bu ülkelerdeki toplumsal denge bu temelde kurulmuş ve sürdürülmüştür. Bu açıdan herhangi bir “Hristiyan Demokrat” partisinin iktidara gelmesi, kilisenin iktidarı olmak durumunda değildir. Bu partilerin temel özelliği burjuvazinin sınıf partisi olmasıdır. Onların dini kurumlarla ve dinle ilişkileri kitlelerin uyutulması bağlamındadır. Engels’in belirttiği gibi, din, “*egemen sınıfların alttaki sınıfların dizginlerini elde tutmak için kullandığı basit bir yönetim aracıdır*” ve “*değişik (egemen) sınıfların her biri kendine uygun gelen dini kullanır*”.

Görüldüğü gibi, feodalizme karşı devrimci burjuvazi dinle mücadele etmeyi kendi iktidarı için yürüttüğü mücadelenin bir parçası haline getirmiş ve burjuva demokrasisinin bir parçası yapmıştır. Bu bağlamda, bu mücadelenin ifadesi olan laiklik, burjuva demokrasisinin temel unsurlarından birisidir. Bu durum, burjuvazinin kendi iktidarını kurar kurmaz dini kendi iktidarının sürdürülmesinin bir aracı

haline getirmesiyle birlikte olmuştur. Reformdan geçmiş bir Hıristiyanlık, bu nedenle burjuvazinin yeni aracı durumundadır.

“Din konusundaki konuşmayı tartışırken Duma’daki grubumuz tarafından açıklığa kavuşturulmamış olan bir başka durum da, oportünist saptırmalara ek olarak, Avrupa Sosyal Demokratlarının din konusundaki bugünkü aşırı kayıtsızlıklarına yol açan özel tarihsel koşulların da varlığıdır. Bu koşullar iki yönlüdür. Birincisi, dinle savaşmak görevi, tarihsel açıdan devrimci burjuvazinin görevidir ve Batı’da burjuva demokrasisi, feodalizme ve orta çağ düzenine karşı giriştiği *kendi* devrimleri döneminde bu görevi büyük ölçüde yerine getirmiş (ya da engellemiştir). Gerek Fransa’ da, gerek Almanya’da burjuvazinin dinle savaşma geleneği vardır ve bu sosyalizmden (Ansiklopedistlerden ve Feuerbach’ tan) çok önce başlamıştır. Rusya’da ise, burjuva demokratik devrimimizin kendine *özgü* koşulları nedeniyle, bu görev de hemen hemen tümüyle işçi sınıfının omuzlarına yüklenmiştir.”*

Burjuvazinin devrimci niteliğini yitirdiği emperyalist aşamada, demokratik devrimin tamamlanmadığı ülkelerde dinle mücadele görevinin proletaryanın omuzlarına kalması, aynı zamanda proletaryanın bu ülkelerde demokratik devrimi tamamlama göreviyle çıkarılır. Ama proletaryanın, dinle olan mücadelesi salt bununla bağlantılı değildir. O, aynı zamanda, demokratik cumhuriyet kurulması yönündeki tarihsel eylemi ile dinin “kişisel bir sorun” olarak kalması gereği açısından da bu mücadeleyi yürütmek zorundadır.

Laikliğin Avrupa’daki burjuva devrimleri döneminde ortaya çıkmış olması ve buradaki dine, yani Hıristiyanlığın feodal dogmalarına karşı bir mücadelenin ürünü olması, Lenin’in de belirttiği gibi mücadelenin bittiği anlamına gelmemektedir. Özellikle İslamiyet gibi kendisini tarihsel gelişmeye uydurmamış, burjuvazi tarafından reformize edilmemiş bir din karşısında proletarya ve partisinin görevleri çok daha fazla özelliklere sahip olacaktır.

Bugün Avrupa’daki pekçok ilerici ve demokrat kesimlerde “fundamentalizm” olarak “radikal islamcılık” şeklinde ele alınan sorun, bizi İslamiyetin bir bütün olarak kapitalist toplumsal gelişme evresine ulaşmamışlığını dışlar. İslamiyet, bir yandan kendisinde bulunan orta-çağ dogmalarından arınmamıştır. Diğer yandan, Hıristiyanlık gibi, toplumsal, siyasal ve ekonomik düzeni düzenleme özellikleri ile bunlara dayalı siyasal iktidara yönelik eylemleri kesin bir yenilgiye uğratılmamıştır. İslamiyetin egemen olduğu ülkelerin emperyalist sö-

* Lenin, *Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu*, Kurtuluş Cephesi, Sayı: 18, s. 24.

mürgeler haline getirilmesi, bu ülkelerin kendi iktisadi evrimlerini yaşamalarını engellemiştir. Dolayısıyla tüm bunlar bu ülkelerdeki demokratik devrim sorununun parçası haline gelmiştir. Bu ülkelerde, proletarya ve partisinin görevi, ne Avrupa'daki gibidir, ne de Çarlık Rusyasındaki gibidir. Burjuvazinin din karşısındaki en basit karşı duruşu bile proletaryanın omuzlarına kalmıştır.

Bu görev, aynı zamanda, burjuvazinin dini kendi çıkarları için, devrimci mücadeleye karşı kullanma yönündeki faaliyetleriyle de yüz yüzedir. Bundan öte, kitlelerin dikkatini devrim mücadelesinden uzaklaştırmak amacıyla yapacağı ve yaptığı dine karşı kasıtlı "savaş ilanları"yla da yüz yüzedir.

İşte böylesine zorlu koşullar altında Türkiye'de yürütülen demokratik halk devrimi mücadelesi din karşısında çok duyarlı olmak durumundadır. Ama her koşulda, bu mücadele, halk demokrasisi ve sosyalizm mücadelesinin gerekleri olarak ele alınmak durumundadır ve her durumda halk iktidarının ve sosyalist devletin laik bir cumhuriyet olacağı açıkça ilan edilmek durumundadır.

Ancak bizim gibi demokratik devrimin tamamlanmadığı ve üstelik dini reformdan geçmemiş bir İslamiyetin egemen olduğu bir ülkede laiklik ve din bu belirlemelerle sınırlandırılmaz. Konu çok açık biçimlerde ortaya konulmalıdır. Hele ki, şeriatçılığın artan güçlenmesi ve oligarşinin dini anti-komünist propagandanın odağına yerleşmesi, konunun önemini daha da artırmaktadır. Bundan öte, oligarşinin dini bir araç olarak kullanması karşısında, aynı aracı oligarşiye karşı kullanma tutumları, Alevilik üzerinde oynanan oyunlar düşünülecek olursa, konunun ne denli geniş kapsamlı olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Tüm Marksist-Leninistler için, "Din, devlet karşısında özel bir sorundan başka birşey değildir; ancak kendileri açısından, Marksizm açısından ve proletarya partisi açısından sorun, kişisel bir sorun, özel bir sorun değildir."

Bu öylesine bir ilkedir ki, Paris Komünü'nün ilk aldığı kararlardan birisi, "*kilise ile devletin ayrılması ve din işleri bütçesinin kaldırılması, bütün kilise mallarının ulusal mülkiyete dönüştürülmesi*" şeklinde olmuştur. Ancak Komün bununla da yetinmemiş, 8 Nisan 1871 günü aldığı kararla "*bütün dinsel simge, imge, dua ve dogmaların, kısacası 'herkesin bireysel vicdanı ile ilgili herşeyin' okullardan uzaklaştırılması*"nı sağlamaya yönelmiştir.*

Görüldüğü gibi, proletarya ve partisi, din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılmasını ve dinin kişisel bir sorun olarak kalmasını isterler. Ama aynı zamanda, dinsel dogmalara ve dine karşı mücadele ederler. Bu mücadele, dinle nasıl savaşılabileceğini bilmekle olanaklı-

* Marks-Engels, *Seçme Yapıtlar*, C: II, s. 219.

dır. Bu da, dinsel inançların ve dinin kökenlerinin materyalist bir biçimde kitlelere anlatılması demektir. Marksist-Leninistler bunu yaparken, din sorununun birincil bir sorun haline getirilmesine izin vermemek durumundadırlar. Bu tutum, aynı zamanda, din sorununu birincil hale getirmek, kitleleri dinsel inançlarına göre bölmek isteyenlere karşı mücadele demektir.

Bunların ülkemizin somut koşullarında ne denli önemli olduğunu hemen herkes kolayca görecektir. Legal planda RP ile yükselen şeriatçılık, hemen her yerde kitleleri dini inançlara göre bölmeye çalışmaktadır. RP söylemindeki “inananlar” belirlemesi bu bölme eyleminin en tipik ifadesidir. Öte yandan, oligarşinin Alevileri yeni bir güç olarak kullanma çabalarıyla belirlenen faaliyetleri de yoğunlaşmıştır. Böyle bir ortamda, dinin kişisel bir sorun olduğunu, “tanrı ile kul arasında” bulunduğunu her zaman belirtmek gerekmektedir. Ancak devletin dayandığı temeller arasında sayılan “laiklik” ilkesinin, ülkemizde küçük-burjuva aydınlarınca kullanılmış olmasının getirdiği sorunlar ve buna karşı şeriatçı kesimlerin geliştirdiği propagandalar da unutulmamalıdır. Burjuva demokratik devrimin tamamlandığı ülkelerden aktarılan “laiklik” uygulamasının 70 yıllık evrimi dikkatle incelenmelidir. Aksi halde küçük-burjuva aydınlarının tutarsız ve uzlaşsıcı laiklik söyleminin karşısında geliştirilen şeriatçı propagandaya karşı etkin bir mücadele yürütülemez.

Tüm bunlar yapılırken, Marksist-Leninistler, dinin şu ya da bu nedenle devrimci mücadelede “kullanılabilecek bir araç” olarak kullanılması eğilimlerine karşı mücadele etmelidirler. Çünkü dinin “işe yararlığı” bilinci bile dini önyargıların pekişmesine hizmet eder. Yapılabilecek en önemli hatalardan birisi de, ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunların açıklanmasında ve çözümünde dini belirlemeleri kullanmaktır.*

* Bu bağlamda son dönemde Kürt ulusal hareketi içinde gelişen dini örgütlenmelerin etkinliğine dikkat edilmelidir. Ulusal kuruluğu bir “tanrı buyruğu” olarak sunan bu kesimler, son olarak PKK’nin ateş-kes istemine yönelik “fetva” vermişlerdir. Kendilerine Kürdistan İslam Hareketi diyen bir kesimin Almanya’da 9-10 Temmuz 1994’de düzenlediği “Kürt Sorunu ve İslami Çözüm Konferansı Sonuç Bildirgesi”nde şöyle denilmektedir:

“Savaşın iki tarafını da Hücurat Suresi 9. ayetine uygun bir temelde Kur’an’ın hakemliğine ve barışa çağırıyoruz. Bu çağrıya olumlu cevap vermeyen zalim ve mütecaviz olur. Dinimiz tüm inananların zalime karşı tavır almasını, zulüm ve tecavüzdten vazgeçene kadar onunla savaşılmasını emreder.” (Özgür Ülke, 13 Temmuz 1994)

Ve aynı bildirgenin sonunda şöyle denilmektedir:

“Bizler, bu amaçları reddeden ve çözümler için gösterilen çaba ile yapılan çağrılar önünde engel teşkil eden her unsuru Kur’an ile Kürdistan ve Türkiye halklarının düşmanı ilan ediyor ve teşhir ediyoruz.”

Görüldüğü gibi, tümüyle Kuran’ı yücelten bir bildirge söz konusudur. Ve altında ERNK Temsilcisi M. Karasu’nun imzası da bulunmaktadır. Burada adı geçen **Hücurat Suresi**, Kuran’ın 49. suresi olup, 9. ayetinde şöyle denilmektedir:

“Eğer iman edenlerden iki hizip birbirleriyle çekişirse, hemen aralarını bulup

Marksist-Leninistler, her zaman bu gerçeklerin ışığında hareket etmişlerdir. Dinsel hareketler ve dinsel dogmalara karşı mücadele, aynı zamanda, materyalizmin bir gereğidir. Materyalist bir dünya görüşüne sahip olanların din karşısında tavırsız ve tarafsız kalmaları olanaksızdır.

Ayrıca demokratik devrimin tamamlanmadığı ülkelerde dine karşı yürütülen mücadele, dini ideolojilerin bertaraf edilmesi demektir ve proletaryanın demokratik devrimdeki ideolojik öncülüğünün sağlanmasının temel unsurlarındandır. Bu nedenle Lenin'in şu belirlemesi her zaman geçerli olacaktır:

“Proletarya bizim burjuva demokratik devrimimizin öncüsüdür. Bu nedenle, orta çağın tüm kalıntılarına ve bu arada eski resmi dine ve bunu canlandırma, yeniden biçimlendirme yolundaki tüm girişimlere karşı yürütülecek mücadeledeki ideolojik öncü de proletaryanın partisi olacaktır.”*

barıştırın. Eğer onlardan biri diğerine saldırırsa siz saldıran hizbe karşı o, Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşın. Dönünce artık adaletle aralarını bulup barıştırın. Onlara adil davranın. Allah adil davrananları sever.”

Görülebileceği gibi, Hücurat Suresi “Allah'ın emrinin” yerine getirilmesine ilişkindir. Bunun altına hiçbir Marksist imza atamaz.

* Lenin, *Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu*, Kurtuluş Cephesi, Sayı: 18, s. 24-25

Küçük-Burjuva Aydınlarının Demokrasi Çıkmazı

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 20, Temmuz-Ağustos 1994

12 Eylül 1980 öncesinde olduğu gibi, bugün de ülkemizde en çok tartışılan konuların başında “demokrasi” konusu gelmektedir. Hemen hemen hergün gazetelerde ya da televizyonlarda “demokrasi” konusunda yazılar çıkmakta, tartışmalar yapılmaktadır. Özellikle 27 Mart Yerel Seçimleri’nde RP’nin %20 oy almasıyla birlikte “laiklik” sorunuyla birlikte ele alınan “demokrasi” tartışması, 5 Nisan Kararları’yla birlikte hükümet tarafından gündeme getirilen “demokrasi paketi”yle birlikte daha da hızlandı. Birbiri ardına yapılan “darbe” tartışmaları, şeriatçılığın “demokrasi yoluyla iktidara gelmesi” korkuluyla birlikte, “demokrasinin geliştirilmesi” tartışmaları haline dönüştü.

Bütün bunlara DEP’in Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılması eklenince ortaya tam bir kavram keşmekeşi çıktı. Hemen herkesin bir fikir ileri sürdüğü tüm tartışmalarda ortaya çıkan tek gerçek, “demokrasi”nin ne olduğunun bilinmemesiydi.

Kürt sorunundan laikliğe, ekonomik buhrandan banka ifaslarına kadar, hemen herşey “demokrasi” çerçevesinde ele alınırken bu tartışmalarda var olmayan tek şey, **demokrasinin sınıfsal niteliği**ydi.

Soyut demokrasi kuralları öylesine yoğun bir biçimde ortaya konuldu ki, pekçok insan böyle bir demokrasinin sadece RP’nin işine

geleceğini düşünmeye başladı. Bunun sonucu ise, “laik cumhuriyetin tek koruyucusu” ordunun yüceltilmesi oldu. Zaten Kürt ulusal hareketi karşısında sürekli yıpranan ordunun böylesine bir kurtarıcı olarak gösterilmeye ihtiyacı vardı. Ve küçük-burjuva demokrat aydınları sayesinde bu da gerçekleşmeye yöneldi.

Tıpkı demokrasi tartışmaları gibi, laiklik tartışmaları da kavram keşmekeşi içerisinde sürdürüldü. Hemen hergün medyada boy gösteren küçük-burjuva demokratları, kitleleri laiklik konusunda “bilinçlendirme” adına laiklik ile İslamiyeti uyumlulandırmaya çalıştılar. “Hazırlıklı” gelen şeriatçılar karşısında “hazırlıksız” olmalarını gerekçe gösterirken, konunun en temel kavramlarda yattığını ve bunların netleştirilmesiyle bağlantılı olduğunu birkaç kişi dışında hiç kimse görmek istemedi.

Soyut bir demokrasi kavramı çerçevesinde küçük-burjuva aydınlarının şeriat korkusu, soyut bir “inanç” sorunu ile bütünleştirildi. En basit deyişle, şeriatçıların demokratik yolları izleyerek demokrasiyi ortadan kaldıracakları korkusunun “inanç”la ilintilendirilmesi, RP’nin “yumuşak üslubu” ile birlikte ortaya çıkması mevcut karmaşayı artırmaktan öte bir işe yaramadı. Birkaç aydının “demokrasinin de kendini koruma mekanizmaları olmalıdır” türünden sözleri ise, bu kargaşa içinde kayboldu.

Soyut demokrasi kavrayışının küçük-burjuva aydınlarında yarattığı kargaşa ortamında, “şeriatçılığa karşı ordu müdahalesi” doğrudan ifade edilmese de, “laikliğin temel koruyucusu ordu” kavrayışına da değinen pek olmadı. Tabii bütün bunların zemininde ordunun gerçekleştirdiği darbelerde küçük-burjuva aydınlarının da zarar görmüş olması ve Cezayir’de yönetimin askerleştirilmesinin pek işe yaramadığının görülmesi yatıyordu. Ama içten içe yönetimin askerleştirilmesinin bir çözüm olabileceği düşüncesinin bu kesimlerde varlığını sürdürdüğü açıktı.

Bugün ekonomik buhranın ağırlaştığı koşullarda demokrasi tartışmasının “karnı doyurmadığı” demagojisi yapılırken, yukarıda ortaya koyduğumuz olgular yok sayılmaktadır. Demokrasi ile ekonomi arasındaki ilişkinin, küçük-burjuva aydınlarının soyut demokrasi kavrayışlarıyla belirsizleştiği de açıktır. Siyasal iktidar sorunu olarak demokrasi, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi demek olduğu yeterince ortaya konulamadığı koşullarda bu demagoji elbette etkili olacaktır. Sorun net biçimde ifade edilmelidir:

Soyut bir demokrasi yoktur ve demokrasi siyasal bir sorundur, sınıfsal niteliğe sahiptir.

Küçük-burjuva aydınları, bir yandan dinsel fanatizm karşısında geleneksel tutumlarını sürdürmezken, diğer yandan Özal döneminde yedeklendikleri oligarşiden ayrılmaktadırlar. Ancak bu kararsızlık

ve kopuş, kendi alternatifini bulamadığından etkili bir sonuç da yaratamamaktadır. 1970'lerin sonlarına doğru devrimci kesimlerden kopan ve 1980 ortalarında Özal politikalarıyla oligarşiye yedeklenen küçük-burjuva aydınlarının tek müttefikinin proletarya olduğu, tüm bunlara rağmen bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Bu gelişmeler karşısında soldaki hava ise, tam bir boş vermişlik olarak ortaya çıktı. Genellikle kendilerini legalleştirme ile legal mücadeleyi birbirine karıştıranlar kendi dünyalarında olayları izlemekle yetinirken, diğer kesimler genel birkaç deyinmenin ötesinde pek birşey söylememeyi yeğlediler. Özellikle konu laiklik olduğunda sessiz kalınması en önemli açmaz olarak ortaya çıktı. *Kurtuluş Cephesi* olarak uzun süredir yaptığımız tüm uyarılara rağmen sessizlik, bir tavırsızlık ve pasifizim olarak soldaki oportünizmle birleşti.

“Kitlelerin içine girerek, kitlelerin acil gereksinimleri etrafında, kitleleri örgüleyip, eyleme sokma ve kitlelere siyasi bilinç götürüp örgütlenme, yani emekçi kitlelerin ekonomik ve demokratik hak ve istemleri etrafında kitleleri örgütleyip, siyasi hedefe yönlendirme” legalizmin yeni biçimiyle bir kez daha egemen oldu.

5 Nisan Kararları çerçevesinde ekonomik buhranın ağırlaştığı gören bazı sol yapıların ekonomik mücadeleyi politik mücadeleye dönüştürme çabaları salt istem boyutunda kalırken, tüm faaliyetleri herhangi bir sendikanın yerine getirmesi gereken işlevlerle sınırlıydı. DS'nin “Alevi-Sünni, laik-dinci çatışması değil, sömürüye karşı ekme-kavgası” sloganında olduğu gibi, yalın bir ekonomizme gömüldü.

Oysa,

“Demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmadığı –rafa kaldırıldığı– daha doğru bir deyişle oligarşi tarafından kullanılmasına ‘izin’ verilmediği, ordusu, polisi ve diğer güçleri ile emekçi kitlelere tam bir tenkil politikasının izlendiği bütün geri-bıraktırılmış ülkelerde, bu tip klâsik ‘kitle çalışması’ ile ekonomik ve demokratik mücadeleyi, politik mücadeleye dönüştürmek isteyen örgütler, düşmanın askeri üstünlüğü ve baskısı karşısında, güçsüzlüğe düşecekler, giderek de iyice sağa kayacaklardır.

Bu yol ‘oligarşik diktatörlük ile halktan gelen baskı arasında kurulmuş olan suni dengeyi bozacak yerde onu devam ettirecektir’ (Che)

Evet, devam ettirecektir. Elbette bu yoldan gidildiğinde de görünüşte bazı ilerlemeler olacaktır. Ancak bu yolun savunucuları, giderek başlangıçta savaşı niteliklere sahip olsalar bile, bu niteliklerini kaybedecek, yozlaşacak ve giderek bürokratlaşacaklardır. Yitirilen devrimci öz ve de pasifize edilmiş beş-on emekçi; işte bu görüşün yolu basit-

leştirilince budur.”*

Görüldüğü gibi, küçük-burjuva aydınlarının sınıfsal ve politik iktidar sorunundan soyutlanmış demokrasiyi öne çıkarttıkları bir dönemde, bazı sol hareketler ekonomik mücadeleyi öne çıkarmışlardır. Böylece birbiriyle ilintisi açık olan iki konu, iki ayrı alanda, birbirine karşı bir biçimde ifade edilir olmaktadır. Son dönemdeki pek çok ekonomik mücadele alanında görüldüğü gibi, devrimciler sıradan bir sendika görevlisinin yapabileceği işleri yapmış ve bunları devrimci bir görevmişcesine kitlelere sunabilmişlerdir.

Bugün sorun demokratik halk devrimi sorunudur ve siyasal özgürlüklerin elde edilmesi olarak kendisini somutlaştırır. Bir RP'nin bile, ekonomik ve toplumsal sorunları iktidar sorunuyla bağlantılı sunması, bu gerçeklerin kitleler tarafından ne denli anlaşılabilir olduğunu göstermektedir. Küçük-burjuva aydınlarının soyut demokrasi kavrayışıyla içine düştükleri açmaz ile kitlelerin yüz yüze oldukları ağır ekonomik yaşam koşulları proletaryanın öncülüğündeki demokratik halk devrimi mücadelesinde kendi gerçekliğini bulabilecektir. Bu bağlamda, devrimciler, her yerde ve her zaman demokratik halk devrimi programı ile mücadeleyi yükseltmelidirler. Yoksa ne küçük-burjuva aydınlarını dışlayarak, ne de kitlelerin ekonomik talep uğruna yürüttükleri mücadeleyi devrim mücadelesiymiş gibi göstererek bir yere varmak olanaksızdır.

* Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II-III*.

Oligarşinin Yeni Adam Satın Alma Aracı: Alevicilik

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 20, Temmuz-Ağustos 1994

*“... tekelci burjuvazinin ekonomik gücünün, her alanda ‘adam satın almaya’, yani rüşvete dayalı bir politika için kullanılmasıdır. Bu, özellikle ekonomik ve siyasal düzeyde, tekelci burjuvazi için engel oluşturan güçlerin ya da fraksiyonların sözcüsü ya da yetkili kişilerinin parayla satın alınması ve böylece bu güçlerin dağıtılması demektir. (Bir çeşit ‘böl ve yönet’ politikası.)”**

T. Özal’ın ağzından, hemen her gün duyduğumuz “transformasyon” sözcüğü, onun ölümünden beri hemen hemen hiç duyulmaz olmuştur. Oligarşinin “adam satın alma politikası”nın bir ifadesi olan “transformasyon”, egemen sınıfların yüzyıllar boyu kendilerinden olmayan kesimlerden, özellikle ezilen ve sömürülen kesimlerden kadro transfer etmesidir. Özellikle sömürülen sınıfların en iyi beyinlerinin egemen sınıfların hizmetine devşirilmesi olarak “transfor-

* *Kurtuluş Cephesi*, Sayı: 15, s. 11.

masyon”, bir yandan egemen sınıflara yeni kadrolar sağlarken, diğer yandan sömürülen sınıfları kendi yetişmiş insan gücünden mahrum bırakır. Böylece iki yönlü sonuçlar doğurur.

Tarihte açıkça görüldüğü gibi, sömürücü egemen sınıflar, kendilerine yönelik muhalefeti bir yandan devlet zoruyla (siyasal zor) sindirip, baskı altına alırken; diğer yandan bu toplumsal muhalefet hareketini bölüp parçalamaya çalışırlar. İşe bu bölme ve parçalama eylemlerinin en temel unsuru olan “transformasyon”, “adam satın alma”nın diğer bir ifadesidir. Ancak egemen sınıfların egemenliklerini sürdürürebilmek için yaptıkları bununla sınırlı değildir.

Genel olarak “böl ve yönet” politikası olarak bilinen politikalar, bireysel bazda olduğu kadar, kitlesel bazda da kullanılır. “Balkanlaştırma” olarak adlandırılan devletler ve toplulukların küçük parçalara bölünerek yönetilmesi, yine egemen sınıfların kendi iktidarlarını koruma çabalarından başka birşey değildir. “Balkanlaştırma” politikasında olduğu gibi, bir bölge halklarının küçük devletçiklere bölünerek ve birbirlerine düşman edilerek ya da birbirlerini “tehlike ve tehdit” olarak görerek emperyalist politikalara uygun hale getirilmesi, belirli bir devlet sınırları içinde de kolayca uygulanabilmektedir. Özellikle sınıfsal ayrışmaya denk düşmeyen, tersine sınıfsal ayrışmayı bozan ve sınıfsal faaliyetleri bölen her türlü bölme faaliyeti egemen sınıfların temel politikalarındandır.

Bu politikaları Machiavelli “Prens” kitabında şöyle ifade etmiştir:

“Üstünde durulması gereken şudur: İnsanlar ya elde edilmeli ya da kökü kazınmalıdır; hafif baskılara karşı intikam almaya kalkarlar, fakat ağır baskılara karşı direnemezler. Bir insana baskı yapılması gerektiği zaman öyle davranmalı ki, intikam almaya fırsat bulamasın.”*

Ülkemiz tarihinde görülen pekçok siyasal olayda egemen sınıfların bu politikalarını görmek olanaklıdır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde oluşturulan Hamidiye Alayları, İdris Bitlisi olayı vb. tümüyle egemen sınıfların siyasal iktidarını sürdürme faaliyetlerinin parçasıdır. Ülkemizde her dönemde halk kitlelerinin mevcut siyasal iktidara karşı mücadelesi olmuş ve aynı zamanda bu mücadeleyi zorla bastırma girişimleri oraya çıkmıştır. Aynı süreçte kitlelerin mücadelesini bölmek ve birleşik mücadele etmelerini engellemek için her olay kullanılmıştır. Osmanlıdan bu yana gelen “Moskof düşmanlığı”, devrimci mücadeleye karşı anti-komünist propagandanın temelini yerleştirildiği ülkemizde, şeriatçılar “dinsizlere” karşı bir güç olarak çıkartılmıştır. İşte bu ve benzeri durumların en son örneği ise, Alevilik üzerinde verilmektedir.

İslamiyet içindeki iktidar mücadelelerinin bir ürünü olarak orta-

* Machiavelli, *Hükümdar*, s. 21.

ya çıkan değişik mezhep ve tarikatların varlığı, her dönemde ege-
men sınıflar için kullanılabilir bir araç olmuştur. Devlet, kimi zaman
bu kesimlerden birisini özel korumaya alarak diğerine karşı kullanmış,
bir başka dönem ise tersini yapmıştır. Ancak 12 Eylül sonrasında
uygulamaya sokulan “adam satın alma politikaları”, Cumhuriyet tari-
hinin en geniş uygulama alanı bulan politikalarından birisidir.

İlkin sola uygulanan bu politika, hemen sünni tarikatlar arasın-
da uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulamanın gözle görülür en büyük
sonucu ise İhlas Holding’dir. Özal Hükümetlerinin ilk döneminde Tür-
kiye gazetesine verilen büyük krediler, bu gazetenin satışlarını 2 mil-
yona yaklaştırmıştır. Böylece, bir yandan Işıkçılar tarikatı güç haline
getirilirken, yaratılan istihdamla da önemli bir dinci kesim işe sokul-
muştur. Yine aynı şekilde faşist milislere yönelik uygulanan bu politi-
ka etkili sonuçlar vermiştir. İşte şimdi sırada Aleviler bulunmaktadır.

Ancak hemen belirelim ki, oligarşinin Özal aracılığıyla yürüt-
tüğü bu politika, Özal’ın ölümünden sonra aynı biçimde sürdürül-
mek durumunda değildir. Ama başlatılmış olan uygulamaların da
hemen sona ermesi de beklenemez. Görülen, bu politikaların eskisi
kadar hızlı ve yaygın kullanılmasının bir süre için söz konusu olama-
yacağıdır. Zaten C. Boyner’in parti girişimi de bunu göstermektedir.
(C. Boyner şürekası, Özal’ın soldan devşirmeye yöneldiği, ama henüz
tamamlayamadığı uygulamanın unsurlarını içermektedir.)

Alevilik üzerinde oligarşinin politik hesabı tümüyle devrimci
mücadeleye karşı olmakla ilintilidir. Aleviliğin içerdiği kimi dinsel
tutumların toplumsal içeriği, özellikle de tarihsel olarak sürekli bir
muhalafet hareketi olmasının getirdiği unsurlar, her dönemde ege-
men sınıflara yönelik politik mücadelelere katılmalarını getirmiştir.
1980 öncesinde devrimci mücadelenin en yoğun kitlesel destek bul-
duğu bazı bölgelerde Alevilerin yoğunlaşmış bulunması bu gerçeği
göstermektedir.

İşte oligarşinin Alevilik üzerindeki politikası, bu devrimci potan-
siyeli yok etmek üzerine kurulmuştur. Oysa bu devrimci potansiyel,
bu bölgelerde Aleviliğin olmasından değil, bu bölgelerin sınıfsal
ayrışmayı yaşayan ve sınıf çelişkilerinin keskinleştiği yerler olmasın-
dan kaynaklanmaktadır. Ama bunlar oligarşi için önemli değildir. Onun
bütün amacı, Alevi kesimleri kendi dini sorunlarıyla uğraşır kılmak
ve buna paralel olarak kendilerini bir “ümme” ya da “cemaat” hali-
ne getirmektir. Bu yöndeki girişiminde “Alevicilik” başlı başına bir
araç olmak durumundadır. 1980’lere kadar devrimci mücadelenin
ekisiyle önemli ölçüde güç kaybeden kimi çevreleri (özellikle dede-
lik kurumunu) yeniden güçlendirmek oligarşinin ilk hedeflerinden
birisidir. Bu faaliyette gerekli “giderler” dolaylı biçimde devlet tara-
fından karşılandığından, eski Alevi egemenlerinin faaliyetlerinde bü-
yük artış olmuştur. Ancak hedef olarak konulan “Alevi cemaati”

oluşturmada ana parasal kaynak Diyanet İşleri bütçesi gösterilmektedir. Alevicilik yolunda ilerleyen kesimlerin ifade ettiği gibi, 8 trilyon 400 milyar liralık Diyanet bütçesinin “en az dörtte biri” böyle bir gelişmenin ödülü olarak sunulabilmektedir. Özellikle yoksul emekçi kesimlerden oluşan bir kesim için bunun nasıl bir etki yapacağı üzerinde politikalar yürütülmektedir.

Oligarşinin Aleviciliği destekleyerek sürdürdüğü politikasından kısa vadede beklediği, Alevi kesimlerinin her türlü toplumsal mücadeleden uzak tutulmasıdır. Sivas Katliamı’ndan sonra görüldüğü gibi, katledilen devrimci, demokrat ve yurtsever insanlar, el çabukluğuyla “can” olmuşlardır. Oysa şeriatçı ve faşist kesimlerin katliama girişirkenki temel gerekçeleri “dinsizler” ve Pir Sultan Abdal’ın ülkemiz devrimci mücadelesinde şekillenen simgesi olmuştur. Sivas Katliamı, tıpkı Maraş, Çorum katliamları gibi, devrimci mücadeleye yönelik bir gözdağı ve imha hareketidir. Sivas Katliamı sonrasında yapılan yoğun propagandayla (ki başını Aleviciliğe soyunanlar çekmektedir) Alevi kesimler kendi içlerine döndürülmek istenmektedir. Bir yandan katliam tehdidi sürekli kılınarak kendilerini savunmaya yöneltirken, diğer yandan açılan kanallarla “savunmanın” silahlı devrimci mücadelede değil, devletle “uzlaşmada” yattığı gösterilmeye çalışılmaktadır.

Bugün sorun, Alevilerin, kitle olarak oligarşinin mi, yoksa devrimcilerin mi yanında yer alacakları sorunu değildir. Sorunu böyle ele almak, oligarşinin belirlediği koşullara boyun eğmek ve destek vermek demektir.

Bugün sorun, devrimci mücadelenin kendi sınıfsal temelleriyle ve sınıf güçleriyle yürütülmesi sorunudur. Dinsel ya da ulusal farklılıkları esas alarak ve bunu bir kitlesel nitelik olarak belirleyerek devrimci mücadelenin sürdürülmesi olanaksızdır.

Sorun, Alevi kitesinin, “Aleviler” olarak nasıl bir politik tutum takınacakları değildir.

Sorun, Alevi kesimlerinin “Alevi kitesi” ya da “Alevi cemaati” haline getirilmesine boyun eğmek değil, bu kitenin sınıfsal boyutlarını esas almak ve buna göre devrimci mücadeleyi, propagandayı ve örgütlenmeyi sürdürmektir.

Alevilik, Din vb. Üzerine Bir Kez Daha

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 28, Kasım-Aralık 1995

“Din, kişinin özel sorunu olarak kabul edilmelidir. Sosyalistler, din konusundaki tavırlarını genellikle bu sözlerle belirtirler. Oysa herhangi bir yanlış anlamaya yol açmamak için bu sözlerin anlamı kesinlikle açıklanmalıdır. Devlet açısından ele alındığı sürece, din kişisel bir sorun olarak kalmasını isteriz. Ancak, Partimiz açısından dini kişisel sorun olarak göremeyiz. Dinin devletle ilişkisi olması, dinsel kurumların hükümete değin yetkileri bulunmaması gerekir. Herkes istediği dini izlemek ya da dinsiz, yani kural olarak bütün sosyalistler gibi, ateist olmakta tamamen özgür olmalıdır. Vatandaşlar arasında dinsel inançları nedeniyle ayırım yapılmasına kesinlikle göz yumulamaz. Resmi belgelerde bir vatandaşın dininden söz edilmesine de son verilmelidir. Kiliseye ve dinsel kurumlara hiçbir devlet yardımı yapılmamalıdır, hiçbir ödenek verilmemelidir. Bunlar devletten tamamen bağımsız, aynı düşüncedeki kişilerin oluşturduğu kurumlar niteliğinde olmalıdır.”

(Lenin, *Novaya Zihn*, Sayı: 28, 3 Aralık 1905.)

“Dini inançların tarih boyunca sadece egemen güçlere hizmet etmedi. Belirleyici yönü bu olsa da egemenlere karşı halk isyanlarında da birleştirici, ‘ideolojik’ işlevler gördü.” (DHKC-Avrupa Örgütü’nün yayınladığı Alevilik üzerine bir broşür)*

İşte Alevilik üzerine hazırlanmış bir broşür böyle başlamaktadır. Bu sözlerin içinde yer alan devrimci sözcükler (“*egemen güçler*”, “*halk isyanları*” gibi), kaçınılmaz olarak, böyle bir belirlemenin üzerinde durulmasını gerektirmektedir. Eğer ki, yukarıda sözü edilen belirleme, yani “*dini inançların tarih boyunca ... egemenlere karşı halk isyanlarının da birleştirici, ‘ideolojik’ işlevler gördü*”ğü belirlemesi doğru ise, herhangi bir tarihsel dönemdeki herhangi bir dinsel hareketin ya da dinsel teorinin devrimci bir içeriği olması kaçınılmazdır. Böyle oluncu da, tarihte hangi dinsel hareketin ve hangi dinsel teorinin devrimci bir içeriğe sahip olduğu ortaya konulmaz zorundadır. Sözü geçen broşürde, bu konuya ilişkin olarak, sadece, “*Baba İshak, Şeyh Bedreddin, Pir Sultan*”dan söz edilmektedir. Ancak tarih, ne Anadoluyla sınırlıdır, ne de dini hareketler, salt islamiyete ilişkindir. Hatta diyebiliriz ki, tarihte en büyük ve en uzun dinsel hareketler Avrupa’da ortaya çıkmıştır. Bu açıdan, tarihe bir bütün olarak bakmak gerekmektedir.

Burada, ilkel topluluklarda, yani ilkel komünal toplumda dinin nasıl ortaya çıktığı, nasıl geliştiği üzerinde durmayacağı. Ancak hemen her Marksistin bildiği bir gerçek, “tanrının, toplumsal duyguları uyaran ve örgütleyen” bir kavram olmayıp, “*herşeyden önce, insanın bir yandan doğa öte yandan sınıf boyunduruğuna sokulmasının yarattığı fikirlerin –yani bu bağımlılığı pekiştiren, sınıf mücadelesini ututmayı amaçlayan kavramların bir bileşimi*” (Lenin) olduğudur.

“*Tarihte, bu tür kavrama ve kökene rağmen demokrasi mücadelesi ve proletarya savaşının, bir dinsel görüşün bir başka dinsel görüşle çarpışması biçimini aldığı bir dönem olmuştur.*” Ancak, Lenin’in açık biçimde belirttiği gibi, “*o dönem de çok gerilerde kalmıştır*”.

Böyle oluncu, eski dönemlerde, şu ya da bu dönemde ortaya çıkan isyanların kendilerini belli bir dinsel teoriye dayandırmaları ya da dinsel bir görüşün bir başka dinsel görüşle çarpışması olarak ortaya çıkması, sadece sonuç olarak, ya da tarihe ilişkin bir hüküm olarak ortaya konulamaz. Marksizm, her zaman, tarihin sınıf mücadelelerinin tarihi olduğunu ortaya koyar. Bu nedenle de, herhangi bir halk isyanını, sadece bu isyanda sözü edilen “ideolojik” kavramlar ya da sözlerle değil, bu isyanı ortaya çıkaran ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel tüm koşullarla bağlantılı olarak ele alır ve tanımlar.

* Adı geçen broşür Mücadele-Yurtdışı’da Haziran 1995’de aynen yayınlanmıştır.

Engels'in 1517 Luther hareketini (reform hareketi) ve 1525 Thomas Münzer hareketini tahlil edişi buna örnek olarak verilebilir.

Engels, bu hareketlerin ortaya çıktığı tarihsel dönemdeki sınıf ilişkilerini ve bu sınıf ilişkileri içerisindeki çıkarları dinle bağlantılı olarak şöyle ortaya koymaktadır:

“Ulusun bölünmüş bulunduğu üç büyük kamptan birincisi, tutucu-katolik kamp, kurulu düzenin sürdürülmesinde çıkarı bulunan tüm ögeleri: İmparatorluk iktidarı, papaz sınıfı ve laik prenslerin bir bölümünü, zengin soyluluğu, büyük din görevlileri ve kentler ayrıcalıklarını bir araya getirirken, **lüterci ıllman burjuva** reform partisi, varlıklı muhalefet ögelerini, küçük soyluluk yığınını, burjuvaziyi ve hatta, laik preslerin, kilise mallarının zoralmı ile zenginleşmeyi uman ve imparatorluk karşısında daha büyük bir bağımsızlık kazanmak için fırsattan yararlanmak isteyen bir bölümünü bir araya getiriyordu. Son olarak, köylüler ve halktan kimseler de, istemleri ve öğretileri en açık bir biçimde Thomas Münzer tarafından dile getirilen **devrimci** bir parti oluşturuyorlardı.”*

Demek ki, dini inançların “tarih boyunca” halk isyanlarında “birleştirici, ‘ideolojik’ işlev” görmesinden söz etmek, sanıldığı kadar kolay değildir. Bilimsel ideoloji olarak Marksizmin ortaya çıkmadığı çağlarda, halk kitlelerinin şu ya da bu ideolojinin ya da teorisinin kendisinde, kendi çıkarlarının ifadesini bulabilmiş olmaları, sadece o tarihsel dönemin ilişki ve çelişkileri ile açıklanabilecek bir durumdur. Martin Luther’in, Thomas Münzer’in birer din adamı oldukları, Şeyh Bedrettin ve Pir Sultan’ın aynı şekilde din adamı oldukları unutulmazsa, o tarihsel dönemdeki halk isyanlarının kendilerini neden dinsel bir görüşte ifade ettikleri anlaşılabilir.

Gerçek gerçeklikte, yani tarihte ortaya çıktığı gibi, her din ve dinsel teori, belirli bir sınıfın ya da sınıf kesimlerinin çıkarlarının ifadesi olmuştur. Ve yine tarihte görüldüğü gibi, her zaman egemen sınıflara karşı ezilen ve egemenlik altında olan sınıfların hareketi, kendilerini bu konumda tutmaya hizmet eden, sömürüyü “kutsayan” dinlere ve dinsel görüşlere karşı bir hareket de olmuştur. Bir başka deyişle, ister dinsel olsun, ister felsefik, her zaman egemen sınıfın ideolojisi, egemen ideolojidir ve egemenliği ele geçirmeyi amaçlayan her sınıf ya da halk hareketi, kaçınılmaz olarak bu ideolojiyle savaşmak zorundadır. Bu savaş da, herkesin bilebileceği gibi, egemen ideolojiye karşı bir ideoloji oluşturmakla olanaklıdır. İşte, herhangi bir tarihsel dönemde, egemen dinsel ideolojiye karşı ortaya çıkan diğer bir dinsel ideoloji, böyle bir mücadelenin üst-yapısal

* Engels, *Köylüler Savaşı*, s. 50.

ifadesi olmuştur. Yukarda da belirttiğimiz gibi, bilimsel bir ideolojinin (Marksizmin) ortaya çıkmadığı, ortaya çıkmasının koşulları mevcut bulunmadığı, ilk ve orta çağın karanlık dönemlerinde, hemen her mücadele din temelinde gelişmiş ve dini ideolojilerin doğmasına ve karşılıklı savaşına sahne olmuştur. 1515’de Luther hareketi, o dönemde egemen olan katolik kilisesine karşı olmuş ve katolik inançların “reforma” tabii tutulmasını talep etmiştir. Bunun sonucu ise, katolik kilisesinin bölünmesi ve protestan kilisesinin ortaya çıkmasıdır. Kimi din felsefecilerinin “zihniyet devrimi” olarak tanımladıkları bu gelişme, aynı zamanda kapitalizmin gelişmesinin üstyapısal yansımasıdır. (Calvinizm, protestanlık gibi kimi dinsel görüşlerin kapitalizmle ilişkisi üzerine sayısız araştırma olduğunu da burada belirtelim.)

İslamiyete ya da İslamiyet içerisinde ortaya çıkan değişik dinsel teorilere ya da görüşlere bakacak olursak, öncelikle bunların ortaya çıktığı tarihsel ve toplumsal koşullar ortaya konulmak zorundadır.

Kapitalist gelişmenin ortaya çıkmadığı bir dönemde Arap toplumları içindeki sınıfsal ayrışmalar ve karşıtlıklar el alınmadan, Halifelik düzeni ve bu düzen içerisindeki çatışmalar açıklanamayacağı ortadadır. Ancak bugün, kolayca reddedilemeyecek bir gerçek, Ali hareketinin, o dönemde ortaya çıkan bir iktidar mücadelesi olduğudur. Bu hareketin temsil ettiği ekonomik ilişkiler ve çıkarlar, o dönemdeki Arap toplumunun az gelişmişliği ile belirlenmiştir. Dolayısıyla, çıkarlar ve ilişkiler, keskin bir sınıf karşıtlığından çok, bir sınıf içindeki alt kesimlerin çıkarları ve ilişkisi olarak ortaya çıkmıştır. Bunlar içinde, hangi kesimin, bedevilere, hangisinin fellahlara, hangisinin tacirlere, hangisinin de değişik meta ticareti yapan tacirlere denk düştüğünü elbette bir tarih araştırmasıyla ortaya koymak olanaklıdır. Ancak, genel çerçevede, bu farklı ekonomik ilişkilerin farklı çıkarlara denk düştüğünü ve bu farklı çıkarların da zaman zaman çatışma içine girdiği bilinmeyen bir şey değildir.

Alevilik bağlamında ele alacak olursak, tarihsel hareket içinde değişik çatışmaların ortaya çıktığını hemen herkes bilmektedir. Bu çatışmalar içerisinde, Şiiliğin İran’daki egemenliği, Anadolu’da Aleviliğin yayılması vb. olaylar ortaya çıkmıştır. Baba İshak, Pir Sultan, Şeyh Bedreddin olaylarında ortaya çıkan hareketin yoksul köylü hareketi olması, kaçınılmaz olarak onların öncülerinin niteliğine ve görüşlerine yansımak durumundadır. Ancak bunların dinsel bir görüş çerçevesinde toplumsal ve siyasal bir görüş bütünlüğüne sahip olması bir olgu olmakla birlikte, hareketin demokratik niteliğini belirleyen unsur durumunda değildir. Bu hareketlerin demokratik niteliğini belirleyen yoksul köylü hareketi olmasıdır. Yoksa, Anadolu’da değişik dönemlerde, mevcut yönetime karşı değişik isyanlar ve hareketler ortaya çıkmıştır. Ve bu hareketlerin büyük bir bölümü, her zaman kendi amaçlarını dinsel olarak tanımlamışlardır. Ancak hareketin sı-

nıfsal yapısı ve temsil ettiği sınıf çıkarları açısından pek çoğu gerici özelliklere sahiptir. Bunların yanında, çeşitli etnik ve göçer toplulukların isyanları da söz konusudur. Fakat bunlar, doğrudan kendilerinin konumuna yönelik merkezi devlet otoritesinin baskısına karşı hareketler oldukları ve azınlığı oluşturdukları için, dinsel bir görüş ya da ideoloji ortaya çıkaramamışlardır. Bu, bu hareketlerin gerici özelliklere sahip olduğu anlamına gelmediği gibi, dini bir görüşe sahip olmadıkları anlamına da gelmemektedir. Sadece kendilerine yönelik baskının egemen dinsel ideoloji ile biçimlendirilmemiş olması sözkonusudur. (Avşarların isyanları gibi.)

Yine aynı şekilde, 1925 Şeyh Sait isyanı, ağırlıklı olarak dinsel görüşlere kendisini dayandırmış ve Cumhuriyetin ilanı ile birlikte hilafetin kaldırılmasını kendi hareketine bir dayanak olarak almıştır. Bu isyana katılanların yoksul Kürt köylüleri olması, hareketin yöneticilerinin niteliğinde ve dinsel görüşlerinde yansısını bulmamıştır. Bu da, bu hareketin demokratik içeriğini tartışmalı hale getirmiştir.

İşte bu ve benzeri tarihsel gerçeklerden yola çıkıldığında, herhangi bir dönemde ortaya çıkan halk hareketlerinin ya da isyanlarının belli bir dinsel görüşü oluşturması ya da temsil etmesi, tarihsel hareketin açıklanmasında ve tarih bilincinin oluşmasında özel bir yere sahip değildir. Bu nedenle, “*dini inançların ... egemenlere karşı halk isyanlarında da birleştirici, ‘ideolojik’ işlevler*” görmesi sadece bir olgudur. Bu olgunun, tarihin materyalist kavranışıyla bütünleştirilmeden ve yalın olarak ortaya konulması, belki belli dinsel görüşlere yakın olmaya vesile teşkil edebilirse de, kitlelerin bilincini bulanıklaştıracağı için yanlıştır.

Sözünü etmiş olduğumuz broşürün, ortaya koyduğu yanlışlıklar bunlarla sınırlı değildir. Ve hatta kimileri, yukarıda ele aldığımız belirleme kadar geniş bir tarihsel araştırma ve bilgiye gereksinme duymayacak kadar açık olgular üzerinedir.

İşte bunlardan biri:

“Faşizm din, mezhep, milliyet farklılıklarını emekçi sınıflar arasında güç bulabilmek, halkı bölmek, parçalamak, güçten düşürmek ve birbirine kırdırmak için araç olarak kullanır. Bu sadece faşizmin değil tüm egemen sınıfların yaklaşım şeklidir.

Esasen onların milliyetleri olmadığı gibi ne dinleri ne imanları vardır.* (abc)

Evet, faşizme karşı söylenilmiş bu sözlerin içerdiği anti-faşist nitelik açıktır. Ancak, aynı sözlerin içerdiği anti-komünist görüş de aynı şekilde açıktır.

Bakın Marks ne diyor:

* DHKC adına yayınlanan adı geçen broşür.

“Proleterler, bütün ülkelerde bir ve aynı menfaatin; bir tek ve aynı düşmanın, bir tek ve aynı savaşın karşısındırlar; proleterlerin çoğu daha şimdiden tabi olarak milli peşin hükümlerden sıyrılmışlardır; onların bütün hareketleri, temel bakımından insancıl ve milliyet karşıtıdır. Milliyeti yalnız proleterler ortadan kaldıracaktır.”*

Bir de buna **Komünist Manifesto**'nun “*İşçilerin vatanı yoktur*” ünlü sözünü eklersek sanırsanız, söylenenlerin sonuçlarının ne olacağını kestirmek zor olmayacaktır.

Şüphesiz, komünistler, milliyet karşısında enternasyonalisttirler; din karşısında ise dinsiz. Ve her zaman devrimciler, komünistler, “*dinleri ve imanları*” olmadığını söylerler ve bunu gizlemeye asla tenezül etmezler.

Bu bilinirken ve hatta kendilerini “Marksist-Leninist bir parti” olarak kabul edip, onun “önderliğinde” savaşan “cephe”den söz ederken, sadece ajitasyon uğruna bu sözlerin söylenmesi kolayca açıklanabilir değildir.

Gelelelim faşizme.

Yukardaki değerlendirme (ya da ajitasyon sözleri) bir kez daha okunduğunda görülecektir ki, “*tüm egemen sınıfların yaklaşımı*” tikel, faşizmin “yaklaşımı” tümel olarak ele alınmaktadır. Bunun oluşturacağı kavram kargaşası oldukça önemlidir. Şüphesiz yazımın konusu bu olmadığından üzerinde durmayacağız. Ancak küçük bir broşür bile olsa, ortaya çıkartacağı bilinç ve mantık çarpılmalarının ürünlerinin devrimci mücadeleye yansıtacağını, devrimciler asla unutmamalıdır.

Tarihte açıkça görüldüğü gibi, sömürücü egemen sınıflar, kendilerine yönelik muhalefeti bir yandan devlet zoruyla (siyasal zor) sindirip, baskı altına alırken; diğer yandan bu toplumsal muhalefet hareketini bölüp parçalamaya çalışırlar. İşe bu bölme ve parçalama eylemlerinin en temel unsuru olan “transformasyon”, “adam satın alma”nın diğer bir ifadesidir. Ancak egemen sınıfların egemenliklerini sürdürebilmek için yaptıkları bununla sınırlı değildir.

Genel olarak “böl ve yönet” politikası olarak bilinen politikalar, bireysel bazda olduğu kadar, kitlesel bazda da kullanılır. “Balkanlaştırma” olarak adlandırılan devletler ve toplulukların küçük parçalara bölünerek yönetilmesi, yine egemen sınıfların kendi iktidarlarını koruma çabalarından başka birşey değildir. “Balkanlaştırma” politikasında olduğu gibi, bir bölge halklarının küçük devletçiklere bölünerek ve birbirlerine düşman edilerek ya da birbirlerini “tehlike ve tehdit” olarak göyerek emperyalist politikalara uygun hale getirilmesi, belirli bir devlet sınırları içinde de kolayca uygulanabilmektedir. Özellikle

* Akt. Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim-I*.

sınıfsal ayrışmaya denk düşmeyen, tersine sınıfsal ayrışmayı bozan ve **sınıfsal faaliyetleri bölen** her türlü bölme faaliyeti egemen sınıfların temel politikalarındandır.

Egemen sınıfların tüm tarihte görülen bu tutumları ile faşizmin “tek ulus, tek devlet, tek şef” sloganında ifade edilen “birleştiricilik” birbirine karıştırılmaz. İkincisine bakarak, faşizmin “bölme”den çok “birleştirici” olduğunu iddia etmek olanaklıdır. Ama bu tümüyle, faşizmin “birlik” ögesinin, kendi egemenliğini kabul eden sınıf ve tabakalar karşısında gösterilen bir tutum olduğu gerçeğinin ifadesidir. Bu açıdan, “böl ve yönet” politikaları, egemen sınıfların kendi egemenliklerine karşı sınıflara ve hareketlere karşı uygulanan bir politika olduğunun altı da çizilmek zorundadır. Bu durumu Stalin şu şekilde ortaya koymaktadır:

“Ulusal birlik’ adına ulusun içinde sınıflar arası barış, yabancı ulusların topraklarını fethetme yoluyla kendi ulusunun toprağını genişletme, başka uluslara karşı güvensizlik ve düşmanlık, ulusal azınlıkların ezilmesi, emperyalizm ile ortak cephe –işte bu ulusların toplumsal, siyasal, ideolojik bagajının içeriği bunlardır.”*

Salt faşizmden söz edecek olursak, faşizmin, bir yandan “tüm ulusu” kendi etrafında birleştirirken, diğer taraftan kendisine karşı güçleri bölmeye ve parçalamaya çalıştığını görürüz. (Faşizme karşı birleşik cephe, aynı zamanda faşistlerin bu politikalarının etkisizleştirilmesi demektir.) Bu nedenlerden dolayıdır ki, sorunun sadece bir yanını ortaya koyarak (“böl ve yönet” politikasının sonuçlarını), diğer yanını (egemen sınıfların ve faşistlerin “ulusal birlik” vb. sözleriyle ifade edilen “birleştirici” öge) bırakmak, kitlelerde yanlış bilinç oluşturması yanında, gerçekliğin doğru bir biçimde ortaya konulmaması demektir.

Tüm bunlarla birlikte, ülkemizdeki faşizmin, “**sömürge tipi faşizm**” olduğu ve bunun klâsik faşizmden farkı da ifade edilmelidir.

Yine aynı broşürde, “*Osmanlıların ilk dönemlerin*”den başlayarak Maraş, Sivas, Çorum olaylarına kadar Alevilere yönelik katliamlara değinildikten sonra şöyle denilmektedir:

“Faşizmin din-mezhep farklılıklarına yaklaşımı ve tarihsel süreç içerisindeki uygulamaları öz olarak budur.”**

Oysa ki, hemen herkes, faşizmin, **finans-kapitalin, en gerici, en şövenist, en emperyalist kesimlerinin açık terörist diktatörlüğü** olduğunu söyler. Ama DHKC broşüründen faşizmin “*Osmanlıların ilk dönemlerinden*” günümüze kadar var olduğunu öğreniyoruz. İşte yukarıda ifade ettiğimiz gibi, tikel-tümel ilişkisindeki mantıksal

* Stalin, *Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu*, s. 316-317.

** DHKC adına yayınlanan adı geçen broşür.

hata, kaçınılmaz olarak böylesine bir sonucu ortaya çıkartan ifadelere dönüşmüştür.

Geçelim İran “devrimi” ve Hizbullah vb. şeriatçılar üzerine yapılan değerlendirmeye.

“Sadece alevilik değil, sünnilüğün, bir bütün olarak islami ‘ideoloji’nin emperyalizme karşı anti-emperyalist savaflara ve örgütlenmelere kaynaklık yaptığı unutulmamalıdır. İran önemli bir örnektir. Bugün Ortadoğu’da anti-emperyalist savaşın önderliğini bu örgütler yapmaktadır.”*

Evet, bu bir değerlendirmedir. Herkesin kendisine göre bir belirlemesi, değerlendirmesi elbette olacaktır. Ancak kendisine “Marksist-Leninist” diyen bir partinin emir ve komutasında faaliyet gösterdiği ileri sürülen bir “cephe”nin değerlendirmesi de Hizbullahçılardan farklı olmasını beklemek de herkesin hakkıdır.

Sanınız tüm bu belirlemelerden sonra broşürün son değerlendirmesi okunmaya degecektir:

“Halkımızın büyük kesimi emperyalizm tarafından ezilmeye tepki olarak dini ve milli duygularına sığınmıştır. Bunlara uygun politikalarla yaklaşılmadığı için faşist ve gerici örgütlerin bu durumdan yararlanması ve büyük bir güç olması engellenememiştir... DHKC’de halklarımızın birliğini sağlamak için her türlü olanağa sahibiz. Bunun için gerektiğinde cami önlerine gitmekten çekinmemeliyiz.”**

Tüm bunlardan sonra, bize, bu broşürü hazırlayan ve yayınlayanların kendi görüşlerini bir kez daha gözden geçirmelerini söylemekten başka birşey kalmıyor.

Ama yine de, *Kurtuluş Cephesi*’nin **Temmuz-Ağustos 1994** tarihli 20. sayısında oligarşinin Alevilik üzerindeki hesaplarını ortaya koyan yazının son bölümünü anımsatalım:

“Alevilik üzerinde oligarşinin politik hesabı tümüyle devrimci mücadeleye karşı olmakla ilintilidir. Aleviliğin içerdiği kimi dinsel tutumların toplumsal içeriği, özellikle de tarihsel olarak sürekli bir muhalefet hareketi olmasının getirdiği unsurlar, her dönemde egemen sınıflara yönelik politik mücadelelere katılmalarını getirmiştir. 1980 öncesinde devrimci mücadelenin en yoğun kitlesel destek bulduğu bazı bölgelerde Alevilerin yoğunlaşmış bulunması bu gerçeği göstermektedir.

İşte oligarşinin Alevilik üzerindeki politikası, bu devrimci potansiyeli yok etmek üzerine kurulmuştur. Oysa bu devrimci potansiyel, bu bölgelerde Aleviliğin olmasından

* DHKC adına yayınlanan adı geçen broşür.

** DHKC adına yayınlanan adı geçen broşür.

değil, bu bölgelerin sınıfsal ayrışmayı yaşayan ve sınıf çelişkilerinin keskinleştiği yerler olmasından kaynaklanmaktadır. Ama bunlar oligarşi için önemli değildir. Onun bütün amacı, Alevi kesimleri kendi dini sorunlarıyla uğraşır kılmak ve buna paralel olarak kendilerini bir 'ümme't' ya da 'cemaat' haline getirmektir. Bu yöndeki girişiminde 'Alevicilik' başlı başına bir araç olmak durumundadır. 1980'lere kadar devrimci mücadelenin ekisiyle önemli ölçüde güç kaybeden kimi çevreleri (özellikle dedelik kurumunu) yeniden güçlendirmek oligarşinin ilk hedeflerinden birisidir. Bu faaliyette gerekli 'giderler' dolaylı biçimde devlet tarafından karşılandığından, eski Alevi egemenlerinin faaliyetlerinde büyük artış olmuştur. Ancak hedef olarak konulan 'Alevi cemaati' oluşturmada ana parasal kaynak Diyanet İşleri bütçesi gösterilmektedir. Alevicilik yolunda ilerleyen kesimlerin ifade ettiği gibi, 8 trilyon 400 milyar liralık Diyanet bütçesinin 'en az dördte biri' böyle bir gelişmenin ödülü olarak sunulabilmektedir. Özellikle yoksul emekçi kesimlerden oluşan bir kesim için bunun nasıl bir etki yapacağı üzerinde politikalar yürütülmektedir.

Oligarşinin Aleviciliği destekleyerek sürdürdüğü politikasından kısa vadede beklediği, Alevi kesimlerinin her türlü toplumsal mücadeleden uzak tutulmasıdır. Sivas Katliamı'ndan sonra görüldüğü gibi, katledilen devrimci, demokrat ve yurtsever insanlar, el çabukluğuyla 'can' olmuşlardır. Oysa şeriatçı ve faşist kesimlerin katliama girişirkenki temel gerekçeleri 'dinsizler' ve Pir Sultan Abdal'ın ülkemiz devrimci mücadelesinde şekillenen simgesi olmuştur. Sivas Katliamı, tıpkı Maraş, Çorum katliamları gibi, devrimci mücadeleye yönelik bir gözdağı ve imha hareketidir. Sivas Katliamı sonrasında yapılan yoğun propagandayla (ki başını Aleviciliğe soyunanlar çekmektedir) Alevi kesimler kendi içlerine döndürülmek istenmektedir. Bir yandan katliam tehdidi sürekli kılınarak kendilerini savunmaya yöneltilirken, diğer yandan açılan kanallarla 'savunmanın' silahlı devrimci mücadelede değil, devletle 'uzlaşmada' yattığı gösterilmeye çalışılmaktadır.

Bugün sorun, Alevilerin, kitle olarak oligarşinin mi, yoksa devrimcilerin mi yanında yer alacakları sorunu değildir. Sorunu böyle ele almak, oligarşinin belirlediği koşullara boyun eğmek ve destek vermek demektir.

Bugün sorun, devrimci mücadelenin kendi sınıfsal temelleriyle ve sınıf güçleriyle yürütülmesi sorunudur. Dinsel ya da ulusal farklılıkları esas alarak ve bunu bir kitlesel

nitelik olarak belirleyerek devrimci mücadelesinin sürdürülmesi olanaksızdır.

Sorun, Alevi kitlesinin, 'Aleviler' olarak nasıl bir politik tutum takınacakları değildir.

Sorun, Alevi kesimlerinin 'Alevi kitlesi' ya da 'Alevi cemaati' haline getirilmesine boyun eğmek değil, bu kitlenin sınıfsal boyutlarını esas almak ve buna göre devrimci mücadeleyi, propagandayı ve örgütlenmeyi sürdürmektir."

"Sosyalist proletaryanın partisi açısından, din kişisel bir konu değildir. Partimiz, işçi sınıfının kurtuluşu adına bir araya gelmiş sınıf bilinçli, ileri savaşçıların toplandıkları bir yerdir. Böylesi bir birlik dinsel inanç biçiminde ortaya sürülen sınıf bilinci yoksunluğuna, bilgisizliğe ve geri kafalılığa kayıtz kalamaz ve kalmamalıdır. Din diye tanımlanan ve halkın üzerine indirilen koyu sisle, sözlerimizi ve yazılarımızı kullanarak tamamen ideolojik silahlarla savaşabilmek için kilisenin kaldırılmasını istiyoruz. RSDİP'ni, işçilerin her türlü dinsel uyutmacadan kurtulması adına mücadele etmek için kurduk. Bizim için ideolojik mücadele kişisel bir sorun değil, bütün Partinin, bütün proletaryanın sorunudur."

(Lenin, *Novaya Zihn*, Sayı: 28, 3 Aralık 1905)

Sömürücü Sınıflar İçindeki Bölünmeler ve Siyasal Yansıları

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 27, Eylül-Ekim 1995

20 Eylül günü CHP'nin koalisyon hükümetinden çekilmesiyle birlikte meydana gelen olaylar, hükümet oluşturulmasına ilişkin görüşmelerdeki tartışmalar, kavgalar son günlerin en çok izlenen televizyon dizilerine dönüşmüştür. TÜSIAD'ın, bizzat Vehbi Koç'un ağzından ifade ettiği ANAP-DYP koalisyonunu tercihinin, T. Çiller ile Mesut Yılmaz arasındaki görüşmelerin nasıl gerçekleştirilemez hale getirdiği, kamuoyunun gözünün önünde yapılmıştır. Bu gelişmeler, her zaman olduğu gibi, karşılıklı kişisel suçlamalarla birlikte devam etmiştir. Ortaya çıkan bu bölünmeler, TBMM'de 12'ye varan parti dağılımı, giderek Tansu Çiller'in "azınlık hükümeti" kurup kuramayacağı tartışmaları na dönüşmüştür.

Ancak tüm bu gelişmeler içersinde gözden kaçırılan en önemli nokta, her siyasal tavrın, şu ya da bu kişinin kişisel isteklerine göre biçimlenemeyeceğidir. Bir başka deyişle, gelişen tüm siyasal olaylar, aynı zamanda, toplumsal ve ekonomik ilişkilerin bir yansıması ve devamı durumundadır. Toplumun sınıflardan oluştuğu gerçeğini dışlayan her yaklaşımın, gelişen olayları açıklayamayacağı da ortadadır. Bugün hükümet krizi olarak ortaya çıkan gelişmeler, doğrudan doğruya oligarşinin mevcut düzeni yönetememe krizi durumundadır ve sömürücü sınıf ve tabakalar arasındaki çatışmanın dışavurumlarıdır.

Türkiye ekonomisinin yıllardır süren bunalımları, 1994 Ocak ayında ortaya çıkan parasal krizle birlikte, bir kez daha tüm ekono-

mik, toplumsal ve siyasal ilişki ve dengeleri altüst etmiştir. Açıktır ki emperyalizmin (başta ABD emperyalizminin) hegemonyası altında bulunan ülkemizdeki çarpık kapitalizmin ürettiği bunalımların derinleşmesi, her zaman –bir bütün olarak– sömürücü sınıflar arasındaki çıkar çatışmasını keskinleştirir. Derinleşen ekonomik buhranın yükünü (ya da bedelini) halk kitlelerine yüklemekte hemfikir olan (consensus) bu sınıflar ve fraksiyonları, gene de bunalımın etkisinden kendilerini kurtaramazlar. Bu durumda, bu etkinin hangi kesimlere ve ne kadar yansıtılacağı sorunu, büyük bir iç mücadeleye yol açar. Bugünkü hükümet krizinde ortaya çıkan olaylar, partilerin ortaya koydukları koşullar vb. bu çatışmanın ve mücadelenin ürünüdür.

1995 Türkiye'sinde oligarşinin karşı karşıya bulunduğu sorunlar, hemen her dönemde karşısında olan sorunlarla bir ve aynıdır. Ancak 12 Eylül koşullarında sömürücü sınıflar arasında gerçekleştirdiği ve temel olarak kendisinin hegemonyasına dayanan “uzlaşma”, 1994 yılındaki gelişmelerle, hemen hemen dağılmıştır. Ve siyasal planda karşı karşıya olduğu somut sorun da bu olmaktadır. Ama geçmiş dönemden farklı olarak, sömürücü sınıf ve tabakalar, kendi içlerinde parçalanmış durumdadır ve oligarşinin (özellikle de teknelci sanayi burjuvazisinin) etrafında yeni bir “uzlaşma”ya yönelmeleri çok daha zordur.

Türkiye'nin yakın tarihinde bu tür hükümet bunalımları sık sık ortaya çıkmıştır. Bu açıdan, oligarşinin bu tür bunalımlara karşı oldukça geniş bir deneyimi olduğu da ortadadır. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, bugün, sömürücü sınıflar, kendi içlerinde alabildiğince küçük gruplara bölünmüşlerdir ve bunların birleştirilmesi, herşeyden önce oligarşinin bir dizi tavizi vermesini gerektirmektedir. Bu durum karşısında, işbirlikçi-teknelci burjuvazinin ilk girişimi, kendi içinde daha birleşik olduğunu varsaydığı ANAP ile DYP çatısı altında bulunan kesimlerle bir uzlaşma aramak olmuştur. Herkesin de gördüğü gibi, bu uzlaşma, varsayılanın ötesinde bir bölünmüşlüğe denk düştüğü için gerçekleşmemiştir.

Sözün özü, bugün oligarşinin karşı karşıya olduğu sorun, sömürücü sınıflar arasındaki “12 Eylül uzlaşması”nın sona ermiş olmasıdır. Ancak yeni bir “uzlaşma”, aynı zamanda, bu sınıfların kendi içlerindeki parçalanma ve bölünmelerin boyutları nedeniyle kolayca kurulabilir nitelikte değildir. Bu bölünmenin en yoğun bulunduğu kesim ise, oligarşi dışındaki sömürücü sınıflardır ve özellikle tekelleşmemiş sanayi burjuvazisi içindeki parçalanma ve içsel ittifak girişimleridir. İşte bu parçalanma ve girişimler, günümüzdeki **tüm düzen sınırları içindeki** siyasal ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu parçalanma ve içsel ittifak girişimleri tam olarak tahlil edilmeden, olayların kavranılabilmesi olanaksızdır.

Tekelleşmemiş sanayi burjuvazisi, bilindiği gibi, başlangıcı

1980 yılında Demirel'in azınlık hükümeti kurması ve 24 Ocak Kararları'nın alınması ile başlayan bir süreç içerisinde işbirlikçi-tekelci burjuvazi ile "uzlaşma"ya varmıştır. Bu "uzlaşma", 12 Eylül'le birlikte, sömürücü sınıfların bir bütün olarak "uzlaşma"ya girmelerini getirmiştir. Bu "uzlaşma", sömürücü sınıfların kendi içlerindeki çıkar çatışmasının ikincil kalması ile ortaya çıkan bir zorunlu "uzlaşma" niteliğinde olması kaçınılmaz olarak uzun dönemli "çatışma" dinamiklerini içinde barındırıyordu. Bir başka deyişle, bu dönemde özellikle tekelleşememiş sanayi burjuvazisi ile oligarşinin "uzlaşma"sında, ekonomik buhran karşısında yükü kimin üstleneceğinde bir anlaşmaya değil, **devrimci mücadelenin yükselmesi ve düzeni temelinden tehdit eder duruma gelmesi** yatmaktadır. Bunun sonucu olarak, tüm sömürücü sınıflar, kendi düzenlerinin varoluşu konusunda bir "uzlaşma"ya gitmişlerdir. Bu "uzlaşma", aynı zamanda, 12 Eylül faşist yönetiminin üzerinde yükseldiği sınıfsal temeli oluşturmuştur. Günümüzdeki hükümet kriziyle birlikte, ülkenin karşı karşıya bulunduğu "büyük iç ve dış sorunlar"ın sürekli dile getirilmesi, aynı zamanda oligarşinin, diğer sömürücü sınıfları, benzer türden bir "uzlaşma"ya yöneltmek istemesinin ifadeleridir. Ancak görüldüğü gibi, bu da fazlaca etkili olmamaktadır.

Oligarşinin, sömürücü sınıflar içindeki parçalanma ve içsel ittifaklara göre ve bunların her biri ile yapılacak "anlaşmalar"la yeni bir sürece girmek istemediği de ortadadır. Bunun nedeni, diğer kesimlerdeki geçmişle kıyaslanamayacak ölçüde ortaya çıkmış olan bölünme ve parçalanmalardır. İşte ülkenin son yıllarda karşı karşıya kaldığı pekçok çelişik ekonomik, toplumsal ve siyasal tutumların temelinde de bu yatmaktadır. Bunun tarihsel kökleri ise, 1950'lere dayanmaktadır.

1950'lerden itibaren uygulanan yeni-sömürgecilik yöntemlerinin ortaya çıkardığı kapitalist gelişme bir dizi yeni yatırım alanları ortaya çıkarmıştır. Ancak gelişen kapitalizmin kendi iç dinamiği ile değil de, dış dinamikle, yani emperyalizme bağımlı olarak geliştiğinden, ortaya çıkan yeni yatırım alanları da, sürekli olarak emperyalizme bağımlı olmuştur. Emperyalizm, özellikle Amerikan emperyalizmi, ilk dönemde, bir yandan kendisi ile başkan bütünleşmiş işbirlikçi-tekelci burjuvaziyi geliştirip güçlendirirken, diğer sömürücü sınıf ve tabakalarla olan ittifakını sürdürülmüştür. 1960 sonrasında emperyalizmin, o güne kadar ittifak içinde olduğu çeşitli sömürücü sınıf ve tabakalarla ilişkisi, 1965 Genel Seçimlerine yansımış ve Demirel'in yönetimindeki AP tek başına iktidar olabilecek bir çoğunluk sağlanmasına neden olmuştur. Bugün tartışmalarda sık sık yer aldığı gibi, o dönemde nispi temsil sistemine göre ve milli bakiye uygulamasına dayanan bir seçim sistemi olmasına rağmen AP tek başına iktidara gelecek çoğunluğu sağlamıştır. İşte bu seçim sonucunun temelinde,

emperyalizmin tüm sömürücü sınıf ve tabakalarla kurduğu ittifak yatmaktadır.

Ancak 1965 Genel Seçimlerinden sonra, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin gelişmesi sürmüş ve emperyalizmin temel müttefiki konumuna gelmiştir. Bunun sonucu ise, emperyalizmin, o güne kadar ittifak içinde olduğu Anadolu tüccar kesimi ile feodal kalıntılarla ittifakını bozması olmuştur. Bunun siyasal sonucu ise, Erbakan'ın başkanlığında MNP'nin kurulmasıdır. Bu dönemde, yeni yeni gelişmeye başlayan küçük ve orta sermaye kesimleri, tüccar sermayesinin yatırımları ile ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, emperyalizmin bu kesimlerle ittifakı bozması, kaçınılmaz olarak, bu sermaye kesimlerinin önemli zarara uğramasına neden olmuştur.

Yine aynı süreçte, emperyalizmin toprak ağalarının bir kısmını oligarşinin dışına çıkarması, AP'den Bozbeyli başkanlığında bir grupun ayrılıp DP'yi kurlmaları sonucunu doğurmuştur.

Emperyalizmin, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin oligarşiyi tek başına oluşturması yönündeki girişimleri, aynı zamanda, yeni-sömürgecilik yöntemleriyle ortaya çıkmış olan dışa bağımlı sanayilerin ortaya çıkardığı yan sanayileri kullanarak, kendisine bağımlı bir kesimin ortaya çıkmasına yönelmiştir. Küçük ve orta sermaye yatırımları olarak ortaya çıkan bu yan sanayiler, aynı zamanda 1960 sonlarında palazlanmaya başlayan yeni bir kesimin ortaya çıkmasını getirmiştir. Bu kesim, giderek kendini diğer küçük ve orta sermaye kesimlerinden ayırmış ve başlı başına tekelleşememiş sanayi burjuvazisi haline gelmiştir. İşte 12 Mart koşullarında, henüz gelişim halinde olan bu tekelleşememiş sanayi burjuvazisi siyasal alanda hiçbir girişimde bulunmamış, oligarşinin kendi politikalarının uslu bir izleyicisi olmuştur.

1980 yılına gelindiğinde, AP, işbirlikçi-tekelci burjuvazi ile büyük toprak sahiplerinin siyasal temsilcisi olarak belirginleşirken, MSP, orta ve küçük sermaye kesimleri ile Anadolu esnaf-zanaatkar sermayesi ve tüccar-tefeci sermayesinin siyasal temsilcisi olarak ortaya çıkmıştır.

Bu durum, aynı zamanda, MC hükümetlerinin kuruluşundaki anlaşma ve uzlaşmaların, hangi kesimler arasında ve nasıl yapıldığını da ortaya çıkarmaktadır. (Burada MHP, örgütlediği faşist milis gücüyle oligarşinin siyasal temsilciliğine soyunmuş bir parti olarak, her zaman oligarşinin gösterdiği yönde hareket etmiştir. Günümüzde de bu özelliğini sürdürmektedir.)

1980 sonrasında uygulanan ekonomi-politikalar ve ülkenin emperyalist metallerin açık pazarı haline getirilmesi, kaçınılmaz olarak, oligarşi dışında yeni çıkar gruplarının ve sömürücü kesimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle Özal döneminde uygulanan politikalar, kendi içinde tekelleşememiş burjuvaziyi değişik bölümlere ayırmıştır. Yine 1980 dünya ekonomik buhranının bir ürünü olarak değişik emperyalist ülkelerin ülkedeki yatırımlarının art-

ması, bu kesimlerin ilişkilerini daha da çeşitlendirmiştir.

Tüm bu gelişmeler, artık oligarşinin denetleyemediği bir dağılım olarak 1990'lara doğru hızlanarak devam etmiştir. Böylece oligarşi için, eskisi gibi belli birkaç kesimle sınırlı olmayan değişik sömürücü kesimler ortaya çıkmıştır.

1990 yılından itibaren, emperyalist metaların yoğun olarak ülke içi pazara girmesi ve değişik emperyalist ülkelerin ülke içinde yatırıma yönelmeleri daha da belirginleşmiştir. Bu da, meydana gelen gelişmeyi hızlandırıcı sonuçlar doğurmuştur.

Bugün bir kısmı kendilerini siyasal partiler düzeyinde ifade etmemekle birlikte, oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar kendi içlerinde önemli çatışma içinde bulunan onlarca fraksiyona bölünmüştür. (Biz burada, ağırlıklı olarak kendilerini siyasal partiler düzeyinde ifade eden kesimleri ele alacağız.)

Meydana gelen bölünmüşlüğün somut ifadesi bugün TBMM'de kendilerine yer bulan irili ufaklı siyasal partilerde bulmaktadır.

Tekelleşememiş burjuvazi içindeki bölünmüşlük, gelişen yeni orta sermaye kesimlerinin ortaya çıkmasına kıyasla daha önemli sonuçlara sahiptir.

MNP'den MSP'ye ve günümüzde RP'ye dönüşerek varlığını sürdüren en önemli tekelleşememiş burjuva kesim, 12 Eylül sonrasında sağladığı devlet desteği ve Suudi sermayesi ile kendisini güçlendirmiştir. Özellikle 12 Eylül sonrasında "ihracatı teşvik primleri"nin artırılması sonucu "İslam ülkeleri"ne yönelik ihracatla gelişen sermaye kesimleri, kendi içlerindeki çıkar çatışmasını uzun süre ikincil kılabilmişlerdir. Ancak İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP) –ki günümüzde Millet Partisi olarak Meclis'te iki milletvekiline sahiptir– ile ilk önemli bölünmeyi yaşamıştır. Bunun yanında değişik tarikatlar düzeyinde artan bir bölünme yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. Fethullahçılar ile İhlas Holding bünyesinde toplanan kesimler, bugün için siyasal partiler düzeyinde ayrı bir örgütlenmeye yönelmemişlerse de, diğer kesimlerle önemli bir çatışma içine girmişlerdir.

Fethullahçılar, siyasal olarak DYP ile ilişkilerini geliştirirken, aynı zamanda oligarşinin "Türki Cumhuriyetler"e yönelik faaliyetlerinde önemli işlev görmektedirler.

İhlas Holding çevresi ise, geleneksel olarak RP ile olan siyasal ilişkilerini kesmemiş olmakla birlikte, tekelleşememiş sanayi burjuvazisi içinde ve kendi önderliğinde bir blok oluşturmaya yönelmiştir. İhlas Holding'in hemen her alanda "yatırımları"nı artırdığı görünümünde altında yatan bu blok oluşturma girişimi bulunmaktadır.

Şüphesiz tekelleşememiş burjuvazi içindeki en önemli bölünme, siyasal planda ANAP-DYP farklılaşması olarak ortaya çıkmıştır. 12 Eylül koşullarında oligarşinin oluşturduğu "uzlaşma"nın ürünü olan ANAP, giderek kendi bünyesinde tekelleşememiş burjuvazinin güç-

lendiği bir parti haline gelmiştir. ANAP üzerinde oligarşinin etkisi varlığını sürdürmekle birlikte, tekelleşememiş burjuvazinin bir kesiminin etkinliğini artırması, aynı zamanda bunların çıkarlarının sözcüsü haline gelmesini getirmiştir. ANAP, giderek 12 Eylül'ün ürünü olan holdinglerin temsilcilerinin ağır bastığı bir parti görünümünü kazanmıştır. Ancak, tıpkı 12 Mart holdingleri gibi, bu holdinglerin oligarşi ile olan çıkar ortaklığı, ilk planda önemli bir çatışma ortamı yokmuş görünümü vermektedir. Örneğin, bir zamanların ünlü ENKA'sı, TEKFEN'i, DOĞUŞ Holding' i, hemen hemen her düzeyde emperyalizme bağımlı bir sermaye alanında faaliyet göstermektedirler. DOĞUŞ grubunun almış olduğu zırhlı araçlar ihalesi, aynı zamanda Amerikan FMC grubu ile bir ortaklık durumunda olması, ister istemez oligarşi ile açık bir çatışmaya girmesini engellemektedir. Ama siyasal alanda dayandıkları Özal ve onun ANAP'ını yitirmeleri, kaçınılmaz olarak pek çok zarara uğramalarına neden olmaktadır. Bu da, hükümet krizinde ortaya çıkan ANAP-DYP uzlaşmazlığının arka planını oluşturmaktadır. (Hemen ekleyelim, 1994'de oligarşinin "yolsuzluk" olaylarının üzerine gidilmesi konusunda yaktığı yeşil ışık, asıl olarak bu kesimleri etkisizleştirmeyi hedeflemiştir.)

Ancak kendilerini halen ANAP içinde siyasal olarak ifade eden tekelleşememiş sanayi burjuvazisi de kendi içinde, emperyalizmle olan ilişkilerinin boyutlarına göre değişen ölçülerde bölünmüş durumdadır. Bu da, kendisini çeşitli sayılarda milletvekili olarak ortaya koymaktadır.

Aynı şekilde tekelleşememiş burjuvazinin kendi içinde bölünmüşlüğü'nün ortaya çıktığı bir diğer parti de DYP olmaktadır. ANAP içinde olduğu gibi, DYP içinde de değişik kesimlerin doğrudan kendilerine bağlı milletvekilleri bulunmaktadır. Bu da, DYP içindeki bölünmüşlüğü'nün temelini oluşturmaktadır. Ancak DYP'nin hükümet olmasının getirdiği avantajlar, bu kesimlerin açık bir çatışma ortamına girmelerini engellemektedir. Cavit Çağlar'ın Çiller'e yönelik olarak değişik zamanlarda sergilediği farklı tutumların temelinde hükümet olmanın getirdiği avantajlar yattığını bilmeyen yok gibidir.

Diğer bir kesim ise, Özal döneminde ortaya çıkmış ve giderek kendilerini güçlendirmiş olan yeni orta sermaye kesimleridir. Özal döneminin "işbiririci" kesimleri olarak belli bir sermayeye sahip olmuş bu kesimler, "liberal ekonomi"nin aynı zamanda ideolojik savunucuları olarak ortaya çıkmışlardır. "Çağ atlama"nın temsilcileri olan bu kesimler, emperyalist metalarn ülkenin iç pazarına yoğun bir biçimde sokulmasının ve kitlelerin artan bir tüketime yönlendirmelerinin ürünüdürler. Önemli bir kesimi turizm alanında faaliyet gösterirken, bir diğer kesimi emperyalist metalarn ithalatçısı durumundadırlar. Ancak ortak özellikleri, doğrudan doğruya tüketime ilişkin alanlarda faaliyet göstermeleridir. Bu yanlarıyla kendi içlerinde hazır giyim ala-

nında (konfeksiyon) faaliyet gösteren kesimleri de kapsamaktadır. Bir dönem hızlı birer Özalıcı olan bu kesim, Özal'ın siyasal etkinliğini yitirmesi ve ardından da ölmesiyle kendilerine yeni kimlik bulmaya yönelmişlerdir. Bugün için YDH bünyesinde ve Cem Boyner'in çevresinde toplanma eğilimi içindedirler.

Bunların yanında, önemli bir sermayeye dayanmayan, ancak kimi özel çıkar ilişkileri ile birbirine bağlanmış kesimler de bulunmaktadır. Kendisini en açık biçimde Ahmet Özal'da biçimlendiren bu kesimler, Özal döneminin ekonominin gözenekleri arasında varedilmiş talancı bir sermaye sahipleridir. Bugün için önemli ölçüde etkisizleştirilmiş bu kesimler, Yusuf Özal'ın YP'sinde kümelenmiş birkaç milletvekili ile kendilerini yaşatmaya çalışmaktadırlar.

Oligarşi için önemli bir sorun olmamakla birlikte, hükümet krizi gibi durumlarda bugün için bir araç durumunda olan diğer bir bölünme de MHP bünyesinde ortaya çıkmıştır. Bu bölünme, temel bir ekonomik ilişkiye dayanmaktan çok, oligarşinin MHP'ye biçtiği yeni misyon ve görünümle birlikte ortaya çıkmıştır. MHP'ye biçilen yeni görünüm ve misyon, öncelikle kendisini 1980 öncesinin "eli kanlı faşisti" olmaktan çıkarmasını gerektirmektedir. Bu da, 12 Eylül öncesinde MHP'nin silahlı kadrolarını oluşturan ve pek çok çinayetin planlayıcı ve uygulayıcısı olan kesimlerin ön plandan çekilmesini gerektirmiştir. Ancak bunu kendilerine karşı bir tasfiye hareketi olarak kabul eden bir grup faşist, BBP olarak örgütlenmişlerdir. Daha çok çek-senet işleri ile uğraşan faşist kesimlerden aldığı parasal destekle ayakta duran BBP, bugün için basit bir araç olmaktan öte bir işleve sahip değildir. (Ancak BBP'nin oligarşi açısından böyle olması, somutta böyle olduğu ya da olacağı anlamına gelmemektedir. Bu kesimler, siyasal alanda etkinliklerini sürdürebilmek için MHP'yle rekabet içinde olmak zorundadırlar. Bu da, oligarşinin MHP'ye biçtiği görevleri öncelikli olarak yerine getirme eğilimi yaratabilecektir. Bunun sonucu olarak BBP'li faşistler, ilerici ve devrimci kitlelere yönelik saldırıları mevzi durumlarda yönetmeye talip olmak durumundadırlar. Kimi durumda münferit hareketler içine girerek faşist propagandadan etkilenmiş kesimler üzerinde etkilerini yaymak isteyeceklerdir. Bu da, oligarşi için bir başka çatışma durumu yaratacağından, ister istemez hesaba katılmasını gerektirmektedir.)

Ve diğer bir bölünme de CHP bünyesinde ortaya çıkan ve kendisini CHP-DSP ayrışması olarak ifade eden bölünmedir. Bu bölünmenin temelinde, kendisine "liberal burjuvazi" de diyebileceğimiz orta sermaye kesimleri ile 12 Eylül sonrasında farklılaşan küçük-burjuvazi içindeki ayrım yatmaktadır. Özal döneminde en geniş ölçekte üretilen yeni bir şehir küçük-burjuva tipi, ilk dönemde göze çarpmamakla birlikte, M. Karayalçın ve çevresinin siyasal ilişkilere girmeyle belirginleşen bir gelişimi ortaya çıkmıştır. Genellikle belli bir

sermaye sahibi olmayan bu yeni tip küçük-burjuva unsurlar, bir yandan SHP-CHP ayrışmasını ortaya çıkarmışlar, diğer yandan da DSP'nin tümüyle ayrı kalmasını sağlamışlardır. Ancak bu ayrışmada asıl belirleyici olan eski dönemin CHP'sinde kendisini ifade eden "liberal burjuvazi"nin kendi içindeki bölünmüşlüğüdür. Bu bölünmüşlük, kendi içinde değişik sermaye kesimlerini içermekle birlikte, günlük dilde "mütahitler" denilen kesimin SHP bünyesinde toplanmasıyla belirginleşmiştir. Genellikle eski dönemin CHP'sinin belediyelerinin ihaleleriyle varolan bu kesimler hızlı birer Özalıcı olmakla birlikte, ekonomik varoluşlarının parti olduğunu bildiklerinden kendilerini ayırmışlardır. Ecevit'in emperyalist-kapitalist ilişkileri geliştirme yanlısı politikaları bu kesimleri her dönem rahatsız etmiştir. Yine aynı şekilde, CHP bünyesinde yer alan kimi toprak sahiplerinin Özal döneminde uygulanan ekonomi-politikaların ürünü olarak zenginleşme-leri, bölünmeyi artırmıştır. Daha çok küçük grupların farklılaşması olarak ortaya çıkan bu bölünme, şehir küçük-burjuvazisindeki gelişme ve farklılaşmalarla beslendiği için varlığını sürdürme eğilimindedir. Ecevit'in, giderek milliyetçi söylemi öne çıkarması, kendisinin dayanmak istediği küçük-burjuva kesimlerin kırsal niteliğinden kaynaklanmaktadır. Ancak her ikisi de, oligarşi açısından kitlelerin pasifize edilmesi için gerekli birer politik parti durumunda bulunmaktadır. Bu nedenle, her zaman olduğu gibi, iktidar oluşları da, iktidarda kalışları da oligarşinin elindedir.

Tüm bu bölünmüşlüğün dışında, irili ufaklı pek çok "parti girişi" ile kendilerini ifade etmeye çalışan değişik kesimler bulunmaktadır. Ancak bunlar, dönem dönem kamuoyuna yansımakla birlikte, küçük çıkar grupları olarak siyasal alan dışı durumdadırlar. Örneğin, bir dönemlerin bazı CHP'li unsurlarının, zaman içinde girdikleri ticari ilişkiler (TIR taşımacılığı ya da tarımsal ürün ihracatçılığı gibi) sonucu olarak siyasal iktidarla olan ilişkileri için yaptıkları siyasal girişimler bunlar arasında sayılabilir.

Bunun dışında, henüz çıkarları, diğer kesimlerden bağımsızlaşmamış sermaye kesimleri bulunmaktadır. Bu kesimler, zaman içerisinde ortaya çıkmış olan parçalanmaları büyüteceklerdir. Örnek olarak bugün turizm alanında faaliyet gösteren pek çok sermaye kesimleri verilebilir. Ayrıca, düne kadar Özal himayesinde bulunan, bugün bir kısmı Yusuf Özal'ın YP'sinde toplanmışsa da, önemli bir kısmı tümüyle siyasal partiler alanının dışında bulunan "Özal tipi sermaye" kesimleri bulunmaktadır. En tipik örneği Uzanlar olan bu kesimler, partiler düzeyinde bir birlik oluşturmak durumunda değillerdir. Neredeyse, her biri kendi çıkarlarının sözcüsü ve takipçisi olan "işbitiriciler" durumundadır. Bir kısmı Mehmet Barlas'ın düzenlediği ev toplantılarında buluşmaktadırlar.

Tüm bunların yanında, Kürt ulusal hareketinin gelişimi ile dev-

let terörünün yoğunlaşması sonucu ekonomik ilişkiler içersinden bir süre için çıkartılmış sermaye kesimleri bulunmaktadır. Bu kesimler, uzun bir süredir kendilerini HEP, DEP, HADEP içersinde ifade etmeye çalışmışlardır. Ancak devletin yoğun baskısı karşısında, kendi içlerinde parçalanmışlar ve değişik siyasal oluşumlara doğru savrulmuşlardır. Bu kesimlerin, aynı zamanda toprak ağalığı ile olan doğal ilişkileri, genel seçimler açısından önemli bir güç oluşturmalarını sağlamaktadır. Oligarşinin bu kesimleri yedeklemek ve kendi siyasal sistemine dahil etmek için yaptığı ve yapacağı pekçok girişim bulunmaktadır. Son TOB Raporu ve İSO'nun yanlarına Sabancı'yı da alarak Diyarbakır'a gitmeleri, bu girişimlerin seçimlere doğru hızlanarak süreceğini göstermektedir.

İşte bu ilişki ve çelişkiler içersinde bulunan oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar, aynı zamanda günümüzde düzenin her türlü siyasal bunalım ve çözümünün belirleyicisi durumundadır. 1980 yılından itibaren sürdürülen ekonomi-politikanın denetim dışına çıkmasının ürünü olan bu bölünmeler, aynı zamanda ekonominin bir düzene ve denetime alınmasının gerekliliğini ifade etmektedir. Oligarşinin bugün en temel sorunlarından birisi, eski dönemlerle kıyaslanmayacak ölçüde "sömürünün disipline edilmesi" sorunudur. Bu sorunun siyasal planda çözümlenebilmesi için belirli bir siyasal gücün ortaya çıkarılması gerekmektedir. Oligarşinin istediği türden bir "disiplin"i sağlayacak bir siyasal oluşum bugün için mevcut değildir. Ama öte yandan ekonomik gelişmeler, bu denetimin en kısa sürede alınmasını gerektirmektedir. Normal koşullarda oligarşi için çözücü eylem yönetimin askerileştirilmesi olmak durumundadır. Fakat mevcut koşullar oligarşinin bu yöndeki eylemini frenlemektedir. Oligarşinin yeniden yükselttiği "güçlü iktidar" söyleminde ifadesini bulan, kendi içinde değişik fraksiyonlara bölünmüş tekelleşmemiş burjuvaziyi disipline edecek ve buna paralel olarak "rayından çıkmış ekonomiyi düzelterek" bir dönemdir. "Seçilme kaygısı olmaksızın" bu işleri yapacak bir siyasal kadro oligarşi için yönetimi askerileştirmeden başvuracağı araçlardan birisi durumundadır. Ancak 12 Eylül döneminde sağladığını sandığı bu durum, Mesut Yılmaz, Tansu Çiller gibi kadrolarının kendi partilerinde başkanlığa getirilmiş olmasına rağmen işlememesi ile boşa çıkmıştır. Yine de oligarşinin bu kadrolarını kendi istediği doğrultuda hareket ettirmeye zorlayacak olanaklara sahip olduğu da açıktır. Özellikle TÜSİAD'ın hazırlayıp sunduğu yeni seçim yasası önerisi, aynı zamanda bu zorlamanın "demokratik" biçimi olmaktadır. Seçimlere kadar geçecek süreç, oligarşinin tüm bu koşullarda yönetimi askerileştirmeden yeni bir "uzlaşma" dönemini sağlama girişimleri ile geçecektir. Bu da, seçimlerden önce yapılamasa bile, seçim sonrasında kaçınılmaz olarak yapılmak zorunda kalınacak bir dizi ekonomik uygulama ile ortaya çıkacaktır.

RP-DYP Hükümeti Üzerine

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 32, Temmuz-Ağustos 1996

ANAP ile DYP'nin kurduğu koalisyon hükümetinin çeşitli ayak oyunlarıyla bozulmasıyla birlikte RP-DYP koalisyon hükümeti Erbakan'ın başkanlığında kurulması, bir dizi görüşün ortaya atılmasını getirdi. Kimileri, RP'nin "sistem içi" bir parti olduğunu ilan ederek, kurulan hükümetin "meşru" olduğunu söylerken; kimileri RP'nin şeriatçılığını gündeme getirerek "laiklik"ın zarar göreceğini söyleyerek karşı çıkmıştır. Ancak hükümetin kuruluşunda DYP'nin yer alması pek çok çevre için bir "süpriz" olmuştur. Yazılı ve görüntülü basın, Çiller'e ilişkin "yolsuzluk dosyaları"nın bu koalisyonun kurulmasında belirleyici olduğunu sürekli işleyerek, RP-DYP koalisyonunun oluşturulmasının sınıfsal temellerini gizlemekte özel bir çaba göstermiştir. Benzer değerlendirmeler çeşitli sol örgütler tarafından da yapılmıştır. Öyle ki, RP'nin "diğer burjuva partilerinden hiç bir farkı olmadığı"ndan tutun da, RP'nin ne kadar "dindar" olduğuna yahut RP'nin ne denli düzen savunucusu olduğuna kadar bir dizi değerlendirme yayınlanmıştır.

Oysa ülkemizdeki sınıfların konumunu ve siyasal yönelimlerini aç çok bilen herkes için, RP-DYP koalisyon hükümetinin kurulmasının hiç de şaşırtıcı değildir.

MSP olarak Erbakan, 1980 öncesinde devrimci mücadelenin gelişmesine paralel olarak kurulan I. ve II. MC hükümetlerinde

başbakan yardımcısı olarak yer almıştır. O günün MSP'sinin sınıfsal niteliği ile bugünkü RP'nin sınıfsal niteliği hiç değişmediği gibi, kadroları da hiç değişmemiştir. Salt bu olgu bile, RP-DYP koalisyon hükümetinin “yeni” bir şey olmadığını ortaya koymaktadır.

Bugünkü adıyla Refah Partisi'nin sınıfsal niteliğini (o dönemdeki adıyla MSP'nin) I. MC döneminde şöyle ortaya koymuştuk:

“MSP (Milli Selamet Partisi): Sınıfsal olarak, CHP'nin dayandığı sınıfsal tabana, yani orta ve küçük sermaye kesimlerine dayanır. Anadolu esnaf zanaatkar sermayesi ile tüccar-tefecî sermayenin desteğini almıştır. **Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin** 12 Mart sonrası hükümetler dönemindeki **hızlı ve hakimiyet sağlayıcı gelişmesine bir tepki olarak** (daha önce aynı gerekçelerle ortaya çıkan ve 12 Mart döneminde kapatılan MNP'nin yerine) ortaya çıkmış ve AP'nin politik geri çekilişi ile birlikte, bir güç olmuştur. Anti-tekelci, anti-faizci tutumu aslında, tekellere ve faize karşı oluşundan değil, temsil ettiği orta sermaye kesimlerinin ekonomik olarak gelişmesini ve tekelleşmesini sağlamak için kendi politikasını sürdürmek istemesindedir. MSP aslında, ülkemizin iç dinamiği gereği ortaya çıkan ve ülkemizdeki emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri ile filizlenen kapitalist unsurların tepkilerini bünyesinde toplamış bir partidir. Bu tepkiler, özünde oligarşiye karşı olan tepkilerdir. Ve politik bir silah olarak kullanılan ‘din’ ile birlikte, köylülüğün de sınıfsal desteğini almıştır.

MSP'nin demokratikliği, gerek oligarşiye karşı muhalefet eden orta ve küçük sermaye kesimlerine politik sözcülük sağlamak, gerekse ‘din’i politik bir alet olarak kullanmak istemesindedir. Programına dikkat edilecek olursa, üretici güçleri hızlı bir şekilde geliştirmek istediği görülür. Ne var ki, mevcut üretim ilişkilerine olan tabiyeti gereği, program, kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur. Ve giderek AP içinde erimek zorundadır. Oligarşiye olan tepkileri, engelleyici bir noktaya ulaştığı zaman, laikliğe karşı olmaktan dolayı, her an politika dışı bırakılabilir. 12 Ekim seçimlerinde gerileyişi, misyonunu AP'ye kaptırması olmasındandır. MSP, oligarşiye tepki olarak doğmasına karşılık, bunu politika olarak sürdürememesi sonucu, AP'nin liberalizmi içinde erimiş, MSP'yi destekleyen sınıflar, ‘çatışma’ yerine ‘uyum’u yeğlediklerinden, AP'ye kanalize olmuşlardır. MSP, politik etkinliğini kaybetme durumuna gelmiştir, ancak, orta ve küçük sermaye kesimlerinin oligarşiye olan tepkileri ortadan kalkmış değildir. MSP, bu durumu kullanarak tekrar politik etkinlik sağlamak için, AP ile ‘uzlaşmazlık’ ko-

nularını öne çıkarmak zorundadır. MSP, oligarşiye karşı olan tepkilerde ve ‘demokratik’ ortam üzerinde CHP ile ortaklığa girerek, koalisyona katılmış, ancak, CHP ile gerek misyon üzerinde, gerekse AET üzerinde kesin uzlaşmazlıklar içine sapmıştır. Emekçi yığınların tepkilerine ve sınıfsal hareketlerine karşıdır. Ve oligarşik yönetimden yadır.”*

Görüldüğü gibi, RP, sınıfsal olarak, orta ve küçük sermaye kesimlerine dayanan bir partidir ve Anadolu esnaf-zanaatkar sermayesi ile tüccar-tefecî sermayesinin desteğine sahiptir. Bugünkü RP-DYP koalisyon hükümetinin açık bir biçimde kendisinin bu sınıf ve kesimlerin hükümeti olduğunu ilan etmesi, sadece gerçeğin kendileri tarafından açıklanmasından başka birşey değildir. Hükümet içinde eski TOBB Başkanı Yalım Erez’in yer alması ve Tansu Çiller’ in “baş danışmanı” olarak hareket etmesi, RP ile DYP’nin hükümet kurmasının hangi sınıflar arasında yapılan bir uzlaşmaya dayandığını da açık biçimde ortaya koymaktadır.

RP-DYP hükümetinin kurulmasıyla birlikte ortaya çıkan en önemli gelişme, RP’nin “sistem içine çekilmesi” manevraları değil, DYP’nin işbirlikçi-tekelci burjuvaziyle olan ilişkilerinin farklılaşmasıdır. ANAP-DYP hükümeti döneminde kamuoyuna yansıyan farklılaşma, Koç Holding ile DYP’nin birbirlerini karşılıklı olarak suçlamalarıyla belirginleşmiştir. Gümrük Birliği’ ni ilişkin anlaşmanın “istenildiği gibi” yapılmamasıyla başlayan bu farklılaşma ve çatışma, giderek artmış ve eski AP’li kadroların DYP’den tasfiye edilmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır.

İşbirlikçi-tekelci burjuvazi, T. Özal’ın “dört eğilimi birleştiren” ANAP’ının işlevsiz kalmasıyla birlikte siyasal temsil alanında yeni sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Geleneksel olarak işbirlikçi-tekelci burjuvazi ile Anadolu sermayesinin çıkarlarının temsilcisi olan DYP’nin (eski adıyla AP’nin), 1991 Genel Seçimlerinde başarılı olmasına karşın, tam olarak eski işlevine sahip olmadığı görülmüştür. Gerek işbirlikçi-tekelci burjuvazi içinde Batı-Avrupa’nın emperyalist ülkeleriyle olan ilişkilerde ortaya çıkan çıkar çatışması, gerekse siyasal kadrolarının ANAP ile DYP arasında dağılması, yeniden hükümet bunalımlarının başlangıcı olmuştur.

Diğer yandan, 1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında, 12 Eylül askeri cuntasının varlığıyla oluşturulmuş olan sömürücü sınıflar arasındaki “consensus” 1990’larda bozulmuştur. Sanayi teşviklerinin dağılımı, ihracata uygulanan vergi iadesinin kullanımı, ilkin orta sermaye kesimleri arasında farklılaşma yaratmış ve giderek bir kısım orta sermaye kesimleri işbirlikçi-tekelci burjuvaziden uzaklaşmaya

* İlker Akman, *Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz*.

başlamıştır. Emperyalist tekellerin çıkarlarına uygun olarak gümrük tarifelerinde yapılan indirimler sonucu emperyalist metallerin ülkeye yoğun girişi ve bunların ticaretiyle uğraşan yeni bir kesimin ortaya çıkartılması, Anadolu tüccarını zor duruma sokmuştur. Bu da, Anadolu tüccar kesiminin emperyalist tekellere ve dolayısıyla işbirlikçi-teknelci burjuvaziye tavır olmasını getirmiştir. Emperyalist metallerin ülkeye yoğun bir biçimde girişi ve bunun ticaretinin ayrı bir kesimin elinde olmasıyla zor duruma düşen Anadolu esnafları, ister istemez geleneksel metallerin satıcısı olmakla sınırlı kalmışlardır. Bu da, Anadolu esnafı ile geleneksel meta üreticisi küçük ve orta sermaye kesimlerini daha fazla birlikte hareket etmeye yöneltmiştir. Bu yönelimin siyasal yansıması ise, geleneksel olarak DYP’de toplanan kesimlerin RP’ye yönelmeleri olmuştur. RP’nin seçimlerde elde ettiği başarıların temelinde bu siyasal dönüşüm yatmaktadır.

Ancak 1980-90 arasında uygulanan ekonomi-politikalar, tüm toplumsal ilişkiler de olduğu gibi, sömürücü sınıflar arasında da bir dizi ayrışma ve parçalanma ortaya çıkarmıştır. T. Özal’ın “keyfi yönetimi” olarak yorumlanan ekonomik uygulamalar, kimi zaman yeni bir zengin kesimi ortaya çıkarırken, kimi zaman eski sömürücü kesimlerin kendi içlerinde farklılaşmasını sağlamıştır. Tümüyle küçük ve orta sermayenin **emperyalist üretim ilişkilerine tabi kılınması, kılınmayanların tasfiyesi** ve yerlerine yenilerinin konulması olarak tanımlanabilecek ekonomik uygulamalar sonucunda, küçük ve orta sermaye kesimleri bölünmüştür. Bu bölünmüşlük, siyasal planda, birbirinden farklı partilerin ortaya çıkması ve milletvekili transferleriyle kendisini ortaya koymuştur. Bu ortamda Refah Partisi, küçük ve orta sermaye kesimleri içindeki bölünmüşlüğü, belli bir ortak çıkar etrafında birleştirme işlevini üstlenmiştir. Bunu yerine getirebildiği oranda siyasal olarak gelişeceğini varsayan RP, hükümet kuruluşunda görüldüğü gibi, hükümet olabilmek için her türlü tavizi vermiştir. Refah Partisi’nin bugünkü oy gücünü koruyabilmesinin tek yolu, çıkarlarını ortaklaştırmaya çalıştığı küçük ve orta sermaye kesimlerine yeni olanaklar sağlamaktan geçmektedir. Bu da, ancak hükümet olmakla olanaklıdır. Devlet olanaklarının artan oranda küçük ve orta sermayeye yöneltmek isteyen RP, mevcut koşulların kendilerine getirdiği engelleri düşünmeksizin hükümet kurmuşlardır. Bu da, “halyacı Erbakan”ın ne denli başarılı olabileceğini belirlemektedir.

Memur maaşlarına yapılan zamlarla birlikte ortaya çıkan “kaynak” tartışması, RP’nin umduğundan çok daha farklı bir durumla yüz yüze olduğunu göstermiştir. Erbakan ve şürekası, kendilerini 1970’lerin Türkiye’inde bulacaklarını sanmışlardır. Gümrük Birliği’ne girilmesiyle birlikte Türkiye’ye verilecek olan fonların kendi sınıfları için kullanabileceğini varsayan Erbakan, bu fonların serbest bırakılmasının o denli kolay olmayacağını görmesi fazla uzun sürmemiştir. İmza-

lanmış Gümrük Birliği anlaşmasına göre 1.5 milyar dolar civarında tutan fonların, kendi hükümetlerinin “sıkı pazarlığı” ile 30 milyar dolara çıkartabileceğini varsayan RP, pazarlık etmek şöyle dursun, verileceği söylenen 1.5 milyar doların bile serbest bırakılmasının çok kolay olmadığını birkaç hafta içinde öğrenmişlerdir.

I. MC döneminde Erbakan’ın “hayali temel atmaları”, bugünkü durumla büyük benzerlik taşımaktadır. Mevcut olmayan kaynakların “varlığına” bağlı olarak, küçük ve orta sermayeye yeni yatırım olanakları sağlayacağını propagandasını yapmış olması, seçimlerde Erbakan’a pahalıya mal olmuştur.

Ancak Erbakan’ın karşı karşıya olduğu sorunlar, sadece küçük ve orta sermayeye ilişkin değildir. 1980 sonrasında bir devlet politikası olarak gündeme getirilen kırsal nüfus azaltılmasına yönelik uygulamaların ortaya çıkardığı sorunlar, Refah Partisi’nin tabanı açısından büyük öneme sahiptir. Uygulanan tarım politikaları ile kırsal alanlarda sınıfsal farklılaşma giderek artmış ve mülksüzleşmeye paralel olarak kentlere göç hızlanmıştır. Kürtlerin yaşadığı bölgelerde, Kürt ulusal hareketine yönelik sürdürülen pasifikasyon ve tenkil politikaları da bu yöndeki hareketi artırmıştır. Genel olarak köylülük arasında sınıfsal farklılaşmanın artması ve mülksüzleşme süreci, kırsal alanlardaki nüfusun sürekli oransal olarak azalmasını getirmektedir. Kentlere göç eden kırsal nüfusun, aynı zamanda kentlerde iş olanaklarına sahip olamaması, kaçınılmaz olarak işsizler ordusunu sürekli artırmıştır. Böylece, iki yönlü bir sorun ortaya çıkmıştır.

Emperyalist üretim ilişkilerinin yaygınlaşmasının sonucu olan bu gelişme, aynı zamanda, emperyalist üretim ilişkilerinin gerektirdiği ekonomik uygulamaların sürdürülmesini zorunlu kılmaktadır. Emperyalist üretim ilişkilerinin hızlı bir gelişimi, kaçınılmaz olarak, sorunları büyütmektedir. Kırsal nüfusun azaltılmasına yönelik uygulamalar, kapalı üretim birimlerinin pazar ekonomisine açılmasının geldiği son aşamayı oluşturmaktadır. Kırsal nüfusun, pazar için üretim yapması, emperyalist üretim ilişkilerinin yeni gereksinmelerine (talep gereksinmelerine) yetmemektedir. Artık, pazarda sadece üretici olarak değil, aynı zamanda tüketici olarak da yer alan bir nüfusa ihtiyacı vardır. Özellikle 1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında, geri-bıraktırılmış ülkelere üretilen her ürünün (sanayi ve tarım ürünleri olarak), emperyalist ülkelere ihraç edilmesi 1990'lara gelindiğinde neredeyse sona ermiş durumdadır. 1990'lara girilmesiyle birlikte, emperyalist ülkelere ortaya çıkan ekonomik durgunluk, artan oranda yeni pazarlara gereksinme göstermektedir. Emperyalist ülkelere üretilen metallerin doğrudan satışını sağlayacak pazarlar, bugün için emperyalist ekonomilerin en önemli sorunu durumundadır. Yeni-sömürgecilik yöntemlerinin uygulanmasında ortaya çıkan tıkanmayla birlikte gelişen 1980 ekonomik buhranının emperyalist

ülkelerde yeni teknolojinin üretime uygulanmasıyla kısmen geçiştirilmiştir. İşte bu yeni teknolojiye dayalı üretim birimlerinin pazar gereksinmesi, günümüzde büyük bir önem taşımaktadır. 1990 başlarında İngiltere ve Fransa'da başlayan durgunluk, tüketim malları sektöründeki aşırı üretim ile belirlenmiştir. Giderek Almanya'yı içine almaya başlayan bu süreç, kaçınılmaz olarak geri-bıraktınlmış ülkelere emperyalist metallerin ihracını artırmayı gerektirmektedir.

Gümrük Birliği anlaşmasında açık biçimde görüldüğü gibi, emperyalist ülkelerin içinde buldukları ekonomik durgunluk ve aşırı-üretim, geri-bıraktınlmış ülkelerdeki iç pazarı önemli hale getirmektedir. Bu ise, geri-bıraktınlmış ülkelerin iç pazarna yönelik üretim yapan yerli küçük ve orta sermayenin büyük bir zarara uğraması anlamına gelmektedir. Küçük ve orta sermayenin mülksüzleştirilmesi olarak da gelişecek olan bu süreç, ister istemez, bu ülkelerde üretimi artırmaya yönelik her türlü ekonomi-politikanın terk edilmesi anlamına gelmektedir. IMF'nin açıklamalarında görüleceği gibi, geri-bıraktınlmış ülkelerde tüketimi artıran önlemler desteklenmekte, ancak üretime yönelik teşviklere karşı çıkmaktadır.

İşte Refah Partisi'nin bugün karşı karşıya olduğu ikilem burada ortaya çıkmaktadır. Bir yandan, küçük ve orta sermaye kesimlerine yeni kredi olarakları sağlayarak, yatırımları hızlandırmak istenirken; diğer yandan, bulunabilecek özel kredi olanaklarının bu alanda kullanılmasıyla meydana gelecek üretim artışının pazarlanması sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bu durumda Refah Partisi, yerli küçük ve orta sermayeye "ihracat" yolunu göstermekden başka bir çözüme sahip değildir. Bütün umudu, bu ihracat için İran, Irak gibi "müslüman ülkeler" in belli bir kolaylık göstermesine bağlanmıştır.

Ancak böyle bir gelişme, yerli küçük ve orta sermaye ürünlerinin satışıyla varlıklarını sürdürmek durumunda olan Anadolu esnafını daha da zor duruma sokacaktır. İç pazarın, tümüyle emperyalist metallerle terk edilerek, küçük ve orta işletmelerin ürünlerinin "müslüman" ülkelere yönltilmesinin ortaya çıkaracağı bu gelişme, kaçınılmaz olarak Refah Partisi'nin önemli bir oy kaybına neden olacaktır. (Burada hemen belirtelim ki, bu yönüyle RP ile MHP aynı tabana sahiptir. Sadece MHP, "Türki Cumhuriyetler"i esas alırken, RP "müslüman ülkeleri" esas almaktadır. MHP'nin yönelimi, DYP-CHP hükümetleri döneminde denenmiş, ancak önemli bir sonuç getirmemiştir. Bu da, MHP'nin gelişen milliyetçilik dalgasına rağmen, beklediği oranda oy alamamasının nedeni olmuştur.)

Diyebiliriz ki, RP-DYP koalisyon hükümeti, ağırlıklı olarak, küçük ve orta sermaye kesimlerinin çıkarlarını realize etmek amacıyla kurulmuştur. Emperyalist üretim ilişkilerinin gelişmesi sonucu, sürekli daralan küçük ve orta sermaye, RP-DYP koalisyon hükümeti-

yle bu sorunlarının çözümleneceğini beklemektedir. Ancak emperyalist üretim ilişkilerinin ülke içindeki derinliği ve yaygınlığı böyle bir çözümü olanaksız kılmaktadır. Emperyalist sistemin dışına çıkılmadığı sürece, hiç bir çözüm, bu kesimler için olanaklı değildir. Bugün oligarşinin RP-DYP koalisyon hükümeti karşısında fazla bir tepki göstermemesinin nedeni de, bu olanaksızlık koşullarında, küçük ve orta sermaye kesimlerinin tepkilerinin yumuşatılmasına (bir süre için de olsa) hizmet edeceği içindir.

Bu koşullarda, Refah Partisi'nin hükümette fazla birşey yapabilmesi olanaksızdır. Tüm yapabileceği, birkaç demagojik uygulama ile sınırlı kalacaktır. Bu yönüyle, Refah Partisi'nin hükümeti kurmuş olması, kendi tabanında belli bir "beklenti" yaratarak, oligarşi için bir "soluk alma" olanağı vermekten öte bir değere sahip değildir. Refah Partisi'nin devrimci mücadele karşısındaki konumunu ayrıca ortaya koymaya gerek yoktur. Onlar için, en büyük "düşman" "dinsizler"dir, dolayısıyla tüm söylemi anti-komünist demagojiyle doludur ve devrimci mücadelenin ezilmesi için her türlü zor aracının kullanılmasına taraftardır. Bu açıdan, devlet zorunun sürdürülüşünde hiçbir kesinti ortaya çıkmayacaktır.

Refah Partisi ve Kullanılmış Oto İthalı

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 33, Eylül-Ekim 1996

Refah Partisi-DYP koalisyon hükümetinin, ekonomik alandaki ilk icraatı, memurlara % 50 oranında zam yapmak olmuştur. Doğrudan doğruya küçük ve orta sermaye kesimi ile Anadolu tüccar sermayesinin temsilcisi olarak Refah Partisi, böyle bir zam ile halkın eline geçen para miktarını artırarak, temsilcisi olduğu sınıflar için yeni bir talep yaratmıştır. Ancak yaratılan talep, mali açıdan gerçek bir karşılığa, yani kaynağa dayanmadığı için, bir süre sonra enflasyonu artırıcı etkide bulunacağından, kaçınılmaz olarak daha büyük zararlar yaratacaktır. İşte bu durumda, Refah Partisi, yeni kaynak yaratma ve bulma için “büyük bir seferberlik” içine girmiştir.

Erbakan'ın sözleriyle, I. ve II. kaynak paketi birbiri ardına açılmıştır. Açılan “paketler” somut ve hemen kullanılabilir kaynaklar içermemektedir. Böylece “hayalci Erbakan” söylemi, kendi paketleriyle onaylanmış olmaktadır!

Oysa ki, Erbakan ve ekibi için, önemli olan temsil ettikleri sınıflar için yeni olanaklar ve kaynaklar yaratmaktır. Doğal olarak, bu kaynaklar, küçük ve orta sermaye kesimleri için yeni kredi olanakları ve yeni yatırımlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kesimlerin ağırlıklı olarak isdedikleri, yeni yatırımları için daha elverişli ve uzun vadeli kredi sağlanmasıdır. Bir başka deyişle, uzun vadeli ve düşük faizli

kredi sağlanması, Erbakan'ın "anti-faizci" söyleminin maddi temeli olmaktadır. Ancak Erbakan'ın kaynak paketlerinin bu yönü hemen hemen dikkatlerden kaçırılmıştır. Özellikle "kullanılmış oto ithalatı" konusu ve bunun "yerli üretimi baltalayacağı" yönü her şeyin önüne konulmuştur.

Öncelikle "kullanılmış oto ithalat serbestisi"nin Refah Partisi'nin temsil ettiği sömürücü sınıflar ile parti kitlelerinin istemlerine göre biçimlendirildiği bilinmelidir. 50.000 Mark tutarında bir paranın belirlenmiş devlet bankalarına bir yıl vadeli olarak yatırılması koşuluyla 5 yaşına kadar kullanılmış oto ithal serbestliği sağlanması, doğrudan oligarşinin içinde belirleyici yere sahip olan işbirlikçi sanayi burjuvazisinin "pazarından" pay alamayan Anadolu tüccar ve esnafına yönelik bir uygulama olmak durumundadır.

Şöyle ki, işbirlikçi sanayi burjuvazisi, Renault, Ford, Fiat, Mercedes üretimiyle, otomotiv sektöründe tekel durumundadır. Bunun sonucu olarak ikincil sanayiler denilen, bu otomotiv sektörü için parça üreten kesimler, tümüyle bu tekellerin istemlerine ve üretim süreçlerine göre hareket etmektedirler. Tekelci sanayi burjuvazisi, 1970'lerden itibaren, kendi otomobillerini kendi dağıtım şebekesi aracılığıyla pazarlamakta ve 1980 sonrasında kendine ait servis istasyonları ile bakımlarını yapmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak, küçük sanayi bölgelerinde bulunan otomobil bakım servisleri atıl kalmış ve giderek iş bulamaz hale gelmiştir. Yine tekelci sanayi burjuvazisinin kendi otomobillerini kendi şirketleri aracılığıyla pazarlamaları Anadolu tüccarı için önemli bir kayıp ortaya çıkarmıştır. Oligarşi ile çatışma durumuna gelen bu kesimler, Refah Partisi aracılığıyla siyasal planda etkin olmaya çalışmışlardır. İşte Refah Partisi'nin "kullanılmış oto ithalat serbestliği" konusundaki karar, öncelikle bu kesimlerin çıkarına gelmektedir. Bu yolla, gerek küçük sanayi bölgelerindeki işletmeler, gerekse Anadolu tüccarları yeni kazanç olanağı sağlayacaktır. Birinciler, kullanılmış otoların (ki çoğunluğunun ülkede servisi bulunmamaktadır) bakım ve onarımını yaparak kendilerine yeni iş olanakları sağlarken; ikincileri, bu kullanılmış otoların ticaretiyle yeni kâr olanaklarına sahip olacaklardır.

Konunun diğer yönü ise, emperyalist ülkelere ilişkindir.

Kullanılmış oto ithalatının baş destekçisi Alman emperyalizmidir. Alman otomotiv tekelleri, son yılda içine girdikleri durgunluktan kurtulabilmek için yeni pazarlara gereksinime duymaktadırlar. Bu nedenle, Türkiye uygun bir pazar olarak ortaya çıkmıştır. Gümrük Birliği'ne girilmesinin baş destekçisi olan Alman emperyalizmi, anlaşma gereğince otomotiv sektörünün 5 yıllık bir geçiş dönemiyle gümrük indirimine sahip olması nedeniyle, kendisi için gerekli sonuçları kısa vadede alamamıştır. Ayrıca yeni-sömürgecilik yöntemleriyle ülkeye yıllar önce girmiş diğer emperyalist ülke tekellerinin pazar üstün-

lükleriyle rekabet edebilecek olanaklara da sahip değildir. Bu koşullar altında, kendi iç pazarındaki kullanılmış arabaları trafikten çekerek yeni otomobillerin satışına olanak tanımak çok daha akılcı olmaktadır. Bu amaçla, Almanya, kendi ülke içindeki kullanılmış otomobillerin yerine yenilerinin satın alınması için yeni teşvikler gündeme getirmiştir. (Elbette, bunlar sadece teşvik olarak değil, aynı zamanda yaşlı arabaların sigorta primlerini yükseltmek yönünde caydırıcı önlemler de içermektedir.)

İşte Almanya'nın bu yöndeki uygulamaları ile Refah Partisi'nin hükümet olması zamandaş bir durum yaratmıştır. Alman emperyalizmi, Refah Partisi ile yıllardır sürdürdüğü gizli ilişkilerini kullanarak, kullanılmış otomobil ithalatı konusunda kararlar alınmasını sağlamaya çalışmıştır. Böylece Almanya iç piyasasından alınacak kullanılmış otolar ülkeye sokularak, hem Alman oto sektörü için yeni bir talep yaratılmış olunacaktır; hem de bu kullanılmış otomobiller aracılığıyla Türkiye'nin iç pazarına girilecektir. (İlken, küçük sanayi bölgelerindeki tamirhaneler aracılığıyla kendi markalarının servis olanakları yaratılacaktır.)

Görüldüğü gibi, Alman emperyalizminin çıkarları ile ülkedeki küçük ve orta sermaye ile tüccar kesiminin çıkarları birleşmektedir. Ve doğal olarak, bu durum diğer emperyalist ülkeler ile (özellikle Fransa ve ABD) oligarşinin sanayi kesiminin çıkarları ile çelişmektedir. "Kullanılmış oto ithalatı" tartışmalarının tümünde egemen olan bu çıkar çelişmesidir.

Burada oligarşi içinde değişik tutumların olduğu da unutulmamalıdır. Oligarşinin bir kanadı, kullanılmış oto ithalatı ile devletin orta vadeli ve düşük faizli bir kredi olanağı sağlayabileceğini düşünerek, ortaya çıkabilecek kayıpların "makul" ölçülere indirilmesiyle sorunun çözümlenebileceğini düşünmektedir. Ancak sorun emperyalistler arası çelişkiyle belirlendiği için, bu yöndeki düşünceler etkili olamamaktadır.

Kullanılmış otomobil ithalatının serbest bırakılmasından en büyük yarar Alman emperyalizminin sağlayacağı görülmektedir. Almanya, bu yolla, kendi iç pazarından 100 bine yakın bir kullanılmış arabanın satılacağını varsaymaktadır. Böylece Alman otomobil tekel-leri kendi iç pazarında 100 bin arabalık yeni bir talep sağlamış olacaklardır. Bu da, 3 milyar marklık bir satış anlamına gelmektedir. Diğer taraftan, 100 bin kullanılmış otomobilin Türkiye ithal edilmek üzere satın alınması, yaklaşık 1 ila 2 milyar mark düzeyinde bir oto alım-satım cirosu ortaya çıkaracaktır. Bunun mali piyasadaki yansıması ise, Türkiyelilerin vadeli olarak yatırmak durumunda kalacakları 50.000 markın kredi olarak Alman bankalarından çekilmesiyle ortaya çıkmaktadır. İşte bu nedenlerle Alman emperyalizmi Refah Partisi'ni desteklemektedir. Üstelik, bunun yanında küçük sanayi bölgesi inşası

için 300 milyon mark kredi sağlamıştır. Böylece bu sanayi bölgelerinde kendi otomobil firmaları için gerekli servis olanaklarını da sağlamış olacaktır.

Alman emperyalizminin ülke iç pazarına meta ihracı kanalıyla girme girişimi ve istemi, kaçınılmaz olarak yeni-sömürgecilik yöntemleri sonucu kurulmuş olan “yerli oto sanayi” nin pazarlarının daralması anlamına gelecektir. Böylece emperyalistler arasındaki çelişkinin ülke içine yansımalarının getirdiği çatışmalar görülür olmaktadır.

Kullanılmış oto ithalatından, Erbakan’ın “hayali” kaynak paketlerine kadar herşeyin işbirlikçi tekelci burjuvazi ile tekelleşememiş sanayi burjuvazisi ve diğer sermaye kesimleri arasındaki çelişkinin dışa vurumları olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak hepsinin içinde, faize ve “Batı emperyalizmine” karşı olduğunu sürekli olarak yineleyen Refah Partisi’nin Alman emperyalizmi ile nasıl bir işbirliği içinde olduğu önemlidir. Bu, dinin nasıl istismar edildiğinin ve sömürü ve çıkar için nasıl kullanıldığının açık göstergesi durumundadır. Tabii, tüm bunların arasında kullanılmış arabaları ülkeye getirmek için yıllarca çalışarak biriktiren ve çalışarak ödemeyi sürdürecektir olan Almanya’daki işçilerin kullanılması ve kendilerini kullandırmaları en olumsuz yan olarak ortaya çıkmaktadır.

Mevcut Durum ve Refahiyol Hükümeti

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 37, Mayıs-Haziran 1997

Ülkemizde gelişen son olaylar, özellikle 28 Şubat günü yapılan MGK toplantısıyla birlikte görülmeye başlayan gelişmeler, Refahiyol hükümetinin “bugün ya da yarın” düşürülmesine yönelik propaganda ve girişimlerle sürüp gitmektedir. Son olarak Genelkurmay Başkanlığı’nın, önce savcılar ve yargıçlara, daha sonra gazetecilere yönelik olarak düzenlediği “şeriatçılık brifingi”, Refahiyol hükümetinin düşürülmesine yönelik faaliyetlere yeni bir boyut getirmiştir.

Çok açık bir biçimde Genelkurmay Başkanlığı’nın “şeriatçılık brifingi”nde ortaya konulduğu gibi, “gerekirse silah kullanma” kamuoyunun gündemine sokulmuştur. Bugüne kadar 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde “cumhuriyeti ve anayasal düzeni koruma harekâtı” düzenliyorum diye oligarşi adına askeri darbe yapan ordu, bu kez yeni bir “harekât” hazırlığına yöneldiğini ilan etmektedir.

28 Şubat tarihinde yapılan MGK toplantısında alınan kararlar ve bu kararlara karşı Refah Partisi’nin karşı duruşu, neredeyse “darbe” sözcüğünü günlük bir ifade haline getirmişti. 10-11 Haziran günü Genelkurmay Başkanlığı’nın düzenlediği “şeriatçılık brifingi”, ordunun “hükümete el koyması” yönündeki beklentileri daha da hızlandırmıştır. Hemen hemen tüm gazetelerin manşetlerine yansıyan, ordunun, “durumdan vazife çıkardığı” şeklindedir. Bunun anlamı, Ge-

nelkurmay'ın her an Refah Partisi'ne yönelik olarak bir askeri harekâta girişebileceğidir. Ancak bunun doğrudan yönetime ordunun “el koyması” ile değil, “sivil bir hükümet”le birlikte gerçekleştirilmesi “gereği”, bugün için ön planda tutulmaktadır. Bu nedenle de, Refahiyol hükümetinin TBMM’de “düşürülmesi” gündemdeki “birinci” sırasını korumaktadır.

Gelişen olaylar içinde diğer bir önemli olgu ise, oligarşinin resmi zor güçlerinin (ordu) PKK'ye yönelik olarak Kuzey Irak'da başlatıldığı askeri harekât olmuştur. Neredeyse birkaç yılda bir tekrarlanan, yani “rutin” bir iş haline gelen Kuzey Irak harekâtlarının bu sonucusu, ülkede gelişen olaylarla birlikte ele alındığında çok daha farklı sonuçlara doğru geliştiği gözlemlenebilmektedir.

Olayları yakından izleyenlerin bildikleri gibi, bu gelişmeler birdenbire ortaya çıkmamıştır. Öyle ki, ne Refah Partisi'nin şeriatçılığı yeni bir gelişmedir, ne de Refahiyol hükümeti yeni kurulmuştur. Refahiyol hükümetinin kuruluşunun üzerinden 11 ay geçtiği düşünülecek olursa, bu gelişmelerin tesadüf olmadığı ya da salt Genelkurmay'ın “şeriatçılık” konusunda “duyarlılığı”ndan kaynaklanmadığı görülecektir.

28 Şubat'dan itibaren Genelkurmay ile Refah Partisi arasında başlayan “gerginlik”, Sincan'da “tankların gezintisi” ile turmandırılmış ve Mayıs sonunda yapılan olağanüstü YAŞ (Yüksek Askeri Şura) toplantısında “şeriatçı subaylar”ın ordudan çıkartılması ile yeni bir evreye girmiştir. 28 Şubat'tan itibaren gelişen olaylara baktığımızda, Genelkurmay'ın kamuoyuna yönelik propagandasındaki artışa paralel olarak, “laiklik” konusunun giderek birinci plana çıktığı ve buna bağlı olarak “laiklerin” kitlesel eylemlerinin başladığı görülmektedir. Özellikle CHP'yle sürdürülen “laik muhalefet” hareketi, neredeyse Genelkurmay ile eşgüdümlü olarak hareket etmektedir. ÖD Partisi'nde toplaşan kimi eski “solcu” küçük-burjuva aydınlar, CHP temelinde geliştirilen “laik muhalefet”in yeni bir unsuru olarak devreye girmeleri de aynı günlere rastlamıştır. Özellikle Çiller'in “Sultanahmet mitingi”nden sonra aynı meydana ÖD Partisi'nin miting düzenlemesi ve “Ne Refahiyol, Ne Hazirol” söylemini güncelleştirmesi, aynı zamanda ÖD Partisi'nin işlevini de ortaya koymaktadır.

Bugün kendisini ilerici, demokrat, yurtsever diyen hemen herkes, bu gelişmelerin nasıl evrileceğini büyük bir merak ve beklentiyle izlemektedirler. Ancak hiç kimse, bu gelişmelerin evrimi ve sonuçları hakkında açık ve kabul edilebilir birşeyler ortaya koyabilecek durumda bulunmadıkları için, herşey bir “beklenti”nin pasifizmi içinde izlenmektedir. Zaman zaman yapılan CHP ya da ÖD Partisi mitingleri, yahut Z. Livaneli konseri kitlelerin hareketlenmesi olarak sunulmuşsa da, bunların oluşumu gözönüne alındığında, herşeyin açık bir “pasiflik” içinde beklendiği olgusu belirginleşmektedir.

Aynı türden pasif bir beklenti ve olayları izleme anlayışı ülkemiz solundaki hemen tüm örgütlerde egemen unsur durumundadır. Ancak bu bekleyiş ve izleme tutumu, örgütten örgüte deyişen niteliklere sahipse de, genel olarak oligarşiyeye karşı bir güç olarak görülen “şeriatçı” kesimlere karşı izlenen “müttefik” kavrayışına paralel gelişmektedir. Özellikle “müslüman halkımız”a yönelik açıklamalar, bildirimler yayınlayan ve “inanamlar”ın “dini inançları hor görülüyor, karalanıyor veya istismar ediliyor” diyerek propaganda yapan kimi sol örgütlenmeler, bu gelişmeler karşısında sessiz kalmayı ya da gerçeklikle ilgisi olmayan yanları öne çıkartmakla yetinmeyi bir politika haline getirmişlerdir. Kendi içinde “politika” yaptığını ya da mevcut durumu değerlendirdiğini ileri süren kimi örgütlenmeler de, yaptıkları tahlillerde, gelişen olaylar içindeki tekil olguları ele almakla yetinmektedirler. Genellikle ajitasyona yönelik olarak yapılan bu ele alış tarzı, ÖD Partisi’nde somutlaştığı gibi, “hem Refahol’a, hem de devlete” karşı olmak şeklinde kendisini dışa vurmaktadır. Oysa ki, böyle bir tutum, olayların nereye doğru evrileceğini bilmeyen kitleler açısından, sadece mevcut statünün devam etmesi gerektiği şeklinde bir anlayış ortaya çıkarmaktadır.

Solda görülen diğeri bir tutum ise, gelişen olayların, özellikle Genelkurmay’ın şeriatçılığa yönelik hareketiyle ortaya çıkan olayların, ülkemizdeki “devrim durumunu” geliştirdiği şeklinde olmaktadır. Bir başka deyişle, egemen sınıfların kendi içlerinde çatışmaya girmeleri, yani egemen sınıflar arasındaki çelişkinin keskinleşmesi, “yeni politikalar” için uygun bir zemin hazırladığı düşünülmektedir. Çünkü gelişen bu “çatışma” durumu, devlet otoritesini zaafa uğratacaktır. İlk bakışta çok mantıklı gelen bu yaklaşım, ülkemizdeki mevcut durumun diğeri yanlarını, özellikle de kitlelerin depolitizasyonu ve pasifikasyonunu görmezlikten geldiği için, sadece ajitatif bir söylemden öteye geçememektedir.

Tüm bu gelişmeler içersinde belirleyici olan, mevcut durumun doğru bir tahlilini yapmak ve bu durum tahlili çerçevesinde sınıf ilişkilerini ve çelişkilerini doğru olarak belirlemektir. Bu yapılabildiği oranda, gelişen olaylar karşısında tavırsız kalmamak, beklenmedik gelişmeler karşısında tereddüte düşmemek ve daha da önemlisi kitleleri bilinçlendirmek olanaklı olacaktır.

Bu açıdan, mevcut durumdaki gelişmelerin ülkemizdeki ekonomik, sosyal ve siyasal ilişki ve çelişkilerle olan bağları ortaya konulmalıdır.

Olaylara yakından bakıldığında görülecektir ki, sorun, ne şeriatçılık sorunudur, ne de laiklik sorunudur. Tüm olayların açık biçimde ortaya koyduğu gerçek, sömürücü sınıfların kendi içlerindeki çıkar çatışmasının **düzenin mevcut işleyiş biçimiyle** çözülemediğidir. Düzenin mevcut işleyiş biçimi, 12 Eylül döneminde oluşturulmuş ve

hukuki yapısı 82 Anayasası ile şekillendirilmiştir. Düzenin mevcut işleyiş biçimi askeri yönetim koşullarında oluşturulmuş olduğundan, yeniden düzenlenmesi, kaçınılmaz olarak askeri yönetim koşullarını gerektirebilmektedir. Genelkurmay'ın 28 Şubat'tan itibaren yoğun olarak devreye girişi, aynı zamanda, ordunun yeni düzenlemede bir taraf olarak ortaya çıkması zorunluluğunun bir ifadesidir.

Oligarşik yönetimin mevcut işleyiş biçiminin sömürücü sınıflar arasındaki çelişkileri çözemeyişini Refahiyol hükümetinin kuruluşuna ilişkin olarak yaptığımız değerlendirmede şöyle ortaya koymuştuk:

“1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında, 12 Eylül askeri cuntasının varlığıyla oluşturulmuş olan sömürücü sınıflar arasındaki ‘consensus’ 1990’larda bozulmuştur. Sanayi teşviklerinin dağılımı, ihracata uygulanan vergi iadesinin kullanımı, ilkin **orta sermaye** kesimleri arasında farklılaşma yaratmış ve giderek **bir kısım orta sermaye kesimleri işbirlikçi-tekelci burjuvaziden uzaklaşmaya başlamıştır**. Emperyalist tekellerin çıkarlarına uygun olarak gümrük tarifelerinde yapılan indirimler sonucu **emperyalist metallerin** ülkeye yoğun girişi ve bunların ticaretiyle uğraşan yeni bir kesimin ortaya çıkartılması, **Anadolu tüccarını** zor duruma sokmuştur. Bu da, Anadolu tüccar kesiminin emperyalist tekellere ve dolayısıyla işbirlikçi-tekelci burjuvaziye tavır almasını getirmiştir. Emperyalist metallerin ülkeye yoğun bir biçimde girişi ve bunun ticaretinin **ayrı bir kesimin elinde olmasıyla** zor duruma düşen Anadolu **esnafı**, ister istemez **geleneksel metallerin satıcısı** olmakla sınırlı kalmışlardır. Bu da, **Anadolu esnafı ile geleneksel meta üreticisi küçük ve orta sermaye kesimlerini daha fazla birlikte hareket etmeye yöneltmiştir**. Bu yönelimin siyasal yansıması ise, geleneksel olarak DYP’de toplanan kesimlerin RP’ye yönelmeleri olmuştur. RP’nin seçimlerde elde ettiği başarıların temelinde bu siyasal dönüşüm yatmaktadır.

Ancak 1980-90 arasında uygulanan ekonomi-politikalar, tüm toplumsal ilişkilerde olduğu gibi, sömürücü sınıflar arasında da bir dizi ayrışma ve parçalanma ortaya çıkarmıştır. T. Özal’ın ‘keyfi yönetimi’ olarak yorumlanan ekonomik uygulamalar, kimi zaman yeni bir zengin kesimi ortaya çıkarırken, kimi zaman eski sömürücü kesimlerin kendi içlerinde farklılaşmasını sağlamıştır. Tümünüyle küçük ve orta sermayenin **emperyalist üretim ilişkilerine tabi kılınması, kılınamayanların tasfiyesi** ve yerlerine yenilerinin konulması olarak tanımlanabilecek eko-

nomik uygulamalar sonucunda, **küçük ve orta sermaye kesimleri bölünmüştür**. Bu bölünmüşlük, siyasal planda, birbirinden farklı partilerin ortaya çıkması ve milletvekili transferleriyle kendisini ortaya koymuştur. **Bu ortamda Refah Partisi, küçük ve orta sermaye kesimleri içindeki bölünmüşlüğü, belli bir ortak çıkar etrafında birleştirme işlevini üstlenmiştir**. Bunu yerine getirebildiği oranda siyasal olarak geliyeceğini varsayan RP, hükümet kuruluşunda görüldüğü gibi, hükümet olabilmek için her türlü tavizi vermiştir. **Refah Partisi'nin bugünkü oy gücünü koruyabilmesinin tek yolu, çıkarlarını ortaklaştırmaya çalıştığı küçük ve orta sermaye kesimlerine yeni olanaklar sağlamaktan geçmektedir**. Bu da, ancak hükümet olmakla olanaklıdır. **Devlet olanaklarını artan oranda küçük ve orta sermayeye yöneltmek** isteyen RP, mevcut koşulların kendilerine getirdiği engelleri düşünmeksizin hükümet kurmuşlardır.”*

Aralık ayından itibaren gelişen olaylar, bu değerlendirmede ifade edilen sınıf ilişkilerinin somut bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. DYP tarafından temsil edilen TOBB ile RP tarafından temsil edilen MÜSİAD, neredeyse Refahiyol hükümetinin iki kurucusu olmuşlardır. İşbirlikçi-teknelci burjuvazinin bir kesimi olarak Sabancı' lar tarafından desteklenen bu ilişki, oligarşinin diğer kesimlerini bir süre sessiz kalmaya yöneltmişse de, “bedelsiz otomobil ithalatı” kararının alınmasıyla birlikte, bu sessizlik bozulmuş ve Sabancılar dışındaki işbirlikçi-teknelci burjuvazi Refahiyol hükümetine karşı açık bir tutum içine girmiştir. Koçların başını çektiği bu tutum, Aralık ayından itibaren giderek sertleşmeye ve hükümeti yıkmaya yönelik girişimlere dönüşmüştür.

Ocak ayında TÜSİAD tarafından açıklanan “demokratikleşme paketi”, oligarşinin Sabancılar dışındaki tüm kesimlerinin Refahiyol hükümetinin uygulamalarıyla kârlarının önemli bir kesimini küçük ve orta sermaye kesimleriyle paylaşmak zorunda kalacaklarını görmelerinin bir ürünü olmuştur.

Ancak oligarşi dışındaki sömürücü sınıf ve tabakalar (ki kimisi DYP içinde, kimisi MHP ve BBP içinde, kimisi Refah Partisi'nde temsil edilmektedir) yeni hükümetin aldığı kararlardan ve faaliyetlerden yeni beklentiler içine girdikleri için, oligarşi içindeki bu gelişmeler karşısında umursamaz bir tutum takınmışlardır. Özellikle TOBB ile MÜSİAD bünyesinde toplanan (ve de ayrılmış olan) küçük ve orta sermaye kesimleri, Refahiyol hükümetinin sağlayacağı yeni olanakla-

* Kurtuluş Cephesi, *RP-DYP Hükümeti Üzerine*, Sayı: 32, s. 7, Temmuz-Ağustos 1996.

rın ve tatlı kârların rüyası içinde günlerini geçirmeye başlamışlardır.

Refahiyol hükümetinin bu kesimlere yönelik olarak aldığı kararlar içersinde “bedelsiz otomobil ithalatı” ile “müslüman ülkeler”in pazarlarına girmek için yapılan diplomatik girişimler özel bir yere sahip olmuştur.

Refahiyol hükümetinin bu yöndeki faaliyetlerinin nedenlerini ve sonuçlarını *Kurtuluş Cephesi*’nde şöyle ortaya koyduk:

“Gümrük Birliği anlaşmasında açık biçimde görüldüğü gibi, emperyalist ülkelerin içinde buldukları ekonomik durgunluk ve aşırı-üretim, geri-bıraktırlmış ülkelerdeki **iç pazarı** önemli hale getirmektedir. Bu ise, geri-bıraktırlmış ülkelerin iç pazarna yönelik üretim yapan yerli **küçük ve orta sermayenin** büyük bir zarara uğraması anlamına gelmektedir. Küçük ve orta sermayenin mülksüzleştirilmesi olarak da gelişecek olan bu süreç, ister istemez, bu ülkelerde üretimi artırmaya yönelik her türlü ekonomi-politikanın terk edilmesi anlamına gelmektedir. IMF’nin açıklamalarında görüleceği gibi, geri-bıraktırlmış ülkelerde tüketimi artırıcı önlemler desteklenmekte, ancak üretime yönelik teşviklere karşı çıkmaktadır.

İşte Refah Partisi’nin bugün karşı karşıya olduğu ikilem burada ortaya çıkmaktadır. Bir yandan, küçük ve orta sermaye kesimlerine yeni kredi olanakları sağlayarak, yatırımları hızlandırmak istenilirken; diğer yandan, bulunabilecek özel kredi olanaklarının bu alanda kullanılmasıyla meydana gelecek üretim artışının pazarlanması sorunu ortaya çıkmaktadır.

Bu durumda Refah Partisi, yerli küçük ve orta sermayeye ‘ihracat’ yolunu göstermekden başka bir çözüme sahip değildir. Bütün umudu, bu ihracat için İran, Irak gibi ‘müslüman ülkeler’in belli bir kolaylık göstermesine bağlanmıştır.

Ancak böyle bir gelişme, yerli küçük ve orta sermaye ürünlerinin satışıyla varlıklarını sürdürmek durumunda olan **Anadolu esnafını** daha da zor duruma sokacaktır. İç pazarın, tümüyle emperyalist metalara terk edilerek, küçük ve orta işletmelerin ürünlerinin ‘müslüman’ ülkelere yöneltilmesinin ortaya çıkaracağı bu gelişme, kaçınılmaz olarak Refah Partisi’nin önemli bir oy kaybına neden olacaktır. (Burada hemen belirtelim ki, bu yönüyle RP ile MHP aynı tabana sahiptir. Sadece MHP, ‘Türki Cumhuriyetler’i esas alırken, RP ‘müslüman ülkeleri’ esas almaktadır. MHP’nin yönelimi, DYP-CHP hükümetleri döneminde denenmiş, ancak önemli bir sonuç getirmemiştir. Bu da, MHP’nin gelişen

milliyetçilik dalgasına rağmen, beklediği oranda oy alamamasının nedeni olmuştur.)”*

İşte Refahyol hükümeti tüm bu ilişkiler içerisinde çıkarlarını savunduğu kesimlere yeni olanaklar sağlamak için uygulamalarını sürdürürken, hem oligarşi içinden gelen karşı hareketle, hem de küçük ve orta sermaye kesimlerinin beklentilerini tam olarak karşılamamasıyla ortaya çıkan gelişmelerle yüzyüze kalmıştır. Birincisi, TÜSİAD’ın “demokratikleşme paketi” ile belli bir ivme kazanırken; ikincisi, eski TOBB başkanı Yalım Erez’in, Refahyol hükümetinin en başka gelen destekçisi ve oluşturucusu olmasına rağmen hükümetten ayrılmasını getirmiştir. Mayıs ayına girildiğinde TOBB’un temsil ettiği küçük ve orta sermaye kesimleri oligarşi ile uzlaşmaya varırken, Refahyol hükümetini destekleyen küçük ve orta sermaye kesimleri sadece MÜSİAD düzeyinde kalmıştır.

Refah Partisi’nin karşı karşıya kaldığı bu durum, daha önceki dönemlerde katıldığı hükümetlerde de ortaya çıkmıştır. Gerek 1974’de kurulan CHP-MSP koalisyon hükümeti sırasında, gerekse MC hükümetlerinde Refah Partisi kesimi, her zaman temsil ettikleri küçük ve orta sermaye kesimleri lehine kararlar alınmasını sağlamaya çalışmış, ancak “ülkenin ekonomik koşulları” nedeniyle bunları gerçekleştirememiştir. Ve sonuç, küçük ve orta sermaye kesimlerinin oligarşi ile uzlaşmaları, yani “uyum”u tercih etmeleri olmuştur. Bu da, MSP’nin seçimlerde etkili olamamasını getirmiştir.

Şüphesiz ülkemizdeki küçük ve orta sermaye kesimlerinin, gelişen emperyalist üretim ilişkilerine paralel olarak giderek güçsüzlüşmeleri ve mülksüzleşmeleri, onların mevcut düzene yönelik tepkilerini sürekli kılmaktadır. Dolayısıyla, bu tepkileri bünyesinde barındıran Refah Partisi, her dönemde kendisini TBMM’de temsil edebilecek kadar bir oy oranına sahip olmaktadır. Bugünkü gelişmeler, Refah Partisi’nin çıkarlarını savunduğu küçük ve orta sermaye kesimlerinin beklentilerini yeterince karşılayamamasının ve oligarşinin bu kesimlerle ilişkilerini en alt düzeye indirmesinin bir sonucudur.

Bu gelişmelerin sınıfsal niteliği, sömürücü sınıflar içindeki parçalanmalarla belirlendiğinden, pekçok gelişmenin somutluğu kitlelerce açık biçimde anlaşılammaktadır. Sömürücü sınıflar içindeki parçalanmalarının boyutu, çok değişik partiler ve milletvekilleri düzeyine kadar ulaştığından, tek tek olaylar içinde yer alan kişilerin ve partilerin değişen tutumlarını izlemek zor olmaktadır. Ancak açık olan tek şey, tüm partiler ve milletvekillerinin, belli sınıfların ve kesimlerin politik sözcüsü olarak hareket ettikleri ve sömürücü sınıflar arasındaki çatışma-uyum ilişkilerine göre politik tutum takındıklarıdır.

* Kurtuluş Cephesi, *RP-DYP Hükümeti Üzerine*, Sayı: 32, s. 8-9, Temmuz-Ağustos 1996

Tüm bu gelişmeler içerisinde en çok sözü edilen olaylardan birisi de, imam-hatip liselerinin durumu olmaktadır. Özellikle Genelkurmay Başkanlığı tarafından birincil bir konu haline getirilen imam-hatip liseleri konusu tümüyle sömürücü sınıflar arasındaki çıkar çatışmasının bir yansımasıdır.

“... tüm bu görüntüler, RP'nin temsil ettiği sınıfların niteliği ile bağlantılıdır. Özellikle orta sermaye kesimlerinin 1980 sonrası ekonomik ilişkiler ağı içinde **yeni tip personele** gereksinmesi vardı. Bu yeni personelin, uluslararası ticari ilişkileri yürütebilecek ve günümüzdeki teknolojiyi kullanabilecek bir niteliğe sahip olması gerekiyordu. Faks, bilgisayar vb. araçların yaygın kullanımı, devletin mali işlemlerde bilgisayar uygulamalarına geçmesi, orta ve küçük sermaye kesimleri için bu personeli bulmayı kaçınılmaz hale getirmişti. Oligarşinin kendisi için de gerekli bu insan gücünü, kendi denetimindeki üniversitelerden sağladığı koşullarda, orta ve küçük sermaye kesimlerinin fazla bir seçeneği de bulunmuyordu. Üstelik buralarda eğitilmiş bu personele ödenen yüksek ücretler, bu kesimler için daha yüksek bir maliyet anlamına geliyordu. İşte böyle bir ortamda buldukları çözüm, kendi siyasal kadroları aracılığıyla kendisine uygun personel yetiştirmek ve bunları olabilen en düşük ücretle istihdam etmek olmuştur. Bunun için denetimlerinde tuttukları İmam-hatip okullarının liseye dönüştürülmesi ve daha sonra da imam-hatip lisesi mezunlarının normal lise mezunları ile eşitlenmesi sağlanarak kendisi için gerekli personeli üniversitelere sokma olanağı bulmuşlardır. Daha ilkökul yıllarından itibaren Vakıf yurtları aracılığıyla kendi denetimlerine aldıkları yoksul köylü çocuklarını, bu yurtlardaki dini kurullarla koşullandırmakta ve yönlendirmektedirler. 12 Eylül askeri yönetimi aracılığıyla oligarşinin bu kesimlere tanıdığı bu gelişme koşullarında, gittikçe palazlanan orta sermaye kesimlerinin Suudi kaynaklarından sağlanan kredilerle beslenmesi, oligarşinin politik amaçlarıyla da çakışmaktaydı.”*

İşte bugün Genelkurmay'ın brifing üzerine brifing düzenlediği imam-hatipliler konusunun özü budur. Oligarşi, 12 Eylül koşullarında, gerek Arap ülkelerine yönelik ihracat için, gerekse devrimci mücadeleye karşı bir güç olarak şeriatçılığı kullanmıştır. Bu amaçla kendi eliyle desteklediği ve yaygınlaştırdığı imam-hatip okulları, her yıl artan oranda mezun vermiş ve giderek bunların üniversitelere girmele-

* Kurtuluş Cephesi, *Refah Partisi Dolgusu*, Sayı: 32, s. 13-14, Temmuz-Ağustos 1996

ri sağlanmıştır. Ancak zaman içerisinde bu kişiler oligarşinin istemleri doğrultusunda kurdukları ticari ilişkileri kendi lehlerine çevirmişlerdir. Özellikle orta sermayenin (tekelleşmemiş sanayi burjuvazisi başta olmak üzere) kendisi için gerekli nitelikli işgücünü imam-hatipler aracılığıyla çok ucuza sağlaması, kaçınılmaz olarak tekeli sermaye ile yeni rekabet olanağı kazandırmıştır. Salt İhlas Holding'in yapısına ve faaliyet alanına bakıldığında görülecektir ki, tekelleşmemiş sanayi burjuvazisi, işbirlikçi-tekeli burjuvazinin tüm yatırım alanlarında faaliyet göstermekte ve giderek bunların sayısını artırmaktadır. Burada orta sermaye kesimleri için maliyet düşürücü bir unsur olarak ortaya çıkan imam-hatip okullarından gelme işgücüyle oligarşinin pazar olanaklarını sınırlaması, kaçınılmaz olarak bir çatışma yaratmıştır. Oligarşi, bu çatışmada, imam-hatip okullarından gelme ucuz işgücünü durdurmak için Genelkurmayı devreye sokmakta tereddüt etmemiştir.

Görüldüğü gibi, Refahiyol hükümetine yönelik tüm girişimler ve gelişmeler, kamuoyuna sunulmasının tersine, bir "demokratik ilke sorunu" olmayıp, oligarşi ile diğer sömürücü sınıflar arasındaki çelişkinin ürünleri durumundadır. Bu öylesine açıktır ki, ister basın-yayın organlarıyla sürdürülen kampanyalar olsun, ister ANAP ve CHP çevrelerinin sürdürdüğü faaliyetler olsun, isterse Genelkurmay'ın "şeriatçılık karşıtı" açıklamaları olsun, her durumda bu çelişkinin dışı vuruşlarıdır. Dolayısıyla da, bu çelişkinin niteliğine uygun olarak, yani sömürücü sınıflar arasındaki çıkar çatışması olma niteliğine uygun olarak, taraflar çatışmanın biçimini belirlemektedirler. Şubat ayından itibaren Refah Partisi ve hükümete yönelik olarak sürdürülen kampanyalar, açık bir biçimde, hükümetin istifa ettirilmesine ve Refah Partisi'nin "içindeki" radikalleri tasfiye etmesine yönelik bir baskı niteliği taşımaktadır. Bunun sınıfsal anlamı, küçük ve orta sermaye kesimlerinin Refah Partisi'nde temsil edilenlerinin "uyum"a zorlanmasıdır. Genelkurmay'ın "gerekirse silah kullanınız" türünden açıklama yapmaya kadar uzanan bu "baskı", oligarşinin (en azından büyük bir kesiminin) tekelleşmemiş sanayi burjuvazisine karşı kesin bir sonuca ulaşmaya karar verdiğini göstermektedir. Tüm "darbe" söyleminin arkasında yatan, oligarşinin bu kesin "kararlılık" gösterisidir. Ancak sanılmamalıdır ki, oligarşi, tekelleşmemiş sanayi burjuvazisini tümüyle yok etmeyi hedeflemektedir. Tersine, burada söz konusu olan, 1980'lerde askeri darbe koşullarında oluşturulmuş olan "consensus"u, uzlaşmayı yeniden sağlamaktır. Oligarşi, her yolu deneyerek, tekelleşmemiş sanayi burjuvazisini "uyum"a zorlamaktadır ve bu konuda, bugün için, kararlı görünmektedir. Olayların gelişimi, bu "uyum"un nasıl ve hangi temelde kurulacağına bağlıdır.

Legalleşmenin Yeni Adı: Anayasacılık

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 37, Mayıs-Haziran 1997

Son aylarda kendisini DHKP-C olarak örgütlediğini iki yıl önce ilan eden DS'nin hemen hemen tüm faaliyetinde “anayasa taslağı” özel bir yere sahip olmuştur. *Kurtuluş Cephesi*'nin geçen sayısında yer alan “**Şimdi Nereye?**” başlıklı yazımızda, kendilerinin büyük iddialarla hazırlığına giriştiklerini ilan ettikleri “anayasa taslağı” kavrayışlarını değerlendirmiştik. Bu değerlendirmemizde, DS'nin “anayasa taslağı” için ileri sürdüğü gerekçeyi ele almış ve “*halkın yakıcı, somut sorunlarını propagandamızın ve güncel siyasal faaliyetimizin odağına koymalıyız. Ve halkın karşısına somut taleplerle çıkmalıyız. Bunun biçimlerinden biri, anayasa olabilir*” şeklinde ifade edilen gerekçeyi şöyle değerlendirmiştik:

“Bugün halkın ‘yakıcı, somut sorunları’, tümüyle mevcut düzenden kaynaklandığını bilmeyen yok gibidir. Sadece bu düzenin devrimle yıkılarak, yerine yeni bir düzenin alması, yani demokratik halk iktidarının gerçekleştirilmesiyle bu sorunların çözülebileceğini söyleyen ve bu yönde mücadele eden devrimciler ile bu düzenin demokratikleştirilerek, yani reformlar yoluyla bu sorunların çözülebileceğini iddia eden reformistler, revizyonistler, oportünistler arasında kesin bir çizgi vardır. Bu kesin çizgi, devrimcilerin

demokratik bir halk iktidarının ekonomik, sosyal, siyasi ve hukuki çerçevesini ifade eden devrim programı ile reformistlerin mevcut düzenin anti-demokratik anayasasını değişikliğe uğratmak amacıyla hazırladıkları anayasa taslakları arasında da çizilmiş bir çizgidir. İşte DHKP-C'nin karşı karşıya olduğu bu iki çizgi arasında kendi yerini belirlemek olmaktadır.”

Aradan geçen süre içinde DS, bir örgütün devrim programı ile devrimci bir iktidarın hukuki düzeni arasındaki farkı hiç gözetmeksizin, kendi kendine büyük önem atfettiği “anayasa taslağı”nı basılı bir metin olarak yayınlamıştır.

“Taslak”ları, neredeyse ülkedeki tüm sorunların çözümümüşcesine sunulmaktadır. Ve bununla birlikte, “anayasa taslağı” hazırlamanın denli “önemli” ve “yararlı” olduğu üzerine de bir dizi değerlendirme yapmaktadırlar.

Oysa bilinen gerçek, ülkenin sorunlarının, yani ülkemizdeki ekonomik, sosyal ve siyasal ilişki ve çelişkilerin doğru bir tahlili ve bunun üzerinde yükselen devrim programı, gerçek devrimci örgütlenmelerin kitleler karşısındaki konumunu belirler. Anayasa ise, ekonomik, sosyal ve siyasal ilişki ve çelişkilerin nasıl bir hukuki yapı içinde ele alınacağı sorununa ilişkindir. Bu yönüyle, devrim programı, devrimci halk iktidarının mevcut ekonomik, sosyal ve siyasal ilişki ve çelişkileri nasıl çözümleneceğini ortaya koyarken; demokratik halk iktidarının anayasası, bu çözümdeki hukuki ilişkilerin temel kurallarını ortaya koyar. İşte DS'nin sıkıştığı ve içinden çıkamadığı durum da buradan kaynaklanmaktadır.

Bununla birlikte DS'nin “anayasa taslağı” hazırlama kavrayışının doğrudan PKK'den kaynaklandığını ve PKK'nin bu kavrayışının da oligarşi ve emperyalizmle uzlaşma arayışının bir ürünü olduğunu bilmek gerekmektedir. PKK'nin Kürt ulusal sorununa çözüm yaklaşımı, yani kendi deyişleriyle “siyasal çözüm” anlayışı, doğrudan emperyalist sistem içinde sorunun çözümlenmesine ilişkindir. Kaçınılmaz olarak, böyle bir emperyalist sistem içi çözüm, emperyalizm ve oligarşi ile ekonomik, sosyal ve siyasal her alanda anlaşma ve uzlaşma anlamına gelmektedir. Amerikan emperyalizminin ünlü Wilson prensiplerine göre, böyle bir uzlaşma, sadece masa başında anlaşarak gerçekleşemez. Yapılan anlaşmanın sürekli ve kalıcı olabilmesi için, belli bir hukuki statüye, kurala ve ilişkiye bağlanması gerekmektedir. İşte PKK'nin “anayasa” ile ilişkisi, böyle bir hukuki statünün belirlenmesine yönelik hazırlık olarak ortaya çıkmaktadır.

DS, PKK ile yaptığı ve yapar yapmaz işlemez olan “cephesi”nin protokolunda açık bir biçimde yazıldığı gibi, “bağımsızlık ve demokrasiyi hedefleyen bir anayasa taslağı hazırlayıp bunu halka maletme” “görevi” ile HÖP (Halklar ve Özgürlükler Platformu) adına “ana-

yasa taslağı” hazırlamaya girişmiştir. Propaganda alanında karşı karşıya kaldıkları sıkışıklığı böyle bir “taslak” ile aşabileceğini uman DS, “taslak”ı kullanarak kitlelere söyleyecek yeni sözler bulabileceklerini düşünmüştür. Elbette bunu düşünürken, PKK’nin bu konudaki yaklaşımının nedenlerini bir yana bırakmışlardır.

Ancak DS’nin tüm sorunu, kendilerini DHKP-C olarak örgütlediklerini ilan ettiklerinde “DHKP Programı” olarak sundukları programlarının yüzeyselliği ve programın ne anlama geldiğini kavrayamamalarıyla başlamıştır. Gerçek bir demokratik halk devrimi programı bile olmaktan uzak ve yüzeysel bir metni kendilerinin “parti” programı gibi sunmaları bir yana, böyle bir programın devrimci ajitasyon ve propagandada ne anlama geldiğini ve ne işe yarayacağını bilememeleri, program gibi tasarlanmış ve program olarak ilan ettikleri “programları”ndan monte edilmiş “anayasa taslağı”nı kendileri için “büyük” bir faaliyetmiş gibi düşünmelerini getirmiştir.

Kendilerinin legalleşmelerinin bir “kurumu” gibi görünen HÖP adına yayınlanan “anayasa taslağı” bu çerçevede ele alındığında görülecektir ki, programatik konular ile hukuki ilişkiler birbirine karıştırılmıştır. Kendilerinin “DHKP Programı”nda ortaya çıkan eksiklikler, hatalar, neredeyse aynı biçimde “anayasa taslağı”na da yansımıştır. Tek farkla ki, “anayasa taslağı”, DS’nin legalleşmeye yönelik hareketine uygun olarak kendi “DHKP Programı”ndaki kimi “sivri” yanların törpülenmesiyle birlikte yapılmıştır bu.

Şöyle bir bakalım:

DHKP Programı Mart 1995

“Emperyalizmle her türlü siyasi, ekonomik, askeri, kültürel bağımlılık ilişkisine son verilecek, ülkenin bağımsızlığı herşeyin üstünde tutulacak, **uluslararası planda bağımsız bir politika izlenecektir.**”

“Devrimci halk iktidarı, **sosyalist** ve anti-emperyalist yönetimlere sahip ülkelerle, ulusal kurtuluş hareketleriyle ve kapitalist ülkelerin ilerici **proleter** hareketiyle geniş bir dayanışma içerisinde hareket edecek, halkların kardeşliği ilkesinin tavizsiz savunucusu olacaktır.”

“Devrimci Halk iktidarı, başta komşuları ile olmak üzere, tüm ülkelerle karşılıklı olarak **halkların çıkarlarına** saygı ve dostluğu esas alarak, eşitlik te-

HÖP Anayasa Taslağı Nisan 1997

“Madde 3- Emperyalizmle her türlü siyasi, ekonomik, kültürel bağımlılık ilişkisine son verilecek, ülkenin bağımsızlığı herşeyin üzerinde tutulacaktır.”

“Madde 4- Demokratik Halk Cumhuriyeti, uluslararası ilişkiler ve dış politikada, halktan ve emekten yana, anti-emperyalist yönetimlere sahip ülkelerle, ulusal kurtuluş hareketleriyle ve kapitalist ülkelerin ilerici halk hareketleriyle geniş bir dayanışma içerisinde hareket eder, halkların kardeşliği ilkesinin tavizsiz savunucusu olur.”

Madde 8- Uluslararası ilişkilerde saldırgan, halkları birbirine düşman eden, iç ve dış barışı tehdit eden politikalar terkedilerek halkların kardeşliği,

melinde ilişki kuracaktır.”

“Devrimci Halk İktidarı, emperyalizmin dünya halklarına yönelik saldırılarına karşı çıkacak, uluslararası planda emperyalizmi ve dünya gericiliğini teşhir politikası uygulayacaktır. Nihai barışın emperyalizmin yeryüzünden bir sistem olarak silinmesiyle gerçekleşeceğini bilincinde olarak, emperyalizme karşı ezilen halkların bağımsızlık mücadelesini aktif bir şekilde destekleyecektir.”

dostluğu ve dayanışmasını geliştiren bir politika esas alınacak;

Başta komşu ülkeler olmak üzere tüm ülkelerde karşılıklı olarak **ulusal çıkarları**, saygı ve dostluğu esas alan, eşit temelde ilişkiler geliştirilecektir.

Madde 11- Demokratik Halk Cumhuriyeti, dünya halklarının barışını tehdit eden saldırgan amaçlı politikalara tavır alarak, ülke halkının iradesini yok sayan saldırganlıklar karşısında saldırıya uğrayan ülke halkıyla dayanışma içinde olur.

Görüldüğü gibi, “DHKP Programı”, birkaç kelime dışında olduğu gibi “taslağa” aktarılmıştır. Ama çıkartılan ya da değiştirilen “birkaç kelime”, ideolojik bir tutumu ve yönelimi ifade etmektedir. Artık DHKP, “sosyalist ülkelerle” ve kapitalist ülkelerin “ilerici proleter hareketleriyle” dayanışmadan vazgeçmiştir. Bunların yerine “halktan ve emekten yana” olanlar ile “kapitalist ülkelerin ilerici halk hareketleriyle” dayanışma gündeme getirilmektedir. İki ifade arasındaki fark, açık bir biçimde DHKP’nin legalleşme isteğinde ne denli ciddi olduğunu gösterecek niteliktedir.

HÖP’ün “anayasa taslağı”nı okumayı sürdürüelim:

DHKP Programı Mart 1995

“İnanç Özgürlüğü

1- Devrimci Halk İktidarı herkesin inanç özgürlüğünü güvence altına alarak ibadet yerlerini koruyacaktır. Devrimci Halk İktidarı’nda dini inanç kişiyi ilgilendiren özel bir sorun olacaktır.

2- Halkın dini duygularını istismar edip, **teokratik gerici bir devlet** için araç olarak kullanılan tüm kurumlar **kapatılacak ve yeniden kurulmasına izin verilmeyecektir.**

Dini inançları gereği ibadet yapmak isteyenlere yardımcı olmak için gerekli sayıda din görevlisinin sosyal güvencesi sağlanacaktır.”

HÖP Anayasa Taslağı Nisan 1997

“Madde 29- İnanç Özgürlüğü

a-) Dini inanç, kişileri ilgilendiren özel bir konudur. Herkes istediği dini inanca sahip olabildiği gibi, inanmama özgürlüğüne de sahiptir.

b-) İnanç özgürlüğünün güvencesi olarak ibadet yerleri korunur. Dini inançları gereği ibadet yapmak isteyenlere yardımcı olmak için gerekli sayıda din görevlisinin sosyal güvencesi sağlanır.

c-) Hiç kimse dini inançları ya da inançsızlığı nedeniyle baskı altına alınamaz, kınanamaz.

d-) **Dini esaslara dayalı, gerici, sömürüyü esas alan bir devlet kurmak için halkın dini duygularının istismar edilip araç olarak kullanılmasına izin verilmez.**”

DS'nin "inanç özgürlüğü" konusundaki "programı"nı Mayıs-Haziran 1995 tarihli *Kurtuluş Cephesi*'nin 25. sayısında şöyle değerlendirmiştik:

"İşte, herşeyden önce laik olması gereken demokratik halk iktidarının 'Marksist-Leninist dünya görüşünü benimsemiş' bir 'parti'nin programında bunlar yazmaktadır. Bakan Marksizmin kurucusu Marks, dünyanın ilk proleter iktidarı olan Paris Komün'ü değerlendirmesinde ne yazmaktadır:

'Eski hükümetin maddi iktidar aletleri olan sürekli ordu ve polis bir kez kaldırıldıktan sonra, Komün manevi baskı aletini, 'rahiplerin iktidarı'nı kırma işine girişti; varlıklı kurumlar oldukları ölçüde, tüm kiliselerin dağıtılması ve kamulaştırılması buyruğusunu çıkardı. Rahipler, öncelleri olan havariler gibi, müminlerin sadakaları ile yaşamak üzere, özel yaşamın dünya işlerinden dıngin el çekmişliğine gönderildi.'

İşte Marksist-Leninistlerden beklenen budur. Bir başka ifade ile, proletarya, her durumda laik olmak durumundadır ve bunun anlamı da, dini inançların kişiyi ilgilendiren özel bir sorun olarak ele alınmasıdır. DS, bir yandan bu ifadeyi alırken, diğer yandan 'din görevlilerine', yani 'imamlara', 'rahiplere', demokratik halk iktidarının bütçesinden 'sosyal güvence' verebilmektedir. Bu, açık biçimde, mevcut Diyanet İşleri Başkanlığı'na dokunulmayacağı demektir. Sanınız, DS'nin, bugün ülkemizde şeriatçılığın geliştiği bir dönemde, bunlara açıklık getirmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle, DS, kendilerinin 'parti program'larında ifade ettikleri devrimci halk iktidarının laik bir iktidar olup olmadığı konusunda bir karar vermeleri gerekmektedir."

Sanınız DS, kendisini bu kez HÖP olarak legalde örgütlerken bu konuda kararını vermiş görünmektedir. Artık "teokratik, gerici bir devlet" kurmak için faaliyet gösteren "tüm kurumlar"ın kapatılması na karşı değildir.

DS için gençlik ve eğitim konusunda da "yeni" gelişmeler sözkonusu olmuştur:

"Devrimci Halk İktidarı, gençliğin gelecek demek olduğunun bilinciyle geleceğin toplumunun mimarı olacak gençler için tüm olanaklarını seferber ederek, onların sağlıklı, üretken, **devrimci insanlar** olarak yetiştirilmesini hedefleyecektir."

(DHKP Programı, Mart 1995)

"Gençliğin gelecek demek olduğunun bilinciyle, geleceğin toplumunun mimarı olacak gençler için tüm imkanlar seferber edilerek, onların sağlıklı, üretken, **yurtsever insanlar** olarak yetiştirilmeleri için her türlü koşul sağlanır."

(HÖP Anayasa Taslağı, Nisan 1997)

Kendisini HÖP olarak legalde örgütleyen DS'nin "anayasa taslağı"nın ekonomik ve sosyal alanlara ilişkin belirlemeleri ile DHKP Programı arasındaki ilişki çok daha belirgin farklılıklar taşımaktadır.

"Anayasa taslağı"nda sağlık hizmetlerine ilişkin belirleme şöyledir:

"Madde 36

a-) Herkes doğuştan başlayarak sağlıklı ve güvenli bir yaşam hakkına sahiptir. Devlet bu amaçla insan sağlığını her şeyin üzerinde tutarak her türden sağlık hizmetlerini ücretsiz karşılar.

b-) Tüm hastane ve sağlık kurumları merkezi olarak organize edilip yerel yönetimlerin denetiminde toplanacak; hastaneler personel ve cihaz bakımından ülkenin her yerinde asgari standartlara sahip olacaklardır.

c-) Tüm sağlık hizmetleri ticaret aracı olmaktan çıkartılır. Korumacı sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, **ilaç sanayinin emperyalist tekellerin denetiminden kurtarılması**, tıp eğitiminin halkımızın ve ülkemizin koşullarına göre yeniden biçimlendirilmesi, işyeri hekimliğinin kurumsallaştırılması, tüm emekçi sınıflarına sağlık kurumları götürülmesi sağlık politikasının öncelikli hedefleridir."

(HÖP Anayasa Taslağı, Nisan 1997)

DHKP Programı'nda ise, sağlık hizmetlerinin "ücretsiz" olacağı ifade edildikten sonra şöyle denilmektedir:

"Tüm ilaç sanayii kamulaştırılarak, hastaların ilaç ihtiyacı ücretsiz karşılanacaktır."

(DHKP Programı, Mart 1995)

İşte emperyalist sömürünün en insani alanı olarak kabul edilen sağlık alanındaki "yeni"lik, ilaç sanayinin "kamulaştırılması"ndan ve ilaçların "ücretsiz" karşılanmasından vazgeçilmesi olmaktadır. Sanaatçı, DS, yavaş yavaş muhalefet anlayışından uzaklaşarak "iktidar sorumluluğu"na uygun bir anlayışa yönelmektedir.

İşte bu yönelime uygun bir başka belirleme:

"Ulaşım, halkın ihtiyaçlarını giderecek bir biçimde, halk yararına düzenlenir.

Ulaşımın organizasyonu ve geliştirilmesinde temel ve öncelikli olan toplu taşımacılıktır. Şehir içi ve şehirlerarası ulaşımda toplu taşımacılık, öncelikle demiryolu taşımacılığı geliştirilecek; ulaşımaya yönelik yatırımların ana gövdesi bu alana kaydırılacaktır. Çeşitli otoban, köprü benzeri yerlerde paralı geçiş uygulamasına, bu alandaki özel şirketlerin varlığına son verilecek; bu alanlardaki bakım, onarım ve hizmet devlet tarafından üstlenilecektir."

(HÖP Anayasa Taslağı, Nisan 1997)

Oysa kendi programlarında şöyle denilmekteydi:

"Kitle iletişim araçları ve toplu taşıma şirketleri (kara, deniz, hava) **kamulaştırılacak**, ulaşım halkın yararına yeniden organize edilecektir."

(DHKP Programı, Mart 1995)

"İktidar" olma havasına kendini iyice kapıran HÖP'ün "ana-

yasa taslağı” mevcut düzenin kimi ilişkilerine dokunmaktan özel olarak kaçınılmaktadır. Mart 1995’den buyana geçen iki yıl zarfında ortaya çıkan gelişmelerden birisi de spora ilişkindir.

DHKP Programı Mart 1995

“1- Sağlıklı dinamik insanlar yetiştirmek için kitle sporu yaygınlaştırılacaktır. Spor meta olmaktan çıkarılacak, beden ve ruh sağlığına, insanların kardeşlik ve kolektif dayanışma ruhuyla yetiştirilmesine hizmet etmesi sağlanacaktır.

2- Spor halka indirilecek, yaygın spor üniteleri kurulacak, **profesyonel ligler ve takımlar kaldırılacak**, amatör spor desteklenecektir.

3- Her üretim ünitesinde herkese spor yapma olanakları sağlanacaktır.

4- Sporun, kitleleri uyutmanın bir aracı olmaması için yeni bir bilinç yaratılarak gerekli önlemler alınacaktır.”

HÖP Anayasa Taslağı Nisan 1997

“Madde 39- Spor

Demokratik Halk Cumhuriyeti, spor ve dinlenmenin doğal hak olduğu anlayışıyla, halkın spor, dinlenme, tatil ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler kurar; bunun için gerekli yasal, idari düzenlemeleri yapar.

Sporun, meta olmaktan çıkarılarak beden ve ruh sağlığına, insanların kardeşlik ve kolektif dayanışma ruhuyla yetiştirilmesine hizmet etmesi sağlanır. Bu amaçla spor halkın doğrudan katılabileceği bir toplumsal faaliyet haline getirilerek, yaygın spor üniteleri kurulur, kitlesel ve amatör spor desteklenir. Küçük bir azınlığın değil, geniş halk kitlelerinin spor yapmasının koşulları oluşturulur.”

Eh, artık iktidar olunacağı için ve bunun için de legal faaliyet yürütüleceğinden, Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş, Trabzonspor gibi profesyonel takımlara dokunulmamalıdır. Aksi halde bu futbol fanatiklerinden oy almak (destek almak) olanaksız olacaktır. O nedenle, çok iddialı “DHKP Programı”nın bu konudaki belirlemelerini bir yana bırakmakta sakınca yoktur.

Tabi “taslak” ile “program” arasındaki farklılıklar sürekli “törpülenme” şeklinde ortaya çıkmamaktadır. Bu konuda en iddialı oldukları yer ise seçme ve seçilme hakkıdır.

Mart 1995’de yayınlanan “DHKP Programı” na göre seçme ve seçilme hakkı şöyledir:

“18 yaşına gelen her genç seçme, 21 yaşına gelen her genç seçilme hakkına sahiptir.”

Ve HÖP’ün “taslağı” daha ileridir:

“Madde 65- Yurttaşlık haklarına sahip olan herkes seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Seçme yaşı 16, seçilme yaşı 21’dir.”

Şüphesiz yaşam sürekli olarak gelişmekte ve ilerlemektedir. Bu açıdan iki yıl içinde DS’nin seçme hakkını 18’den 16’ya indirmeyi düşünmesinde şaşılacak bir yan yoktur. Her ne kadar bunu kendilerinin devrimci mücadeleye girdikleri günden buyana geçen yıllar içinde düşünmemiş olmaları bir “eksiklik” ise de, “taslak” bu eksikliği

gidermiştir. Ve gerekçesi de şöyledir:

“Seçmen Yaşı 16 olarak öngörülmüştür; çünkü, bu yaşta gençlerimizin vatanları ve halkları için ölümü göze alarak savaştıkları, Gazi gibi ayaklanmaların, ve örneğin dünya gerçeğinde İntifadalar gibi halk ayaklanmalarının tarihinin adeta bu yaştaki gençlerimizle yazıldığı; ve öte yandan çağın teknolojik gelişimi içinde çocuklarımızın, gençlerimizin pek çok gerçeğe erken yaşta vakıf olduğu görmezden gelinemeyecek bir gelişmedir. Halk iktidarı, seçmen ve seçilme yaşını, gençliği burjuvazinin eğitim sisteminden koparıp, halkına karşı sorumluluk duyan, bilgili bir gençlik haline dönüştürdüğü ölçüde bu yaş ölçülerini gözden geçirecektir.”

24 Mayıs 1997 tarihli legal dergilerinde yorumun yorumunda ise şöyle denilmektedir:

”Seçme ve seçilme yaşının 20-21 olarak tesbiti; **bir**, belki 50-60, belki daha fazla yıl öncesinin koşullarına göre yapılmıştır. **İki**, bu yaşların, örneğin seçmen yaşı açısından 18'e bile indirilmemesi, burjuvazinin, oligarşinin gençlikten duyduğu korkunun sonucudur. Biz bu ölçülere, şartlandırmalara göre hareket etmek durumunda değiliz. Taslak' taki gerekçede de belirtildiği gibi, 16 yaşındaki gençlerin halk için kendilerini feda ettikleri, savaştıkları bir ülkede ölçüler de buna göre olmalıdır.” (Halk İçin Kurtuluş, Sayı: 31, s. 26, 24 Mayıs 1997)

Kendilerini DHKP-C olarak örgütlediklerini ilan ettikleri “Kuruluş Kongresi”nde yer alanlar burada durup düşünmelidirler. İki yıl gibi bir zaman diliminden değil, “belki 50-60, belki de daha da fazla yıl öncesinin koşullarına göre” seçme ve seçilme yaşını belirledikleri söylenmektedir onlara. Ve daha da ileri giderek, “biz bu ölçülere, şartlandırmalara göre hareket etmek durumunda değiliz” diyerek, bir de “isyan” bayrağı çekmektedirler!

Oysa bir "parti"de, en yetkili ve en üst yönetim ve karar organı "parti kongresi" olarak bilinir. DS, kendisini DHKP-C olarak örgütlenen bunu açık bir biçimde ilan etmiştir. Ama ne yazık ki, kendi "kongre" kararları, legal bir örgüt birimi tarafından kolayca bir yana itilebilmektedir. (Şüphesiz biz böyle yazıyoruz, ama, belki bu aylarda DHKP "2." kongresini yaparak programını değiştirmiştir. Bu konuda elimizde herhangi bir bilgi bulunmadığından, "kuruluş kongresi"nin kararlarının geçerli olduğunu düşünüyoruz.)

HÖP'ün "anayasa taslağı"nın mevcut düzenle bir uzlaşma arayışı içerdiğini, bir başka deyişle düzene alternatif bir parti olmaktan çok, alternatif düzen partisi olmaya yönelik olduğunu en açık biçimde ekonomi üzerine düzenlenmiş maddelerde görmek olanaklıdır.

DHKP Programı Mart 1995

"Yeni-sömürgeciliğin ekonomik kurumları olan IMF, Dünya Bankası, OECD vb. emperyalist kuruluşlarla tüm ilişkiler kesilecektir.

Başta NATO olmak üzere, emperyalist saldırgan paktlardan çıkılacak, emperyalistlerle yapılan saldırgan amaçlı ikili anlaşmalar **deşifre** ve iptal edilecek, ABD ve NATO üslerine halk adına **el konulacak**, bağımlılık ilişkilerini güçlendiren askeri teçhizat ve kredi alımına son verilecektir...

IMF, Dünya Bankası, OECD gibi emperyalist sömürü örgütleriyle tüm ilişkiler kesilecek, **Avrupa Topluluğu ile olan tüm bağlar kopartılacak**, emperyalist devletlere, şirketlere ve bankalara olan **tüm borçlar tek taraflı olarak iptal edilecektir**...

Emperyalizmin ve oligarşinin fabrikalarına, şirketlerine, bankalarına, topraklarına, santral, baraj vb. taşınır ve taşınmaz tüm mallarına, banka hesaplarına el konulacak ve ulusallaştırılacaktır.

Devrimci Halk İktidarının el koyduğu tüm üretim ünitelerinde, üretim faaliyetinin denetimi proletaryanın eline verilecektir. Üretim **sosyalist bir bilinç ve heyecanla** tüm halk için yapılacaktır...

Bütün özel ve eski devlet bankaları **tek bir ulusal banka** haline getirilecektir...

Üretim, Devrimci Halk İktidarının hazırlayacağı planlara göre yapılacak, ağır sanayi üretimine, bu alanda yeni fabrikalar açılmasına öncelik verilecek, ancak tüketim sanayii, halkın ihtiyaçları gözönüne alınarak ihmal edilmeyecektir. Yıllarca kapitalist kâr yasasına göre yapılan yatırımlara son verilerek, sosyal dönüşümü sağlayacak planlı bir ekonomiye göre yeniden düzenlenecektir...

Büyük toprak sahiplerinin mülkiyeti altında bulunan **tüm topraklar ve diğer üretim araçlarına** el konulacak

HÖP Anayasa Taslağı Nisan 1997

"Madde 6- IMF, Dünya Bankası, OECD gibi emperyalist kuruluşlara üye ve bağımlı olmaktan çıkılacak; ülkemizi emperyalizme bağımlı hale getirecek türde dış borçlanmalara son verilecektir.

Madde 7- Başta NATO olmak üzere saldırgan amaçlı paktlardan çıkılacak, saldırgan amaçlı her türlü anlaşma iptal edilecek, ülke toprakları üzerindeki emperyalist üsler kaldırılacaktır.

Madde 43- Emperyalizmin Ve Tekellerin Ekonomik Egemenliğine İzin Verilmez.

Demokratik Halk Cumhuriyeti, üretici güçlerin gelişmesinin ve ülke kalkınmasının önünde engel olan emperyalizmin ve tekellerin ekonomik ve siyasi tahakkümünü kaldıracak politikaları yürürlüğe koyar.

Madde 44 - Ekonomi politikalarının temeli, halkın ihtiyaçları ve çıkarlarıdır. Ekonomiyi bu temelde düzenleyebilmek için, oligarşik güçlere ait tekeller, onların denetimindeki tüm üretim üniteleri kamulaştırılacaktır.

Madde 46- Bankalar, deniz ve hava limanları, enerji santralleri, barajlar, ulaşım ve haberleşme, dış ticaret alanındaki işletmelerin mülkiyet ve denetimi devlete aittir.

Madde 47- Üretim, ekonomik ve sosyal dönüşümü sağlayacak, ulusal geliri büyütüp, halkın refahını geliştirecek tarzda planlı bir ekonomiye göre düzenlenir. Tekelleşmeye, kartelleşmeye izin verilmez.

Ülke ekonomisini kendi kendisine yetecek bir iç bütünlüğe kavuşturmak için ekonomi ağır sanayi temelinde geliştirilir, tarım modernleştirilerek sanayiye girdi olacak şekilde örgütlenir.

Ekonominin planlanmasının ve halkın geçim düzeyinin enflasyon, zam gibi gelişmelerle bozulmaması için gereken önlemler alınır. Kapitalizmin plansız eko-

(toprak büyüklüğü o günkü somut duruma göre belirlenecektir), feodal kalınlar tümünden tasfiye edilecektir.

Topraksız ve az topraklı köylülere ihtiyaçlarına göre toprak mülkiyetinin ulusal niteliği kaldırılmadan toprak dağıtılacak, geniş bir toprak ve tarım reformu uygulanacaktır.

Kapitalist tarım işletme ve çiftliklerine el konulacak, bunlar denetim altında tutulacak büyük tarımsal üniteler olarak düzenlenecektir. Kır proletaryasının denetimi altında bulunan bu büyük tarımsal üniteler giderek **sosyalist üretime yöneleceklerdir**.

Planlı ekonomiye ve halkın ihtiyaçlarına göre üretim yapan, işçilerin azami çıkarlarını gözeten ve karşı-devrimcilere yardım etmeyen küçük ve orta işletmelere dokunulmayacaktır...

Hayvancılık alanında yetiştiricilik ve üretim yapan küçük üreticiler yem, otlak ve damızlık konusunda desteklenecek, kolektif üniteler içinde örgütlenmeleri teşvik edilecektir."

Görüldüğü gibi, DS'nin kendisini DHKP-C olarak örgütlerken yayınladığı "programı" ile HÖP olarak legal olarak örgütlerken yayınladığı "anayasa taslağı", birbirinden gittikçe uzaklaşmaktadır. "Devrimci Halk İktidar", "taslak" da "Demokratik Halk Cumhuriyeti"ne dönüşürken, aynı zamanda, içerdiği "kesintisiz devrim perspektifi"ni tümüyle bir yana bırakmıştır.

Bilindiği gibi, demokratik devrimin tamamlanmadığı ülkelerde proletaryanın devrim mücadelesi kesintisiz devrim perspektifiyle sürdürülür. Kesintisiz devrim, demokratik devrimin proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilerek, sosyalist devrime geçilmesi demektir. Bu nedenle, proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilen demokratik devrimi, burjuvazinin önderliğinde gerçekleştirilen demokratik devrimden ayırmak için "demokratik halk devrimi" denilir. Bizim gibi ülkelerde, anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimle kurulacak olan halk iktidar, proletaryanın, köylüğün ve şehir küçük-burjuvazisi-

nomiye dayanan özelliği enflasyonun esas kaynağıdır. Üretim ve tüketim arasındaki dengesizlik ortadan kaldırılıp, ülke kaynakları rasyonel olarak kullanıldığında, bölüşüm adaletli olarak yapıldığında enflasyonun koşulları ve zam yapma gereği de ortadan kalkacaktır.

Madde 50- Oligarşi içindeki toprak ağalarının elindeki topraklar kamulaştırılarak, geniş bir toprak ve tarım reformu uygulanacak, topraksız ve az topraklı köylülere ihtiyaçlarına göre ve toprak mülkiyetinin ulusal niteliğini bozmadan toprak dağıtılacaktır. Dağıtılan bu topraklar alınıp satılamaz, başkalarına devredilemez.

Madde 51- Büyük tarımsal üniteler olarak düzenlenen tarımsal işletme ve çiftlikler, tarım işçilerinin denetimi altında planlı ekonominin bir parçası olarak üretime katılır.

Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde planlı ekonomiye ve halkın ihtiyaçlarına göre üretim yapan küçük ve orta işletmelere yasal olarak izin verilir.

Madde 52- Hayvancılık alanında yetiştiricilik ve üretim yapan küçük üreticilerin eski düzenden kalan tüm borçları iptal edilerek bu kesimler desteklenir, kolektif üniteler içerisinde örgütlenmeleri teşvik edilir."

nin devrimci-demokratik iktidandır. Bu iktidar koşullarında gerçekleştirilen tüm uygulamalar, bir yandan demokratik devrimin tamamlanmasına yönelikken, diğer yandan sosyalist devrimin gerçekleşmesine yönelik olmak durumundadır. Bu nedenle, proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilen demokratik halk devrimi ile kurulacak olan halk iktidarının ekonomik-politikası, kaçınılmaz olarak bu dönüşüme uygun olmak zorundadır ve programatik olarak bu durum açık ve net olarak ortaya konulmak durumundadır.

Bu durum, kendisini DHKP-C olarak örgütlerken DS tarafından şöyle ifade edilmiştir:

“Devrimci Halk İktidarı... sömürüyü yok edecek, nihai kurtuluşu gerçekleştirecek sosyalist ekonominin temellerini atar, koşulların uygun olduğu alanlarda sosyalist girişimleri başlatır.

Devrimci Halk İktidarı, proletaryanın hegemonyasında olmasına karşın, tek başına proletaryanın iktidarı olmadığından, aldığı ekonomik tedbirler bunun damgasını taşıyacaktır.

Demokratik Halk İktidarı, genelde kapitalizmden sosyalizme geçişin iktidarındır.” (DHKP Programı, Mart 1995)

Bu ifadelerdeki kimi eksik ve yanlışlıkları bir yana bırakırsak, açık biçimde demokratik halk iktidarının “sosyalizme geçişin” iktidarı olduğu belirtilmektedir. Oysa HÖP olarak ortaya koydukları “anayasa taslağı”, hiçbir biçimde “sosyalizm”den söz etmediği gibi, böyle bir geçişe ilişkin uygulamaları da içermemektedir. Bu da, açık biçimde DS’nin, HÖP olarak yeni bir sürece evrildiğini göstermektedir. Bu yeni sürecin adı, “anayasa taslağı” hazırlayarak, emperyalizme ve oligarşiye ne denli az tehlike oluşturduklarını gösterme çabası olmaktadır. Bir başka deyişle, DS’nin legalleşme çabalarının yeni adı “anayasa taslağı”dır.

Tüm pratik faaliyetleriyle (örneğin cezaevlerinde Şubat-Mart aylarında sergilenen “medyatik” görüntülerle verilmeye çalışılan “uslu” devrimci tutsak görüntüleri; 1 Mayıs’ta “çatışmadan” uzak duran örgüt görüntüsü; Susurluk için “silahlı eylem yapmama kararı”) ve “anayasa taslağı”yla DS, düzen içinde, düzene değil, düzen partilerine alternatif (özellikle de legal sol partilere alternatif) bir örgüt olmaya yönelmiştir. Bu yönelimiyle birlikte ortaya koyduğu pratik ve “teori”, 12 Eylül sonrasında yetişen yeni devrimci kuşağın ideolojisizleştirildiği koşullar üzerine inşa edilmiştir. Devrim perspektifi ve buna ilişkin devrim programı gibi konular, bir çırpıda “anayasa” konusu haline getirilerek, yeni devrimci kuşağın az da olsa varolan bilinci bulanıklaştırılmaya çalışılmaktadır. Açık bir oportünist tutum içine girilerek, bir yandan devrimci teori tahrif edilerek ya da unutturularak bilinç çarpıklıkları yaratılırken; diğer yandan “farklı bir legal mücadele” verileceği söylemiyle legalizmin propagandası yapılmaktadır. Elbette DS, böyle bir yönelim içinde “en keskin” görünmeyi de bir yana bırakmamıştır ve bırakmayacaktır. 1978’ de DY’den ayrılırken ortaya koy-

maya çalıştıkları “aktif DY” görüntüsü, günümüzde “aktif ÖDP” görüntüsüne dönüştürülmektedir. Bu bağlamda, DS’nin kendisinin “aktivitesi”ni gösterebilmek amacıyla kimi “legal olmayan” eylemler gerçeğe leştirilmesine şaşmamak gerekecektir. Ama unutulmaması gereken, DS’nin bu yeni yönelimi, mevcut ilişkilerinin tüm devrimci bilincini çarpıtacaktır. Böylesine çarpıtılmış bir bilince sahip bir kitlenin, Marksist-Leninist bir partinin öncülüğünde yürütülen silahlı devrimci mücadeleye kanalize edilmesi de olanaksız olacaktır. İşte bu sonuç, bugüne kadar DS’ye yönelik değerlendirme ve eleştirilerimizin nedenini oluşturmaktadır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmamasını sağlamanın tek yolu, bu gerçeklerin yeni devrimci kuşağa net biçimde açıklamaktan ve kavratmaktan geçmektedir. Kendisine devrimciyim diyen hiç kimse, böyle bir sonucun etkilerinden kendisini kurtarmayacaktır. 1980 öncesinde DY oportünizminin kitleleri nereye götürdüğü ve bugün ÖD Partisi olarak nereye vardıkları unutulmamalıdır.

Süleyman Çelebi'nin Vesilet-ün Necât'ı (Kurtuluş Yolu): Mevlit

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 38, Temmuz-Ağustos 1997

Ülkemizdeki siyasal olayları izleyen hemen herkesin üzerinde birleştikleri nokta, ülkede her alanı kapsayan bir kaosun, keşmekeşin, belirsizliğin ve tutarsızlığın egemen olduğudur. Düzen çerçevesinde ortaya çıkan olgular ve olaylardan, düzene karşı olduğunu ilan eden kesimlerde görülen kavrayışlar ve eylemlere kadar, her alanda egemen olan belirsizlikler, tutarsızlıklar vb. kaçınılmaz bir biçimde kitlelerin olayların birer izleyicisi konumunda kalmalarına neden olmaktadır. İster düzen içi politik partiler olsun, ister kendisine “sol” diyen legal ya da legalizmeye yönelen örgütler ve çevreler olsun, kitlelerin bu pasifliğini kendi tutarsızlıklarını, belirsizliklerini vb. gizlemek için uygun bir zemin olarak kabul etmektedirler. Oligarşik yönetimin siyasal partilerinin işlevi mevcut düzeni korumak olduğundan, kitlelerin eylemsizliği, memnuniyetsizliklerini dışa vurmayaışları bu işlevlerini yerine getirmeyi kolaylaştıran bir unsur olmaktadır. Zaten oligarşik yönetimin tüm faaliyetleri, mevcut düzenini koruyabilmek için, kitlelerin düzene karşı tepkilerini pasifize etmeye yönelik olduğundan, böyle bir durum, ister istemez kendi amaçlarıyla çakışmaktadır.

Ancak kendilerini “sol” olarak tanımlayan ya da “devrimci” olduğunu söyleyen örgütlerin ya da oluşumların, kitlelerin mevcut

gelişmeleri kavrayamayışlarını, olayların nasıl geliştiğini ve neden oluştuğunu anlayamamalarını ve de bunun sonucu olarak olayların izleyicisi olmakla yetinmelerini kendileri için uygun bir ortam olarak görmelerinin hiçbir mantıklı açıklaması yoktur.

Şöyle ülkemiz soluna baktığımızda görülen, gerek kadrosal düzeyde, gerekse kitlesel düzeyde, birbiriyle çelişen faaliyetlerin, birbirini dışlayan ve yalanlayan belirlemelerin egemen olduğudur. Özellikle “pratik” olarak ifade edilen faaliyetlerin günlük gelişmelere ya da eğilimlere göre düzenlenmesi, soldaki tutarsızlığın, belirsizliğin nedeni olarak ortaya çıkmaktadır. Sol örgütlerin ya da oluşumların birinin yaptığı bir şeyin (ki bu kendi yayınlarında kullandığı bir sayfa biçimi bile olabilmektedir) kısa bir sürede diğerleri tarafından hemen benimsenip yapılması, bir yandan kimin ne olduğu konusunda ki belirsizliği artırırken, diğer yandan yarı ne olacağının ve nasıl olacağının bilinemediği bir ortam yaratmaktadır. Pek çok sol örgütlenmenin ortaya koyduğu politik belirlemeler ya da ideolojik değerlendirmelerin, kendi pratik faaliyetleri için bir ölçü olarak kullanılamamakta oluşu, bu ortamı daha da içinden çıkılmaz bir keşmekeşe dönüştürmektedir.

Soldaki bu durum, bir yandan da, örgütlenmelerin ya da oluşumların birbirlerini, birbirlerinden birşeyleri “çalmakla”, “taklit etmekle” suçlamalarına neden olmaktadır. 1 Mayıs’da “maske” kullanılması olayında olduğu gibi, bu türden suçlamaların söylemi bile bozulmuştur.

Kimin neyi, neden yaptığının bilinemediği; kendi açıklamalarından “öğrenilen”in, bir sonraki açıklama tarafından “yalanlandığı”; ideolojik-teorik belirlemelerin yerine günlük konuşma diline dayalı sohbetlerin geçirildiği; ideolojik-politik tartışmaların birer meydan okumaya dönüştürüldüğü ülkemiz solunda artık “kavram keşmekeşi” değerlendirmesini bile anlamsızlaştıracak bir bozulma giderek üst boyutlara tırmanmıştır.

Bu konuda, kendisini DHKP-C olarak örgütlediğini ilan eden DS’nin HÖP olarak legalizme yönelmesiyle birlikte sergilemeye başladığı düzen içi politik faaliyet biçimlerinden birisi olan (ki bu sol-popülizm olarak bile tanımlanamaz) “devrim şehitleri için mevlit okutma” “eylemi”ni örnek olarak gösterebiliriz.

Soldaki gelişmeleri az çok izleyenlerin bildiği gibi, DS’nin HÖP oluşumu, Nisan ayında “mevlit” okutmuş ve bununla ilgili haberler basında yayınlanmıştı.

Kendisini “devrimci” olarak tanımlayan, sık sık yayınlarında “Marksist-Leninist” olduklarını ilan eden bir sol örgütlenmenin böylesine bir dini “vecibeyi” yerine getirmeye yönelik faaliyette bulunması ve bunu gazete ilanları ile “örgütlenme”si, kaçınılmaz olarak eleştiri konusu olmuştur. (Elbette burada sözünü etmiş olduğumuz,

Grup Yorum üyeleri İstanbul'da bir toplantıda. Arka planda görülen yapı, İstanbul'da bulunan Grup Yorum üyelerinin bir toplantı odasıdır.

Grup Yorum da mevlitteydi

TYAD tarafından önceki gün "devrim şehitleri" adıyla camide okutulan mevlide halihazırda Özgürler Platformu ile Grup Yorum da destek verdi

15 MAYIS

TYAD tarafından önceki gün "devrim şehitleri" adıyla camide okutulan mevlide halihazırda Özgürler Platformu ile Grup Yorum da destek verdi

TYAD tarafından önceki gün "devrim şehitleri" adıyla camide okutulan mevlide halihazırda Özgürler Platformu ile Grup Yorum da destek verdi

TYAD tarafından önceki gün "devrim şehitleri" adıyla camide okutulan mevlide halihazırda Özgürler Platformu ile Grup Yorum da destek verdi

TYAD tarafından önceki gün "devrim şehitleri" adıyla camide okutulan mevlide halihazırda Özgürler Platformu ile Grup Yorum da destek verdi

adına eleştiri denilebilecek olanlardır. Yoksa, DS'nin "mevlit"ine karşı gösterilen diğer tepkiler, yapılan eleştiriden çok daha fazla ve yaygındır.)

Partizan

Sesi dergisi, 1-16 Mayıs 1997 tarihli 59. sayısında DS'nin "devrim şehitleri için mevlüt" "eylemi"ni "*Halk ve Değer Yargıları*" başlığını taşıyan bir yazıyla eleştirmiştir.

"Dogmatizme ve şablonculuğa düşmemek adı altında

Marksist klâsiklerin fazlaca dikkate alınmadığı bir ortamda, onlara başvurmanın pek yarar olacağı kanısında değiliz.*" diyerek DS'nin "Mevlit organizasyonu"nu "Gılgamış Destanı"ndan alıntı yaparak eleştirmeye başlayan *Partizan Sesi*, Şeyh Bedrettin'den "Saygıdeğer amaçlara, saygıdeğer araçlarla ulaşılır" alıntısını yaparak şöyle sürdürmektedir:

"... 'Halkın değer yargılarına karşı tutum ne olmalıdır'. Marksistler açısından gayet net olan bu konunun böylesine gündeme girmesine sebep olan şey, taktik adına cemvelerinden başlatılan bir serüvenin camilere kadar uzanmış olmasıdır...

Dine karşı tutum ne olmalıdır: Şunu tekrar etmekte yarar görüyoruz; **'Din halkın afyonudur'**. Bu, bütün çıplaklığıyla kendisini kabul ettirmiş bir tezdır. Dolayısıyla, dinin her fırsatta, nasıl afyon olarak kullanıldığını kitlelere kavratmaya çalışınız. Ama bunu yaparken yöntemlerimizi iyi seçeriz. Örneğin semah ve mevlid organizasyonları yaparak dinin afyon olduğunu **'kavratmaya'** çalışmayız. Çünkü bu, bir komedi olur. Ayrıca biz ateist olduğumuzu yani tarniya inanmadığımızı söyleriz. Fakat halkın dini inanç öz-

* *Partizan Sesi*, Sayı: 59, s. 13, 1-16 Mayıs 1997.

gürlüğüne de saygı duyarız... Ama hiçbir zaman inanç özgürlüğüne saygı duymaktan dinsel organizasyonları bizzat kendi ellerimizle gerçekleştirmeyi algılamayız. Aksi takdirde bu, devlete bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı bulunan bir ucube laiklik olur.

Kitlelerin geri yönleriyle uzlaşmak anlamına gelen ve kitle çizgisi olarak uygulanan bu taktiklerin (!) tek bir adı vardır: Kitle kuyrukçuluğu. Pragmatist yaklaşımın vardığı sonuçlardan birisidir. Amaçları ile uygunluğu kulak arkası yaparak her yönüme pragmatist bir tarzda başvurursak bu doğru olmaz. Ve her şeyi ‘**taktik yapıyoruz**’ ile geçiştiremeyiz. Devrimci hareket, ‘**taktik hevalım**’ söylemleriyle katliamlara dahi varılan yöntemleri unutmamıştır...

Bir yandan Gazi Mahallesi gibi ilerici bölgelerde devrimci partilerin pankartlarının açılmasına karşı çıkan ve diğer yandan Mahirlerin ruhunu camilerde ‘Şadeden’ bir kitle çizgisi devrimcilerin ve komünistlerin benimsemesi gereken kitle çizgisi değildir.”*

İşte DS’nin HÖP olarak düzenlediği (organize ettiği) “mevlit” olayının Partizan Sesi’ndeki eleştirisi böyledir.

Şimdi bu eleştiri karşısında DS’nin Kurtuluş’unun 5 Temmuz 1997 tarihli 37. sayısında yayınlanan “*Halk Gerçeğimiz: Geleneklerden Neyi Alacağız? Neyi Eleyeceğiz?*” başlıklı “karşı eleştirisi”ni okuyalım:

“Sol kitabı olduğu için halkın gelenekleri karşısında sekter, tarihi karşısında yoksayan bir durumdadır. Ne var ki, sahiplenmede olmadığı gibi, sekterliğinde bile tutarlı değildir. Bir mevlüt olayı solun bu konudaki çarpıklığını olanca çıplaklığıyla ortaya çıkarmıştır. Oportünisti, reformisti koro halinde ‘mevlüt okutmayı’ **eleştirmeye soyunmuştur**. Ama teorideki tüm tersi iddialarına, pratikteki keskinliklerine rağmen esasında bu geleneklerin bir biçimiyle de içindedirler. Mesela, şehitlerine mezar yapıyor herkes. Peki nereden gelmiş bu gelenek? Şu dini gelenektir, bu islamcılara prim vermek olur diyenler niye **ölülerini yakmayı düşünmüyorlar** mesela? Ya da **mesela cenazelerini camiye, cemevi-ne uğratmadan kaldırsalar!** Hatta bayram mı oldu, ‘ne bayramı, bunlar yutturmacadır’ diye ilan verseler! Bu konuda yazılıp çizilenlere bakılınca aslında o mantığın doğal sonucu böyle davranmaları gerekiyor. Ama böyle de davranamıyorlar.

Şehitler verildiğinde çeşitli kurumlar düzeyinde baş- sağ-

* *Partizan Sesi*, Sayı: 59, s. 13, 1-16 Mayıs 1997.

lığına gidilmiyor mu? 'Başsağlığı dileme' nereden gelmiş? Dahası herkesin şöyle ya da böyle dilindeki '**şehitlik**' **mer-tebesinin** kökeni nedir acaba? Nereden çıkmıştır? Bunların olduğu yerde mevlüdü'n tartışılması bir çarpıklık değil de nedir? Ve yine bir başka çarpıklık. Bu ülkede sol, yıllardır şu ya da bu biçimde cemevlerine gitmiştir. Cemevine gidince birşey yok. Camiye gidince sorun oluyor. Tutarlılık bunun neresinde? Marksist-Leninist teori bunun neresindedir?

Aslında bunlara böyle çok keskin karşı çıkanlara baktığında çoğunun ne şehitlerle alakası vardır, ne halkla. Tüm keskinliğine rağmen bedel ödeyen bir mücadele hatından uzaktır. Esasında ölmeye, öldürmeye karşıdır. şehitliğe karşıdır. Mesela Ölüm Orucuna karşıdır. Alevi geleneği diye kızıl banta karşıdır. O yüzden de söyledikleri halk gerçeğinden, mücadele gerçeğinden uzaktır, daha çok kitabdır."* (abç)

İşte kendisini HÖP olarak örgütlemeye başlayan DS'nin "mev-lit" "organizasyonu" konusunda kendilerine yöneltilen eleştirilere karşı yazdıkları yazı böyle diyor.

Görüleceği gibi, yazı, daha ilk cümlesinden itibaren olayı değil, karşı tarafı sıkıştırmayı hedefleyen bir üslupla başlamaktadır. Özellikle çeşitli sol örgütlenmelerin Gazi olaylarından sonra "cenaze"lerini cemevinden kaldırmaları, DS için "iyi bir vuruş" konusu olmaktadır.

İşte ülkemiz solundaki tutarsızlığın ulaştığı boyut, bir başka tutarsızlığın eleştirisinde böylesine ortaya konulabilmektedir.

Diğer yandan, "mev-lit" okutmaya yönelik eleştirilere karşı açık bir demagojiye başvurulabilmesi de, yani belli bir bilinçle sahip olmayan kişilerin doğal yaşam koşullarından edindikleri "değer" ya da "değer yargıları"nı kışkırtmaya yönelik bir söylem kullanılması, aynı zamanda soldaki gelişmelerin nereye doğru evrilebileceğine ilişkin ipuçları vermektedir.

Öte yandan, çalakalet yazılar yazma geleneğinin iyice yerleştiği ülkemizde, hemen herkesin kendisini hiçbirşeye bağlı hissetmeksizin ve hiçbir bilimsel gerçekle düşündüklerini ve yazdıklarını ölçmeksizin ölçüsüz sözler söylemesi, aynı zamanda ülkemiz solundaki tarih bilincinin ne denli eksik olduğunu açıkca göstermektedir.

Öncelikle herkes bilmek zorundadır ki, devrimcilerin cenazeleri "dini vecibeler" yerine getirilerek kaldırılır diye birşey yoktur ve böyle bir "gelenek" de yoktur. DS'nin kendisi de çoğu durumda kendi cenazelerini "camiler"de değil, mezarlıklarda kaldırmışlardır. Bugün kendileri hangi şehitlerini hangi camilerde "dini vecibeleri" yer-

* *Halk İçin Kurtuluş*, Sayı: 37, 5 Temmuz 1997.

ne getirerek kaldırdığını açıklayabilecek durumda değildir. Devrim mücadelesinde şehit düşen devrimcilerin cenaze törenleri bu ülkede binlerce kez yapılmıştır. Bu törenlerin hemen her zaman hastanelerden cenazenin alınmasıyla başladığını bilmeyen yok gibidir. Hatta çoğu durumda polisin cenazeyi “kaçırması” ve sadece ailesine haber vererek gömdürmesi söz konusudur.

Durum böyleyken, Gazi olaylarından sonra, polisin “cenaze kaçırması”na karşılık devrim şehitlerine tören düzenleyebilmek için “dini vecibeler yerine getirilecek” denilerek bir “gerekçe” bulunmuş olması, hiçbir biçimde “gelenek” vs. ile açıklanamaz.

İkinci olarak, herkes bilmek zorundadır ki, “**mevlit**”, “**doğum zamanı ve yeri**” anlamına gelen Arapça bir sözcük olup, İslamiyette “**H. Muhammed’in doğumunu ve hayatını**” anlatan bir mesnevidir. Türkiye’de okunan mevlit, 15. yüzyılda Süleyman Çelebi tarafından yazılmış olan Vesilet-ün Necât (Kurtuluş Yolu) adını taşıyan mesnevidir. Dolayısıyla “mevlit” tümüyle İslamiyete ilişkin olup, onun “peygamberi”ne ilişkindir ve “peygamber”inin övgüsünü yapar. Böyle bir şeyin, adı üstünde insanlara İslamiyeti “kurtuluş” olarak gösteren bir şiirin, devrim mücadelesinde yaşamlarını yitirmiş devrimciler için “okutturulması”, tümüyle onların uğruna mücadele ettikleri düşünceleriyle, ideolojileriyle çelişir. Bu gerçeği gizleyerek, devrimciler için “halkımızın geleneğidir” diyerek “mevlit” okutturmayı savunmak, sözcüklerin en hafifiyle, onlara saygısızlıktan başka bir şey değildir.

Tüm bunlar bir yana bırakılarak, devrim mücadelesinde şehit düşmüş devrimciler için “mevlit” organize etmeyi, “*Başsağlığı dileme’ nereden gelmiş? Dahası herkesin şöyle ya da böyle dilindeki ‘şehitlik’ mertebesinin kökeni nedir? Nereden çıkmıştır?*” sözleriyle savunmak, belki günümüz koşullarında birilerine hoş ve ikna edici ve “karşı eleştiriler”e “ağzının payını” verici gelse de, tümüyle gerçeklerin çarpıtılmasından başka bir sonucu olmayacaktır. Legal alanlarda devrimci çevrelerin birbirlerine “başsağlığı” dilemeye gitmelerini böyle bir konuda malzeme yapmak, sadece bu tür davranışların nasıl çarpık hale geldiğini göstermekten başka bir anlama gelmemektedir. Çünkü devrim mücadelesinde şehit düşmüş bir devrimcinin ardından, onun mücadelesine duyulan saygıyı ifade etmek ve onun şehit düştüğü mücadelesinin paylaşıldığını ifade etmek amacıyla yapılan en küçük bir davranış ya da beyan, DS’nin mantığına göre “dinsel” bir kökene dayanmak zorundadır. Oysa ki, legal alanlarda yapılan bu tür davranışlar, kökensel olarak sol içi dayanışma ve saygı ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. Ama görülmektedir ki, böyle bir davranış, günlük dilde “başsağlığı” dilemeye dönüştürülmüş ve böyle algılanır olmuştur. Buradan çıkartılması gereken sonuç, devrimcilerin her türlü davranışları ve sözlerinin “dinsel” bir kökene dayandırılma eğiliminin solda yaygınlaşmaya başladığıdır. Böylece ülkemiz solunun kendi

dili ve terminolojisini yitirdiği bir kez daha gözler önüne serilmektedir.

DS'nin "mevrit" olayını savunurken ileri sürdüğü "hasmı köşeye sıkıştırma" konularından birisi de devrim mücadelesinde yaşamlarını yitiren devrimcilerin "devrim şehitleri" olarak anılmalarıdır. Ve "sıkıştırmaktadırlar": Şehitlik mertebesinin kökeni nedir acaba?

Evet, gerçekten "şehitlik mertebesinin" kökeni nedir?

Devrimci mücadeleyle az çok tanışıklığı olan herkesin bildiği gibi, devrimciler hiçbir zaman devrim mücadelesinde yaşamlarını yitirenler için "**şehitlik mertebesine**" ulaştıklarını söylememişlerdir ve söylemezler. Devrim mücadelesinde "şehit düşülür", ancak "şehitlik mertebesine" yükselinmez. İşte İslami söylemden gelen etki, DS'nin "savunma"ında böylesine açık durumdadır. Tıpkı PKK'nin kendi "şehitleri" için "**şehadet**" sözcüğünü kullanması gibi.

Elbette "şehitlik mertebesi", İslamiyette, İslami amaçlar için çalışan ya da savaşan kişilerin öldüklerinde "ulaştıkları" yerdir. Bu yer, İslamiyette, "Allahın yanı"dır, bu bağlamda "Allahın tanıklığı mertebesine" ulaşılır. Ancak herkesin açıkça bildiği ve kullandığı gibi, devrim mücadelesinde yaşamlarını yitirenler "şehit" değil, "devrim şehiti"dir. Bu nedenle, hiç kimse, devrim şehitleri ile dinsel anlamdaki "şehit"liği birbirine karıştırmamıştır ve karıştırmamaktadır. Sözcüğün Arapça kökenli olması, hiç kimseye "dini kökenli" olduğu iddiasını ileri sürmesine zemin hazırlamaz. Çünkü Arapça, İslamiyetten çok daha eski bir tarihe sahiptir, dolayısıyla İslamiyet Arapça "şehit" sözcüğünü alarak kendi ölülere için bir kategorinin tanımlanması için kullanmıştır. Ve hiç kimse, devrimcileri, kendi ulusal dillerinin eksikliği ya da yetersizliğinden dolayı yahutta kendi ulusal dillerinde farklı durumları tanımlayan farklı sözcükler olmaması nedeniyle kınayamaz, eleştiremez ve kendisine "haklılık" payesi çıkartamaz.

Gelelim cemevlerine.

Deniliyor ki, "*Bu ülkede sol, yıllardır şu ya da bu biçimde cemevlerine gitmiştir. Cernevine gidince birşey yok. Carniye gidince sorun oluyor*".

Bunun tarihsel olarak kesinkes yanlış olduğunu göstermek bile gereksizdir. Devrimciler ya da "sol" "yıllardır" cemevlerine gitmemişlerdir ve hatta cemevlerinin "nerede olduğunu bile bilmezler. Bu öylesine açık bir gerçektir ki, Alevilik üzerindeki yüzyıllardır süren baskı koşullarında cemevlerinin öyle herkese açık yerler olmadığı açıktır. Öte yandan devrimciler, hiçbir zaman kişilerin dinsel inançları doğrultusunda yaptıkları ayınlara, devrimci olarak katılmamışlardır. Cemevine "gitme" olayının 1995 Gazi olaylarından sonra ortaya çıktığını bilmeyen de yoktur. Bir devrimcinin, Marksist-Leninistin, inandığı bir dinsel törene gitmesini "hayal" etmek, hem o dini inançlara sahip olanlara saygısızlıktır, hem de devrimcileri "ikiyüzlülük"le

suçlamaktır.

DS'nin karşı yazısına bakılacak olursa, kendilerinin “mevlit” eylemlerini eleştirenlerin kendi cenazelerini “yakmaları” gerekmektedir! Eğer bunu yapmıyorsanız çok büyük “tutarsızlık” içinde olursunuz ya da kendilerine yönelttiğiniz eleştiriler “tutarsız” olur!

Burada DS'nin kullandığı “alaycı” üslubun altı çizilmelidir. Onlara göre “ölülerin yakılması” alay edilebilecek birşeydir. Öncelikle kendi “anayasa taslak”larında “inanç özgürlüğünden” söz edenlerin, bunu sadece “müslümanlar için” olmadığını anımsamaları gerekir. Bugün hıristiyan dininde pekçok kişi “ölülerini yakmakta”dır. Onların “ölülerini yakıyor” diye “alay konusu” yapılmasının, “inançlara saygı”yla çelişeceği açıktır.

Ama bundan da önemlisi, kendisine “Marksist-Leninist” diyenler Marks'ın mezarının olmasına karşın Engels'in mezarının neden olmadığını da bilmek zorundadırlar. Ve Engels, cenazesinin yakılmasını istemiştir ve külleri Atlas okyanusuna dökülmüştür. Dahası, bu ülkede devrim mücadelesinde idam edilmiş ilk üç devrimci olan Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan, idamdan önce “dini telkin”i kabul etmemişler ve hiçbir “dini vecibe” yerine getirilmeden gömülmüşlerdir. Ve bu bir sır değildir ve sır olmadığı gibi, daha sonraki tüm devrimciler için bir **gelenek** oluşturmuştur: **İdam edilecek devrimcinin, idam öncesinde “dini telkin”i reddetmesi.**

Bunlar öylesine gerçeklerdir ki, ülkemiz tarihinde devrimciler ile dinciler-şeriatçılar arasında amansız ve uzlaşmaz bir mücadele onlarca yıldır süregitmektedir. Kimi zaman devrim şehitlerinin ailelerinin cenazelere dini tören yapılması istemleri, imamlar tarafından reddedilmiş, kimi zaman devrimcilerin cenazelerine saldırmışlardır. Bunlar bir yana bırakılarak, günlük politika yapma uğruna, “hasmı köşeye sıkıştırma” adına, devrimci değerleri ve gelenekleri, halkın dini gelenekleri ile aynılaştırmak, belirsizliğin, tutarsızlığın, ilkesizliğin egemen olduğu bir ülkede, devrim mücadelesine ne denli zarar vereceği bilinmek zorundadır.

Şimdi DS'nin kendini HÖP olarak örgütlemesiyle birlikte ortaya çıkan “mevlit” olayına ilişkin eleştirilere verdiği yanıtı okumayı sürdürelim:

“Şunu herkes görmek zorundadır: Marksizmi kendi kültürünle, geleneklerinle yoğuramazsan, kendi halkına Marksizmi buluşturamazsın.

Evet biz, mevlüt de yaparız, kurban da keseriz. Biz halkız. **Eleştirenler o kadar meraklıysa onlar da ‘din afyondur’ toplanmaları yapabilirler. Biz başka türlü komünistleriz.** Onların komünistlikleri halkın dışında, bu ülkenin işçi sınıfının da dışında soyut bir komünistliktir. O kafayla halka gittiklerinde ya dıştalanırlar ya da dıştalanmamak

için halkın gelenekleri karşısında ‘doğru’ bulduğunu da, yanlış bulduğunu da söyleyemeyen bir oportünizme sınırlar. İki yüzlü davranırlar.

Aile, evlilik. Evet feodal kurumlardır. Pekala böyle diye devrimciler bunları bir kalemde silip atabilirler mi? **Bakirelik, evet bu da feodal bir gelenek, doğru.** Ama bunun karşısına burjuvazinin ‘birlikte yaşama’ adı altında meşrulaştırdığı yoz, çarpık ilişkileri mi koyacağız? Bu değerlerde, geleneklerde ahlâkı, namusu, çıkarısız paylaşımı, kolektivizmi içeren yanlar, bizim de değerlerimizdir. Savunmak, sahiplenmek, bu kurum ve geleneklerin gerici yanlarını böyle bir yaklaşım içinde değiştirmek durumundayız.”* (abç)

Evet, DS, eleştiriler karşısında “mevlit” organizasyonlarını savunmak uğruna bunları söylemektedir.

Marksizm-Leninizmin din konusundaki tutumu ve proletarya partilerinin bu konudaki niteliklerini Lenin, “**Sosyalizm ve Din**” yazısında hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak kadar açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Elbette, Lenin’in bu belirlemelerini birilerinin benimsemesi ya da kabul etmesi zorunlu değildir. Bu belirlemeler, kendisine Marksist-Leninist diyenler için özel bir yere ve öneme sahiptir. Yoksa kendisini Marksist-Leninist kabul etmeyenler için, ya da Marksizm-Leninizmi kendi oportünist amaçları için tahrif edenler için, yahutta revizyonistler için, Lenin’in bu belirlemeleri, ya “tartışma” konusudur, ya da düpedüz görmezlikten gelinecek bir şeydir. Biz, burada, Marksizm-Leninizmin din konusundaki tutumunu tartışıyoruz ve Marksist-Leninistlerin din karşısındaki tutumunun ne olması üzerine konuşuyoruz. Dolayısıyla, bunun dışındaki din tartışmaları, burada ele alınmamaktadır. Ancak DS’nin eleştiriler karşısındaki tutumu, neredeyse, düzen sınırları içindeki herhangi bir kişinin devrimcilerin din karşısındaki tutumuna yönelik bilisiz karşı çıkışıyla benzerlikler göstermektedir. Böyle bir durumda, şüphesiz, din konusu, dinin gerçek niteliğinin, düzen içindeki işlevinin sergilenmesine yönelik bir değerlendirmeyi gerektirir. Ama öte yandan, DS, sürekli olarak kendisinin “Marksist-Leninist” olduğunu ileri sürmektedir. Böyle olunca da, istemeselerde Marksizm-Leninizmin din konusundaki belirlemelerini ve tutumunu bilmek, değerlendirmek ve bunları kabul edip etmediklerini açıkça söylemek zorundadırlar. Yoksa “*eleştirenler o kadar meraklıysa onlar da ‘din afyondur’ toplantıları yapabilir*” diyerek ve “alay” ederek, Marksizm-Leninizmin din karşısındaki tavrını silikleştiremezler ve kendilerini bundan “vareste” tutamazlar.

Marksizm-Leninizmin evrensel belirlemeleri kendisini Marks-

* *Halk İçin Kurtuluş*, Sayı: 37, 5 Temmuz 1997.

ist-Leninist ilan eden herkes için bağlayıcı niteliktedir. Sadece Marksizm-Leninizmi “konjonktürel olarak” ya da “taktik” adına “kullanmak” isteyenler, her yolu deneyerek bu bağlardan kurtulmak isterler. Ülkemizde bunun en tipik temsilcisi PKK olmuştur. Parti ismindeki İşçi ifadesine ve kuruluş bildirelerinde ilan ettikleri “Marksist-Leninist”liklerine rağmen, bugün PKK’nin gelmiş olduğu yer hemen herkes için açıktır. Marksist-Leninist partilerin en temel simgesi olan çekiç-orağı “uzlaşma” uğruna kolayca bir yana bırakan PKK, hemen her söyleminde “biz başkayız”ı öne çıkartmıştır.

A. Öcalan, 28 Eylül 1993 tarihinde yaptığı bir basın toplantısında kendisine sorulan “**İdeolojiniz komünizm mi?**” sorusuna verdiği yanıt, PKK’nin evrimini açıklayacak niteliktedir:

“Yani o bildikleri komünistlerden değilim. Toplum-sallıktan yanayım. Doğanın ve toplumun tahrip edilmesine karşıyım. Bana göre mevcut rejimler doğru da toplumu da tahrip etmişlerdir. Buna hangi ideoloji dersiniz deyin, ben o ideolojidenim.”

İşte DS, dört yıl sonra aynı vurguyla “**Biz başka türlü komünistleriz**” diyerek, kendi evrimini ilan etmektedir.

Üstelik bunu yaparken, aile, evlilik vb. konularda da Marksizm-Leninizmle hiçbir alakası olmayan sözleri birbiri peşi sıra sıralamakta ve çok tehlikeli bir demagojiye başvurmaktadır.

Evet, din konusunda DS’nin pragmatik eylemi “mevlit” olayı, DS’nin yazısıyla aile, evlilik, bakirelik gibi başka alanlara doğru açılan ve sonal olarak toplumsal ilişkiler alanını içeren yeni bir boyut ortaya çıkarmıştır.

DS, bir yandan aile ve evliliği “feodal kurumlar” olarak ve bakireliği “feodal gelenek” olarak ilan ederken, diğer yandan bu belirlemelerin mantiki sonuçları olarak sunulmuş olan herşeyi “ahlâksızlık” vs. ile suçlamaktadır.

Marksizm-Leninizmle değil, insani ilişkilerle ve toplumsal yapıyla az çok tanışıklığı olan herkesin kolayca bilebileceği gibi, aile, evlilik vb. kurumlar feodalizmle uzaktan yakından ilişkisi olmayan kurumlardır. Elbette bu kurumların feodalizmle bir “ilişkisi”, feodal toplumda bir yeri ve biçimlenişi vardır. Ama ne yazık ki, bunun ne olduğunu ortaya koymak yerine (ya da ne olduğunu öğrenmek yerine) çalاکalem belirlemeler yapılmaktadır.

Marksist-Leninist belirlemelerde, aile ve evlilik kurumlarına ilişkin olarak bir “feodal” sıfatının geçtiği yerler vardır. Üstelik Marksizm-Leninizmin ilk temel belgesi olan **Komünist Manifesto**’da.

Kısaca okuyalım:

“Burjuvazi tarihte son derece devrimci bir rol oynadı.

Burjuvazi, üstünlüğü ele geçirdiği her yerde, bütün feodal, ataerkil, romantik ilişkilere son verdi. İnsanı ‘doğal

efendiler'ine bağlayan çok çeşitli feodal bağları acımasızca kopardı, ve insan ile insan arasında, çıplak özçıkardan, katı 'nakit ödeme'den başka hiçbir bağ bırakmadı. Dinsel tutkuların, şövalyece coşkunun, darkafalı duygusallığın en ilahi vecde gelmelerini, bencil hesapların buzlu sularında boğdu. Kişisel değeri, değişim-değerine indirgedi, ve sayısız yokedilemez ayrıcalıklı özgürlüklerin yerine, o tek insafsız özgürlüğü, ticaret özgürlüğünü koydu. Tek sözcükle, dinsel ve siyasal yanılısamlarla perdelenmiş sömürünün yerine, açık, utanmaz, dolaysız, kaba sömürüyü koydu.

Burjuvazi, şimdiye dek saygı duyulan ve saygılı bir korkuyla bakılan bütün mesleklerin halelerini söküp attı. Doktoru, avukatı, rahibi, şairi, bilim adamını kendi ücretli emekçisi durumuna getirdi.

Burjuvazi, aile ilişkisindeki duygusal peçeyi yırtıp attı ve bunu salt bir para ilişkisine indirgedi.”

Açıka görüleceği gibi, kapitalizmle birlikte ortaya çıkan, ailenin feodal örgütlenmesinin (biçiminin) dağılarak burjuva biçimine yerini bıraktığıdır. Herkesin (ki bunun için Marksist-Leninist olmak bile gerekmez) bilebileceği gibi, aile, insan toplumunun tarihsel evriminin ilk zamanlarından beri varlığını sürdüren bir toplumsal ilişkidir. Toplumsal evrim sürecinin, ilkel komünal, köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist aşamalarına göre biçimlenen bir toplumsal ilişki olarak aile (ve de evlilik), sanıldığı ya da sunulduğu gibi “feodal bir kurum” ya da “feodal gelenek” değildir. DS, salt kulaktan dolma bilgilerle, ama bilinçsiz kitilelerin varlığını esas alarak yazdığı yazıyla, sadece “mevlit”i savunmak adına din konusunda pekçok şeyin çarpılmasına neden olduğu gibi, aile, evlilik vb. konularda da aynı sonucu doğuran beyanlarda bulunmakta tereddüt etmemiştir.

Benzer türden bir başka çarpıklık da “*Marksizmi kendi kültürünle, geleneklerinle yoğuramazsan, kendi halkınla Marksizmi buluşturamazsın*” sözlerinde ortaya çıkmaktadır.

Marksizm-Leninizmin “halkla” değil, proletarya ile olan sınıfsal ilişkisinin açık bir biçimde unutturulduğu bu sözlerin, belki de en tehlikeli yanı, Marksizm-Leninizm gibi, bilimsel bir ideolojinin, bilimin evrenselliğine dayalı niteliğini, yerel, ulusal kültür ve geleneklerle “yoğrulması” gerektiğinin beyan edilmesidir. Marksist-Leninistlerin sık sık kullandıkları “Marksizm-Leninizmin, her ülkenin somut tarihsel koşullarına yaratıcı bir biçimde uygulanması” sözlerinin kulakta bıraktığı izin günlük dille söylenişi gibi duran “kendi kültürünle, geleneklerinle yoğurma” birbiriyle ilişkisiz iki farklı belirlemedir. Ve herkes bilmek durumundadır ki, Marksizm-Leninizm, proletaryanın bilimsel dünya görüşü olarak evrensel özelliktedir ve dolayısıyla “ulusal” ya da “yerel” sıfatlar takılarak yapılacak her tanımlama su katılmamış

oportünizm olur.

Görüldüğü gibi, kendisini şimdi de HÖP olarak örgütleyen DS'nin "halk"ı örgütlenme adına izlediği çizgi sonucunda kendisine "Marksist-Leninist" ve de "ateist" diyerek Eyüp Sultan Camii'sinde "30 Mart-17 Nisan şehitleri anma günü" adıyla Süleyman Çelebi'nin **Kurtuluş Yolu**'nu okutarak, bugüne kadar ülkenin gördüğü tüm "siyasetçilere" rahmet okutmuştur. Bunun ne denli devrimci ahlâkla bağdaşıp bağdaşmayacağı bir yana bırakılırsa bile, amaca varmak için her yolun mübah sayılmasından başka bir anlama gelmediği gün kadar açıktır. Bunun felsefedeki adı, **Makyavelizmdir**. Makyavelizmin ne denli yanlış bir felsefik ve politik anlayış olduğunu göstermek için, *Partizan Ses*'nin yaptığı gibi, Şeyh Bedrettin'den alıntı yapmak da gereksizdir.

Bugün ülkemiz solundaki gelişmeler, Kürt ulusal hareketinin yaratmış olduğu havayla biçimlenmiş ve Kürt ulusal hareketindeki egemen pragmatist anlayıştan yararlanarak, emperyalizmin neo-liberalizm söylemiyle birlikte propagandası yapılan pragmatizmden beslenerek gelişmektedir. Böyle bir ortamda, Marksist-Leninist ideolojinin açık ve net biçimde ortaya konulması her dönemdekinden çok daha gerekli olmaktadır. Elbette bu yapılırken, ülkemizde emperyalizm tarafından her alanda yapılan propagandayla uzun yıllardır yerleştirilmiş olan pragmatik kavrayışlar ve popülizm önemli bir sorun olarak ortaya çıkacaktır. 12 Eylül'den bugüne geçen 17 yıl boyunca, hayatın her alanında ortaya çıkan yozlaşmalar, çürümeler, bozulmalar, belirsizlikler, ilkesizlikler ve günlük olarak düşünüp, günlük olarak yaşama alışkanlıkları, insanların bilime ve bilimsel bilgiye karşı bir tutum içine girmelerini de getirmiştir. Marksist-Leninist ideolojinin 1986'lardan itibaren SBKP revizyonistlerinin eliyle değerden düşürülmesi (Gorbaçov döneminin perestroyka ve glastnos politikaları ile) ardından SSCB'nin dağıtılması kaçınılmaz bir biçimde tüm ilerici, demokrat ve devrimci çevreleri etkilemiştir. Emperyalizmin "ideolojiler öldü" söylemiyle sürdürdüğü karşı propagandalarla yetişen yeni kuşak, kendilerine sunulan burjuva ideolojilerini, sunuluş biçimiyle içselleştirmişlerdir. Bunun en tipik sonucu ise, bilimsel bilgiye dayanmayan düşüncelerin önem kazanması ve bunların sıradan sözcüklerle sunulması olmuştur.

SSCB'nin dağıtılmışlığı koşullarında SBKP'nin başını çektiği modern revizyonizmin her türden örgütlenmesinin ortadan kalkması, aynı zamanda, revizyonizmin "unutulması"ni getirmiştir. Bunun sonucu ise, modern revizyonizmin her türden tezlerinin, oportünizm tarafından işine geldiği yerde kolayca piyasaya sürülebilmesi olmuştur. Ülkemizde modern revizyonizmin temsilcileri olan TKP, TİP, TSİP gibi örgütlerin etkinliklerini yitirmeleri ve kendilerini feshetmeleri, doğal olarak revizyonizme ilişkin her türlü karşı çıkışı "unutturmuş"

tur. Bugün ülkemiz solunda devrimcilik adına, Marksizm-Leninizm adına ortaya konulan pekçok şeyin, geçmişte revizyonistler tarafından savunulduğunu bilmeyen yeni devrimci kuşak, bunların oportünistlerce piyasaya sürülmesi karşısında hiçbir şey yapamamaktadırlar.

Aynı şekilde, 12 Eylül sonrasında kendi fiziki varlığını önemli ölçüde tasfiye eden 1980 öncesinin oportünistlerinin “aşkın ve devrimin” partisi diyerek kendilerini “farklılaştırmış” olmaları, devrimci örgütlerin geçmiş yıllarda oportünizme karşı sürdürdükleri amansız ideolojik mücadelenin yeni yetişen devrimci kuşak tarafından kavranılmasını zorlaştırmıştır. Kendisini “yeniden”leştiren oportünistlere bakarak, onların geçmişten bugüne gelen oportünist kimliklerini ve buna yönelik eleştirileri kolayca “günümüzde geçersizdir” ilan edilebilmiştir.

Bu iki durum, ülkemiz solunda yeni oportünist politikalar için yeni bir “umut” yaratmıştır. Bu yeni tür oportünizm, eklektik bir anlayışla, geçmişte, gerek revizyonistlerin, gerekse oportünistlerin kullandığı her yöntemi ve söylemi kullanarak “kiteselleşme” peşinde koşmaktadır. Kendi kadrolarını ve sempatanlarını, oportünizm ve revizyonizm konusunda bilinçlendirmek yerine, “iyi neredeyse oradan alınz” mantığını yerleştirerek, kendi oportünizmlerini bir kavrayış haline dönüştürmüşlerdir.

Bu yeni oportünizmin en karakteristik özelliklerinden birisi, yeni devrimci kuşağın ülkemiz devrim tarihine ilişkin bilgilerinin yetersizliği ve 12 Eylül sonrasındaki “eski solcular” ca çarpıtılmış haliyle bilmelerine dayanarak, devrim mücadelesinin tarihini “yeniden” kurgulamalarıdır.

İkinci karakteristiği ise, bu tarihin yeniden kurgulanmasına bağlı olarak, 12 Eylül sonrasında “eski solcular” eliyle yapılan ideolojik propagandayla içleri boşaltılmış ve anlamsızlaştırılmış tüm Marksist-Leninist kavramları kullanmaktır.

Bu iki yönüyle, ülkemiz solunda egemen olan yeni oportünist kavrayışın, ancak Marksist-Leninist kavramların doğru bir biçimde kavranılması ve kullanılmasıyla ve devrim mücadelelerinin tarihinin doğru ve nesnel bilgisiyle teşhir ve tecrit olabileceğini herkes bilmek durumundadır.

Mahir Çayan yoldaşın Ocak 1970 yılında kaleme aldığı “**Sağ-Sapma, Devrimci Pratik ve Teori**” adlı yazısında aktardığı L. Althusser’in şu sözlerini bir kez daha okuyalım:

“Felsefe pratiğin ana görevi tek sözle özetlenebilir: Doğru kavramlarla düzmece kavramları bir çizgiyle ayırmak... Felsefe, kavgasını neden kavramlarla yapar? Bilimsel ve felsefesal akilyürütmelerde kavramlar, bilgi ileten araçlardır. Ama, siyasal, ideolojik ve felsefik savaşta kavramlar hem silah, hem de uyuşturucu bir maddedir. Kimi

zaman tüm sınıf çatışmaları bir kavramın bir başka kavramla savaşı olarak dilegetirilebilir. Belli kavramlar birbirleriyle gerçek düşmanlar gibi savaşırlar. Daha başka kavramlar da yarının bilinmeyen savaşlarını hazırlamaktadırlar. Felsefe, çok soyut konularda bile savaşını kavramlarla sürdürür. Bu savaş, belki de küçük anlayış ayrılıkları üstündedir. Ama her zaman, yalan söyleyen kavramlara karşı doğruyu bildiren kavramlar için yapılır. Lenin, *Ne Yapmalı?* adlı yapıtında, küçük görüş ayrılıkları üstündeki tartışmaları kınayanları uzak görüşlülükten yoksun bulunmakla suçlar, sosyal-demokrasinin alinyasının şimdi küçük görünen bu düşünce ayrılıklarının yıllarca sonra güçlenmelerine bağlı olabileceğine dikkati çeker. *Kavramlarla yapılan felsefik savaş, siyasal savaşın bir parçasıdır.*”

“Ara Rejim”, “Muhtıra” Tartışmaları, Sömürücü Sınıfların Çıkar Çatışmasıdır

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 42, Mart-Nisan 1998

Ülkemizde “şeriatçılık” ve “laiklik” konusu etrafında son gelişen olaylar, 10 Mart günü D. Baykal’ın “ara rejim” arayışlarına ilişkin olarak yaptığı açıklamayla birlikte başlamış ve 20 Mart günü Genelkurmay’ın “muhtıra”sı ile ülkemizdeki politik gündemi belirlemiştir. Hemen herkes, Genelkurmay ile ANASOL-D adı verilen M. Yılmaz başbakanlığındaki koalisyon hükümeti arasındaki “gerilim”le belirlenmiş bir ilişkiler zincirinin izleyicisi olmuştur. Mevcut düzenin partileri, basını ve “sivil toplum örgütleri”, bu ilişkilerin tozu dumanı içinde birbiri ardına açıklamalar ve toplantılar yaparak “ara rejim”i nasıl engelleriz tartışmalarına boğulmuşlardır. “Şeriatçı tehlikeye karşı ordunun hassasiyeti” ile başlayan sözler, giderek “ordunun yönetime el koyması”nın biçimlerinin tartışılmasına yönelmiştir. Hemen her açıklama, toplantı, temel olarak “şeriatçı tehlike karşısında ordunun hassasiyeti” çevresinde odaklanmıştır. Böyle bir ortamda, kaçınılmaz olarak “şeriatçılık” ile “laiklik” karşıt iki kutup olarak ortaya çıkmıştır. “Laiklik”ten yana olanlar ile olmayanlar, “inananlar” ile “inançsızlar”, “demokrasiden yana olanlar” ile “şeriatçılıktan yana olanlar” ya da “müslümanların demokratik hakları”nı savunanlar ile savunmayanlar şeklinde kutupsal karşıtlık içinde herkes bir şeyler söylemek durumunda kalmıştır.

Bu yapay kutupsal karşıtlık, somutta RP'nin ağırlıklı bir yere sahip olduğu "şeriatçılar" ile Genelkurmay'ın başını çektiği "laikler" arasında bir karşıtlık olarak kitlelere yansımaktadır. Doğal olarak her kutupsal karşıtlıkta olduğu gibi, birinden yana olan ötekine karşı konuma düşmektedir ya da birine karşı olmayan ondan yana olmak durumunda kalmaktadır. Bu ortamda, özellikle kendisini laik olarak tanımlayan ya da "sıkma başa", "çember sakallıya" karşı olduğunu düşünen ilerici, demokrat ve sol kitle (ki ağırlıklı olarak düzen içi "sol" partilerin seçmeni durumundadırlar) tüm çatışmaların odağında yer almaktadır. Daha tam deyişle, kent küçük-burjuvazisinin sol ve orta kesimleri, bu süreçte oligarşi tarafından yedeklenmek istenmektedir. Dün olduğu gibi bugünde, tümüyle sola ve sol kitleye yönelik pasifikasyon ve baskı uygulamalarının temel gücü durumunda bulunan Genelkurmay, bu kesimlerin karşısına bir "kurtarıcı güç" olarak çıkartılmaktadır. Gerek 12 Mart döneminde, gerekse 12 Eylül döneminde askeri zorun tarihte görülebilecek en şiddetli ve en ağına maruz kalmış olan bu kitlenin böylesi bir karşıtlık içinde başka bir çıkış bulamaması, mevcut durumun en temel sorunlarından birisini oluşturmaktadır.

Böyle bir ortamda, bu kutupsal karşıtlığın yapaylığını ortaya koyabilecek ve gelişmeler karşısında kitlelerin doğru bir bakış açısına sahip olmalarını sağlayabilecek tek güç durumundaki sol örgütlerin pekçoğu ise, gerek mevcut durumun tahlilinde, gerekse buna bağlı izlenilmesi gereken politikalar konusunda tam bir tutarsızlık sergilemektedir. "Biz başka türlü komünistleriz" diyerek "müslüman halkımıza" başlıklı bildirimler yayınlayan, devrim şehitleri için "mevli" okutan ve böyle bir ortamda şeriatçılarla "ittifak" kurmaktan söz eden, onlarla "ortak eylem" düzenleyen ve bu bağlamda "türban eylemleri"ne "katılan" sol örgütler kadar, "ara rejimin" ABD'nin isteği olduğunu ve amacının temel olarak Kürt sorununu "çözmek" olacağını söyleyenler de çıkmıştır. Bunun yanında ülkemiz sol örgütlerinin önemli bir kesimi "şeriatçılığa" karşı kesin bir tutum içinde olmakla birlikte, gelişen siyasal olayların ortaya çıkarmış olduğu kutupsal karşıtlık karşısında açık bir tutum belirlemekten uzak kalmışlardır. Böyle bir durumda en bilinen söylem, her ikisine karşı olduğunu ilan etmek şeklinde olmaktadır. Bu da, "şeriatçılık" ile "laiklik" karşıtlığının kesin bir ikilem oluşturduğu düşünülen bir ortamda kitleler için somut birşey ifade etmemektedir.

Benzer bir kutupsal karşıtlık durumu Kürt ulusal hareketinin 1984 sonrasındaki gelişimi içinde sık sık ortaya çıkmış ve sol örgütler bu durumlarda çoğu kez kesin bir tutum takınmaktan uzak kalmışlardır.

Anımsanabileceği gibi, 1984 sonrasında PKK'nin bazı silahlı eylemleri doğrudan kitleye yönelmiş ve pekçok kişi, içlerinde ço-

cuklar ve öğretmenler olmak üzere PKK tarafından öldürülmüştür. Sol örgütler, bu eylemler karşısında mevcut düzenin bu eylemleri öne çıkartarak yürüttüğü propaganda nedeniyle açık bir tavır belirlemekten kaçınmışlardır. Bu ortamda solun karşı karşıya kaldığı ikilem, PKK-ordu (günümüzde yaygınlaşan ifadelerle “genelkurmay”) ikilemi olmuştur. PKK'nin bu türden silahlı eylemleri karşısında alınacak tutum, ya Genelkurmay'ın söylemi ile çakişacaktı ya da PKK'nin bu yanlış eylemlerini onaylamak anlamına gelecekti. Böylece PKK tarafından “kemalist” olmakla suçlanmak ile kamuoyunda “sivil halka yönelik katliamı desteklemek”le suçlanma arasına sıkıştırılan sol, böyle bir durum yokmuş gibi davranarak, açık bir tutum sergilemekten uzak kaldı. Aynı biçimde, PKK'nin dini ideolojiler karşısındaki tutumunda ve emperyalist ülkelerle kurmaya çalıştığı “diplomatik” ilişkiler konusunda da solun karşı karşıya kaldığı ikilemler, hemen her zaman açık bir tavır belirlenmeyen durumlar ortaya çıkartmıştır.

Şüphesiz zaman geçmiş ve pek çok olay kendi içinde önemini yitirmiştir. Ancak 1980 sonrasında ülkemiz solundaki evrim, bu ikilemler içinde pragmatizmin ve oportünizmin gelişmesi yönünde olmuştur. Bunun sonucu ise, yeni yetişen devrimci kuşağın tüm bilincinin böyle bir ortamda şekillenmiş olmasıdır. Bu dönemde devrimci mücadeleye katılanların bir kısmının, zaman içinde sol örgütlerde yönetici konumuna gelmiş oldukları düşünülduğünde, ortamın oluşturduğu bilinç, ister istemez günümüzde kendisini somut bir olgu olarak ortaya koymak durumundadır. Devrim ve karşı-devrim gibi gerçek bir kutupsal karşıtlık durumundan “bitaraf olan bertaraf olmaktadır” sözlerini açıkça ifade edebilen bir devrimci kesimin, yapay kutupsal karşıtlıklar karşısında tavırsız kalışı, kimi kesimlerde pragmatist bir anlayışla bir taraf belirlenmesi gerektiği düşüncesini oluşturmuştur. Bugün solda ortaya çıkan çeşitli tutumların ardında bunlar yatmaktadır.

Gerçek ise, ülkemizde gelişen tüm siyasal olayların sınıfsal temelleri olduğu ve buna bağlı olarak geliştiğidir. Doğal olarak, **sınıfsal bir bakış açısıyla olayları tahlil etmek ve tutum belirlemek gerekmektedir.** Sınıf bakış açısından ve sınıfsal tahlillerden uzaklaştırılmış bir sol kitlenin böyle bir ortamda ikilemlerin içine sıkışması ve bu bağlamda pek çok yanlışlık yapması kaçınılmaz olmaktadır.

Ülkemizde son gelişen olaylara sınıfsal bakış açısıyla bakılacak olursa, tüm süreçte belirleyici olanın sömürücü sınıfların kendi aralarındaki çelişkilerinin keskinleşmesi olduğu görülecektir. Bir başka deyişle, 28 Şubat 1997 tarihli MGK kararlarıyla başlayan, RP-DYP koalisyon hükümeti yerine M. Yılmaz hükümetinin kurulmasıyla gelişen ve bu Mart ayında Genelkurmay'ın 20 Mart muhtırası ile en üst boyutuna çıkan “şeriatçılık-laiklik” kutuplaşmasının yaratmış olduğu ikilem, doğrudan doğruya ülkemizdeki sömürücü sınıflar arasındaki

çelişkinin keskinleşmesinden başka birşey değildir. Böyle bir çıkar çatışması ortamında, çatışan kesimler, olabildiğince değişik kesimleri kendilerine yedeklemeye çalışmaktadırlar. Dinsel ideolojiyi kullanan kesimler, bu amaçla “allahlı komünistlerle” birlikte olabileceklerini ilan edebilmekte, diğer kesim ise (işbirlikçi tekelci burjuvazi) “allahsız komünistlerle” birlikte hareket edebileceklerini göstermektedirler. 1997 başlarında gerçekleştirilen “1 Dakika karanlık” eyleminde olduğu gibi, TÜSİAD’dan TOBB’a kadar pek çok kesim eylemi “desteklemiş” ve “subay lojmanları” eyleme “aktif” olarak katılmıştır. Aynı eylemler karşısında RP “mum söndü oynuyorlar” diyerek tavır alırken, T. Çiller, “eylemin arkasında DS var” diyerek Genelkurmay’ın “teröristlerle birlikte hareket ettiği” mesajını vermiştir.

Adına “politika” denilen tüm faaliyetler, böylesi bir gelişime sahne olurken, olayların ardındaki sınıfsal gerçekler, her zaman olduğu gibi, kitlelerden özenle gizlenmeye çalışılmıştır. Oysa ki, çatışan kesimler, kendi açıklamalarında bu gerçekleri açık olarak ifade etmişlerdir.

Anımsanabileceği gibi, Genelkurmay’da oluşturulduğu söylenen ve görevi “şeriatçıları” izlemek olarak açıklanan “Batı Çalışma Grubu”, değişik “brifingler”de, “şeriatçı” kesimlerin ekonomik kaynaklarının kurutulmasına özel bir ağırlık vermiştir. Kompassan ve İhlas Holding gibi değişik holdingler ve şirketler “şeriatçı” kesimin finans kaynağı olarak bu brifinglerde ortaya konulmuştur. Ve yine anımsanabileceği gibi, Genelkurmay’ın bu faaliyetleri, 1997 Ocak ayında TÜSİAD’ın “demokratikleşme paketi”yle birlikte hızlanmış ve açık hale gelmiştir. Bu durum, 1994 başlarında ortaya çıkan mali bunalımla başlamıştır. T. Çiller’in ilan ettiği 4 Nisan Kararları çerçevesinde başlayan çatışma günümüze kadar gelmiştir. Ve hemen hemen tüm taraflar bu süreçte belirgin biçimde ortaya çıkmıştır. Bu, ülkemizin emperyalizme bağımlı niteliğinin yaratmış olduğu bunalımların somutta şekillenişinden başka birşey değildir. Bugünkü tüm siyasal ilişkiler ve çatışmalar, emperyalizmin III. bunalım döneminin ilişki ve çelişkileri içinde şekillenmekte ve gelişmektedir. (Ülkemiz solunda ortaya çıkan belirsizliklerin nedeni de, 1980 sonrasında neo-liberalizm propagandasıyla sınıfsal tahlillerin ve 1990 sonrasındaki “globalizm” söylemiyle emperyalizm tahlillerinin bir yana bırakılması olmuştur.)

Ülkemizin yakın tarihinde değişik dönemlerde ortaya çıkan siyasal bunalımlar incelendiğinde görülebilecek en temel olgu, kapitalizmin yukardan aşağıya, dış dinamiklerle, yani emperyalizmin istem ve çıkarlarına uygun olarak geliştirilmesi ve bunun yaratmış olduğu bunalımlardır. Emperyalizmin geri-bıraktırılmış ülkelere girişinden itibaren gelişen süreç, tümüyle bu ülkelerin karşı karşıya kaldıkları sorunların nedenini oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi emperyalizm, I. ve II. bunalım döneminde feodal

ve yan-feodal ülkeleri kendi hegemonyası altına alarak sömürmekteydi. Eski-sömürgecilik yöntemlerinin ağırlıkta olduğu bu dönemde emperyalizmin ülke içindeki temel dayanağı (müttefiki) feodal ege-men sınıflardı. Emperyalizmin dışsal bir olgu olduğu bu dönemde emperyalizm kendisine bağımlı bir komprador burjuvaziye oluşturmuş ve bunlar aracılığıyla ülke içindeki siyasal ilişkileri yönlendirmeye çalışmıştır. Emperyalizmin II. yeniden paylaşım savaşından sonra uygulamaya başladığı yeni-sömürgecilik yöntemleriyle birlikte geribıraktınlmış ülkelerde, emperyalizme bağımlı ve emperyalist tekellerin yan kuruluşları olarak orta ve hafif sanayi geliştirilmiştir. Orta ve hafif sanayinin geliştirilmesine paralel olarak emperyalizmle baştan bütünleşmiş işbirlikçi burjuvazi, emperyalizmin temel müttefiki olarak kendi sömürsünü yürüten ve gözeten bir konumda olmuştur. Ancak ilk yıllarda işbirlikçi tekелci burjuvazi henüz palazlanma, gelişme döneminde bulunduğu için, emperyalizm diğer yerli sömürücü sınıflarla, özellikle de feodal sınıflarla kurmuş olduğu eski ittifakını sürdürmüştür. Yeni-sömürgecilikle birlikte ülke içinde kapalı üretim birimleri yavaş yavaş yıkılarak pazara tabi kılınmaya başlanmıştır. Bu süreçte, işbirlikçi tekелci burjuvazi, değişik kesimlerle kurduğu ittifak ilişkileri ile, bir yandan kendi etki alanını genişletirken, diğer yandan siyasal yönetim üzerinde etkili olmaya başlamıştır. İşbirlikçi tekелci burjuvazi, bu dönemde oligarşiyi tek başına oluşturacak güçte olmadığından, iktidarı diğer sömürücü kesimlerle paylaşmak durumunda kalmış ve bunun sonucu olarak emperyalist sömürden aldığı payını paylaşmak zorunda kalmıştır. Yukarıdan aşağıya geliştirilen kapitalizm, kaçınılmaz olarak feodal üretim ilişkilerini tasfiye etmeye başlamasıyla, işbirlikçi tekелci burjuvazi ile feodal sömürücü sınıflar (toprak ağaları ve tefeci-tüccarlar) arasındaki çelişkiyi keskinleştirmiştir. Emperyalizm işbirlikçi tekелci burjuvazi aracılığıyla feodal sınıfların bir kesimini kendi metallerinin dağıtıcısı haline getirerek kendisine bağ-larken, diğer kesimlerini doğrudan tasfiye etmeye yönelmiştir. İşte bu ilişkiler, bu dönemdeki tüm siyasal ilişkileri belirlemiştir. Oluşturulan siyasal ittifaklar ya da siyasal partiler, bu ilişkilere göre biçimlenmiştir. Bunun en açık görüngüsü, işbirlikçi tekелci burjuvazi ile bazı feodal kesimlerin aynı siyasal parti çatısı altında toplanması olmuştur. Ülkemizde 1950'de iktidara gelen DP, bu birleşimin partisi olmuştur.

Başlangıçta işbirlikçi tekелci burjuvazinin dağıtım şebekesini oluşturan eski bazı feodal kesimler, bu sayede yeni zenginlik kaynağına sahip olmanın vermiş olduğu rehavet içinde, bu ilişkilerin sürekli aynı kalacağını düşünmüşlerdir. Ülkemiz somutunda ortaya çıktığı gibi, gelişen kapitalizm, giderek işbirlikçi tekелci burjuvazinin güçlenmesini sağlamış ve güçlenen işbirlikçi tekелci burjuvazi kendi dağıtım şebekesini oluşturmaya yönelmiştir. Özellikle **Anadolu ticaret burjuvazisi** ve buna bağlı olarak küçük esnaf, bu gelişmeden doğru-

dan etkilenmiştir. Toprak ağlarının tasfiyesinde çok büyük bir direnişle karşılaşmayan emperyalizm ve işbirlikçi tekелci burjuvazi, en büyük direniş, bu ticaret burjuvazisinden görmüştür. Bu çatışma ortamında Anadolu ticaret burjuvazisi, ilk planda işbirlikçi tekелci burjuvazinin ticaret kesimiyle çatışmaya girmiş ve bu çatışma içinde geleneksel **tefecî sermaye kesimleri**yle olan ittifakına dayanmıştır. Bu ittifak, bir yandan bu ticaret burjuvazisine ticaret alanında yeni mali olanaklar sağlarken, diğer yandan **küçük ve orta ölçekli sanayi** kurma yönündeki faaliyetini geliştirmiştir. Tefecî sermaye aracılığıyla kurulan bu küçük ve orta ölçekli sanayi kuruluşları, ilk anda doğrudan ticaret burjuvazisi için üretim yapmayı hedeflemişse de, emperyalist üretim ilişkilerinin gelişmesi karşısında işbirlikçi tekелci burjuvazinin sanayi kuruluşları için üretim yapmaya yönelmiştir. Bu aynı zamanda emperyalizm ve yerli işbirlikçi burjuvazinin bu kesimlerle yeni bir uzlaşmaya girmesinin ifadesi olmuştur. Bu uzlaşmanın siyasal yansıması ise, tüm sömürücü sınıfların ve tabakaların AP çatısı altında toplanmaları ve 1965 seçimleriyle AP'nin tek başına iktidara gelmesi olmuştur.

1970'lere gelinirken, işbirlikçi tekелci burjuvazi, o güne kadar oligarşi içinde ittifak içinde olduğu toprak burjuvazisi ve feodal kalıntıların en irileriyle kesin bir hesaplaşmaya yönelmiştir. İşbirlikçi tekелci burjuvazinin oligarşiyi tek başına oluşturma yönündeki bu hareketi, aynı zamanda Anadolu ticaret burjuvazisini de kapsadığı için, küçük-burjuvazinin aydın kesiminin siyasal olarak yedeklenmesi en temel sorun haline gelmiştir. Çünkü küçük-burjuvazinin sağ kanadını oluşturan kesimler (esnaf ve zanaatkarlar), ticari ilişkileriyle Anadolu ticaret burjuvazisine bağlıydılar. Bunların etkisizleştirilmesi ve karşılına diğer bir küçük-burjuva kesiminin çıkartılması için küçük-burjuva aydınlarının yedeklenmesi temel sorun olmaktadır.

Mahir Çayan yoldaş, "*Kesintisiz Devrim II-III*" de bu dönemi ve gelişmeleri şöyle ortaya koymuştur:

"Amerikan emperyalizminin krizinin had safhaya ulaşması, ülkemizdeki tekellerin aç gözlü sömürüsünün artması emperyalist üretim ilişkilerinin iyice kökleşmesini oluşturdu. Bu ise, ülkemizdeki sosyal, iktisadi ve siyasal krizi iyice derinleştirdi. Paramız devalüe edildi. Fiyatlar görülmeyen bir seviyeye yükseldi. Emekçi halkın yoksulluğu, sefaleti had safhaya ulaştı.

Amerika, Türkiye'deki Süleyman Demirel hükümetine iki tavsiyede bulundu. Ülkede kendi sömürüsünü artıracak bir dizi 'rasyonalizasyon' tedbirleri (dolayısıyla işbirlikçi-tekелci burjuvazi lehine) almasını (Bkz.OECD Raporları) ve orduyu yönetime katarak hızla gelişen demokratik mücadeleyi bastırmasını tavsiye etti.

Süleyman Demirel yönetiminin bir ayağı tekelleşememiş vurguncu Anadolu burjuvazisine ve feodal kalıntılara dayandığından bu tedbirleri gereği gibi yerine getiremedi. Tekeller için “huzuru” sağlayamadı.

Bunun üzerine alaşağı edildi. Ve askeri diktatörlük kuruldu. Böylece bir yandan aç gözlü tekellerin istismarını daha da artıracak, öteki egemen sınıf ve zümrelerin aleyhine sömürüyü disipline edecek bir dizi ‘reformlar’ yapılmış olurken, öte yandan ordu ve bürokrasi içindeki devrimci-milliyetçiler geniş ölçüde temizlenmiş ve halkımızın korkunç seviyede artan sefaletinin oluşturduğu tepkiler terörle engellenmiş, tekellerin açgözlü sömürüleri için ‘huzur’ sağlanmış olacaktı.”

Bu gelişme içinde emperyalizm ve yerli işbirlikçi kesimlerin en temel politikası küçük-burjuvaziyi kendi politikasına tabi kılmak ve böylece onu kendine yedeklemek yönünde olmuştur. 12 Mart Muhtırası ile kurulan I. Erim hükümeti, “ilerici”, “reformist”, “Atatürkçü” sloganlarla işbaşına gelirken, küçük-burjuvazinin hemen hemen tamamının desteğini almayı başarmıştır.

Ülkemizde nüfus olarak çoğunluğu oluşturan küçük-burjuvazinin emperyalizm ve yerli işbirlikçi burjuvaziye yedeklenmesi, tüümüyle ticaret ve toprak burjuvazisi ile feodal kalıntıların kitlesel gücüne karşı bir güç oluşturmaya dayandığından, temel olarak bu sömürücü sınıfların politik tutumlarına karşı bir politika ortaya koymayı zorunlu kılmaktadır. Özellikle 12 Mart öncesi dönemde faşist milislerle birlikte şeriatçı kesimlerin, ilerici, demokrat ve devrimci kitleye yönelik saldırılarının yoğunlaşması, küçük-burjuvaziye yedekleyebilmek için gerekli politikaların ve sloganların oluşturulmasını kolaylaştırmıştır. Kurucuları arasında Fettullah Gülen’in de bulunduğu Komünizmle Mücadele Demekleri şeriatçı kesimin kitlesel örgütlenmesi olurken, Erbakan’ın kurduğu Milli Nizam Partisi siyasal örgütlenme olarak ortaya çıkmıştır. Pek çok kentte mini etek giyen kadınlara yönelik saldırılar kent küçük-burjuvazisini büyük ölçüde tedirgin etmiş ve Kanlı Pazar olayı ile bu tedirginlik yerini paniğe bırakmıştır. Böyle bir ortamda Atatürkçülük, laiklik temelinde bir çıkış olarak kent küçük-burjuvazisi tarafından kolayca benimsenmiştir. Ordu içindeki devrimci-milliyetçilerin aynı temeldeki tepkilerinin ortaya çıkması, 12 Mart’la birlikte I. Erim hükümetinin görünümünü belirlemiştir.

Ancak gerek THKO’nin gerçekleştirdiği silahlı eylemler, gerekse de THKP-C’nin yürüttüğü silahlı propaganda I. Erim hükümetinin gerçek niteliğini, yani emperyalizm ve işbirlikçi tekeli burjuvazinin hükümeti olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Böylece emperyalizmin kademeli planı bozulmuş ve kent küçük-burjuvazisinin, özellikle aydın kesimin desteğini kaybetmiştir. Mahir Çayan yoldaşın

da belirttiği gibi, “küçük-burjuvazinin aydın kamuoyunun desteğini kaybeden emperyalizm-işbirlikçi (tekelci) burjuvazi ikilisi, bu sefer zorunlu olarak, sömürüyü disipline etmeye yönelik bir dizi rasyonalleştirme tedbirlerinden (sarı reformlardan) tavizler vererek, tekrar bu tedbirlerden zarar göreceği olan öteki gerici sınıf ve zümrelerle ortak müşterekler etrafında anlaşmışlardır”. II. Erim hükümeti bu uzlaşmanın hükümeti olarak kurulmuştur.

Ancak gerek emperyalizmin içinde bulunduğu ekonomik buhranlar, gerekse işbirlikçi tekelci burjuvazinin kânnı diğer sömürücü kesimlerle paylaşmak zorunda kalışına dayanan bu uzlaşma uzun sürmemiş ve 1973 Ekiminde seçimlere gidilmiştir.

Bugün ülkemizde “ara rejim” olarak adlandırılan bu dönem, 1973 genel seçimleriyle birlikte sona ermiştir. (Bugün “ara rejim” tartışmaları içinde sık sık “seçimlere gidilmesi” yönünde görüşler beyan edilmesinin temelinde de bu sona eriş biçimi yatmaktadır.)

Görüldüğü gibi, 12 Mart dönemi, küçük-burjuva kamuoyuna sunulduğu gibi, şeriatçı güçlerin gelişmesi ve saldırganlaşmasıyla ilgili değildir. Tüm dönemi belirleyen, emperyalizm ve yerli işbirlikçi tekelci burjuvazinin tek başına oligarşiyi oluşturmak istemesi ve buna bağlı olarak o güne kadar ittifak kurduğu kesimleri tasfiyeye yönelmesidir. Bu ortamda her iki taraf da mümkün olabildiğince geniş bir kitleyi kendisine yedeklemeye çalışmıştır. Emperyalizm ve yerli işbirlikçi tekelci burjuvazi küçük-burjuvaziye yedeklemede “irtica” tehlikesini öne çıkararak “laiklik” temelinde “Atatürkçü-milliyetçi” bir görünümü kullanırken, diğer kesim (Anadolu ticaret burjuvazisi, toprak ağaları ve tefeci-sermaye) “din elden gidiyor” diyerek “müslümanlık” temelinde “milliyetçi-muhafazakar” bir görünümü kullanmıştır.

1973 seçimlerinden 12 Eylül 1980 askeri darbesine kadar geçen süre içinde, devrimci mücadelenin gelişmesi, tüm bu ilişkileri etkilemiş ve emperyalizm-işbirlikçi tekelci burjuvazi ikilisinin diğer sömürücü sınıflarla ittifakını belirlemiştir. Bunun ürünleri ise başını AP’nın çektiği I. ve II. Milliyetçi Cephe hükümetleri olmuştur. Demirel’in başbakanlığında oluşturulan MC’ler, Erbakan’ın MSP’si, Türkeş’in MHP’si ve Fezioğlu’nun CGP’sinin oluşturduğu koalisyon hükümeti olarak sömürücü sınıflar arasındaki uzlaşmanın bir sonucu olmuştur. MC hükümetleri devrimci mücadeleyi engellemekte başarılı olamamış ve bunun üzerine 1978 başında CHP azınlık hükümeti oluşturulmuştur. Ecevit’in başbakanlığında kurulan CHP azınlık hükümeti, gelişen devrimci mücadele karşısında **işbirlikçi tekelci burjuvazinin tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisiyle** oluşturduğu yeni bir ittifakın ürünü olmuştur. Bu ittifakın dışında bırakılan diğer sömürücü kesimler, devrimci mücadelenin gelişimi karşısında içine düştükleri panik içinde bu ittifakın karşısına doğrudan çıkamamışlardır. Bu durumda, bazı küçük ve orta sanayi sermaye kesimleri

tarafından finanse edilmeye başlayan MHP, bu ittifaka karşı tutumlarının sözcülüğünü yapmaya başlamıştır. Politik planda Gün Sazak (Yüksel İnşaat) ve Murat Sancak (Sancak Tül) tarafından açıkca dile getirilen bu karşı tutum, somutta faşist milislerin kitle katliamlarına yönelmeleriyle tamamlanmıştır. Bu kesimler, faşist milis saldırılarla kendilerinin bir güç olduğunu ve ülkede “huzur” isteniyorsa kendilerinin hesaba katılması gerektiğini göstermeyi amaçlamışlardır. Diğer bir deyişle, işbirlikçi teknelci burjuvazi ve emperyalizm ikilisini uzlaşmaya zorlamak istemişlerdir. Emperyalizm ve işbirlikçi teknelci burjuvazi devrimci mücadelenin pasifize edilebilmesi için düzen içi son alternatif olarak gördüğü CHP hükümetini zorlayan bu faşist saldırılara kayıtsız kalmış ve Ecevit’in tüm çağlarına rağmen faşist milislerin eylemlerini durdurmaya yönelik girişimlerde bulunmamışlardır. Çünkü onlar için, faşist milisler, belli kesimlerde kullanılan siyasal bir araç olmaktan öte, kendilerinin yönlendirebildiği kitle pasifikasyonunun birer aracı durumundadırlar. Bu nedenle, gerek Ecevit’in çağrılarını, gerekse faşist milisleri kendileriyle uzlaşma için kullanmak isteyen kesimleri görmezlikten gelmişlerdir.

Ecevit’in azınlık hükümeti işbirlikçi teknelci burjuvazi ile tekelleşememiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin gerek ekonomik alanda, gerekse devrimci mücadelenin pasifize edilmesi yönündeki beklentilerini karşılayamamıştır. Meclisin sayısal yapısı Ecevit koalisyon hükümetini düşürmeye elverişli olmadığından, bu ittifak, hükümete karşı doğrudan harekete geçmiştir. TÜSİAD’ın gazetelere verdiği ilanlarla başlayan bu karşı hareket, tekelleşememiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin üretimi ve dağıtımını durdurmasıyla birleştirilerek sürdürülmüştür. 1979 ara seçimlerinde büyük oy kaybına uğrayan Ecevit, baskılara karşı duramamış ve istifa ederek yerini Demirel’in başbakanlığında kurulan AP azınlık hükümetine bırakmıştır.

Siyasal planda bu gelişmeler olurken, ülke içindeki ekonomik buhran derinleşmiş ve emperyalist dünya ekonomisi genel bir buhrana girmiştir.

Emperyalizmin (başta ABD emperyalizminin) hegemonyası altında bulunan ülkemizdeki **çarpık** kapitalizmin ürettiği bunalımların **derinleşmesi**, her zaman -bir bütün olarsömürücü sınıflar arasında çıkar çatışmasını keskinleştirir. Derinleşen ekonomik buhranın yükünü (ya da bedelini) halk kitlelerine yüklemekte hemfikir olan (consensus) bu sınıflar ve zümreler, yine de bunalımın etkisinden kendilerini kurtaramazlar. Bu durumda, bu etkinin hangi kesimlere ve ne kadar yansıtılacağı sorunu, büyük bir **iç mücadele**ye yol açar. Ancak 80 Türkiye’inde derinleşen, ne salt ekonomik bunalımdı, ne de ekonomik bunalım birincil sorundu. Temel ve ilk sorun halk kitlelerinin yükselen mücadelelerinin, mevcut düzeni temellerinden yıkacak boyuta ulaşmasıdır. Yani, 80 Türkiye’inde sömürücü sınıflar

için en önemli sorun, olgunlaşan milli kriz ve bozulmaya yönelmiş suni dengedir.

80 Türkiye’inde ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalım bir bütün olarak derinleşmiştir. (Milli krizin olgunlaşması.) Emperyalizmin 1975 yılından sonra karşılaştığı **stagflasyon** olgusu, 1979 sonlarında ağır bir ekonomik buhran halini almıştır. Bu da ülkedeki ekonomik ve toplumsal bunalımın şiddetini azaltmayı (istikrar önlemlerini) engellediği gibi, şiddetinin **artmasına** da yol açmıştır. Siyasal bunalım ise, yükselen devrimci mücadele temelinde oligarşik devlet otoritesinin büyük ölçüde sarsılmasıyla birlikte gelişmiştir. **Nesnel olarak** mevcut düzeni yıkacak güçte olan halk hareketi, revizyonizmin ve pasifizmin kuyrukçu çalışma tarzı yüzünden gerçek bir **örgütlü güç** değildi. Ama yine de, sömürücü sınıflar için bir **varoluş sorunu** gündemdedi. Bu sınıfların, devrim tehlikesi karşısında biraraya gelmeleri ve birleşik bir hareket oluşturmaları, bu nedenle, özel istemlerden öte, nesnel bir zorunluluktandı. İşte 80 Türkiye’inde bu zorunluluk, egemen sınıfların yeni bir birleşimine yol açtı.

Karşı-devrimci güçlerin birleşmesi, her yerde olduğu gibi, egemen sınıfların çıkarlarının **bir bütün olarak** korunmasına dayanmaktadır. Ancak her biri kendi özdeneyimleriyle böyle bir birliğin **yönetiminin** uzun dönemde nasıl özel avantajlar sağlayacağını çok iyi bilirler. Bu nedenle, “kimin yönetiminde birlik” sorunu, içinde buldukları bunalımdan nasıl çıkılacağı sorunu etrafında yoğun tartışmalara yol açtı. Birden çok yolun ortaya konulduğu ve tartışıldığı bir zamanda, gerekli birlik sağlanmamış olduğundan yönetimin **askerileştirilmesi** büyük sorunlar doğurabilirdi. (İşbirlikçi-tekelci burjuvazinin, bir askeri yönetim oluşturmaya gücü olmasına rağmen, bunu 80 sonlarına kadar ertelemesinin nedeni budur.) Bu dönemde tartışmalar, tümüyle egemen sınıfların ve fraksiyonlarının kendi ideolojaları ve siyasetçileri aracılığıyla sürdürülmüştür.

Demirel yönetimindeki AP’nin ortaya attığı “anayasa değişikliği taslağı”, 12 Eylül öncesinde en etkin çözüm yolu olarak görünüyordu. Büyük ölçüde oligarşi dışında kalan sömürücü sınıflarca desteklenen bu yol, yönetimin askerileştirilmesinde “yeni” bir biçim getirdiğinden, bir süre için işbirlikçi-tekelci burjuvazi içinde de taraftar bulmuştu. Bu “yeni” biçimin özü, “**sivil yönetim**” ile “**askeri güç**” arasında bir **koalisyon** oluşturmaktı. Yani, genişletilmiş sıkıyönetim yetkileriyle silahlı kuvvetler devrimci mücadeleye karşı hareket serbestliğine sahip olurken, ekonomik ve siyasal yönetim AP’ye (“sivil hükümete”) ait olacaktı. Bu bir bakıma 12 Mart dönemindekine benzer bir yönetimdi. Ancak bu kez “hükümetin başında” “partisiz” Erim değil, partili ve de partisiyle birlikte Demirel bulunacaktı. Bu yönetim döneminde parlamento kapatılmayacak, hatta genel seçimler bile ertelenmeyecekti. Nasıl ki 12 Mart döneminde Erim hükümeti, or-

dunun gücü ile anayasa değişikliklerini parlamentodan geçirebilmişse, bu kez de aynı güç, Demirel tarafından kullanılarak, hazırlanan “anayasa taslağı”na uygun değişiklikler kabul ettirilecekti. “Üsttekiler”in artık eskisi gibi yönetemediklerinin en açık ifadesi olan bu çözüm yolu, 1976 yılından beri MHP tarafından seslendirilen “sivil sıkıyönetim” formülüyle benzeşlik taşıyordu. Ancak 1980’e gelindiğinde Demirel hükümeti için, bir gecede gerçekleştirilecek askeri harekât riski ortadan kalkmıştı. Bu nedenle Demirel’in 1976’larda duraksadığı ve sonuçta reddettiği çözüm uygulanabilirdi.

Temel olarak küçük ve orta-sanayi burjuvazisi (tekelleşmemiş sanayi burjuvazisi) ile Anadolu tüccar ve büyük esnafına dayanan ve onların siyasal sözcülüğünü de üstlenen Demirel yönetimindeki AP’nin çözüm yolunun ikinci bölümü **ekonomik istikrar tedbirlerini** içeriyordu. “**24 Ocak Kararları**” olarak bilinen bu tedbirler, ekonomik buhranın tüm sömürücü sınıflar için **sınırlandırılması** amacına yönelikti. 1978-79 yıllarında CHP hükümetinden beklenen ekonomik buhranın derinleşmesinin engellenmesi talebinden daha geniş kapsamlı “istikrar” tedbirleriydi bunlar. “24 Ocak Kararları”, ilk haliyle AP’nin dayandığı sömürücü sınıfların çıkarlarına uygun düşüyordu. Ama teknelci-burjuvazi için, özellikle de teknelci sanayi burjuvazisi için “24 Ocak Kararları” ilk haliyle sınırlıydı ve buhranın yükünün bir bölümünü kendilerine yıkıyordu. Devrimci mücadelenin gelmiş olduğu düzeyle birlikte bu durum teknelci-burjuvazinin çözüm yolu konu-sundaki tercihini de değiştirecek boyutta olmuştur.

Teknelci burjuvazi dışında, bir kısım orta-burjuva da, Demirel’in başını çektiği çözüme, gerçekleştirilen siyasal ittifaklar nedeniyle karşı çıkmıştır. MC’li ya da MHP ve MSP’nin dış desteğinde bir AP azınlık hükümetiyle yürütülecek ekonomik istikrar tedbirleri ve kitle pasifikasyonunun getireceği yeni tavizler nedeniyle, teknelci sanayi burjuvazisinin bir kesimi **AP-CHP koalisyonunu** gündeme getirdi. Bu yolla oligarşi dışına çıkartılmış sömürücü sınıfların “disipline edilmesinin” mümkün olabileceği hesaplanıyordu. Özellikle CHP’nin **tarım programı** bu konuda özel bir yere sahipti ve bu program ülke solundan destek alabilirdi. Bu durumda oligarşi, Ecevit’ten parti içindeki “aşım uçları” temizlenmesini ve CHP’nin taşra teşkilatının devrimci çevrelerle olan ilişkilerinin kesilmesini istedi. Bu isteklerinin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla da “askeri cunta” tehdidini kullanmak da geri kalmadı.

1980 ortalarına gelindiğinde Ecevit, bir AP-CHP koalisyonuna hazır olduğunu ilan ettiğinde, bu, Demirel tarafından kabul edilmedi. Çünkü teknelci sanayi burjuvazisinin bu koalisyonla neyi amaçladığı diğer kesimlerce biliniyordu. Özellikle tekelleşmemiş sanayi burjuvazisi böyle bir koalisyonu kabul edemezdi. Aksi halde MHP ve MSP’ye dağılmış gücü iyice etkisizleştirecek ve pazarlık gücünü (ya da “di-

renme” gücünü) yitirecekti. Bu durum, Demirel’in CHP ile koalisyon kurulmasına sonuna kadar karşı duruşunun nedeniydi. Böylece bu çözüm yolu da uygulanamaz hale gelmişti.

Geriyeye yönetimin askerleştirilmesi formülünden başka bir yol kalmıyordu. Bu da, kaçınılmaz olarak, tüm politikacıların devre dışı bırakılarak, gerekli koşulların gizlice ve içte yürütülmesini gerektiriyordu. Yani egemen sınıfların **asgari müşterekleri** (*consensus*), doğrudan bu sınıf üyeleri tarafından (araçsız olarak) sağlanacaktı. Böylece TÜSİAD ortalıkta boy göstermeye –ama kamuoyundan gizli– başladı.

TÜSİAD, çözüm ya da çıkış yolu için, öncelikle kendi bünyesinde ortak bir program hazırlamaya yöneldi. 1996 ve 1997 yıllarında TOBB, Sabancı ve TÜSİAD’ın birbiri ardına kamuoyuna açıkladıkları “demokratikleşme paketi” benzeri bir tarzda (ama kamuoyundan gizli olarak) yapılan bu hazırlık, tam anlamıyla tekelci burjuvazi içindeki çelişkilerin, bir süre için çatışmadan uzak tutulmasını sağlayacak bir **protokol** oluşturmaya yönelikti. Bu protokol, karşılıklı olarak tekelci burjuvaların birbirlerinin “nüfuz alanlarına saygı” temelinde, kendi dışlarındaki sınıf ve tabakalara karşı bir ekonomik, toplumsal ve siyasal plana dayalı olacaktı. Bu planın temel hedefi, **hükümet değişiklikleriyle değişmeyecek tek bir politikanın devlete egemen kılınmasıydı**. Bu öz olarak, oligarşinin tekelci burjuvazi tarafından oluşturulması ve tüm devlet aygıtına oligarşinin mutlak biçimde egemen olması demektir. Böylece I. Erim Hükümeti ile 1971’de yapılmak istenen, ama THKP-C’nin silahlı eylemleri sonucu başarılma-yan amaçlar yeniden gündeme getiriliyordu. (12 Mart’ta başlayan sürecin 12 Eylül ile birlikte tamamlanması esprisi.)

İşbirlikçi tekelci burjuvazinin “hükümet değişiklikleriyle değişmeyecek tek bir politikanın devlete egemen kılınması” yönündeki girişimi 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte pratiğe geçirildi. 1980’den günümüze kadar gelişen tüm siyasal olayları belirleyen de bu politika ve uygulamaları olmuştur.

Emperyalizm ve işbirlikçi tekelci burjuvazinin bu politikası üç ana bölümden oluşmuştur.

Birinci olarak, gelişen ve gelişmesi olası olan halkın devrimci mücadelesini engelleyecek **genel ve kalıcı bir pasifikasyon ve depolitizasyon uygulamasının devletin temel politikası olması**,

İkinci olarak, **tekelci burjuvaziye ve sanayiye temel alan bir ekonomi-politikanın devlet politikası haline getirilmesi**,

Üçüncü olarak da, bu politikaları uygulayacak ve değiştirilemeyecek bir devlet yapısı kurulması, yani geleneksel bürokratların yerine **teknokratlara dayalı** bir devlet görevlileri sisteminin oluşturulması.

Bu üç temel üzerinde yükselen bu politikanın, tüm sömürücü sınıfların desteğini sağlama gerektiğinden, ilk planda devrimci mücadelenin engellenmesi öne çıkartılarak gündeme getirildi. O güne

kadar “komünizmle mücadele” ya da “anarşistlerle mücadele” olarak sunulan karşı-devrimci zor uygulamaları “terörizmle mücadele” çerçevesine oturtuldu. Bu yolla, küçük-burjuvazinin belli bir kesiminin desteğinin de alınması hesaplandı ve etkili de oldu.

İkinci planda, işbirlikçi tekелci burjuvazinin etkinliğini ve gücünü açıkça belirleyecek olan uygulama başlatıldı. Yine “hükümet değişiklikleri ile değişmeyecek” bir ekonomi-politikanın devlete egemen kılınması, yani işbirlikçi tekелci burjuvaziyi ve sanayiye temel alan bir ekonomi-politikanın uygulanması, devrim mücadelesi karşısında zorunlu olarak bir araya gelmiş olan sömürücü sınıfların “consensus”unu dağıtacak özelliklere sahipti. İşbirlikçi tekелci burjuvazinin (ve her zaman olduğu gibi emperyalizmin) bu ekonomi-politikayı diğer sömürücü sınıflara kabul ettirmede, bir yandan küçük-burjuva aydınları aracılığıyla (ki çoğunluğu “solcu” olarak bilinen kişilerdi) yoğun bir ideolojik propaganda sürdürürken, diğer yandan ekonomi-politikanın sömürüyü disipline etme yönünden çok sömürü koşullarını düzeltme yönünü öne çıkartmıştır. Bu bağlamda, “ithal ikameci sanayileşme” yerine “ithalata yönelik sanayileşme” sloganı gündeme getirildi. Oysa sözkonusu olan yeni-sömürgecilik yöntemlerinin ekonomik dilde ifadesinden başka bir şey olmayan “ithal ikameci sanayileşme”nin değiştirilmesi değildi. “İhracata yönelik sanayileşme” sloganı, doğrudan işbirlikçi tekелci burjuvazinin yeni ekonomi-politikaya karşı diğer sömürücü sınıfların tepkisini engellemeye ve zaman içinde bu sınıfların güçsüzleştirilmesine yönelik uygulamaları gizlemeye hizmet ediyordu.

O güne kadar işbirlikçi tekелci sanayi burjuvazisinin elinde bulunan sanayi kuruluşlarına parça üretimi yapan yan sanayi kuruluşları, yani küçük ve orta sermaye kesimleri, ekonomik buhran karşısında kârdan daha fazla pay almak istiyorlardı. Tekelci burjuvazinin sanayi kuruluşları tümüyle bu yan sanayiye bağımlı olduğundan bu kesimlerin karşı hareketini kısa dönemde göze alması olanaksızdı. Aynı şekilde dünya ekonomik buhranı koşullarında bu kesimlere (kısa vadeli de olsa) taviz vermesi de kendi yıkımına yol açabilirdi. T. Özal aracılığıyla başlatılan “serbest pazar ekonomisi”, liberalizasyon uygulamalarıyla, bir yandan ithalatı serbest bırakarak işbirlikçi tekелci burjuvazinin ihtiyacı olan yan ürünlerin daha ucuza ve tavizsiz alınmasını sağlarken, diğer yandan küçük ve orta sermaye kesimlerini ihracata yönlendirerek ortaya çıkacak olumsuzlukları aşmayı hedefliyordu. (Bu, aynı zamanda emperyalist metropollerde küçük ve orta ölçekli sanayinin yeni pazar gereksinmesine denk düşmektedir.)

1990'lara kadar önemli bir sorunla karşılaşmadan uygulanan bu ekonomi-politika, işbirlikçi tekелci burjuvazinin, gerek yan sanayileri elinde tutan küçük ve orta sermayeye karşı, gerekse geçmiş yıllara göre daha sınırlı da olsa kendi ürünlerinin dağıtımını yapan Anadolu

ticaret burjuvazisine karşı daha da güçlenmesini sağladı.

1990'lara gelindiğinde uygulanan ekonomi-politikanın diğer bir sonucu ise, emperyalist metallerin ithalatının serbest bırakılmasıyla kitlelerin geleneksel metallerle olan talebinin azalması ve ithal metallerin ticaretiyle uğraşan yeni bir ticaret burjuvazisinin gelişmesi oldu.

1990'lara kadar "ihracata yönelik sanayileşme" popülarizmi içinde tam bir rehavete düşen küçük ve orta sanayi burjuvazisi ile Anadolu ticaret burjuvazisi (ki bunlar, ağırlıklı olarak "ihracat şirketleri" kurarak, küçük ve orta sanayi mallarını pazarlamaya yönelmişlerdi), ihracatta başlayan gerilemeyle birlikte, yeniden içeriye yöneldiğinde ise, elindeki pek çok pazarı yitirdiğini gördü. Ve bunun üzerine politik ilişkileri kullanarak kendi konumunu düzeltmeye yöneldi. Bunun ilk sonucu, 12 Eylül askeri yönetiminin koyduğu "siyaset yasakları"nın kaldırılması yönündeki referandum oldu. Buna paralel olarak 12 Eylül'le birlikte kapatılan partilerin yeniden açılmasıyla, ANAP içinden ayrılan bu kesim, kendi çıkarlarını temsil edeceğini düşündükleri "eski" partilere yöneldiler. Birbiri ardına patlak veren "hayali ihracat" dosyaları bu ortamda basına yansıtıldı.

Tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin öncülüğünde oligarşi dışındaki sanayi ve ticaret burjuvazisinin büyük bir bölümünün oluşturduğu blok, referandumlarda kazandığı başarının güveniyle 1991 genel seçimlerine yönelmiştir. 1980 öncesinde kendisinin çıkarlarını temsil ettiğini bildiği S. Demirel'in yeni partisi DYP'nin kendilerinin çıkarlarını daha iyi koruyacağını düşünerek, tüm güçlerini DYP'ye kanalize etmişlerdir. 1980 sonrasında ağırlıklı olarak "ihracata" yöneltilmiş olan bu kesimler, 1980 öncesinde RP ve MHP'ye dağılmış kesimlerini de birleştirdikleri DYP'nin genel seçimlerden birinci parti olarak çıkmasıyla, pekçok şeyin düzeleceğini düşünüyorlardı. Seçim sonrasında kurulan DYP-SHP koalisyon hükümetinde ekonomiden sorumlu devlet bakanlığına T. Çiller'in getirilmesi, bu kesimlerin umutlarını daha da artırmıştı.

T. Çiller, 1980 sonlarında kısa bir süre TÜSİAD'da uzman ekonomist olarak çalışmışsa da, hazırladığı raporlarda sürekli olarak küçük ve orta sermayenin "korunması" ve "geliştirilmesi" yönünde tutum takınmış ve bunun üzerine TÜSİAD'la ilişkileri kesilmişti. Bundan öte, T. Çiller'in kocası Özer Uçuran, 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte orduyla yakın ilişkiler içinde bulunan bazı orta sermaye kesimlerinin büyümesinde özel bir yere sahip olmuştur. Bu kesimlerin ekonomik buhranla zor duruma düşmüş pekçok şirketi satın almasında Özer Çiller'in başında bulunduğu İstanbul Bankası önemli bir finansman kaynağı olmuştur. Ancak dünya ekonomik buhranı koşullarında bu kesimlerin büyümeleri fazla uzun sürmemiş ve 1982 bankerlik olaylarından sonra önemli bir kayıpla karşı karşıya gelmişlerdir. 1983 yılında T. Özal'ın ekonomiden sorumlu devlet bakanlığından uzaklaş-

tınlarak yerine Kafaoglu'nun getirilmesi de bu kesimlerin durumunu düzeltmemiştir. Her ekonomik buhran döneminde olduğu gibi yeni sermaye ile eski sermaye (işbirlikçi tekелci burjuvazi) arasındaki çatışma, yeni sermayenin değersizleştirilmesiyle son bulmuştur.

Bu dönemde Tansu ve Özer Çiller'lerin yoğun ilişki içinde bulunduğu kesimlerin başında İstanbul Bankası'nın sahibi bulunan Haslar gelmektedir. Yine Kozanoğlu-Çavuşoğlu grubu, Bezmenler, Okumuş Holding, Sapmazlar grubu bu kesimi oluşturan önde gelen kesimlerdi. Tamamı 1982 bankerlik olayından sonra tüm sermayelerini ve güçlerini kaybetmişlerdir. İşbirlikçi tekелci burjuvaziye karşı bir güç olarak çıkan bu grupların ekonomik ve mali alanlardaki kadrolarından olan Çiller'ler, bu geçmişleriyle her zaman tekelleşmemiş burjuvazinin gözde temsilcileri olarak görünmüşlerdir.

İşte bu ilişkileri içinde Demirel'in başbakanlığında oluşturulan DYP-SHP koalisyon hükümetinde ekonomiden sorumlu devlet bakanı olan T. Çiller, Demirel'in kişiliğinde simgelenen oligarşi ile oligarşi dışındaki sömürücü sınıfların uzlaşmasının yeni bir ifadesi olmuştur.

1991'de Sovyetler Birliğinin dağıtılmışlığının resmileşmesiyle birlikte ortaya çıkan "Türki cumhuriyetler" pazarı, tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi için yeni bir olanak olarak görülmüştür. Demirel hükümeti devlet olanaklarını kullanarak bu kesimlerin "Türki cumhuriyetler"e girmelerini kolaylaştırmıştır. İşbirlikçi tekелci burjuvazi ve emperyalizm tarafından açıktan desteklenen bu yönlendirme, kaçınılmaz olarak sömürücü sınıflar arasındaki çatışmayı yumuşatmış ve "uyum"un öne geçmesini sağlamıştır. Bu çerçevede devlet olanakları seferber edilmiştir.

Bu ilişkiler içinde küçük ve orta sermaye kesimleri yeni pazarlardan daha fazla pay alabilmek amacıyla birbirleriyle kıyasıya bir rekabete girmişlerdir. Her dönemde olduğu gibi, bu rekabet ortamında, siyasal iktidar üzerinde gücü olanlar diğerlerine göre daha avantajlı olmuşlardır. Ve bu durum, birbirleriyle kıyasıya rekabete girmiş olan küçük ve orta sermaye kesimleri arasında siyasal ilişkiler alanında yeni girişimler yaratmıştır. Tek tek milletvekili "satın alma"dan, siyasal partiler içinde gruplar oluşturmaya ve giderek aynı siyasal partiler kurmaya yönelik bu girişimler, düzen partileri içindeki sürekli çatışma ve bölünmenin ana nedeni olmuştur. ANAP ile DYP olarak iki ana bölüme ayrılmış olan sömürücü sınıfların siyasal kadroları, bu yeni bölünmeler ve çatışma ortamında yeniden dağılıma uğramıştır. 82 Anayasası'nın milletvekillerinin parti değiştirmelerine ilişkin getirdiği yasaklar çerçevesinde bu çatışma ve bölünmeler siyasal partiler içinde sürdürülmüş ve yasakların kaldırılmasıyla birlikte kamuoyuna yansımıştır.

1995 Aralık seçimlerine kadar tüm siyasal ilişkiler alanı sömürücü sınıflar arasındaki bölünme ve çatışmaların siyasal partiler

içindeki ayınşmaları olarak gelişmiştir. Birbiri ardına kurulan değişik siyasal partiler, bu dönemde bölünmenin en açık ifadeleri olmuştur. İslahatçı Demokrasi Partisi, Yeni Parti, Yeni Demokrasi Hareketi, Büyük Birlik Partisi bu ilişkilerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak genel seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte bu siyasal ilişkiler, seçim yasası çerçevesinde birer pazarlık konusu haline dönüşmüştür. Sonuçta ise, bunlar içinden sadece BBP, ANAP'la kurduğu seçim ittifakı ile meclise girebilmiştir.

1995 Aralık seçimlerinden en zararlı çıkan kesim, T. Özal döneminde ithalatın serbest bırakılmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni ticaret burjuvazisi olmuştur. Ağırlıklı olarak C. Boyner'in YDH'sıyla siyasal gücünü artırmak isteyen bu kesim, seçimlerde YDH'nın hiçbir varlık gösterememesi üzerine geri çekilmek zorunda kalmıştır. Ancak bu siyasal girişiminin başarısızlığının faturasını da ağır bir biçimde ödemek durumunda olmuşlardır. Genel seçimlerden sonra başlatılan "yolsuzluk" soruşturmaları, ağırlıklı olarak bu kesimlere yönelik olmuştur. Ancak bu kesimler, geçmiş dönemdeki tüm kredi vb. yolsuzlukları içinde ilişki kurdukları kesimleri işin içine sokarak, soruşturmanın genişlemesini sağlamışlardır. Bu çerçevede Çillerlere yönelik yolsuzluklar kamuoyuna yansımıştır.

Diğer yandan sömürücü sınıflar arasındaki bölünme ve çatışma içinde RP'si yeni bir merkez olarak ortaya çıkmıştır. 1980 sonrasında uygulanan ekonomi-politikalar sonucunda en büyük zararı gören ve özellikle 1990 sonrasında ihracat olanaklarını büyük ölçüde yitiren tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi, kendi içinde değişik kliklere ayrılmış olmakla birlikte, 1995 seçimlerine girilirken ağırlıklı olarak RP çevresinde toplanmışlardır. Ancak DYP ve ANAP'la olan bağlarını tam olarak kopartmayan bu kesim, seçim sonrasında RP'li koalisyon girişimlerinin başını çekmiştir.

1995 Aralık seçimleri öncesine göre sömürücü sınıflar arasındaki bölünmenin siyasal yansılarının etkisi ve şiddeti azalmıştır. Hemen hemen mevcut büyük siyasal partiler çerçevesinde belirgin ittifaklar oluşmaya başlamıştır. İşte tam bu dönemde oligarşi, kendi içindeki çelişkileri tam olarak gidermemiş olsa da, etkin bir biçimde sürece müdahale etmeye başlamıştır. RP'li bir koalisyon hükümeti kurulmasından yana tutum takınan Sabancıların, DS'nin Ocak 1996'da gerçekleştirdiği Özdemir Sabancı eylemiyle bir süre için etkisizleşmesinin bir sonucu olarak DYP-ANAP koalisyon hükümeti kurulmuşsa da, ANAP'ın oligarşiyi temel alan politikaları ile DYP'nin tekelleşmemiş burjuvaziye tavizler veren politikaları arasındaki çatışma ortamında fazla uzun sürmemiştir. Ve RP-DYP koalisyon hükümeti böyle bir ortamda kurulmuştur.

RP-DYP koalisyon hükümeti işbaşında kaldığı bir yıllık süre içindeki tüm faaliyetleriyle oligarşi dışındaki sömürücü sınıfların çı-

karlarına uygun bir politika izlemek yönünde olmuşsa da, oligarşinin değişik müdahaleleriyle (ki bunlar içinde basın birinci sırada yer almaktadır) fazlaca başarılı olamamıştır.

Bu dönemdeki gelişmeleri *Kurtuluş Cephesi*'nin Eylül-Ekim 1997 tarihli 39. sayısında şöyle ortaya koymuştur:

“Tümüyle küçük ve orta sermayenin **emperyalist üretim ilişkilerine tabi kılınması, kılınamayanların tasfiyesi** ve yerlerine yenilerinin konulması olarak tanımlanabilecek ekonomik uygulamalar sonucunda, **küçük ve orta sermaye kesimleri bölünmüştür**. Bu bölünmüşlük, siyasal planda, birbirinden farklı partilerin ortaya çıkması ve milletvekili transferleriyle kendisini ortaya koymuştur. **Bu ortamda Refah Partisi, küçük ve orta sermaye kesimleri içindeki bölünmüşlüğü, belli bir ortak çıkar etrafında birleştirme işlevini üstlenmiştir**. Bunu yerine getirebildiği oranda siyasal olarak geliştireceğini varsayan RP, hükümet kuruluşunda görüldüğü gibi, hükümet olabilmek için her türlü tavrı vermiştir. **Refah Partisi'nin bugünkü oy gücünü koruyabilmesinin tek yolu, çıkarlarını ortaklaşmaya çalıştığı küçük ve orta sermaye kesimlerine yeni olanaklar sağlamaktan geçmektedir**. Bu da, ancak hükümet olmakla olanaklıdır. **Devlet olanaklarını artan oranda küçük ve orta sermayeye yöneltmek** isteyen RP, mevcut koşulları kendilerine getirdiği engelleri düşünmeksizin hükümet kurmuşlardır.

Refahiyol hükümetinin kuruluşu, oligarşi içindeki çıkar çelişkilerinin keskinleşmesine bağlı olarak, oligarşinin bütünsel bir tavır ile karşılaşmadan gerçekleştirilmiştir. Ancak daha sonra Refahiyol'un uygulamaya başladığı ekonomi-politikalar ve devlet kurumlarındaki 'kadrolaşma' girişimleri, oligarşinin tavır koymasına yol açmaya başladı. Sabancıların karşı çıkışlarına rağmen, oligarşi içindeki diğer kesimler 1997 başındaki TÜSİAD'ın "demokratikleşme paketi" ile bu tavırları açık biçimde ortaya koymaya başladılar. Görünüşte 'demokrasi' savunusu altında ortaya konulan tavır, temelde oligarşi dışındaki sömürücü sınıfların, özellikle de tekelleşememiş sanayi burjuvazisinin Refahiyol hükümeti aracılığıyla kendisine yeni olanaklar sağlanması ve gücünü artırmaya yönelmesine yönelik olmuştur. Sabancıların tam olarak benimsemediği bu tavır, 'demokratikleşme paketi' ile ülkemizdeki küçük-burjuvazinin oligarşiye yedeklenmesi sağlanabildiği oranda, oligarşinin gücünü göstermesine bağlı olarak geliştirilecekti. Özellikle küçük-burjuva aydınların, bir yandan 'demokrasi' söylemiy-

le, diğer yandan 'şeriatçılık' tehlikesiyle oligarşiye yedeklenmesi yönündeki faaliyetler, 1997 yılının ilk altı ayındaki gelişmelerin temelini oluşturmuştur.

Ancak oligarşi dışındaki sömürücü sınıf ve tabakalar (ki kimisi DYP içinde, kimisi MHP ve BBP içinde, kimisi Refah Partisi'nde temsil edilmektedir) yeni hükümetin aldığı kararlardan ve faaliyetlerden yeni beklentiler içine girdikleri için, oligarşi içindeki bu gelişmeler karşısında umursamaz bir tutum takınmışlardır. Özellikle TOBB ile MÜSİAD bünyesinde toplanan (ve de ayrılmış olan) küçük ve orta sermaye kesimleri, Refah yol hükümetinin sağlayacağı yeni olanakların ve tatlı kârların rüyası içinde günlerini geçirmeye başlamışlardır.

Oligarşi, bir yandan küçük-burjuvaziyi 'demokrasi' ve 'laiklik' söylemiyle kendisine yedeklerken, diğer yandan oligarşi dışındaki sömürücü sınıfların Refah Partisi çevresinde oluşan 'birlik'ini dağıtmak için girişimleri hızlandırmıştır. Bunun ilk sonucu Y. Erez'in hükümetten ayrılması ve böylece DYP aracılığıyla Refah Partisi etrafında oluşturulmuş olan oligarşi dışındaki sömürücü sınıfların 'birlik'inden TOBB'un koparılması olmuştur.

Bu durumda oligarşi, gerek küçük-burjuvazinin ve küçük-burjuva aydınlarının desteğini almış olması, gerekse oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasında bölünmeyi sağlaması karşısında DİSK, Türk-İş, TİSK ve TOBB arasında ortak bir 'eylem platformu' oluşturmuştur. Genelkurmay brifingleriyle desteklenen bu 'platform', gerçekleştireceği 'eylem' den çok, gerçekleşeni ifade ettiği bağlamda, tekelleşmemiş sanayi burjuvazisi içinde kopmalara yol açmıştır. Bu kopan kesimler, oligarşinin olası yeni bir askeri darbesi koşullarında tüm olanaklarını kaybetme korkusuna kapılmışlardır. Bunun siyasal yansıması ise, DYP'nin parçalanması olmuştur.

Sonuçta, basit bir hükümet değişikliği fırsat bilinerek, Refah yol hükümeti 'müstefi' durumuna düşürülmüştür.

Yeni kurulan ANAP, DSP ve DTP, oligarşinin yeni taviz politikalarının ve buna bağlı uygulamalarının hükümeti durumundadır. Oligarşi, bu hükümet aracılığıyla, 1980 sonrasında sağladığı egemenliğini yeniden kurmak istemektedir. Ancak mevcut siyasal ilişkiler ve oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki olağanüstü parçalanmalar, bunu tam olarak gerçekleştirmesini olanaksız kılmaktadır. Bugün için, hükümet içinde ANAP aracılığıyla devlet bürokrasisi içinde yeni düzenlemelere giderek, geçmiş dö-

nemdeki gibi olmasa da, 'teknokratlar'a dayalı devlet işle-yişini kurmak istemektedir. Ama yaşanan süreçte ortaya çıkan gelişmeler gözönüne alınarak biçimde bazı değişik-liklere gidilmek istenmektedir. Küçük-burjuvazinin yedek-lendiği gözönüne alınarak yapılan yeni düzenleme, daha esnek bir oluşumu ifade etmektedir.

Bugün oligarşi içinde de tam bir bütünlük mevcut de-ğildir. Bugüne kadar gerçekleştirilenler, küçük-burjuvazi-nin kitlesel desteği alınarak, oligarşi dışındaki sömürücü sınıfların belirli bir süre etkisizleştirilmesinden ibarettir. Do-layısıyla önümüzdeki süreç, oligarşinin gerek kendi içinde, gerekse oligarşi ile oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar ara-sındaki (özellikle de tekelleşmemiş sanayi burjuvazisiyle) çatışma tarafından belirlenecektir.

Bu süreçte, hiç şüphesiz oligarşi için küçük-burjuvazi-nin kitlesel gücü birinci dereceden önemlidir. Bu güç, oligarşi tarafından değişik biçimlerde kullanılmak duru-mundadır. Son günlerde '1 dakika karanlık' eyleminin yeni-den gündeme getirilmesi, oligarşinin bu gücü kolaylıkla kullanabileceğini göstermektedir. Bunda, kendisini 'farklı sol' olarak sunan ve temelinde küçük-burjuvazinin mev-cut düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerini oligarşiye yedeklemenin aracı olan küçük-burjuva örgütlenmelerin (özellikle ÖD Partisi) önemli bir işlev sahibi oldu-ğudur. Bu yönleriyle ele alındığında, yaşanan sürecin kaba hatlarıyla '12 Mart muhtırası' dönemiyle benzerlikleri orta-ya çıkmaktadır. Bu benzerlikler, özellikle oligarşinin uygu-lamalarıyla ve uygulamada kullandığı güçler gözönüne alınarak, yeni hükümet, yeni bir 'Erim hükümeti' olarak tanımlanabilmektedir. Ne varki, tarih bir tekerrür, basit tek-rarlardan ibaret değildir. Tarih, aşağıdan yukarıya doğru yükselen, kökleri maddi üretime uzanan sınıf mücadelele-rinin politik olaylar dizisidir. Tüm bu süreçte ortaya çıkan benzerlikler, sadece ülkemizdeki yönetimin oligarşik nite-liğinin aynı olmasından kaynaklanmaktadır.

Bugün, ülkemizdeki siyasal gelişmelerin en temel özel-liği, oligarşinin kendi dışındaki sömürücü sınıflarla olan çı-kar çatışmasında **küçük-burjuvazi** 'demokrasi' ve 'laiklik' gör-nümünü altında yedekleyerek bir güç olarak kullanması-dır. Oligarşi, kendilerini 'sol' olarak gösteren, özünde küçük-burjuvazinin **devrimci mücadele karşısında duyduğu korkuyu** ifade eden örgütlenmeleri kendi amaçları doğrul-tusunda kullanmak durumundadır. Bu da, ülkemizde ge-lişen kitle hareketinin oligarşinin amaçları doğrultusunda

kanalize edilmesinden başka bir şey değildir. 12 Eylül'ün üzerinden geçen 17 yıl boyunca şu ya da bu oranda biriken kitlesel tepkiler, bu süreçte pasifize edilmek durumundadır. Oligarşi, bu tepkileri, bir yandan kendi dışındaki diğer sömürücü sınıfları disipline etmek amacıyla kullanırken, diğer yandan bunların devrimci mücadeleye kanalize olmasını engellemek istemektedir. Kürt ulusal hareketinin giderek 'uzlaşma'ya yönelmesiyle birlikte, bu durum, ülkemizdeki tüm siyasal gelişmelerin odak noktasını oluşturmaktadır.”

1998 yılına girildiğinde M. Yılmaz başbakanlığındaki ANAP-DSP-DTP koalisyon hükümeti oligarşinin isteklerine uygun bazı girişimlerde bulunmuşsa da, bu konuda fazla adım atamamıştır. Gerek ANAP-DTP içinde tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin bir kesiminin varlığı, gerekse de bu partilerin il ve ilçe teşkilatlarında küçük tüccar ve esnafın etkinliği oligarşinin istemlerini tam olarak yerine getirmelerini engelleyen en önemli neden durumundadır. Gerek 1970 öncesinde, gerekse 1974-80 döneminde oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki bölünmeler ve çatışmalar bu boyutta olmasına rağmen, o dönemde de AP, pek çok konuda tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi öncülüğünde oluşturulmuş oligarşi dışındaki sömürücü sınıfların çıkarlarını temsil etmek durumunda olduğundan, oligarşi ile çatışma durumuna girmiştir. Benzer durum, bugün M. Yılmaz hükümetinin karşısına çıkmıştır. Mart ayı içinde ortaya çıkan gelişmeler, yani M. Yılmaz ile Genelkurmay arasındaki “gerilim”, temel olarak oligarşinin istemlerini karşılayan politikaların uygulanmamasından kaynaklanmaktadır. Bu “gerilim” içinde ağırlıklı yeri “İslamcı sermaye”nin işgal etmesi, çatışmanın niteliğini açık biçimde sergilemektedir. Son günlerin popüler deyişle, M. Yılmaz hükümetine Genelkurmay aracılığıyla oligarşi “haddini bildirmiştir”. Ve bunun ilk sonucu “faizsiz bankacılığa” yasaklama getiren yasanın hazırlanarak TBMM'ye sunulması olmuştur.

Bilindiği gibi, “faizsiz bankacılık” olarak ifade edilen özel finans kuruluşları, 16 Aralık 1993 tarihinde T. Özal tarafından çıkartılan karamameyle oluşturulmuştur. Bu alanda faaliyet gösteren altı büyük şirket Al Baraka Türk, Faisal Finans, Kuveyt-Türk, İhlas Holding, Asya Finans ve Anadolu Finans'tır. Bunlar sözcüğün tam anlamıyla bankacılık yapmakla birlikte, “özel finans kuruluşları” karamamesi çerçevesinde oluşturulduklarından, bankaların tabi olduğu hükümlere tabi değillerdir. Özellikle bankaların mevduat karşılığında Merkez Bankasına yatırmak zorunda oldukları disonibilite oranları ile “özel finans kuruluşları”nın yatırmak zorunda oldukları oranlar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu yönüyle, bu “özel finans kuruluşları”, “kâr-zarar ortaklığı” hesabıyla topladıkları mevduatı, daha geniş ölçü-

de kredi olarak kullanabilmekte ve daha düşük faiz isteyebilmektedir. Bu durum, orta ve küçük sermaye kesimlerinin 1980 öncesinde tekelci burjuvazinin denetimindeki bankalara olan bağımlılığını sınırlandırdığından, oligarşinin bunlar üzerindeki etkisi azalmıştır. Özellikle tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi (orta sermaye kesimleri) buralardan aldıkları düşük faizli kredilerle kâr oranlarını yükseltebilmekte ve kimi durumlarda tekelci burjuvazinin pazarlarına yönelik üretimde bulunabilmektedir. Buna ilişkin en somut gelişme, RP-DYP hükümeti döneminde çıkartılan “kullanılmış oto ithalatı yasası” ile **İhlas Holding**’in Güney Kore malı **KIA** otomobilini ve **Ülker**’in yine Güney Kore malı **Daewoo** otomobilini iç pazara sürmesi olmuştur. “Faizsiz bankacılık” sistemi ile kendisine bağladığı belli bir alım gücüne sahip tüketici kitlesine sahip olan bu kesimler, bu yolla oligarşinin otomotiv sektöründeki pazarlarına el atmışlardır. Ve belki de yaptıkları en büyük “hata” da bu olmuştur.

Herkesin bildiği gibi, ülkemizdeki otomotiv sektörü, emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemlerinin ilk uygulamaları olarak oluşturulmuş ve işbirlikçi tekelci burjuvazinin en temel gücü olmuştur.

Koç Holding’in TOFAŞ-FİAT otomobilleri ile OYAK’ın RENAULT otomobilleri, 1990’lara kadar ülke içi pazarın rakipsiz otomobilleri olmuştur. Doğal olarak “İslamcı sermaye”nin otomotiv sektörüne el atması ve ülkede alım gücüne sahip belli bir tüketici kitlesini baştan kendisine bağlamış olmasından en fazla etkilenen kesimler de bu iki otomotiv şirketi olmuştur. OYAK’ın işin içinde olması, yani **Ordu Yardımlaşma Kurumu**’nun bundan birinci dereceden etkileniyor olması, kaçınılmaz olarak “ordu”nun devreye girmesini getirmek durumundadır. Ancak OYAK’ın tek faaliyet alanı otomotiv sektörü de değildir. OYAK’ın sahip olduğu şirketler arasında Tam Gıda, Entaş Tavukçuluk, Tukaş konservecilik, Pınar Et ortaklığı, Kutlutaş Holding (inşaat) bulunmaktadır. (Tam Gıda, OYAK’ın İslam Kalkınma Bankası ile ortak kurduğu bir şirkettir. Bu ortaklık bile, son gelişmelerin gerçekte bir “laiklik” sorunu olmadığını açık biçimde göstermektedir.)

“İslamcı sermaye” denilen kesimin temel faaliyet alanlarına bakıldığında OYAK ile olan çatışmasının ne boyutlarda olduğunu görmek olanaklıdır. Ancak bu çatışma uzun süreden beri devam etmekle birlikte, çatışmayı şiddetlendiren olaylardan birisi otomotiv alanında ortaya çıkmış, diğeri de gıda ürünleri alanında olmuştur. RP-DYP koalisyon hükümeti döneminde **Et-Balık Kurumu**’nun Hakk’a satılması, bu alandaki gelişmeleri hızlandırmıştır.

Görüldüğü gibi, son gelişen olaylar içinde ordunun doğrudan yer almasına yol açan olaylar dizisi, generallerin en önemli gelir kaynaklarından olan OYAK’ın “İslamcı sermayenin” gelişmesinden birinci dereceden etkilenmesiyle bağlantılıdır. “Generallerin holdingi”

OYAK temelinde generaller devreye girmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, tüm bu gelişmeler içinde oligarşinin tam bir birlik içinde olmadığı da kesindir. Sabancı Holding bu gelişmeler karşısında “tarafsız” bir konumda kalmaya özen göstermektedir. “Kullanılmış otomobil ithali” yasası döneminde olduğu gibi Sabancı Holdingin bu “tarafsız” konumu, gerek tekelleşememiş sanayi ve ticaret burjuvazisiyle olan ilişkileri, gerekse aynı alanlarda yeni yatırımlara girişmesinden kaynaklanmaktadır. (Toyota-Sabancı ortaklığı gibi) Sabancıların RP hükümetine daha “sıcak” bakmasının arkasında yatan neden de aynıdır.

Görüldüğü gibi, ülkemizdeki siyasal ilişkiler alanında görülen tüm gelişmeler, sömürücü sınıfların kendi aralarındaki çıkar çatışmasının ürünleri durumundadır ve bu çatışmanın boyutlarına göre biçimlenmiştir. Bir başka deyişle, ülkemiz yakın tarihinde görülen değişik olaylar, 1965 AP’si, 1960 sonlarında N. Erbakan’ın başını çektiği “takunyahılar”ın AP’den ayrılarak MNP’yi kurmaları, F. Bozbeyli’nin başını çektiği DP’lilerin AP’den kopmaları, I. ve II. Erim hükümetleri, I. ve II. MC hükümetleri, 1980 yılında AP-CHP koalisyon hükümeti kurulması girişimleri, 1984 ANAP’ı ve günümüze kadar oluşturulan ve bozulan koalisyon hükümetleri yeni-sömürgecilik yöntemlerinin ülkemizdeki evriminin ürünleri olmuşlardır. Ve her dönem, egemen sınıfların kendi aralarındaki çelişkilerinin keskinleşmesi, mevcut düzenin siyasal ilişkiler alanında bunalımlar yaratmış ve her bunalım döneminde her kesim kendisine değişik sınıfları yedekleyebilmek için faaliyet yürütmüştür.

1980 sonrasının popüler söylemiyle söylersek, sömürücü sınıfların kendi içlerinde oluşturdukları “consensus” 1965’de AP’yi ve 1984’de ANAP’ı ortaya çıkarmıştır. Ancak bu “uzlaşmalar”, ülkenin çarpık ekonomik yapısında uzun soluklu olamamış ve yerini “çatışma”ya bırakmıştır. Zaman zaman oluşturulan değişik koalisyon hükümetleri, bu “çatışma” ortamında gerçekleştirilmiş geçici uzlaşmalar olarak ortaya çıkmıştır.

Sınıfsal olarak oligarşi ile oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki çelişkinin “çatışma-uyum” diyalektiği içindeki sürecine göre şekillenen bu ilişkiler tüm açıklığına karşın, solda egemen olan oportünist ve revizyonist kavrayışlarla “toplumsal muhalefet” ya da “mevcut düzene karşı” bir süreç olarak değerlendirilebilmiştir. Değişik zamanlarda kendisine “devrimci” diyen değişik sol örgütlerin yayınladıkları “müslüman halkımıza” başlıklı bildirimler, açıklamalar, tümüyle sınıfsal perspektifin bir yana bırakılmasının ürünleri olmaktadır.

Mart ayında gelişen siyasal olaylar (üniversitelerde türban eyemleri ve Genelkurmay’ın 20 Mart muhtırası vb.), dün olduğu gibi, bugün de devrimcilerin şeriatçılık ve laiklik konusunda da açık ve

net bir belirlemeye sahip olmalarını ve buna uygun bir pratik yürütme gereğini açık biçimde ortaya koymuştur. Bu, aynı zamanda, yeni-sömürgecilik koşullarında bizim gibi ülkelerde ortaya çıkan tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi karşısında proletaryanın sınıfsal tutumunun belirlenmesi demektir.

Bu konularda açık ve net bir belirlemenin ortaya konulabilmesi için, şüphesiz ülkemizin doğru bir **sınıfsal tahlilinin** yapılması zorunludur. Sınıfsal perspektifi bir yana bırakan her türden değerlendirme ve tahliller, lafta ne söylerse söylesin, pratikte sınıf mücadelesinin reddi demektir. Gelişen siyasal olaylar karşısında şaşkınlığa düşenler, her zaman sınıf perspektifine sahip olmayanlar olmuştur. Mevcut durumdaki gelişmelerin ülkemiz solu açısından ortaya koyduğu en temel gerçek de budur.

... Ve “Genelkurmay Devreye Girer” (II. Perde)

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 44, Temmuz-Ağustos 1998

Mayıs-Haziran 1997 tarihli *Kurtuluş Cephesi*'nin 37. sayısında, DHKP-C ile PKK arasında imzalandığı ilan edilen “protokol” sonrasında, A. Öcalan'ın “*Sol eğer ittifak yapmayı bilmezse biz sorunlarımızı Genelkurmay'la çözümleriz*” beyanı üzerine yaptığımız değerlendirmenin başlığı “... Ve Genelkurmay Devreye Girer” idi. Harp Akademileri Komutanlığı'nın “Özelleştirme ve Türk Silahlı Kuvvetleri” başlıklı raporu, 29 Temmuz 1998 günü gazetelerde yayınlandı. Bu raporla birlikte, 28 Şubat 1997 tarihinden günümüze kadar gelişen olaylar içinde Genelkurmay'ın nasıl “devreye” girdiği açık biçimde gözler önüne serilmektedir. Ancak bu, A. Öcalan'ın düşündüğünden farklı olarak, 28 Şubat 1997'de “şeriatçılık” konusunda “devreye giren” Genelkurmay'ın girişiminin ikinci perdesini oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi, oligarşi, her zaman karşı karşıya bulunduğu sorunları kendi “siyasal kadroları” aracılığıyla çözemediği her koşulda kendi silahlı güçlerini, yani orduyu devreye sokmuştur. Bugüne kadar gerçekleştirilen tüm askeri darbeler, oligarşinin kendi yönetimini ve sömürsünü sürdürebilmek için, siyasal zoru alabildiğine kullandığının açık olgularıdır. Geçen yıldan bugüne kadar gelişen süreçte, oligarşi, kendi dışındaki sömürücü sınıflarla olan çatışmasına karşı, sürekli olarak Genelkurmay'ı devreye sokmuştur. “Sömürüyü disipline etme”

amacıyla askeri zor aygıtının devreye bu sokuluşu gazetelerde yayınlanan son “rapor”la birlikte daha da belirginleşmiş bulunmaktadır. Ancak bu kez, Genelkurmay, “anti-emperyalist” ve “anti-tekelci” bir söylemle kamuoyunun karşısına çıkmaktadır ve bu bağlamda “ideolojik dayatmalar”dan söz etmektedir. (12 Mart 1971 muhtırası da “ilerici”, “laik”, “Atatürkçü” söylemle kaleme alınmıştır.)

“Özelleştirme” konusunda, Harp Akademileri Komutanı Orgeneral Necati Özgen imzasıyla kamuoyuna sunulan “rapor” şunları söylemektedir:

- *Özelleştirme Batılı ülkeler veya bunların etkin oldukları uluslararası sermaye tarafından gelişmekte olan ülkelere telkin edilmekte, hatta dayatılmaktadır.*

- *Bu dayatmanın nedeni, uluslararası sermayenin bu ülkelere girmesi ve özellikle üretim ünitelerine girmelerinin koşullarını yaratmaktadır.*

- *Özelleştirme günümüzde özel kesime kaynak aktarma politikalarına dönüşmüştür.*

- *Özelleştirme ile kamu tekelinden çok daha vahim sonuçlar doğuracak olan özel tekeller yaratılır. Arjantin, Meksika ve Şili örneğinde görüldüğü gibi, ülke ekonomisi az sayıda holdinge teslim edilmiş olur.*

- *Özelleştirme ve yabancılaştırma ideolojik bir dayatmadır.*

- *Devletin küçültülmesi teziyle, sosyal devlet olgusu budanacak, bu da gelir dağılımının daha da bozulmasına ve çok ciddi sosyal patlamalara neden olacaktır.*

Görüldüğü gibi, oligarşinin ordusu, “uluslararası sermaye”den sözetmekte ve bu sermayenin geri-bıraktırılmış ülkelere yaptığı “dayatmalar”dan yakınmaktadır. Biraz sol yayınları izleyen herhangi bir yurttaşın bile kolayca görebileceği gibi, “rapor” tümüyle “sol” bir “anti-emperyalist” söylem içermektedir. Oligarşinin işbirlikçi tekeli burjuvazinin ağırlıkta olduğu bir avuç sömürücü azınlıktan oluştuğu ve bunlarında emperyalizmin ülke içindeki uzantılarından başka birşey olmadığı gerçeği düşünüldüğünde, “rapor”daki “anti-emperyalist” söylemin ardında bir başka şeylerin yattığını herkese düşündürtecektir.

Kurtuluş Cephesi'nin çeşitli yazılarında ortaya koyduğumuz gibi, son yıllarda sömürücü sınıflar arasındaki çıkar çatışması giderek keskinleşmiştir. Bu keskinleşen çatışma, bir yandan oligarşinin siyasi kadroları arasında ayrışmaya neden olurken, diğer yandan oligarşi içinde çeşitli çatışmalar ve uyumsuzluklar ortaya çıkarmıştır. Özellikle başını Koç Holding' in çektiği bir kesim, AB konusundan özelleştirmeye kadar pekçok konuda izlenen “popülist politikalar” a karşı çıkmaktadırlar. Sabancıların muhalefetine rağmen, Genelkurmay, yönetimin askerileştirilemediği koşullarda farklı bir biçimde devreye sokulmuştur. “Asya Krizi” nin patlak verdiği koşullarda oligarşinin askeri kadroları aracılığıyla bir kez daha devreye girişi kaçınılmaz olmuştur. Bilinebileceği gibi, “Asya Krizi” yle birlikte aşırı-sermaye birikimi, Uzakdoğu Asya ülkelerinden başka alanlarda kendisine yeni kaynaklar bulmak durumundadır. Bu konuda, Latin-Amerika ve Türkiye “önde gelen” ülkeler konumundadır. Özelleştirme konusunda Latin-Amerika ülkelerine nazaran daha geriden gelen Türkiye, “Asya Krizi” ile açığa çıkan para-sermaye için kısa ve orta vadeli önemli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle bazı Japon tekelleri ile bankaların ellerindeki para-sermayeyi bu yönde değerlendirmek istemektedirler. Son haftalarda kamuoyuna yansıdığı gibi, TOYOTA, para-sermayesini Türkiye üzerinden Batı-Avrupa'ya yönlendirme karar almış bulunmaktadır. Bunun gibi, doğrudan kamuoyuna yansımayan gelişmeler, Türkiye'ye kısa vadede önemli bir para-sermaye akımının ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Bunun gerçekliği ise, sanılanın tersine, borsa değil, doğrudan doğruya ülkedeki sanayi kuruluşlarıdır. Bu bağlamda, “özelleştirme”, bu para-sermayenin ülkeye girişinin önkoşulu durumundadır. Son Petrol Ofisi “özelleştirmesi”nde de görüldüğü gibi, adı sanı duyulmamış “Türkiye vatandaşı”, milyarlarca dolarlık “özelleştirme” ihalelerine girebilmektedir. İşte bu gelişmeler, Genelkurmay'ın “devreye” girişinin ikinci perdesi açılmış oldu.

Dünyadaki ve ülkemizdeki bu gelişmelere gözlerini kapayanlar (Y. Küçük vb.), bu durumları “ordunun Kemalist geleneği” olarak elbette yorumlayabileceklerdir. Şüphesiz yaşıyor olsaydı Doğan Avcıoğlu'na “yeni kemalist devrim” planları yaptırtacak bu tür yorumlar, solun içinde bulunduğu ideolojisizlik ortamında etkili de olabilecek-

tir. Özellikle küçük-burjuva aydınları, bu gelişmeler karşısında “ordu kılıcını ne zaman atacak” beklentisiyle oligarşinin ve Amerikan emperyalizminin çıkarlarının açık sözcüsü durumuna gelmeleri de uzun sürmeyecektir. Ama, bu ilişki ve çelişkiler içinde ilk iki perdesi oynanan oyunun üçüncü perdesinin ne zaman oynanacağını fazla beklemek gerekemeyecektir.

Mevcut Durum ve Gerçekler

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 46, Kasım-Aralık 1998

Kasım ayına girildiğinde, ülkemizin politik gündemi birbiri ardına gelen olaylar dizisi ile şekillenmeye başlamıştır.

Bir yanda “kaset savaşları” olanca hızıyla sürerken; diğer yanda “türban eylemleri”, YÖK’ün kuruluşundan bugüne kadar devrimci ve ilerici öğrencilerin protestolarına sahne olan 6 Kasım’ı “şeriat” gösterisine dönüştürmüştür. Tüm bunların yanında A. Öcalan’ın İtalya’ya gidişi, “Türk milliyetçileri”nin “zafer ve savaş” nidalarıyla yeni bir gündem oluşturmuştur.

Her yeni gelişmenin, tekil ve belirli bir zaman süresini kapsayan bir olay olmaktan çıktığı ve kendi içinde belirli bir zamanın ötesine geçen süreçler ortaya çıkardığı bir dönemde, bu olaylar dizisi, geniş halk kitlelerine yönelik demagojik propagandaların yoğunlaşmasını getirmiştir. Böylece, gelişen olaylar dizisinin bizzat kendisinden çok, bu olaylar dizisinin kitlelere sunuluşu ve bunun etkileri, gelişmeleri belirleyen özellikler kazanmasını getirmektedir.

“Kaset savaşları”, ne düzeyden ele alınırsa alınsın, oligarşi ile oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki çelişkinin ve çatışmanın “nihai hesaplaşma” noktasına geldiğini göstermektedir. Aynı şekilde, 28 Şubat 1997 tarihinden bu yana gelişen “laiklik karşıtı hareketler” olarak tanımlanan olaylar dizisi, “türban eylemleri” ile aynı hesaplaş-

manın bir devamı niteliğindedir.

Gerek “kaset savaşları”, gerekse “türban eylemleri”, belirgin ekonomik nitelikleriyle, siyasal yönetim ile ekonomik ilişkiler alanı arasındaki gözle görülmeyen binlerce bağı ortaya sermektedir. Dünya ekonomik buhranının geliştiği bir evrede, oligarşinin (özellikle Koç Holding merkezli kesimi) tekelleşmemiş burjuvaziye yönelik “çatışma”yı öne çıkarması, aynı zamanda, dünya ekonomik buhranı koşullarında nasıl bir gelişimin ortaya çıkacağını da göstermektedir.

“Kaset savaşları”nın açık biçimde gösterdiği gibi, **12 Eylül döneminde** ortaya çıkan ve palazlanan bir kısım **orta sermaye** kesimlerinin, devlet olanaklarını nasıl kullandığı ve bu sayede nasıl geliştiği daha açık hale gelmiştir. Öyle ki, 12 Eylül faşist askeri yönetimiyle kurulan ilişkiler sonucu, pekçok küçük ve orta sermaye kesimi “devlet kredileri” yoluyla kendilerine yeni yatırım olanakları sağlamışlardır. Bunun temelinde, oligarşi ile bu kesimler arasında 1980 yılında yükselen devrimci mücadeleye karşı varılmış olan “consensus” yatmaktadır.

“Öyle ki 1980 yılında olduğu gibi TÜSİAD devreye girmiş ve doğrudan görüşmelerle yeni bir sömürücü sınıflar birliği oluşturmaya yönelmişti. Tekelci-burjuvazinin bu yeni girişimi, temel olarak, kendi dışındaki sömürücü sınıfları **fraksiyonlar ve bireyler düzeyinde** birleştirmeye dayanıyordu. Daha ucuza mal olacak bir taviz politikası uygulanarak, karşı gücü bölmek en önemli hedefti. Son tahlilde tekelci burjuvazinin kendi ekonomik gücünü kullanarak (‘rüşvet’ yoluyla, daha tam deyişle **adam satın alarak**) bazı fraksiyonları ya da bireyleri kendi etrafında toplaması demektir. Tarihsel olarak, burjuvazinin aristokrasiye karşı uyguladığı bir politika olarak İngiltere’de oldukça başarılı olmuştu. Olası bir başarının olanaklarından yararlandırma (**devlet kredileri, teşvikler, ihaleler vb.** olanaklar) ile tekelci-burjuvazinin **sahip olduğu bankalardan kredi sağlama önceliği ve şirketlerin ihalelerinin verilmesi** olarak sunulan bu **rüşvet** oldukça etkili oldu. Artan enflasyon ve yüksek kredi faizleriyle iflas eşliğine gelmiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin büyük bir kısmı, bu yolla T. Özal’a bağlandı. Ve yine ihracat teşvikleri ve devlet ihalelerinden yararlanma **önceliği** vaadiyle büyük toprak sahipleri, büyük sürü sahipleri ve Anadolu tüccarları ittifaka sokuldu. (Zaten BTP’ nin kapatılmasıyla bu kesimler politik planda etkili olamayacaklarını görmüşlerdi.) Geriye kalan küçük sanayiciler ve büyük esnaf çevreleri, büyük ölçüde tekelci-burjuvaziye bağlı olduklarından, yeni iş olanakları vaadiyle kazanıldı.”*

Bugün “kaset savaşları”, oligarşinin 12 Eylül döneminde oluşturmuş olduğu sömürücü sınıflar ittifakının bozulmasının ve bunun sonucu olarak her kesimin eski dönemdeki ilişkilerini kullanarak kendisine yeni olanaklar sağlamasının bir sonucudur. T. Özal döneminde, bizzat T. Özal’la kurulan ilişkilerle sürdürülen devlet olanaklarından yararlanma, T. Özal’ın ölümünden sonra önemli bir kesintiye uğramıştır. 1991 Ekim seçimlerinden Demirel’in başkanlığındaki DYP’nin birinci parti olarak çıkması ve E. İnönü’lü SHP ile koalisyon hükümeti kurması, bu kesintinin başlangıcını oluşturmakla birlikte, T. Özal, Cumhurbaşkanı yetkilerini kullanarak, devlet üzerinde etkili olabildiği için, kesin sonuçları T. Özal’ın 1993 yılında ölümüyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bugüne kadar, T. Özal ve ANAP ilişkileri ile palazlanan küçük ve orta sermaye kesimleri ve de yeni “zenginler” (ki bunların bir kısmı 12 Eylül holdingleridir), 1993 sonrasında, gerek oligarşinin yeni uygulamalarıyla, gerekse Demirel’li DYP çevresinde toplanan diğer küçük ve orta sermaye kesimlerinin etkili olmasıyla birlikte, “eskisi gibi” rahatça işlerini yürütmeleri olanaksız hale gelmiştir.

Bu durum, ilk planda, bu kesimler arasında bir iç hesaplaşma başlatmıştır. Bunun en tipik örneği, Engin Civan’ın Selim Edes’in “rüşveti geri almak” için Alaattin Çakıcı tarafından vurdurulması olmuştur. Tüm kamuoyunun çok iyi bildiği gibi, bu olayda Alaattin Çakıcı ile olan ilişkiler Ahmet Özal-Semra Özal tarafından kurulmuştur. Emlak Bankası’ na ilişkin yolsuzluklar ve rüşvetler, bu olayla açık hale gelmiştir. Ancak gerek oligarşi içindeki çelişkiler, gerekse devlet bürokrasisinin teknokratlaştırılması uygulamaları sonucu, bu olaylar kendi içinde sınırlandırılmış ve üstü kapatılmıştır.

Ama olayları yakından izleyen herkesin açık biçimde gördüğü gibi, bu dönemden itibaren, 12 Eylül döneminin holdingleri ve “yeni zenginler”, rüşvet, tehdit ve şantaj yolu ile kendi işlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. O güne kadar adı sanı duyulmamış pek çok “işadamları”nın, “kaset savaşları”yla birlikte sözü edilebilir bir “zenginliğe” sahip oldukları kamuoyuna yansımıştır. Trilyonlarca paranın elden ele geçtiği, milyonlarca dolar rüşvetin dağıtıldığı bir dönemde, en etkin silahın “**rüşvet, tehdit, şantaj ve cinayet**” olduğu açığa çıkmıştır.

Kendi sözcükleriyle söylersek, “işadamları” ile devlet ve politikacıların ilişkisi, 12 Eylül askeri yönetimiyle birlikte, tümüyle “yasal görünüm altında” yasadışı bir ilişki ağı oluşturmuştur. Bu, herşeyin herkese karşı kullanılması demektir. T. Özal’la birlikte başlayan ve felsefik karşılığını pragmatizmde bulan anlayış, böyle bir ilişkiler ağı içinde egemen bir dünya görüşü olarak ortaya çıkmıştır. Devletin, “egemen sınıfın baskı aygıtı” olma özelliği ve parlamentoda bulunan “sağ” partilerin “egemen sınıfın siyasal temsilcileri” olması gerçeği,

* THKP-C/HDÖ, *Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi ve Devrimci Taktiğimiz*

bu ilişkiler ağının devrimci ve ilerici kesimler tarafından fazlaca yadırganmamasını getirmiştir. Pragmatizm, günlük dille söylersek “köşe dönmeçilik”, “iş bitiricilik” toplumsal ölçekte üretilmiş olduğundan, aynı yadırganmama durumu geniş kitleler açısından da ortaya çıkmıştır. Son Korkmaz Yiğit-Mesut Yılmaz ilişkisinde görüldüğü gibi, konu, “beceriksizlik” bağlamında değerlendirilmiş ve **sonucu** merakla beklenen bir “macera filmi” izleyen bir televizyon seyirciliğine dönüşmüştür. Televizyonların “canlı yayınları”, sunucuların “heyecanlı ve hararetli” haber aktarımları, tümüyle bu merakın birer yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Öyle ki, “canlı yayınlar”, “siyasal gerçeklerin teşhir” edildiği ve “tüm pisliklerin” ortaya döküldüğü, dolayısıyla izleyeni sürekliliği bir “gerilim ve beklenti” içinde tutan bir diziyeye dönüşmüştür.

Böyle bir ortamda, sol örgütler ve kesimler, inişli çıkışlı borsa haberleri izleyicileri gibi, olayların “gerilim dolu” gelişimini izleyen ve “biz demiştik”le sınırlandırılmış bir ajitasyonla yetinen bir görünüm içinde olmuşlardır. Kitlelerin bilinçlendirilmesinin en temel unsuru durumunda olan siyasal gerçeklerin açıklanması eylemi, “canlı yayınlar”la gerçekleştirildiği varsayıldığından, tümüyle bir yana bırakılmıştır. Oligarşinin bu ilişkiler içinde “**devletin yeniden yapılandırılması**” yönündeki planları ve bu yöndeki genelkurmay uygulamaları, solda değişik tartışmaların ve yaklaşımların da ortaya çıkmasına yol açmıştır. PKK’nin son ateş-kes ilanı sırasında yaptığı açıklamada da görüldüğü gibi, “devletin yeniden yapılandırılması”, ülkedeki pek çok sorunun çözüm platformu gibi algılanmış ve benimsenmiştir.

Teorik olarak, tüm bunların temel nedeninin, ülkemizdeki oligarşik yönetim ve bu bağlamda emperyalizme bağımlılık, dolayısıyla **demokratik devrimin tamamlanmamış olduğu** hemen herkes tarafından açıkça bilinmektedir. Ve aynı şekilde, sorunun çözümünün demokratik devrimde olduğu sonucu da kolayca çıkarılabilmektedir. Ama bu açık bilinmelere ve kavramalara karşın, somutta hemen hemen hiçbir ilerleme olmamakta ve sorun “**demokrasi sorunu**” olduğu noktasında muğlaklaşmaktadır. İşte gelişen tüm olaylar içinde, olayların bizzatı kendisi dışında, en temel sorun burada odaklanmaktadır.

1970’lerden itibaren küçük-burjuva radikallerinin, yani devrimci-milliyetçilerin, bürokrasi ve ordu içinden tasfiyesi ile birlikte başlayan süreç, böyle bir ortamda küçük-burjuva radikal hareketlerinin ortadan kalkması sonucunu getirmiştir. Dolayısıyla, 1980 öncesinde pek çok geri-bıraktırılmış ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de görülen küçük-burjuva devrimci-milliyetçi hareketler ve örgütlenmeler, günümüzde mevcut değildir. Böyle olunca, nüfusun çoğunluğunu oluşturan küçük-burjuva kitlelerin politize olması ve radikalleşmesi, geçmiş dönemlerdekiyle kıyaslanmayacak boyutta azalmış ve önemini yitmiştir. Ancak, her siyasal hareketin ve tavrın ekonomik bir temeli olduğu

gerçeği gözönüne alındığında, ortaya çıkan bu durumun, salt üstyasal, yani küçük-burjuva kitlelerin örgütlenme ve eylemlilikleriyle ilgili olduğu bir gerçektir. Dolayısıyla, küçük-burjuvaziyi politize eden ve radikalleştiren ekonomik temel, varlığını sürdürmekte, ancak bunun siyasal yansısı ortaya çıkamamaktadır. Bu durumun gerçekliği ise, **sunî denge** belirlemesi içinde ortaya çıkmaktadır.

Gelişen olaylar dizisi içinde, tüm halk kitlelerinin ve bunun bir parçası olarak küçük-burjuvazinin mevcut düzene ve bu düzenin işleyişine karşı tepkileri her dönemdekinden çok daha fazladır. Ancak, bu tepkiler **açık** hale gelememekte ve saptılmaktadır. Bu tepkileri açığa çıkartacak ve örgütleyecek, ne **maddî bir devrimci alternatif güç**, ne de küçük-burjuva radikal örgütlenmesi bulunmamaktadır. Mevcut düzene karşı alternatif devrimci bir gücün maddî bir güç haline getirilmesi, devrimci öncünün **politik-askeri eylemiyle** olanaklıdır. Ama ülkemizdeki ilişki ve çelişkiler ağı, devrimci öncünün politik-askeri eylemini başlatması ve sürdürmesini ne denli bir **zorunluluk** haline getiriyorsa, o denli önemli **engeller** ortaya çıkarılmaktadır.

Devrimci öncünün maddî bir güç haline gelmesinin **en temel engeli**, kitlelerin tepkilerinin oligarşinin siyasal zoruyla pasifize edilmiş olması değildir. Çünkü, kitlelerin tepkilerinin oligarşinin siyasal zoru ile pasifize edilmiş olması, bizzat devrimci öncünün politik-askeri eyleminin zorunluluğunun maddî temelini oluşturur. Yani, kitlelerin tepkilerinin oligarşinin siyasal zoru ile pasifize edilmiş olması, devrimci öncünün politik-askeri eyleminin nedeni ve hedefi durumundadır. Devrimci öncü, politik-askeri eylemi ile, halk kitlelerinin tepkileri ile oligarşi arasında kurulmuş olan bu dengeyi, **sunî dengeyi bozmak durumundadır**.

Öte yandan, devrimci öncünün politik-askeri eylemi, gerek hazırlık aşamasında, gerekse başlangıç evrelerinde önemli sorunlarla yüzyüze kalmaktadır. Bu sorunlar, geçmiş dönemlerdeki hazırlık ve başlangıç evresi sorunlarından çok daha derinleşmiş sorunlar durumundadır. Gerek Latin-Amerika genelinde, gerekse ülkemiz somutunda, 1980 öncesinde küçük-burjuvazinin politizasyonu ile birlikte devrimci mücadele, bu kesimlerin radikalleşmesine paralel bir gelişim göstermiştir. İşçi sınıfı ve köylülüğün, devrimci mücadelenin gelişimine paralel olarak, mücadelenin içinde yer almaları, küçük-burjuvazinin radikalleşmesini daha da ileriye götürmüştür. Özellikle silahlı mücadelenin temel mücadele biçimi olarak tartışmasız bir üstünlüğe sahip olması, devrimci mücadelenin bu gelişimiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Devrimci öncü, bu süreç içinde, doğru politik-askeri bir çizginin oluşturulması ve buna uygun bir örgütlenmenin gerçekleştirilmesi yönündeki eylemi ile, politize olmuş kitleler içinden artan oranda kadrolar çıkartarak, hazırlık aşaması sorunlarını

çözebilmiş ve politik-askeri eylemlerine başlamıştır. Özellikle, geri-braktırılmış ülkelerde uygulanmaya başlanan yeni-sömürgecilik yöntemleri, kitlelerin, özellikle de küçük-burjuvazinin anti-emperyalist tepkilerini artırdığından, devrimci öncünün politik-askeri eylemleri, anti-emperyalist temelde büyük bir gelişim göstermiştir.

Ancak, her zaman ve her yerde olduğu gibi, küçük-burjuvazinin sınıfsal niteliği, uzun soluklu bir devrimci mücadelenin sürdürülmesi için uygun değildir. Dolayısıyla, devrimci mücadelenin gelişimi ve silahlı mücadelenin sertleşmesi karşısında, küçük-burjuvazinin önemli bir kesimi küçük ekonomik, sosyal ve siyasal tavizler karşılığında devrim saflarını terketmişler ve kalanları da oligarşi-emperyalizm ikilisinin siyasal zorunu askeri biçimde maddeleştirilmesiyle sindirilmişlerdir. (Hemen her dönemde oligarşinin siyasal zorunun kitlesel ölçekte ilk hedefi bu küçük-burjuva kesimi olmuştur. Özellikle faşist milis örgütlenmeler, bu kesimlere yönelik pasifikasyon için kullanılmıştır.)

1980 dünya ekonomik buhranı ortamında, geri-braktırılmış ülkelerde kitlelerin (dolayısıyla küçük-burjuvazinin) politize olması ve tepkilerini açığa vurabilmesi için koşullar olgun olmakla birlikte, yönetimin askerileştirilmesiyle birlikte siyasal zorun geniş ölçekte kullanılması sözkonusu olmuştur. Ülkemiz somutunda da açık biçimde görüldüğü gibi, bu uygulamalar 1980'lerin sonuna gelindiğinde etkisini önemli ölçüde yitirmiştir. Ancak, buna paralel olarak uygulamaya sokulan “demokratik açılım” programlarıyla, yani Amerikan emperyalizminin “demokrasi projesi”yle birlikte, küçük-burjuva aydınları ve radikalleri “**satın alınmıştır**”. *Kurtuluş Cephesi*'nin değişik sayılarında ortaya koymaya çalıştığımız gibi, bu “satın alma”nın boyutları, hiçbir dönemle kıyaslanmayacak kadar büyük ve geniş olmuştur. Özellikle küçük-burjuva aydınları, geçmiş dönemde proletaryanın ideolojik hegemonyası altında kendilerini “sol” olarak tanımladıkları için, bu “satın alma” olayı “sol”da önemli sonuçlar doğurmuştur. Yeni yetişen devrimci kuşak, bu “solcu” küçük-burjuva aydınlarının “yeni dünya” görüşünün etkisi altında kalmıştır. Bunun sonucu ise, silahlı propagandayı temel alan devrimci öncünün **kadrolaştırma**da önemli sorunlarla karşı karşıya kalması olmuştur.

Aynı sürecin diğer sonucu ise, küçük-burjuva kitesinin kolay politize olmasıyla birlikte gelişen kitlesel eylemlilikler üzerinde olmuştur. Özellikle legal alanda örgütlenen revizyonistler ve oportünistler ile ekonomik-demokratik kitle mücadelesi bu durumdan büyük ölçüde etkilenmişlerdir.

Revizyonistler ve oportünistlerin geçmiş dönemlerde küçük-burjuvazinin politizasyonuna dayanan “**kitleselleşme**” özellikleri, küçük-burjuva aydınlarının “satın alınmışlığı” koşullarında, bu kesimlerin görüşlerinin benimsenmesini getirmiştir. Bu revizyonist ve oportü-

nistler, eski dönemdeki gibi “kitleleşebilmek” için küçük-burjuvaziye etkileyen ve yönlendiren bu aydınların dünya görüşlerini benimsemekte fazlaca tereddüt etmemişlerdir. Çünkü onlar, geçmiş dönemdeki “kitleleşmeleri” olgusunun temelinde küçük-burjuvazinin politize olmasının yattığını ve buna dayanarak ve bunlara yönelik politikalar izleyerek “kitleleştiklerini” çok iyi bilmektedirler. Ve bir kez daha, aynı politikalarla “kitleleşebilme”yi ummuşlardır.

Oysa ki, koşullar değişmiş ve çelişkiler farklılaşmıştır. **Dünün** hızla politize olan küçük-burjuvazisi, aynı hızla radikalleşebilmekteyken, **günümüzde** “adam satın alma” uygulamalarıyla ne politize olabilmekte, ne de radikalleşebilmektedir. Doğal olarak, geçmiş dönemlerdeki gibi “kitleleşme” peşinde koşan revizyonistler ve oportünistler, üzerinde rahatça politika yapabilecekleri bir kitlesel temele sahip değildirler. Eski “solcu”, yeni “demokrat” tüm küçük-burjuva aydınları, emperyalizm ve oligarşinin politikalarıyla tam bir uyum içinde faaliyet yürütmektedir. Bu faaliyetin en temel unsuru, küçük-burjuva kitlelerin **politize edilmemesidir**. Ne zaman bir gerilim ortaya çıksa, kitlelerin politize olmaları gündeme gelse, bu küçük-burjuva aydınları, tüm basın-yayın olanaklarını kullanarak kitleleri “sakinleştirmeye” çalışmaktadırlar. Bu ortamda, revizyonistlerin ve oportünistlerin, geçmiş dönemlerde olduğu gibi “kitleleşmeleri” sözkonusu olmadığı gibi, “kitle eylemlilikleri” içinde kendilerini bir siyasal güç olarak ortaya koyabilmeleri de sözkonusu olamamaktadır. Yapabildikleri tek şey, küçük-burjuva aydınlarının emperyalizmin ve oligarşinin politikalarına uygun faaliyetlerinin kuyruğuna takılmaktır. Örneğin, A. Öcalan’ın İtalya’da bulunuşuyla birlikte başlayan ve başını MHP’li faşistlerin çektiği şovenist gösteriler karşısında oportünistlerin elinde bulunan KESK, daha önceden planladığı tüm eylemleri **iptal** etmiştir. Popüler dilden söylessek, KESK, bu yolla “yükselen toplumsal gerilimi daha da tırmandırmamak” işlevini üstlenmiştir. Bunun politik dildeki karşılığı ise, KESK’li oportünistlerin, geçmiş dönemde kendilerini vareden “radikal”lığı bir yana bırakmalarıdır. Çünkü onlar kitlelerin politize olmasından korkmaktadırlar. Böylece kendi varoluş temellerini, kendi altlarından kendileri çekip almaktadırlar.

Elbette verdiğimiz bu örnek, geçmiş dönemin DY’si, günümüzün ÖD Partisi çevresinde toplaşmış olan “kitleleşmiş” oportünistlere ilişkindir. Bunun yanında, bu gelişmeleri, ilişkileri ve dönüşümleri gözönüne almayarak, geçmiş dönemin DY’sini kendilerine kılavuz edinen çevreler de vardır. Bunlar, 1980 öncesinin DY’li oportünistlerinin “kitleliliğine” duydukları özlemle “radikal” kitle eylemleri yanlısı tutumlar sergilemektedirler. Bu bağlamda, “her türlü şovenizme, emperyalizme, faşizme” karşı olarak “radikal” küçük grup eylemleri gündeme getirmektedirler. Her seferinde nicelik olarak azalan katılımlarla sürdürülmeye çalışılan bu eylemlilik, yukarıda ortaya koy-

duğumuz tarihsel gelişimi gözönünde bulundurmadığı için “kitleleşme” açısından kısır bir döngü içinde kalmaktadır.

Tarihsel gelişimin diğer bir sonucu ise, ekonomik-demokratik kitle mücadelesi alanında ortaya çıkmıştır.

Geçmiş dönemde politize olmuş küçük-burjuva kitlelerinin istem ve özlemlerine göre biçimlendirilmiş ve buna paralel yürütülen ekonomik-demokratik mücadele (ki bu durumun en etkin unsuru oportünistler olmuştur), günümüzde aynı biçim ve içerikte sürdürülemez durumdadır. Tümüyle oportünist bir anlayışla yürütülmüş olan ekonomik-demokratik mücadele, günümüz koşullarında, emperyalizm ve oligarşinin “demokratikleşme” planları çerçevesine sıkışmıştır. Bunun somut ifadesi ise, ekonomik-demokratik kitle örgütlerinin “**sivil toplum örgütleri**” olarak sunulmasıdır. Böylece, ekonomik-demokratik mücadele ve kitle örgütlenmesi adı altında, tümüyle kitlelerin politize olmasını engelleyen bir faaliyet ve örgütlülük gündeme getirilmiştir.

Tüm bunların sonucu ise, gerek politik kitle mücadelesinin, gerekse ekonomik-demokratik kitle mücadelesinin, kitlesel ölçekte genişleyememesi, pekçok kesimin çok sevdiği sözcüklerle söylersek, “**kitleselleşememesi**” dir.

İşte ülkemizde son gelişen olaylar (“kaset savaşları”, “türban eylemleri” ve İtalya sorunu), mevcut düzenin ne denli çürümüş, yozlaşmış olduğunu göstermenin ötesinde, bu gerçeklerin açığa çıkmasını da sağlamıştır. Özellikle devrimcilerin bu ortaya çıkan gerçekleri doğru değerlendirmeleri ve buna paralel olarak doğru bir politik çizgi izlemeleri açısından, olaylar fazlasıyla öğreticidir.

Sorun, küçük-burjuva aydınlarının satın alınmışlığı ve bu satın alınmış küçük-burjuva aydınlarının kitleler üzerindeki hegemonyasıdır. (Bu hegemonyanın en temel unsuru, ülkemiz solunda egemen olan revizyonizm ve oportünizmdir. Bu hegemonya, bu egemenlik aracılığıyla sağlanmıştır.)

Bu konuda son olaylar içinde ortaya çıkan birkaç gerçeği bir kez daha anımsatalım:

1980 sonrasındaki ortaya çıkan en temel olgulardan birisi de, küçük ve orta sermaye kesimlerinin kendi içindeki parçalanmışlıklarıdır.

Bu kesimlerin bir kısmı, “islami sermaye” olarak kendilerine yeni çıkarlar bulmaya çalışırken, bir diğer kısmı, “rüşvet, tehdit, şantaj ve cinayet” yöntemleriyle kendi çıkarlarını gerçekleştirmeye yönelmişlerdir. Üçüncü bir kesim ise, küçük-burjuva aydınlarının satın alınmasıyla ortaya çıkan yeni çıkar ilişkileri içinde yer almışlardır. Böylece, “şeriatçılar”, “işbitiriciler-mafyacılar” ve “demokratlar” olarak üç ana çizgi son olaylarla belirginleşmiştir. Her kesim kendi içinde alt bölümlere ayrılmaktadır. Örneğin “demokratlar”, kendi içlerinde

“laik-kemalistler” ve “II. cumhuriyetçiler” olarak bölünürken, “işbitiriciler-mafyacılar”, DYP ve ANAP olarak ayrılmışlar ve buna bağlı olarak faşistlerle farklı bağlantılar içindedirler. “Şeriatçılar” ise, “radikaller” ve “uzlaşmacılar” olarak bölünmektedirler. “Radikal şeriatçılar”, RP içindeki “yenilikçiler” (T. Erdoğan grubu), tarikatlar şeklinde alt bölümlere sahipken; “uzlaşmacılar”, RP üst yönetimi, Kombassan holding, İhlas holding gibi bölümlere sahiptir.

Tüm bu bölünmeler, küçük-burjuvazi ile orta-burjuvazinin siyasal yönelimini etkileyen ve belirleyen bölünmeler durumundadır. Kitlelerin politize olması yönünden ele alındığında, bu bölümler içinde iki kesim ön plana geçmektedir: “Demokratlar” ve “şeriatçılar”. Tarihsel süreç açısından bu iki kesimden birincisi, yani “demokratlar”, küçük-burjuvazinin demokrat kesimlerini belirlediği için, devrimci mücadele açısından kitlelerin politize olması yönünden temel öneme sahiptir. Yukarıda ortaya koyduğumuz olgular ve gelişmeler, özellikle bu kesimin egemenliğine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Murat Belge’ler, Ahmet Altan’lar, Cem Boyner’ler, Cengiz Çandar’lar gibi “II. Cumhuriyetçiler”in, tümüyle emperyalizmin “yeni dünya düzeni” içinde işlevler yerine getirdikleri her açıdan nettir. Doğal olarak, bu kesimlerin kitlelerin depolitizasyonundaki işlevleri ve bunu yerine getiriş tarzları kadar, bu sürece nasıl angaje oldukları, hemen her açıdan belirginleşmiştir.* Daha geniş kesimleri etkileyen, ancak “II. cumhuriyetçiler” kadar ön planda görünmeyen “laik-kemalistler”, ağırlıklı olarak CHP içinde toplanmışlardır. Bu kesimlerin önde gelenleri, hemen hemen benzer bir tarzda satın alınmışlardır. İşte son “kaset savaşları”nın ortaya çıkardığı en önemli gerçeklerden birisi de budur.

Kamuoyuna yansıdığı gibi, kendilerini “laik”, “demokrat”, “kemalist” olarak sunan “sosyal-demokratlar”, emperyalizmin ve oligarşinin “adam satın alma” politikasının uygulama alanı durumundadır. Pekçok eski “solcu” küçük-burjuva aydınıyla birlikte, bu kesimlerin önde gelen politikacıları satın alınmışlardır. Doğal olarak, küçük ve orta sermaye kesimleri, bu ilişkileri kullanarak kendilerine yeni çıkarlar sağlamak durumunda olmuşlardır. “Kaset savaşları”nın iki kesimi, yani ANAP ile CHP, iki 12 Eylül holdinginin tarafları durumundadırlar. Bir yanda Korkmaz Yiğit, diğer tarafta ise Kamuran Çörtük bulunmaktadır. Korkmaz Yiğit, henüz holdingleşmemiş; Kamuran Çörtük ise Bayındır Holding olarak faaliyet yürütmektedir. Korkmaz Yiğit’in ANAP ve Alaattin Çakıcı ile olan ilişkileri; Alaattin Çakıcı’nın M. Yılmaz’la ilişkileri kamuoyuna ayrıntılı olarak yansımakla birlikte, Bayındır Holding ile CHP ilişkileri çok daha arka planda kalmıştır.

* Bkz. *Kurtuluş Cephesi*, “1980’den Günümüze Kitle Pasifikasyonu ve Sonuçları”, Mart-Nisan 1997, Sayı: 36.

Bugün kamuoyuna yansdığı gibi, 12 Eylül döneminde Erol Çevikçe, Bayındır Holding'in kurucularından birisidir. Aynı şekilde bir dönemlerin Barolar Birliği Başkanlığını yapan CHP yöneticilerinden Önder Sav, Bayındır Holding'in hukuk müşavirliğini yapmıştır. Deniz Baykal ve Turan Güneş, Shell petrol tekelinin Ataş ortaklığı döneminde avukatlığını üstlenmişlerdir.

Görüldüğü gibi, "sosyal-demokratlar", tıpkı eski "solcular" gibi, 12 Eylül dönemi içinde satın alınmışlardır. Öte yandan dün DSP'li, bugün CHP'li olan ve Demirel'in "gözbebeği" Bülent Tanla, 12 Eylül döneminde palazlanan "anket" şirketlerinin en önde gelenlerinden birisine sahiptir. Yanında yüzlerce ilerici, demokrat çalıştırmaktadır. Ve herkesin bildiği gibi, bu "anket" şirketleri, kamuoyunun yönlendirilmesinde birinci dereceden rol oynadıkları gibi, politik ilişkilerin yönlendirilmesinde de etkin durumdadırlar. Özellikle siyasal parti başkanlarının "yapılan anket sonuçlarına göre", "imaj"larından, "söylem"lerine kadar herşeyi değiştirdikleri bir dönemde, bu yönlendirmenin boyutları çok daha geniş olmaktadır. Son CHP kurultayında görüldüğü gibi, kitlelerin politize olmaması için herşey yapılmaktadır. Bu amaçla, bir parti kurultayı "konser"e dönüştürülebilmiştir.

İşte tüm bu gerçeklerin gösterdiği en temel unsur, kitlelerin politize olmaması için, bir yandan oligarşinin siyasal zoru her alanda sürdürülürken, diğer yandan kitlelerin pasifize edilebilmesi için her türlü ideolojik, siyasal, ekonomik ve sosyal **saptırma araçları** kullanılmaktadır. Bu ikili uygulamanın birincisine yönelik olarak devrimci öncünün net bir politik-stratejik çizgisi olmakla birlikte; ikincisine yönelik mücadelenin araçları yetersizdir. Bu ikinci yön, emperyalizmden oligarşiye, sosyal-demokratlardan revizyonist ve oportünistlere kadar geniş bir kesimin etkin oldukları bir alanı kapsadığından, devrimci öncünün sınırlı politik-askeri gücü yetersiz kalabilmektedir. Ağır-lıklı olarak ideolojik alanı oluşturan bu yön, solda egemen olan legalizm ve oportünizmin katkılarıyla, geçmiş dönemle kıyaslanamayacak ölçüde büyük bir sorun durumundadır. Bu sorunların ağırlığı, çoğu durumda, sol örgütlerin ideolojik-politik çizgilerini **terketmelerine** neden olmaktadır. Kimi durumda "taktik gereği" gibi sunulan bu terkediş, özsel olarak stratejik düzeyde ideolojik-politik çizginin değişimini getirmektedir. Ancak "yeni" çizgi tanımlanamadığı için, **söylemde "eski" ideolojik-politik çizgi sürdürülürken, somutta tam bir belirsizlik ve politikasızlık egemen olmaktadır.** (Bu yer de pragmatizm ve eklektizmle doldurulmaya çalışılmaktadır.)

Devrimci mücadelenin sürdürülüşü açısından son dönemdeki gelişmelerin en açık biçimde ortaya koyduğu gerçek, kitlelerin depolitizasyonu ve politize olmalarının ekonomik, sosyal, siyasal ve ideolojik tüm saptırma araçlarının kullanılmasıyla engellenilmesidir.

1960'lı ve 1970'li yıllarda kitlelerin politizasyonunda önemli bir yere sahip olan ve devrimci-milliyetçi bir çizgide bulunan küçük-burjuva aydınları (ki bu durum, bu kesimlerin anti-emperyalist bir tutum takınmaları ve yeni-sömürgecilik uygulamalarına karşı çıkmaları şeklinde kendisini somutlar), 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte oligarşinin siyasal zoru ile sindirilmişler ve “adam satın alma” politikalarıyla, “demokrasi projesi”yle emperyalizmin ve oligarşinin “yeni dünya düzeni” söylemine kanalize edilmişlerdir. Bu nedenden dolayı, bu kesimler, kitlelerin politizasyonu üzerinde olumsuz yönde bir etken durumuna gelmişlerdir. Aynı durum, kendisini CHP ve DSP’de ifade eden küçük-burjuva aydınları için de geçerlidir. Bugün parlamentoda açık biçimde görüldüğü gibi, tüm partiler, kitlelerin depolitizasyonunun devam etmesi yönünde ortak bir tutum sergilemektedirler. Ve buna karşı olarak da, politikayla ilişkisi olmayan (apolitik) her türden “marjinal” konular, aynı kesimler tarafından özellikle desteklenilmekte ve kamuoyunun gündemine sokulmaktadır.

Böylece, 1960'ların ve 1970'lerin politize olmuş kitleleri karşısında devrimcilerin ve devrimci örgütlerin mücadeleleri belli bir **so-mut** alternatif oluşturmak durumundayken, günümüzde bu durum **soyut** olarak varlığını sürdürmektedir. Böylece, Che Guevara'nın deyişiyle, 1960'ların ve 1970'lerin dünyasında şu ya da bu nedenle ve şu ya da bu kesim tarafından politize olmuş kitlelerin **katalizatörü** olan gerilla, günümüzde bizzatihi bu **koşulların oluşturulmasının** temel aracı olmak durumundadır. Geçmiş dönemlerde, politize olmuş kitlelerin **en ileri unsurlarını** örgütleyen devrimci öncü, günümüzde kitlelerin politize edilmesini, bunlar içinden ileri unsurların çıkmasını sağlamayı ve giderek de bu ileri unsurların en ileri kesimlerini örgütlemeyi bir bütün olarak yerine getirmek göreviyle karşı karşıyadır. Bu durum, MRTA'nın geçen yıl gerçekleştirdiği Japonya büyükelçiliği eyleminin temel sloganında kendisini açık bir biçimde ortaya koymuştur: **Sessizliği bozun!**

Bugün, tüm geri-bıraktırılmış ülkelerdeki devrimci mücadelenin karşı karşıya olduğu sorun burada odaklanmaktadır. Geçmiş dönemlerdeki silahlı mücadelenin başlatılışı ve sürdürülüşünün koşulları değişmiştir. Dolayısıyla yeni koşullara uygun taktikler belirlenmesi gerekmektedir. Özellikle Öncü Savaşının hazırlık ve başlangıç aşamasına ilişkin sorunlar, günümüzdeki durum tarafından belirlendiğinden, bu duruma uygun yeni yollar ve yöntemler bulunması gündeme gelmiştir. İşte, tüm silahlı mücadeleyi benimsemiş ve yürütmüş olan örgütlerin karşı karşıya kaldıkları bu durum, Latin-Amerika'da açık biçimde ortaya çıktığı gibi, “günümüzde gerilla savaşının sürdürülmesinin koşulları elverişli değildir” vargısıyla silahlı mücadelenin “geleceğe ertelenmesi”ni gündeme getirmiştir. (Bu konuda Uruguay'da Tupamaros'un durumu en tipik örnektir.)

“Diktatörlük sırasında sadece otoritaryalizm, halk hareketinin ve devrimci örgütlerin parçalanması egemen değildi, yeni bir kapitalist model de doğdu. Bu model, insan işgücünün tam bir sömürüsüne, reel ücretlerdeki korkunç bir düşüşe, egemen sınıfın daha fazla varlık biriktirmesine dayanıyor ve bu model şu ana kadar tam bir krize düşmedi. Halk hareketi bir yenilgi aldı ve henüz daha şu aşamada uygun cevaplar verebilmek için değişen koşullara adapte olamadı. Şu anda sınıflar mücadelesi oldukça düşük bir seviyede yürütülüyor, sadece referandum mücadelesi insanları sokaklara döktü. İnsanlar sendikalar ve siyaset alanında kendilerine inandırıcı gelen ve uğruna mücadele etmeyi değerli buldukları hiç bir şey bulamıyorlar. Toplumsal, siyasal, sendikal, öğrenim alanları, evet hepsi bir kriz içersinde. Ve MLN’de kulaklarına kadar bu krize gömülü vaziyette. Yeni üyelerimiz olsa da ve toplantılarımıza bir çok insan gelse de veya yayınlarımız oldukça başarılı olsa da, bütün bu insanları örgütleyecek konumda değiliz. Bugüne kadar net yanıtlar veremedik. **Ayrıca insanlara belli bir taban grubunda çalışmalarını, en azından haftada bir bu işe üç-dört saat ayırmalarını ve bu şekilde belli görevler üstlenmelerini de anlatamıyorsun. Her gün aktif olmalarını ise hiç mi hiç öneremiyorsun. İnsanlar bunu, yük taşımayı istemiyorlar ki. Bir hafta boyunca veya bir günlüğüne bir şey yapmaya hazırlar, ama MLN gibi bir örgütün bir üyesinin yapmak zorunda olduğu gibi sürekli bu şekilde yaşamak istemiyorlar.**”* (abç)

“Diktatörlüğü daha yeni gerisinde bırakmış bir ülkede **yeni bir eylemci kuşaklarının eğitimi bizim eski eğitimimize göre daha da alçak gönüllü olmak zorunda. Pratik olarak sıfırdan başlamak zorundasın, yavaş yavaş, sakince, insanları baskı altına almadan.** Korkunç bir miras devraldık. Ve üyelerimizden büyük şeyler bekle-dik, içinde bulunduğumuz duruma kıyasla büyük şeyler. Herşey kendi vaktinde. Üyelerine nihai savaşa katılmaları için çağrı yapmakla daha yeni yenilgiden çıkmış olmak, bütün bir halkın daha yeni diktatörlükten kurtulmuş olması çok farklı şeyler. Buna ek olarak zor ekonomik koşulları da saymak gerekli, insanlar tencerelerinde birşeyler olsun diye bütün gün çalışmak zorundalar. Böyle bir şeyi dikkate almak zorundasın. **Örgüt hiç bir zaman Che Guevaralardan oluşmayacak. Onlar o kadar az ki.** Sonra ki-

* Akt. G. Weber, *Gerilla Bilanço Çıkartıyor*, s. 193.

şisel sorunlar da var. Bir insanın MLN'ye girmesi geçmişimizden dolayı büyük bir adım, bunu yapan yaşamıyla oynuyor, bu şaka ya da boş laf değil. Birçok insan Tupamaro taraftarı, yapabilecekleri her yerde bizi destekliyorlar, ama **hiçbir zaman üye olarak bize gelmezler.**”* (abç)

İşte Tupamaros'un 1980 sonrasındaki Uruguay toplumsal yapısını değerlendirmesi ve bundan çıkardıkları sonuçlar. Görüldüğü gibi ve Tupamaros'un yaptığı gibi, bugün tümüyle legal alanda faaliyet yürütmek durumundadırlar ve silahlı mücadele “bir başka koşullara” ertelenmiş bir mücadele biçimi olarak bir yana bırakılmaktadır.

Hemen hemen benzer kavrayışlar ülkemiz somutunda da ortaya çıkmış ve sonuçları alınmıştır. 1980 sonrasında uzun yıllar hiçbir şey yapmayan, ancak 1980 öncesinde “gerilla savaşını”, “öncü savaşı” nı, “suni denge”yi ağızlarından ve yazılarından hiç düşürmeyen DY oportünizmi, günümüzde ÖD Partisi olarak faaliyet gösterirken, kendisine Brezilya İP'sini örnek olarak almaktadır. Aynı şekilde, 1990 başlarında M-18 gerilla şubesi kuran MLKP, her yönden tümüyle “legal” bir faaliyet içine girmiş ve açık biçimde yıllarca “revizyonizm, oportünizm, karşı-devrimci” olarak nitelediği “şehir merkezli strateji”yi benimseyerek “şehir ayaklanmaları”yla iktidarı ele geçirilmesini savunur hale gelmiştir. TİKKO kesimi, kendi içindeki tüm özel sorunlara karşın, özsel olarak aynı farklılaşmanın bir ürünü olarak iki ayrı kesime ayrılmıştır. Ve kendisini DHKP-C olarak örgütleyen DS ise, son dönemlerde artan bir “legalizasyon” içinde yeni bir yön arayışı içine girmiştir. Ve herkesin çok iyi bildiği gibi, “**bir örgütün bir üyesinin yapmak zorunda olduğu gibi sürekli bu şekilde yaşamak**”, yani profesyonel ya da profesyonel olmaya hazır bir kadro olarak faaliyet yürütmek, yeni yetişen kuşak tarafından sistemli bir biçimde “reddedilmekte”dir.

Son dönemde ülkemizde ortaya çıkan gelişmeler, yani “kaset savaşları”, “türban eylemleri” ve “İtalya krizi”, bu gerçekleri bir kez daha açığa çıkartırken, aynı zamanda bu yeni “açılım” içindeki legal solun her yönden nasıl etkisiz kaldığını da ortaya çıkarmıştır. Özellikle “İtalya krizi”yle birlikte ülkenin her yanında başlatılan ve başını **faşist milislerin çektiği şovenist eylemler** ve bu eylemler sırasında Kürtlere ve HADEP'e yönelik **saldırıları** karşısında tümüyle “sessizliğe” bürünülmesi ve neredeyse “ortalıkta görünmeme taktiği” yürütülmesi, özellikle 1980 öncesinin silahlı mücadele savunucusu olup da, günümüzde bunun geçersizliğini ilan edenlerin traji-komik durumlarını sergilemiştir. Faşistlerin örgütlediği ve oligarşik devlet aygıtının tümüyle desteklediği şovenist eylemler ve saldırılar, nerereyse

* Akt. G. Weber, *Gerilla Bilanço Çıkartıyor*, s. 141.

sadece “futbol fanatıklığı” ve “Galatasaray sevgisi”yle durdurulabilecektir. İran’daki tarihsel olaylar bilinirken ve başta Halkın Fedaileri olmak üzere, tüm sol örgütler ve kitleler şeriatçılar tarafından acımasızca katledilmişken, ülkemiz solunda hala “İslamcılar”la “ittifak” peşinde koşanlar ve onlarla ortak eylemler düzenleyenler varlığını sürdürmektedir. “Komünist” olduklarını açıkça söyleyebilen, dolayısıyla “ateist” olmaları kaçınılmaz olan kişilerin, camilere gitmeleri, dualar okumaları, mevlit dinlemeleri aynı benzer traji-komik görünümünden olmuştur. Susurluk olayında “bir dakika karanlık eylemi” yaparak “kitlelere ulaştığı”nı ilan edenler, ne “kaset savaşları”nda, ne faşist milislerin yönetimindeki şovenist eylem ve saldırılarda ortalıkta görünmemelerinin, “dünya değişti, biz de değişmeliyiz” söyleminin kitleleri depolitize etmenin ve her türden savunma olanaklarının ellerinden alınmasından başka bir anlama gelmediği de son olaylarla görülmüştür.

Sözün özü, mevcut durumdaki gelişmeler, 1980 sonrasında ortaya çıkan gelişmeleri salt **olgusal** düzeyde saptayarak, bundan silahlı mücadelenin geçersizliği sonucunu çıkararak içine düştükleri açmazı ortaya çıkarmıştır.

Nesnel koşullardaki farklılık, silahlı mücadelenin geçersizliğini değil, silahlı mücadelenin hazırlık ve başlangıç evrelerine ilişkin **çalışma tarzının** geliştirilmesini gerektiren bir farklılıktır. Bir başka deyişle, Öncü Savaşı sürdürürebilmek için gerekli asgari örgütlenme, politize olmuş kitlelerin içinden kadrolar çıkartılmasıyla değil, bizzatı depo- litize edilmiş kitle içinde çalışarak kadro çıkarmaya dayanmak durumundadır. Dolayısıyla, en ileri unsurların örgütlenmesi çalışması, bu unsurların örgütsel çalışmayla yaratılmasından başlamak zorundadır. “*Önce kitleleri ekonomik ve demokratik hak ve istemler etrafında örgütleyelim ve bu mücadele içinde onları politize edelim, ondan sonra silahlı mücadele için örgütleniriz*” demek değildir. Böyle bir kavrayış, dünya devrimci pratiğinin defalarca tanıtladığı gibi, “**barışçıl mücadele metodları temel alınarak yapılan örgütlenme asla savaşa aşamasına geçemez**”. Ve 1980 öncesinin DY pratiği bunu ülkemiz somutunda bir kez daha tanıtlamıştır.

Bu nedenle, devrimci öncünün örgütlenme çalışması, 1980 sonrasındaki gelişmeleri ve değişimleri gözönünde bulundurarak, Öncü Savaşı için gerekli kadroları yaratmak ve eğitmeyi hedeflemek zorundadır. Böyle bir faaliyet, kaçınılmaz olarak, samimi unsurların, dünya çapında egemen bir anlayış ve kavrayış haline dönüştürülmüş olan emperyalizmin ideolojik saptırmalarının niteliklerini kavramalarına ve bu ideolojik saptırmaların üzerlerindeki etkilerini ortadan kaldırmaya ilk anda ağırlık vermek durumunda kalacaktır. Dolayısıyla, bu faaliyette **ideolojik eğitim** ve **propaganda**, siyasal ajitasyondan önde gelmek durumundadır. Bu da, mevcut durumun ve ilişkilerin

(ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel vb.) amansız bir eleştirisini gerektirdiği gibi, mevcut duruma karşı kesin ve uzlaşmaz bir tavır alınmasını gerektirmektedir. Bu temellerde gerçekleştirilecek kadroların ideolojik-politik eğitimiyle, Öncü Savaşının sürdürülmesi için gerekli asgari örgütlenmenin sürekliliği sağlanabilecektir. Doğal olarak böyle bir faaliyet, kadrolaşırma sürecinde etkin eğitimcilerin varlığını öngerektirir. Bu nedenle, profesyonel kadroların, tarihsel koşulların tam ve bütünsel bir kavrayışına sahip olarak çalışmalarını sürdürmelerini en belirleyici yön olmaktadır. Kadroların, politik-askeri niteliklerinin yanında ideolojik-politik nitelikleri de belirleyici bir önem kazanmıştır. Son dönemdeki olaylar, ister bütünsel olarak, ister tekil olarak ele alınsın, ortaya çıkardığı olgular ve sonuçlarla, bunun önemini göstermektedir. Olayların gelişimini izleyemeyen, olaylar arasındaki ilişkiyi ve bağlantıyı kuramayan, olayların bütünsel niteliğini göremeyen, ve sonuç olarak olayları birbirinden yalıtık ve basın-yayın araçlarının kendilerine sunduğu gibi algılayan yeni bir kuşağın varlığı, bugün belirleyici durumdadır. Bunların ideolojik içeriğini kavrayamadıkları pragmatist bir anlayışa sahip olmaları, konunun ideolojik boyutunu açık hale getirmektedir. Bundan öte, solda görülen ve tek tek bireylerde de ortaya çıkan ilkesizlik, tutarsızlık, kararsızlık, bezginlik, tüm bu çerçevenin somut görüngüleri durumundadır. Örneğin, PKK'nin dört yıl önce amblemindeki çekiç-orağı kaldırarak yerine “meşale”yi koyma kararı bilgisi ile İtalya’da yapılan eylemlerde “çekiç-oraklı” PKK amblemlerinin kullanılması görüntüsünü tümleyemeyen bir kuşak, kaçınılmaz olarak “ilke”, “tutarlılık”, “kararlılık” gibi kavramları anlayamayacak ve içselleştiremeyecektir. Böyle bir durumda, devrimci öncü, bunların kolayca kavranılabildiği ve anlaşıldığı koşullardaki örgütlenme çalışmasında kullandığı **programı**, bu unsurların bulunduğu bir ortamda bire bir yürütemeyecektir.

Sonuç olarak, günümüzde gelişen olaylar devrimci öncünün örgütlenme konusunda karşı karşıya olduğu sorunları daha açık ve net olarak kavrayabilmesi için yeterli örnekler ortaya koymuştur. Ve bu sorunların başında, kitlelerin depolitizasyonu ve bunun devamı için oligarşi ve emperyalizmin yürüttüğü faaliyetler gelmektedir. Bu, **sunî dengenin sürdürülüşünde siyasal zor araçlarının dışındaki** araçların daha etkin kullanımını ifade etmektedir. Devrimci öncü, silahlı propagandayı temel mücadele biçimi olarak ele alarak, bir yandan siyasal gerçeklerin açıklanması faaliyetini yürütürken, diğer yandan sunî dengenin korunmasını ve sürdürülmesini sağlayan araçların etkisizleştirilmesi yönünde eylemde bulunur. Sunî dengenin sürdürülüşünde siyasal zor araçlarının dışındaki araçlar (nispi refah, pasifikasyon araç ve yöntemleri vb.), bu faaliyetin **dolaylı** bir sonucu olarak etkisizleşir. Bu nedenle, Öncü Savaşının sürdürülüşü, sunî dengenin bozulmasında belirleyici niteliktedir. Günümüzde ortaya çıkan

sorun, Öncü Savaşının sürdürülüşüne ilişkin olmayıp, sürdürülmesiyle ilgili **öznel koşulların** yaratılması ve sürekliliğinin sağlanmasıyla ilintilidir. Dolayısıyla, mevcut durumdaki gelişmeler, Öncü Savaşının temel belirleyiciliğini hiçbir biçimde ortadan kaldırmamaktadır. Sorun, öznel koşullara ilişkin faaliyetin, kitlelerin depolitizasyonu koşullarında yürütülmesidir. Bu açıdan, günümüzdeki gelişmeler, Öncü Savaşının her zamankinden daha çok gerekli olduğunu göstermektedir ve bu süreçte **mevcut olmayan öncünün eylemidir**. Doğal olarak, devrimci öncünün bu dönemde eylemsiz oluşu, gelişen olayların oligarşinin ve emperyalizmin istediği yönde evrilmesini gündeme getirmektedir. Sürecin değiştirilmesinin tek yolu devrimci öncünün eyleminden ve bu eylemi için gerekli öznel koşulların yaratılmasından geçmektedir. İşte, ülkemizdeki mevcut durumun ortaya koyduğu temel gerçek budur.

... Ve “Genelkurmay Devreye Girer”

(Üçüncü Perde)

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 48, Mart-Nisan 1999

“Mayıs-Haziran 1997 tarihli *Kurtuluş Cephesi*’nin 37. sayısında, DHKP-C ile PKK arasında imzalandığı ilan edilen ‘protokol’ sonrasında, A. Öcalan’ın ‘Sol eğer ittifak yapmayı bilmezse biz sorunlarımızı *Genelkurmay*’la çözümleriz’ beyanı üzerine yaptığımız değerlendirmenin başlığı ‘... Ve Genelkurmay Devreye Girer’ idi. Harp Akademileri Komutanlığı’nın ‘Özelleştirme ve Türk Silahlı Kuvvetleri’ başlıklı ra-

poru, 29 Temmuz 1998 günü gazetelerde yayınlandı. Bu raporla birlikte, 28 Şubat 1997 tarihinden günümüze kadar gelişen olaylar içinde Genelkurmay'ın nasıl 'devreye' girdiği açık biçimde gözler önüne serilmektedir. Ancak bu, A. Öcalan'ın düşündüğünden farklı olarak, 28 Şubat 1997'de 'şeriatçılık' konusunda 'devreye giren' Genelkurmay'ın girişiminin ikinci perdesini oluşturmaktadır.

... Dünyadaki ve ülkemizdeki bu gelişmelere gözlerini kapayanlar (Y. Küçük vb.), bu durumları 'ordunun Kemalist geleneği' olarak elbette yorumlayabileceklerdir. Şüphesiz yaşıyor olsaydı Doğan Avcıoğlu'na 'yeni kemalist devrim' planları yaptırtaçak bu tür yorumlar, solun içinde bulunduğu ideolojisizlik ortamında etkili de olabilecektir. Özellikle küçük-burjuva aydınları, bu gelişmeler karşısında 'ordu kılıcını ne zaman atacak' beklentisiyle oligarşinin ve Amerikan emperyalizminin çıkarlarının açık sözcüsü durumuna gelmeleri de uzun sürmeyecektir. Ama, bu ilişki ve çelişkiler içinde ilk iki perdesi oynanan oyunun üçüncü perdesinin ne zaman oynanacağını fazla beklemek gerekmemektedir.*

Ve "Genelkurmay"ın devreye girişinin üçüncü perdesi, arada geçen birkaç sahneden sonra, 18 Nisan seçimlerinin ertelenmesi yönündeki girişimler üzerine açıldı. Böylece, gerek oligarşinin TBMM içindeki partileri (başta DSP olmak üzere), gerekse ülkemiz solunun legalistleri (başta ÖD Partisi olmak üzere) derin bir soluk aldılar. Düzen partilerinin TBMM'de temsil edilen kesimlerinin seçimlerin ertelenmesi yönündeki girişimler karşısında içine düştükleri çaresizlik ve bu çerçevede Fazilet Partisi'nin tehdit ve şantajları, kaçınılmaz olarak "bir başka gücün" devreye girmesi için uygun bir zemin hazırlamıştır. 12 Mart 1971'de Genelkurmay'ın vermiş olduğu "muhtıra"yı, kendisine yönelik bir dayatma olarak değerlendiren ve "**baskıyı, baskı yapanlar değil, baskıya boyun eğenler getirir**" diyerek CHP Genel Sekreterliği'nden istifa eden B. Ecevit, bu kez, Genelkurmay'ın "muhtıra"sını "demokratik bir davranış" olarak değerlendirebilmiştir. Bu da, yıllar içinde "köprülerin altından" çok suların aktığını gösteren bir olgu durumundadır.

Ancak tüm bu gelişmeler karşısında, ülkemiz solundaki "sesizlik", ya da "en büyük taktik, ortalıkta görünmeme taktiğidir" anlayışıyla "görmedim, duymadım" oyunu, aynı zamanda legalizmin ve oportünizmin içinde bulunduğu durumu gözler önüne sermektedir.

"(Bu partiler) biraz öğrenci ve işçi sınıfının pek azı tarafından takip edilen şehirlî entellektüellerden ibarettir, pro-

* *Kurtuluş Cephesi*, 44. Sayı, Temmuz-Ağustos 1998.

fesyonel politikacılar tarafından yönetilirler ki, onlar hizmetleri para karşılığında değil, kapalı toplantılar yapabilmek, haber bülteni veya sanat gazetesi çıkarmak ve sendikalarda birkaç köşeyi tutma izni gibi küçük politik lütuflar karşılığında kiraya verirler. Bunlar para için her şeyi yapan insanlar değildir. Onların çürümüşlüğü daha gizlidir. Onlar para ile değil, fakat sadece onların ve takipçilerinin, proletaryanın insanlığın kurtuluşu için verdiği mücadelede önder olabildiği hayalini yaşatacak asgari şartlar temin edilerek satın alınabilirler.”*

İşte bu çürümüşlük içindeki legalistler ve oportünistler, seçimlerin “zamanında yapılması” konusundaki Genelkurmay muhtırası karşısında “sessiz” kalmayı yeğlemişlerdir. Oysa ki, Genelkurmay’ın, TCK’nın 312. maddesinin değiştirilmemesi konusundaki kesin tutumunun, aynı zamanda kendileri için tehdit anlamına geldiğini bile görmezlikten gelmişlerdir.

Bilindiği gibi, TCK’nın 312. maddesi, “*Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı itaatsizliğe tahrik eden*”ler ile “*halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden*”leri cezalandırmaktadır.

Daha düne kadar, “Eşber Yağmurdereli tasansı”yla 312. maddenin değiştirilmesini destekleyenler, bugün, bunları unutmuş görünmektedirler. Onlar “inadına seçim” diyecek yere gelmişlerdir.

Yine de ülkemiz solundaki seçim “taktikleri” ya da kavrayışları legalistlerle sınırlı değildir. Kendilerinin silahlı mücadeleyi savunduğunu her ortamda söyleyenler ve silahlı eylemler gerçekleştirenler bile, legalistlerin kavrayışından çok fazla uzakta değillerdir. Genellikle silahlı mücadeleyi savunan örgütler, hemen her durumda, seçimlerin boykot edilmesi yönünde tutum takınmakla birlikte, bunun nedenleri konusunda öylesine gerekçeler sıralayabilmektedirler ki, sonal olarak legalistlerle aynı çizgiye düşmektedirler. Örneğin, *Özgür Gelecek*, seçimleri boykot gerekçelerini sıralarken, bu “taktiği”, “*kendi gerçek durumu, savaşın henüz dar olması, kitleler üzerinde ideolojik-politik ve kurumlaşmış bir otorite haline gelmiş olmaması*”na bağlayabilmektedir.**

Böyle bir gerekçe, doğal olarak, savaşın, yani Halk Savaşı’nın **geliştiği**, “kitleler üzerinde ideolojik-politik ve kurumlaşmış bir otorite” haline **gelindiği bir evrede**, seçimlerin boykot **edilmeyeceği** anlamına gelmektedir. Bu kavrayışın, Latin-Amerika’da 1980 sonrasında sıkça görülen ve en açık biçimde El Salvador’da revizyonist Ko-

* R. Gott, *Guerilla Movements in Latin-America*, s. 21.

** Özgür Gelecek, *Çetelerin parlamento seçimlerine hayır, Halk Savaşına Evet!*, Sayı: 138, 19 Şubat-4 Mart 1999.

münist Partisi'nin savunduğu kavrayıştan hiçbir farkı bulunmamaktadır. Herkesin kolaylıkla düşünebileceği gibi, Halk Savaşının geliştiği bir evrede, devrim güçleri, emperyalizm ve oligarşinin seçimleri gündeme getirerek kendilerinin askeri yenilgilerini engelleme manevralarını kolayca engelleyebilecek bir güç durumunda olacaktır. Böyle bir gücün, seçimlere katılmaktan çok, seçimlerin yapılmasını engellemek yönündeki hareketi esastır ve bunu gerçekleştirebilecek durumdadır. Halk Savaşının geliştiği bir evrede “seçimlere katılabileceğini” ileri sürerek, bugün “zayıf ve güçsüz” olunması nedeniyle “boykot taktiği”ni haklı göstermeye çalışmak kendini aldatmaktan başka bir şey değildir. Bu gerçeklik, *Özgür Gelecek*'in “*Boykot Tavrı Nasıl Ele Alınmalı ve Nasıl Uygulanmalı*” konusundaki açıklamalarında da görülmektedir. Şöyle demektedirler:

“Seçimleri boykot etmek demek; seçimler sürecine, oluşan ortama müdahale etmeyeceğimiz, ortaya çıkan elverişli durumdan yararlanmayacağımız anlamına gelmez... Bu anlamda seçimlere katılmak değil ama ‘seçimlere karışmalıyız’ ...

Seçimlere karışmak; kitleleri kazanma ve onları boykota katma ve örgütlenme *projesidir...*

- İMF, Dünya Bankası, TÜSİAD ve MGK'nın kitleleri aldatmak için ürettiği sahte politikaları, yalanları boşa çıkarmak, *uygulanmasını engellemektir boykot,*

- Sistemi, devleti, parlamentoyu, partileri, liderleri, milletvekili adaylarını teşhir ve *tecrit etmektir boykot,*

- Faşist ve gerici partilerin propagandalarını *engellemek* ve bunun yerine kitlelere gerçekleri anlatmaktır **boykot,**

- Faşist ve gerici partilerin adaylarının meydanlarda, bölgelerde kitleleri kandırmasını uygun devrimci yöntemler kullanarak *engellemektir boykot, (...)*

- Seçim büroları kurdurmamak, seçim araç-gereçlerini *etkisizleştirmek ve engellemektir boykot,*

- *Radyo televizyon, video, kaset yoluyla propagandaların halka ulaşmasını engellemektir boykot,*

- Sandık yapımından tutalım, sandık kurdurmaya, taşımaya, oy vermeye, oradan merkezlere oy pusulalarını taşımaya kadar tüm süreçleri *engellemektir boykot...*** (İtalikler bize ait)

Görüldüğü gibi, *Özgür Gelecek*, bir boykot “projesi”** geliştirmiştir. Yani, bir boykot “tasarısı” sunmaktadır. Dolayısıyla, tasarı niteliğinde olduğu için, ifade edilenlerin kesinliği bulunmamaktadır. Ama

* *Özgür Gelecek, agy.*

** **Proje**, Türkçe anlamıyla, tasarlanmış şey, tasarı anlamına gelmektedir.

yine de, tasarı (proje) olarak ortaya konulsa da, bunların bütünsel olarak **seçimlerin yapılmasını engellemek** amacı güttüğü açıktır. Böyle bir amacın ise, kaçınılmaz olarak, devrim güçlerinin, belirli bir güç olmasını, kendi ifadeleriyle söylersek, “*kitleler üzerinde ideolojik-politik ve kurumlaşmış bir otorite haline gelmiş olması*” gerektirdiği de ortadadır. Tek başına “*Radyo televizyon, video, kaset yoluyla propagandaların halka ulaşmasını engelleme*” amacı ele alınsa bile, bunun önemli bir güç gerektirdiği açıktır. Böylece “*bazen objektif durum çok elverişli olduğu halde Partinin durumu (subjektif) buna elverişli olmadığı için*”^{*} “boykot taktiği”ne “devam etmek” durumunda kalındığı anlaşılmaktadır. Doğal olarak, bir başkaları da (legalistler örneğinin), kendi subjektif durumlarının buna **elverişli** olduğunu ileri sürerek, **seçimlere katılmayı** savunabileceklerdir. Subjektif koşulları seçimlere katılmaya elverişli olmayanların, yukarıda ortaya koyduklarını “proje” **nasıl hayata geçirebilecekleri** ise, tümüyle anlaşılabilir bir şeydir.

İşte, düzen partileriyle, solun legalistleri ve oportünistleriyle Genelkurmay’ın “gözetimi ve denetimi” altındaki bir seçim ortamında genel görünüm budur. Bu görünüm, Genelkurmay’la sorunlarını çözmek isteyenler için ne denli öğretici ise, aynı oranda mevcut düzene karşı olan herkes için de öğreticidir.

* Özgür Gelecek, *agy.*

Yargıtay Başkanı Sami Selçuk ve Laiklik, Laikçilik, Burjuva Demokratik Devrim

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 51, Eylül-Ekim 1999

Yargıtay Birinci Başkanı Doç. Dr. Sami Selçuk'un yeni adli yıl açış konuşması ülkemizde gelişen olaylar içinde belli oranda ilgi görmüştür. Gereğinden çok edebi sözler ve uyaklı dizelerle laiklik, demokrasi, devlet, hukuk vb. konularda görüşler ortaya koyan Sami Selçuk, ilk anda "tüm dinleyenler" in katıldıklarını beyan ettiği bir genel doğrular konuşması yapmıştır. Özellikle Fazilet Partisi'nin Sami Selçuk'un konuşmasının altına "imzamızı atarız" beyanında bulunması, ister istemez konuşmaya olan ilgiyi daha da artırmıştır.

Yargıtay başkanının bir adli yıl açış konuşmasında hukuk konusunda birşeyler söylemesi çok alışılan bir tutum olmakla birlikte, Sami Selçuk'un ülkemizdeki devlet, demokrasi, cumhuriyet ve laiklik konusunu kapsayan değerlendirme ve eleştirileri "beklenen" bir tutum, "temayüle uygun" bir tutum olmadığı için, içeriğinden daha çok ilgi konusu olmuştur. Kimileri "devletin en üst yöneticilerinden" birisinin mevcut düzene karşı böylesine açık eleştiriler yöneltmesini, devletin "yeniden-yapılandırılması"nın bir parçası olarak değerlendirirken, kimileri Sami Selçuk'un popülist olduğunu, "Fettullahçı"lara göz kırptığını ileri sürmüşlerdir.

Yargıtay başkanı Sami Selçuk, konuşmasının en ilgi toplayan bölümünde şöyle demektedir:

“Laiklikte din ve devlet karşılıklı olarak bağımsızdırlar. Bağımsızlık esastan yola çıkan laiklikte din kuralları devleti, devlet de din kurallarını belirleyemez ve yönlendiremez. Devlet bütün inançlara, dinlere karşı ilgisiz ve eşit uzaklıktadır...”

Laik devlette, devlet dinlere eşit uzaklıkta olduğundan hiçbir dini, inancı dışlayamaz ya da kayıramaz; akçalı v.b. biçimlerde destekleyemez. Din okulları açamaz. Ancak, toplulukların din okulları açmasını da önleyemez. Din derslerine engel olamaz; bunların önünü açar. Ne var ki, bu dersler, beyin yıkayıcı olmayacak, çoğulcu, agnostik, kuşkucu esaslara göre olacak, birey dinler arasında seçimini özgürce yapacaktır. Din dersleri zorunlu olmayacak, ancak her an ilgilinin buyruğuna hazır bulunacaktır. Devlet; bu okulları; kamu düzeni, kamu güvenliği, kamu ahlakı, kamu sağlığı açısından denetleyecek, uyumsuzluk çıkarsa sorunu bağımsız yargı çözecektir...

Türkiye Cumhuriyetinde, iktidar halkın seçimine dayanmaktadır. Bu bakımdan Türkiye Cumhuriyeti laiktir. Bu bir.

Türkiye Cumhuriyetinde Halifelik kaldırılmıştır. Şer'îye ve Evkaf Vekâleti ise görünüşte kaldırılmış, aslında Diyanet İşleri Başkanlığı adıyla bir bakana bağlanarak devlet örgütü içine alınmıştır. Örgütün dini İslam, mezhebi Sünnidir. Devlet, bu din ve mezhebin (resmi) okullarını açmıştır. Örgüt ve okulların finansmanı devlete aittir. Resmi okullarda din dersi okutulması zorunludur.

Bu koşullarda konuyu değerlendirelim.

Ontolojik olarak yaklaştığımızda, bir din ve mezhebin örgütünü devlet birimi içine alarak anayasal düzeyde güvenceye bağlayan (md. 136) ve laikliğin gerçekleştirilmesini güçleştiren (2820 sayılı S. Partiler Yasası, md. 89), din ve mezhebin okullarını açan, finansmanını sağlayan bir devletin dini ve mezhebi vardır; bir dini ve mezhebi kayırmış, örtülü olarak benimsemiştir. Böyle bir devlet teokratiktir. Bu iki.

Konuya teleolojik (amaçsal) olarak baktığımızda ise durum çok farklıdır. Devlet, böylelikle dinlerini bildirmeyenlere ya da uluslararası hukukta benimsenen dinlerden birine inanan her insana nüfus cüzdanı vermemekte, devlet birimleri içine aldığı Diyanet İşleri Başkanlığı ve açtığı din okulları aracılığıyla dini denetlemekte ve yönlendirmektedir. Bunun adı ise laikçiliktir...

Tanı (teşhis) açıktır: Türkiye Cumhuriyeti, egemenliğin

kaynağı açısından laik; devlet örgütlenmesi açısından teokratik; dini yönlendirme açısından laikçi bir devlettir...”

Yargıtay başkanının bu belirlemeleri, kullanılan sözcüklerin kimi durumlarda dar ya da geniş anlamda alınmasıyla değişebilir sonuçlar ortaya çıkarmakla birlikte, dar anlamda proletaryanın din konusundaki şu belirlemeleriyle belli bir yaklaşıklık içersinde bulunmaktadır:

“Din, kişinin özel sorunu olarak kabul edilmelidir. Sosyalistler, din konusundaki tavırlarını genellikle bu sözlerle belirtirler. Oysa herhangi bir yanlış anlamaya yol açmamak için bu sözlerin anlamı kesinlikle açıklanmalıdır. Devlet açısından ele alındığı sürece, dinin kişisel bir sorun olarak kalmasını isteriz. Ancak, Partimiz açısından dini kişisel bir sorun olarak göremeyiz. Dinin devletle ilişkisi olmaması, dinsel kurumların hükümete değin yetkileri bulunmaması gerekir.

Herkes istediği dini izlemek ya da dinsiz, yani kural olarak bütün sosyalistler gibi ateist olmakta tamamen özgür olmalıdır. Vatandaşlar arasında dinsel inançları nedeniyle ayırım yapılmasına kesinlikle göz yumulamaz. Resmi belgelerde bir vatandaşın dininden söz edilmesine de son verilmelidir. Kiliseye ve dinsel kurumlara hiçbir devlet yardımı yapılmamalı, hiçbir ödenek verilmemelidir. Bunlar, devletten tamamen bağımsız, aynı düşüncedeki kişilerin oluşturduğu kurumlar niteliğinde olmalıdır. Ancak bu isteklerin kesinlikle yerine gelmesi halinde, kilisenin devlete Rus vatandaşların ise kiliseye feodal bağımlılıklarının sürdüğü, (bugüne kadar ceza yasalarımızda ve hukuk kitaplarımızda yer alan) engizisyon yasalarının var olduğu ve uygulandığı, insanları inançları ya da inançsızlıkları nedeniyle cezalandırdığı, insanların vicdan özgürlüğünü baltaladığı ve kilisenin şu ya da bu afyonlamasıyla hükümetten gelir ya da mevki sağladığı utanç verici geçmişe son verilebilir. Sosyalist proletaryanın modern devlet ve modern kiliseden istediği, kilise ile devletin birbirlerinden kesinlikle ayrılmasıdır.”*

Marksist-Leninistlerin din-devlet ilişkisinde benimsedikleri laikliğin bu belirlenimi Yargıtay başkanı Sami Selçuk’un görüşleriyle önemli benzerlikler içermekle birlikte (dini inançlara göre ayırım yapılmaması, resmi belgelerde vatandaşın dinine yer verilmemesi, dinsel kurumlara hiçbir devlet yardımının yapılmaması –Sami Selçuk’un

* Lenin, *Sosyalizm ve Din*.

sözleriyle “akçalı olarak desteklenmemesi”- gibi), Yargıtay başkanının Türkiye’de egemen olan anlayışın “laiklik” değil, “laikçilik” olduğunu söylerken yaptığı gerekçelendirme tümüyle yanlış bir temele oturtulmuştur:

“Fransa’yı örnek alan Türkiye, din-devlet ilişkisi açısından, Fransa’nın yaşadığı hastalıklardan bir türlü kurtulamamanın sıkıntısını çekmekte, laiklik Türkiye Cumhuriyeti devletinin yumuşak karnı olmayı sürdürmektedir.

Devletin dinler karşısında alacağı tutumlar bellidir.

Birincisinde, dinsel ve siyasal otoriteler, sınırları belirsiz biçimde iç içedirler. Eski ve ortaçağ devletlerinde durum böyledir.

İkincisinde, bütün özel ve kamusal yaşamı din belirler. Devlet, din merkezlidir (théocentrique), değişmez ve ilişilemez dogmalarla yönetilir. Devletin tek dini vardır, öbürleri dışlanmıştır. Bu rejimin adı teokrasidir ve her yerde eşitsizliklerin, ayrıcalıkların, çatışmaların nedeni olmuştur.

Üçüncüsünde, devlet ve din ayrımı ilkesinden yola çıkar. Ancak ayrımın kapsam ve derecesini devlet belirlediğinden, devlet, dini çoğu kez toplumdan dışlar ya da onu güdümler. Dini devletleştiren bu sistemin adı, laiklik (laïcité) değil, laikçiliktir (laïcisme, laisizm). Şovinizm nasıl ulusçuluğun yozlaşmış, hastalıklı biçimiye, laikçilik de bir bakıma laikliğin yozlaşmış, hastalıklı biçimidir. Dinleri aşındırmaya yönelik laikçiliğin anayurdu **Devrim Fransa**’sıdır.

Gerçekten **Jakobenlerin Fransa**’sında laiklik; ruhban sınıfına karşı, ruhban sınıfının yaşamdaki izlerini kazımak için yapılan kinci, tepkici bir devrimin ürünüdür. Din merkezci bir anlayış gitmiş, salt akılmerkezci militan bir anlayış gelmiştir. Bu ise laiklik (laïcité) değil, laikçiliktir (laïcisme). Katı bir ideolojidir. Descartes’in akılcılığıyla A. Comte’un bilimsel bir kilisenin temellerini atan pozitivizmi birleşmiş, laikçilik ideolojisine ulaşılmıştır. Laikçilik Fransız okullarında konuşularak, ‘tanrı din’ yerine ‘tannsız beşeriyet dini’ kurmayı amaçlamış, dini toplum dışına itmiştir. Dine saygısızdır, saldırgandır. Toplum mühendisliğine özenen misyoner Fransız laikçileri, 1790 Anayasasında dini sivil otoriteye teslim etmiş, akılcı insan yetiştirmek kaygısıyla Katolik Fransa’da **1794’e değin dinsel etkinlikleri yasaklamışlardır**. Bu ve Napoléon döneminde çıkarılan bütün yasalarda Kilise hukukuna tepkinin izleri vardır, bunların bir bölümü bugün de sürmektedir. Jules Ferry Yasasıyla din ve devlet ayrımına gelinmiş, Ferry’nin deyişyle ‘tannsız ve kralsız’ bir dünya kurulmak istenmiştir. Bugün Fransa’da

gittikçe yumuşayan bir laikçilik; yani din ve devlet ilişkisinde katı ve düşmanca bir ayırım (séparation hostile) değil, ılımlı ve dostça bir ayırım (séparation bienveillante) söz konusudur...” (abç)

Görüldüğü gibi, Sami Selçuk, laiklik konusunda bazı genel doğruları ortaya koyarken, aynı zamanda bunun “farklı” uygulamalarını söylediğini söyleyerek, bu “farklılığın” en olumsuzunun “**Jakoben Fransa**”sında olduğunu ileri sürmektedir. Sami Selçuk, Türkiye’de “Anglo-Sakson demokrasilerine göre değil, ufuk daraltarak Fransız Cumhuriyetine göre” değerlendirmeler yapıldığını söyleyerek, alınacak modelin “Anglo-Sakson” model olmasını istemektedir.

1980 sonrasında küçük-burjuva aydın kesimin başını çektiği neo-liberal söylemin ayrılmaz bir parçası olan “anti-Jakobenizm”, böylece Yargıtay başkanının laiklik konuşmasıyla birkez daha gündeme getirilmiş ve burjuvazinin Jakobenlere karşı duyduğu kin ve korku bir kez daha dile getirilmiş bulunmaktadır.

Marks, “Anglo-sakson demokrasileri”nin kuruluşunu ifade eden **1648 İngiliz Devrimi** ile Fransız cumhuriyetinin kuruluşunu ifade eden **1789 Fransız Devrimi**’ni değerlendirirken şöyle söylemektedir:

“1648’de, burjuvazi, monarşiye karşı, feodal soyluluğa karşı, ve resmi kiliseye karşı **modern soylulukla** bağdaşıklık kurmuştu.

1789’da, burjuvazi, monarşiye, soyluluğa ve resmi kiliseye karşı **halk ile** bağdaşıklık kurmuştu.

1789 Devrimi, model olarak (hiç değilse Avrupa’da), yalnızca 1648 Devrimine ve 1648 Devrimi de yalnızca Felemenklerin İspanya’ya karşı ayaklanmasına sahipti. Her iki devrim de, yalnızca zaman olarak değil, içerik olarak da, modellerinin yüz yıl ötesindeydiler.

Her iki devrimde de, hareketin gerçek öncüsünü oluşturan sınıf burjuvaziydi. *Proletarya ve kentlilerin burjuvaziye dahil olan katmanları* ya henüz burjuvazinininkinden ayrı çıkarılara sahip değillerdi, ya da henüz bağımsız olarak gelişmiş sınıflar ya da sınıfların alt-bölümlerini oluşturmuyorlardı. Bundan ötürü, örneğin Fransa’da, 1793’ten 1794’e kadar olduğu gibi, burjuvaziye karşı karşıya geldiklerinde, burjuvaziye *özgü bir biçimde* olmasa bile, yalnızca burjuvazinin çıkarlarının gerçekleşmesi için savaşım verdiler. *Tüm Fransız terörizmi, burjuvazinin düşmanlarıyla*, mutlakiyet ile, feodalizm ile ve darkafalılık ile *avamca* hesaplaşmaktan başka birşey değildi.”* (abç)

* Marks, *Burjuvazi ve Karşı-Devrim, Seçme Yapıtlar*, Cilt: I, s. 170-171.

İşte Yargıtay başkanının “Jakoben Fransa” olarak tanımladığı 1789 Fransız Devrimi ile “Anglo-Sakson” 1648 Devrimi arasındaki fark, burjuva demokratik devrimin farklı ittifaklar ve yöntemlerle gerçekleştirilmesidir.

1789 Fransız Devrimi’nde Jakobenler, oluşturulan cumhuriyet meclisinin sol kanadı olarak, burjuva devriminin sonuna kadar götürülmesini savunurlarken; jirodenler, mecliste tutucu burjuvazinin temsilcileri olarak yer almışlar ve devrimin biran önce sona erdirilmesi için çalışmışlardır. 1789 Fransız Devrimi’nin ünlü terör dönemi, Robespierre yönetiminde feodal sınıfların gilyotinle idam edildikleri bir dönem olarak, feodalizmin kesin yıkımını getirmiştir. Fransız halkının burjuvazinin feodalizmle mücadelesinde gittiği bu nokta, günümüze kadar burjuvazinin halk kitleleri karşısındaki korkusunun kaynağı durumundadır. Gazi mahallesi olaylarından sonra bazı işbirlikçi burjuvalar tarafından söylenen “birgün gelecektek yataklarımızda boğazlarımızı kesecekler” sözünün tarihsel temeli de burada yatmaktadır.

Yargıtay başkanı Sami Selçuk, Fransız Devrimi ve Jakobenler karşısındaki konumuyla, laiklik konusunda ortaya koyduğu pekçok doğrulara karşın, sınıfsal olarak yerini burjuvazinin yanı sıra belirlemektedir. Sami Selçuk da, tüm burjuva ve küçük-burjuvalar gibi, devrimden ve devrimin teröründen açıkça korkmaktadır. Bu korku, aynı zamanda, laiklik konusunda uyaklı sözler söylerken, içine düştüğü çelişkilerin de nedeni olmaktadır.

“Benim için zaten iki Fransa var. Biri gilyotinli, anayasasız insan derisiyle kaplanmış, Baudelaire’i cezalandırmış, yargı öncesi insanları gilyotine gönderen Savcı Foulquié’yi çıkarmış Jakoben Fransa. Ben bu Fransa’ya karşıyım.”

İşte Sami Selçuk, böylesine açık bir biçimde, feodalizme karşı burjuva demokratik devrimini “avamca” sonuna kadar götüren Jakobenlere karşıdır ve bu karşıtlığıyla feodalizme karşı mücadelede “ılımlı” ve “uzlaşıcı” bir kimliğe bürünmektedir.

Bu öylesine açıktır ki, Sami Selçuk, laiklik konusunda “Jakoben Fransa”sına ilişkin değerlendirmelerinin arasına yerleştirdiği Jules Ferry yasalarına atıf yapabilmıştır. Oysa ki, Jules Ferry, 1871 Paris Komünü öncesinde 4 Eylül 1870’de ilan edilen yeni Fransız cumhuriyetinin Thiers ve general Trochu ile birlikte mevki peşinde koşan bir entrikacı avukatlar topluluğunun içinde yer alan bir kişidir. Bu kişi, Marks’ın, “4 Eylül’den önce meteliksiz bir avukat olan Jules Ferry, kuşatma sırasında Paris belediye başkanı olarak dolandırıcılık yolu ile kılıktan bir servet çıkarmayı başardı. Kötü yönetiminin hesabını vereceği gün, aynı zamanda mahkum edildiği gün de olacaktır”* dediği kişidir.

Öte yandan, 4 Eylül 1870’de kurulan yeni cumhuriyet, Louis

Bonaparte'nin bir darbeye iktidara geldiği ve kendisini imparator ilan ettiği bir dönemin sonu olup, aynı zamanda Paris Komünü'nün kuruluşunun arifesidir. Louis Bonaparte döneminde 15 Mart 1850 yılında çıkartılan ve "Falloux Yasası" olarak bilinen yasayla, tüm eğitim ve öğretimdeki laik okullar kapatılmış ve eğitim işleri tümüyle din adamlarına verilmiştir. Sami Selçuk'un "aşın" bulduğu "Ferry yasası" işte bu "Falloux yasası"nın kaldırılmasına ilişkin bir yasa durumudur. Tüm eğitim ve öğretim işlerini din adamlarına ve kiliseye veren bir yasanın varlığından söz etmeksizin, bu yasanın kaldırılmasına ilişkin yasanın "aşın"lığından söz etmek, Sami Selçuk'un tüm akademik ünvanıyla bağdaşmamaktadır. Ancak bunun nedeni, yukarıda ortaya koyduğumuz gibi, kendisinin burjuva demokratik devrimden bile korkmasıdır. Bu korkusu, onu zorunlu olarak feodalizmin ana unsurlarından olan dinsel kurumlar ve din adamları (ruhban sınıfı) karşısın-da "ılımlı" ve "uzlaşıcı" bir konuma itmektir.

Sami Selçuk, "Ben bu Fransa'ya karşıyım" dediği Jakoben Fransa'sındaki laikliği tanımlarken, "ruhban sınıfına karşı, ruhban sınıfının yaşamdaki izlerini kazımak için yapılan kinci, tepkici bir devrimin ürünü" diyerek söz etmesi, aynı "ruhban sınıfın", yüzyıllar boyunca feodalizmin ortaçağ karanlığı içinde iktidarda bulunduğunu ve devleti yönettiğini bir yana bırakmıştır. Fransız Devrimi öncesinde başlayan ve Fransız Devrimi ile gelişen "aydınlanma dönemi"nin, bu ruhban sınıfının ortaçağdaki egemenliğine karşı olduğunu bir yana bırakan Sami Selçuk, aynı zamanda, "Decartes'ın, Montesquieu'nün, Voltaire'in, Balzac'ın, Sartre'ın, Camus'nün, Foucault'nun, Lyotard'ın, Lacan'ın, Morin'in, Baudrillard'ın Fransa'sı. Benim sevdiğim bu ikinci Fransa' dır, 1968 olaylarını yaşadığım, kültüründen yararlandığım Fransa'dır" diyebilmiştir. Oysa ki, bu iki Fransa, yani ruhban sınıfların yüzyıllarca egemen olduğu ve tüm toplumu ortaçağın karanlığına gömen **feodal Fransa** ile **aydınlanma çağıının ve Devrimin Fransa'sı** birbirine karşıttır. Sami Selçuk'un iddia ettiği gibi, karşı karşıya olan "iki Fransa", "aydınlanma dönemi"nin Fransa'sı ile bu dönemin bir sonucu olan Fransız Devrimi'nin ve "Jakoben Fransa"sı değildir.

Yargıtay başkanı sıfatıyla Sami Selçuk, adli yıl açış konuşmasında ortaya koyduğu genel doğrularla birlikte, sergilediği bu sınıfsal tercih ve feodalizme ve feodal ideolojilere karşı "uzlaşıcı" yaklaşımıyla, ülkemiz somutunda demokratik devrimin tamamlanmamışlığı gözönüne alındığında, karşı-devrimci bir temele oturmaktadır. Tarihsel gerçekler, Sami Selçuk'un kolayca genel doğrular için eklektizme yönelmesini getirmiştir.

Sami Selçuk'un konuşmasında bir yana bıraktığı tarihsel süreç ise şöyle bir gelişme izlemiştir:

* Marks, *Fransa'da İç Savaş, Seçme Yapıtlar*, Cilt: II, s. 245

Feodal dönemde kilisenin kendi ekonomik kaynakları ve kendi eğitim kurumlarıyla devlet içinde devlet olma özelliği ve de dinin kendi içinde “dünyevi ilişkilerin düzenlenmesine” yönelen ana özelliği, burjuvaziye iki yönlü bir eyleme itmiştir. Bir yandan kilisenin elindeki ekonomik değerleri (toprak) alarak onun gücünü sınırlandırmak, öte yandan dinsel dogmaları kendi iktidarına uygun hale getirmek.

Bunlardan ilki, burjuvazinin “toprağın millileştirilmesi” istemi ile çakışırken; ikincisi “dini reform” hareketiyle çakışır. Ancak dinin reforme edilmediği durumlarda, kilisenin devlet iktidarı üzerindeki etkisinin doğrudan kırılması gerekmiştir. Her iki durumda da, kilisenin devlet iktidarına müdahalesinin önlenmesi esas olmaktadır. İşte kilisenin siyasal iktidardan uzaklaştırılması ve iktidarın bir parçası olmaktan çıkartılmasının ideolojik ifadesi laiklik olmuştur.

Feodal bir iktidar gücü haline gelmiş olan dini kurumların, burjuvazinin iktidarının önünde engel teşkil etmesiyle ortaya çıkan laiklik fikri, burjuvaziyle birlikte oraya çıkmış ve demokratik cumhuriyetin ayrılmaz bir unsuru olmuştur. Ancak, tıpkı “güçler ayrımı doktrini” (yasama, yürütme ve yargının birbirinden ayrılması) gibi, laiklik de burjuvazinin feodalizme karşı mücadelesinin bir ifadesidir ve sonal olarak “laikçilik” olarak bir uzlaşmayı içerir.

Fransa’da tüm yönleriyle uzlaşmaz bir biçimde ortaya çıkmış olan laiklik mücadelesi sonucu, kilisenin elindeki mülklerin bir bölümü devlet mülkü haline getirilmiş, ancak kiliseye kendisi için gerekli egemenlik alanları bırakılmıştır. Bunun sonucu olarak, kiliseler kendilerine ait mülklerle kendi faaliyetlerini sürdürmek durumunda olmuşlardır. Bu faaliyetin en önemli iki unsuru ise, eğitim ve yardım faaliyetleridir. Birincisi kilise eğitimi olarak ortaya çıkarken, ikincisi Kızılhaç faaliyetleri olarak ortaya çıkmıştır.

Bu gelişme sonucunda laiklik sorunu, hemen her zaman **eğitim sorunu** olarak varlığını sürdürmüştür. Fransa örneğinde olduğu gibi “laik eğitim” ile “dini eğitim” birbiriyle sürekli çatışma durumunda olmuştur. Ancak politik iktidar tartışmasız bir biçimde burjuvazinin eline geçtiği için, **kilise daha önceki yüzyıllarda kanlı savaşlarla geriletildiği için, kilisenin yeniden politik iktidara yönelmesi hemen hemen olanaksız hale getirilmiştir**. Bu nedenle burjuvazinin kendi devrimini tamamladığı ülkelerde, laik eğitim üzerine ortaya çıkan kimi çatışmalar dışında, burjuvazinin iktidarı için laiklik özel bir sorun değildir. Bu andan itibaren burjuvazi, her konuda olduğu gibi bu konuda da, kitleleri aldatmıştır. 19. yüzyıla kadar kesin bir kilise karşıtı tutum içinde bulunan burjuvazi, **iktidarını pekiştirir pekiştirmez**, dini, kitlelerin uyutulması için bir araç olarak kullanmaya başlamıştır. Avrupa’da görülen “Hıristiyan Demokrat” partiler burjuvazinin bu iki yüzlü tutumunun görüngüleridir. Ancak burjuvazinin iktidarının kurulduğu bu ülkelerde en temel olgu, **kilisenin siyasal**

iktidar mücadelesi yapmaktan uzaklaştırılmış olmasıdır. Bu ülkelerdeki toplumsal denge bu temelde kurulmuş ve sürdürülmüştür. Bu açıdan herhangi bir “Hıristiyan Demokrat” partisinin iktidara gelmesi, kilisenin iktidarı olmak durumunda değildir. Bu partilerin temel özelliği burjuvazinin sınıf partisi olmasıdır. Onların dini kurumlarla ve dinle ilişkileri kitlelerin uyutulması bağlamındadır. Engels’in belirttiği gibi, din, “*egemen sınıfların alttaki sınıfların dizginlerini elde tutmak için kullandığı basit bir yönetim aracıdır*” ve “*değişik (egemen) sınıfların her biri kendine uygun gelen dini kullanır*”.

Görüldüğü gibi, feodalizme karşı devrimci burjuvazi dinle mücadele etmeyi kendi iktidarı için yürüttüğü mücadelenin bir parçası haline getirmiş ve burjuva demokrasisinin bir parçası yapmıştır. Bu bağlamda, bu mücadelenin ifadesi olan laiklik, burjuva demokrasisinin temel unsurlarından birisidir. Bu durum, burjuvazinin kendi iktidarını kurar kurmaz dini kendi iktidarının sürdürülmesinin bir aracı haline getirmesiyle birlikte olmuştur. Reformdan geçmiş bir Hıristiyanlık, bu nedenle burjuvazinin yeni aracı durumundadır.

“Din konusundaki konuşmayı tartışırken Duma’daki grubumuz tarafından açıklığa kavuşturulmamış olan bir başka durum da, oportünist saptırmalara ek olarak, Avrupa Sosyal Demokratlarının din konusundaki bugünkü aşırı kayıtsızlıklarına yol açan özel tarihsel koşulların da varlığıdır. Bu koşullar iki yönlüdür. Birincisi, dinle savaşmak görevi, tarihsel açıdan devrimci burjuvazinin görevidir ve Batı’da burjuva demokrasisi, feodalizme ve orta çağ düzenine karşı giriştiği kendi devrimleri döneminde bu görevi büyük ölçüde yerine getirmiş (ya da engellemiştir). Gerek Fransa’ da, gerek Almanya’da burjuvazinin dinle savaşma geleneği vardır ve bu sosyalizmden (Ansiklopedistlerden ve Feuerbach’tan) çok önce başlamıştır. Rusya’da ise, burjuva demokratik devrimimizin kendine özgü koşulları nedeniyle, bu görev de hemen hemen tümüyle işçi sınıfının omuzlarına yüklenmiştir.”*

Burjuvazinin devrimci niteliğini yitirdiği emperyalist aşamada, demokratik devrimin tamamlanmadığı ülkelerde dinle mücadele görevinin proletaryanın omuzlarına kalması, aynı zamanda proletaryanın bu ülkelerde demokratik devrimi tamamlama göreviyle çakışır. Ama proletaryanın, dinle olan mücadelesi salt bununla bağlantılı değildir. O, aynı zamanda, demokratik cumhuriyet kurulması yönündeki tarihsel eylemi ile dinin “kişisel bir sorun” olarak kalması gereği açısından da bu mücadeleyi yürütmek zorundadır.

* Lenin, *Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu*, Kurtuluş Cephesi, Sayı: 18, s. 24.

Laikliğin Avrupa'daki burjuva devrimleri döneminde ortaya çıkmış olması ve buradaki dine, yani Hıristiyanlığın feodal dogmalarına karşı bir mücadelenin ürünü olması, Lenin'in de belirttiği gibi mücadelenin bittiği anlamına gelmemektedir. Özellikle İslamiyet gibi kendisini tarihsel gelişmeye uydurmamış, burjuvazi tarafından reformize edilmemiş bir din karşısında proletarya ve partisinin görevleri çok daha fazla özelliklere sahip olacaktır.

Bugün Avrupa'daki pek çok ilerici ve demokrat kesimlerde "*fundamentalizm*" olarak "radikal islamcılık" şeklinde ele alınan sorun, bizi İslamiyetin bir bütün olarak kapitalist toplumsal gelişme evresine ulaşmamışlığını dışlar. İslamiyet, bir yandan kendisinde bulunan ortaçağ dogmalarından ayrılmamıştır. Diğer yandan, Hıristiyanlık gibi, toplumsal, siyasal ve ekonomik düzeni düzenleme özellikleri ile bunlara dayalı siyasal iktidara yönelik eylemleri **kesin bir yenilgiye uğratılmamıştır**. İslamiyetin egemen olduğu ülkelerin emperyalist sömürgeler haline getirilmesi, bu ülkelerin kendi iktisadi evrimlerini yaşamalarını engellemiştir. Dolayısıyla tüm bunlar bu ülkelerdeki demokratik devrim sorununun parçası haline gelmiştir. Bu ülkelerde, proletarya ve partisinin görevi, ne Avrupa'daki gibidir, ne de Çarlık Rusyasındaki gibidir. Burjuvazinin din karşısındaki en basit karşı duruşu bile proletaryanın omuzlarına kalmıştır.

Bu görev, aynı zamanda, burjuvazinin dini kendi çıkarları için, devrimci mücadeleye karşı kullanma yönündeki faaliyetleriyle de yüz yüzedir. Bundan öte, kitlelerin dikkatini devrim mücadelesinden uzaklaştırmak amacıyla yapacağı ve yaptığı dine karşı kasıtlı "savaş ilanları"yla da yüz yüzedir.

İşte böylesine zorlu koşullar altında Türkiye'de yürütülen demokratik halk devrimi mücadelesi din karşısında çok duyarlı olmak durumundadır. Ama her koşulda, bu mücadele, halk demokrasisi ve sosyalizm mücadelesinin gerekleri olarak ele alınmak durumundadır ve her durumda halk iktidarının ve sosyalist devletin laik bir cumhuriyet olacağı açıkça ilan edilmek durumundadır.

Ancak bizim gibi demokratik devrimin tamamlanmadığı ve üstelik dini reformdan geçmemiş bir İslamiyetin egemen olduğu bir ülkede laiklik ve din bu belirlemelerle sınırlandırılmaz. Konu çok açık biçimlerde ortaya konulmalıdır. Hele ki, şeriatçılığın artan güçlenmesi ve oligarşinin dini anti-komünist propagandanın odağına yerleşmesi, konunun önemini daha da artırmaktadır. Bundan öte, oligarşinin dini bir araç olarak kullanması karşısında, aynı aracı oligarşiye karşı kullanma tutumları, Alevilik üzerinde oynanan oyunlar düşünülecek olursa, konunun ne denli geniş kapsamlı olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Tüm Marksist-Leninistler için, "***Din, devlet karşısında özel bir sorundan başka bir şey değildir; ancak kendileri açısından,***

Marksizm açısından ve proletarya partisi açısından sorun, kişisel bir sorun, özel bir sorun değildir.”

Bu öylesine bir ilkedir ki, Paris Komünü' nün ilk aldığı kararlardan birisi, “*kilise ile devletin ayrılması ve din işleri bütçesinin kaldırılması, bütün kilise mallarının ulusal mülkiyete dönüştürülmesi*” şeklinde olmuştur. Ancak Komün bununla da yetinmemiş, 8 Nisan 1871 günü aldığı kararla “*bütün dinsel simge, imge, dua ve dogmaların, kısacası ‘herkesin bireysel vicdanı ile ilgili herşeyin’ okullardan uzaklaştırılması*”nı sağlamaya yönelmiştir.

Görüldüğü gibi, proletarya ve partisi, din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılmasını ve dinin kişisel bir sorun olarak kalmasını isterler. Ama aynı zamanda, dinsel dogmalara ve dine karşı mücadele ederler. Bu mücadele, dinle nasıl savaşılacağını bilmekle olanaklıdır. Bu da, dinsel inançların ve dinin kökenlerinin materyalist bir biçimde kitlelere anlatılması demektir. Marksist-Leninistler bunu yaparken, din sorununun birincil bir sorun haline getirilmesine izin vermemek durumundadırlar. Bu tutum, aynı zamanda, din sorununu birincil hale getirmek, kitleleri dinsel inançlarına göre bölmek isteyenlere karşı mücadele demektir.

İşte bu tarihsel belirlemeler ışığında, Yargıtay başkanı Sami Selçuk’un laiklik ve laikçilik üzerine görüşleri değerlendirilmelidir. Onun “Jakoben Fransa”sı karşısında duyduğu tepki ve korku, ülkemizdeki toplumsal ve siyasal sorunların yaratmış olduğu çatışma ortamı içinde şekillenmiştir. Ortaya koyduğu genel doğrular yanında, yöneldiği popülizm, eklektizm ve uzlaşmacılık, sorunun feodalizme karşı mücadele sorunu olduğu gerçeğinin üstünü örtmektedir. Demokratik devrimin tamamlanmadığı bizim gibi ülkelerde, toplumsal ve siyasal sorunların kesin bir çatışma ve hesaplaşmaya yönelmesi, şüphesiz küçük-burjuvaziyi her zaman korku ve kaygıya düşürmektedir. Ancak “korkunun ecele faydası yoktur”. Yukarda da ortaya koyduğumuz gibi, islam dininin var olduğu ülkelerin hiçbirisinde burjuva anlamda demokratik devrim tamamlanmamış ve dolayısıyla feodal bir ideoloji durumundaki dinle kesin ve nihai hesaplaşma gerçekleşmemiştir. Hıristiyanlığın, katolik kilisesine karşı yürütülen protestan hareketiyle kendisini kapitalizme uyumlandırması süreci, müslüman ülkelerde gerçekleşmediği gibi, bu uyumlandırma süreci, demokratik devrimsiz gerçekleşemeyecektir.

Bunlar bir yana bırakılarak, birkaç “islamcı aydın”ın (Hatemi kardeşler gibi) “ileri görüşlü” olmalarına dayanarak, feodalizmle kesin bir hesaplaşmadan çok, feodalizmin gelişen çarpık kapitalizm içinde evrimleşen kesimleriyle ittifak kurarak laiklik sorununu çözmeyi düşünmek, “saf” demokrasi kavrayışı gibi, yalın bir safdillik durumundadır.

Ülkemizde emperyalizme bağımlı olarak geliştirilen kapitaliz-

min, üstyapısal olarak feodal ideolojileri koruyucu niteliği, aynı zamanda laikliğin “laikçilik” olarak sürdürülmesinin de maddi temelidir. Emperyalist aşamada ve geri-bıraktırlmış ülkelerde burjuvazinin gerek milli, gerekse devrimci niteliğini yitirmesi, feodalizmin tasfiye sürecini uzatmaktadır. Ortaya çıkan her türden gerici ve dinsel örgütlenmeler, ülkemizdeki toplumsal yapının çarpık niteliğinin ürünleri durumundadır. Bu yüzden, feodalizmin tümüyle tasfiye edilmesinin tek yolu demokratik devrimin tamamlanmasıdır. Demokratik devrim ise, proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilmek zorundadır. Dolayısıyla, burjuva nitelikteki demokratik devrim, öncünün niteliğine bağlı olarak daha geniş bir kapsama sahip olacaktır. Bu da, demokratik halk devrimi demektir.

Sami Selçuk’un ülkemizdeki çelişkilerin keskinliğini gözeterek ortaya koyduğu görüşler, olası bir toplumsal çatışma ortamında, olayların hızla bir devrim durumuna dönüşeceği korkusunu da taşımaktadır. Sami Selçuk’un bu korkusu, “radikal islamcılar”dan daha çok “jakoben küçük-burjuva radikalleri”ne yöneliktir. Ve tarihsel olarak gerçek olan ise, ülkemizde küçük-burjuva radikalleri (devrimci-milliyetçiler) uzun yıllar önce devlet aygıtından tasfiye edilmiş ve tekil bireyler olarak örgütsüzleştirilmiştir. Başkentteki küçük bir asker-sivil aydın kesim arasında ortaya çıkan “radikal” konuşmalar, bu gerçeği değiştirmemektedir. Bu yönüyle de, Sami Selçuk’un konuşması, küçük-burjuva radikalleri ile “islamcı aydınlar” ve “II. cumhuriyetçiler” arasındaki sözlü çatışma zeminine oturmaktadır. Ancak hangi temelden ele alınıralsa alınsın, Yargıtay başkanının konuşmasında ortaya çıkan tek gerçek, onun radikal değişikliklere karşı olduğudur. Bu karşıtlık, kimi durumda demokratik devrime, kimi durumda küçük-burjuva radikalizmine karşıtlık olarak belirginleşmektedir. Bu açıdan Sami Selçuk, küçük-burjuvazinin “kontrol kulesi”nde oturan orta kesiminin sözcüsü olmuştur.

Yargıtay başkanının konuşmasının bu yönlerini dikkate almayarak, laiklik ve bunun ülkemizdeki çarpık uygulanması konusunda söylediği genel doğrulara bakarak yapılacak değerlendirmeler yanlış olacaktır.

Yargıtay Başkanı Sami Selçuk'un Alışılan “Konuşması”

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 57, Eylül-Ekim 2000

Geçen yıl “adli yıl açılış konuşması” ile, Marmara depremiyle şaşkına düşen Türkiye’nin karşısına çıkan Yargıtay Başkanı Sami Selçuk, edebi sözler ve uyaklı dizelerle laiklik, laisizm, demokrasi, cumhuriyet, devlet, hukuk vb. konularda görüşlerini ortaya koyduktan sonra bir süre ülke gündeminde “baş sıralara” çıkmıştı. Kimilerince “demokrasi savaşçısı” ilan edilen Sami Selçuk, bir başka kesim tarafından “fettullahçı” olmakla suçlanırken, solda da birçok farklı değerlendirmeye konu olmuştur.

Solda kimi siyasal oluşumlar için “anti-Kemalist” ilan edilen Sami Selçuk, başka siyasal oluşumlar tarafından “II. Cumhuriyetçi”, “sol reformizmin temsilcisi” ya da “şeriatçılarla reformist sol arasında ittifak kurarak devrimci mücadeleyi tasfiye etmeyi” amaçlayan “devletin yeniden yapılanması” yanlısı olarak değerlendirilmiştir.

Tüm bu “değerlendirme” bolluğu içinde Sami Selçuk’un ortaya koyduğu görüşlerin **sınıfsal temeli** sürekli bir yana bırakılmıştır. Sami Selçuk’un geçen yıl yaptığı adli yıl açılış konuşmasında ortaya koyduklarının sınıfsal içeriğini *Kurtuluş Cephesi*’nin Eylül-Ekim 1999 tarihli 51. sayısında ifade etmiştik. (Bkz. “Yargıtay Başkanı Sami Selçuk ve Laiklik, Laikçilik, Burjuva Demokratik Devrim” yazısı.)

Bir yıl önce, “baskıcılığa direnen” bir kişi olarak sunulan ve

geçen yılki konuşması “demokrasi manifestosu” (Y. Doğan) olarak değerlendirilen Yargıtay Başkanı Sami Selçuk’un bu yılki adli yıl açış konuşmasının tam bir “suskunluk fesatı” ile yüzyüze gelmesinin nedeni de, kendisinin küçük-burjuvazinin “kontrol kulesinde oturan” orta kesimin sözcüsü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yılın Haziran ayından itibaren küçük-burjuva aydınları arasında başgösteren “aynışma”da ifadesini bulan bu durum, küçük-burjuvazinin orta kanadının sağ kanatla aynı çizgide yıllar boyu sürdürdükleri “dostluk” ilişkisinin sonuna gelindiğini göstermektedir. “Televeci iktisatçılar” dan “büyük” gazetelerin genel yayın yönetmenlerine kadar tümüyle küçük-burjuvazinin sağ kanadını temsil eden kesimlerin Sami Selçuk’un bu yılki konuşması karşısında “sessiz” kalışları, sınıf mücadelesiyle ve sınıfsal perspektiflerle her türlü ilişkisini yıllar boyu kesmiş olan küçük-burjuvazinin sol kanadındaki küçük kıpırdanmalara karşı bir tavır olduğu kadar, orta kesimin sol kanatla yakınlaşmasına neden olabilecek sözlerden ve yorumlardan kaçınma istediğinden de kaynaklanmıştır.

Geçen yıldan bugüne gelindiğinde, ülkemiz somutunda, bir yandan Marmara depreminin küçük-burjuvazi üzerinde yaratmış olduğu “şok” önemli ölçüde ortadan kalkmış, diğer yandan “şeriatçılık tehlikesi” yapılan “hizbullah operasyonları” ile “yakın ve somut bir tehdit” olmaktan çıkartılmıştır. Bu siyasal ve toplumsal “gelişme”, kaçınılmaz olarak, küçük-burjuva radikalleri ile “İslamcı aydınlar” ve “II. Cumhuriyetçiler” arasındaki sözlü çatışma ortamının dağılmasına neden olmuştur. Bu çatışmaların maddi temelleri ortadan kalkmamış olmasına karşın aktüel olarak önemini yitirmesi, Sami Selçuk’un bu yılki konuşmasının sıradan bir adli açılış konuşması olarak bakılmasına neden olmuştur. Zaten Yargıtay Başkanından daha üstte bulunan Anayasa Mahkemesi Başkanı’nın cumhurbaşkanı seçildiği bir dönemde, hak ve hukuk konusunda Sami Selçuk’un soyut sözlerinin kamuoyunda daha az ilgiyle karşılanması da kaçınılmazdır.

Ancak Sami Selçuk’un bu yılki “alışılabilir konuşması”nda yer alan bazı belirlemeler, aynı zamanda kendisinin sözcülüğünü yaptığı küçük-burjuva kesimlerinin içinde buldukları **durumu** ve **çıkması** ortaya koymuştur. Bu belirlemeler gazetelere şöyle yansımıştır:

“Bütünleşme yolunda en tartışmalı konunun ‘Ülüs-devlet’ sorunu olduğunu, AB’de ulusal egemenlik ve eşitlik kavramlarının gittikçe aşındığını, **uluslarüstülük kavramının** bütünleşmeyi sağlayacak bir boyuta ulaştığını kaydeden Sami Selçuk, AB’nin kriterlerinin, Atatürkçülüğün ve Türk halkının yürüdüğü yolun aynı olduğunu söyledi. ‘Üniter bir devlet ve bölünmez bir ülkede yaşamak isteyen Türk ulusunun önünde AB’ye girmek için kanımca hiçbir

engel yoktur' diyen Selçuk, 'Yeter ki, birliğin tam haklara sahip, özgür ve onurlu bir üyesi olalım' dedi. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin artık bugün Avrupa'nın Anayasası olduğunu, Kopenhag Kriterleri'nin o kadar vahim şartlar ileri sürmediğini belirten Sami Selçuk, Türkiye'nin, Avrupa'nın kenar mahallesinde yer almaması gerektiğini, Atatürk devrimlerinin uzantısının da bunu gerektirdiğini anlattı. **Katı egemenlik anlayışının küreselleşme doğrultusunda yumuşatılmasında sakınca görmediğini**, bunun teslim olma değil, kimliğini koruyarak özgür iradeyle ekonomide, politikada, hukukta buluşma, ortaklık olduğunu vurgulayan Selçuk, Avrupa Birliği'nin düş olmadığını, saydamlık, halkın katıldığı iyi yönetim, devletle sivil toplum arasında eşgüdüm isteklerine Türk insanının ne karşı ne de yabancı olduğunu kaydetti."

Görüldüğü gibi, Yargıtay Başkanı Sami Selçuk, aradan geçen bir yıl içinde açık bir "globalizm" yandaşı olmuştur. Bir yıl önce "Jakoben Fransa"sına karşı çıkan ve günümüz Fransa'sının hâlâ bu geleceği sürdürdüğünü söyleyen Sami Selçuk, bir yıl sonra aynı Fransa'nın belirleyici konumda bulunduğu Avrupa Birliği konusunda "katı egemenlik anlayışının **küreselleşme doğrultusunda yumuşatılmasında sakınca görmez**" hale gelmiştir. Ve böylece tüm "globalizm yandaşları" gibi, Sami Selçuk da, "ulus-devlet"e karşı çıkarak "globalizm" in "uluslarüstü" kavramının savunucusu olmuştur. Onun için artık "**ulusal egemenlik ve eşitlik** kavramları" "gittikçe **aşınmış**" kavramlardır.

İşte küçük-burjuvazinin sağ kanadı ile bütünleşmiş ve aynı çizgide buluşmuş olan orta kanadının tüm perspektifi böylesine yalın haldedir. Sami Selçuk da, bu kesimin sözcüsü olarak işlevlerini yerine getirmiştir. Artık onun yeri tarihin çöplüğü olmaktadır. Onları buraya yönelten tek gerçek, devrim karşısında duydukları korkudur.

Durum Tahlilleri, Kıplolar ve Senaryo Yazmak

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 54, Mart-Nisan 2000

Marksizm-Leninizmde devrimci m¼cadelenin taktik ve stratejisinin belirlenmesinde somut durumların tahlili belirleyici bir yere sahiptir. Lenin'in deyişiiyle, "somut tarihsel durumun tahlili", devrimci m¼cadelenin stratejisinin temelini oluştururken; mevcut durumun tahlili taktiklerin temelini oluşturur.

Durum tahlillerine ilişkin bu temel bilgiler ¼lkemiz solunda "bilinir" olmakla birlikte, hemen her durumda, d¼nemin egemen bakış a¼ılarından yola çıkmak ve bu bakış a¼ısına g¼re somut durumu "a¼ıklamak" genel bir yaklaşım durumundadır.

D¼nya ¼apında Amerikan emperyalizminin ideolojik propagandasıyla birlikte yerleştirilen "pragmatizm" kavrayışı, uzun d¼nemdir "egemen bakış a¼ısı" durumuna getirilmiş ve dolayısıyla ¼lkemiz solunda da mevcut gelişmelerin değerlendirilmesinde temel y¼ntem halini almıştır.

Pragmatizm, her durumda, "yararlılık" temelinde olayları ve olguları değerlendirdiğinden, olaylar ve olgular karşısındaki tutumu da bununla paralellik g¼sterir. Bu yanıyla pragmatizm, olayların ve olguların tahlilinden ¼ok, bunların ortaya ¼ıkarılabileceęi olasılıkların hesaplanmasını esas alır. B¼ylece, ortaya ¼ıkabilecek her t¼rl¼ olasılığa karşı bir "plan" yapılmasını ¼ng¼r¼r. Sık¼a duyulan "A planı", "B planı" t¼r¼nden s¼zler, Amerikan pragmatizminin bu niteliğinin dışavurumlarıdır. Bu bağlamda, pragmatistler i¼in, ortaya ¼ıkabilecek olasılıkları i¼iren "senaryolar" hazırlamak ve gelişmeleri bu "senaryolar"

çerçevesinde değerlendirmek belirleyici bir yere sahiptir.

Pragmatizm, nesnel gerçekliği ve nesnel zorunluluğu dışladığı için, olayların ve olguların gelişiminin önceden saptanamayacağını iddia eder. Böyle olunca, “mantıki”, yani insan zihninde tasarlanabilir her durum ve olasılık gözönünde tutulmalı ve bunlara uygun planlar yapılmalı, politikalar hazırlanmalıdır. Bu nedenle, “mantıki” her olasılık gözönünde tutularak, **her bir** olası gelişimde kullanılacak plan yapmak gerekmektedir. Amerikan propagandasında sıkça dile getirilen “senaryolar”, “mantıki” her bir olasılığın kendi içinde gelişiminin ve sonuçlarının saptanmasından başka birşey değildir. “Senaryo”nun gerçekliği ise, ortaya konulanlara uygun plan ve projelerin yapılabilip yapılamayacağına bağlıdır. Bu boyutuyla, olasılıklara göre çizilen her bir “senaryo”, uygun plan ve projelerin üretilmesine yararlı olabildiği sürece “gerçek”tir.

Felsefi kavramlarla ele alınıp değerlendirildiğinde, günlük olarak üretilip kullanılan pragmatizmin kavranılması ise oldukça zor olmaktadır. Örneğin, pragmatizmin ekonomik, sosyal ve siyasal olaylarda somutlaştığı “senaryo” çiziminin uygun plan ve projelerin üretilmesine olanak sağladığı oranda “gerçek” olması felsefik bir tanımlamadır. Günlük dilde bunun karşılığı “senaryo”nun “**geçerliliği**” olarak ifade edilmektedir. Felsefi olarak tanımlandığında, “senaryo üretimi”nin temelinde olay ve olguların olası her türlü gelişiminden yola çıkıldığı için, sonuçta üretilen “senaryo” nun “gerçekliği” gündeme gelmektedir. Günlük kullanımda, “senaryo”nun “geçerliliği”nden yola çıkıldığı için, “mantıki” olarak olay ve olguların böyle bir olasılığı içerip içermediğine bakılır. Sonuçta, bir “senaryo”nun geçerliliği, şu ya da bu olay/olguda aranırken; “gerçekliği” şu ya da bu olay/olgunun gerçekliğinde tanımlanır. Böylece yalın bir totoloji (yineleme) pragmatist yöntemin demagojik yönünü oluşturur. Bu yön, ortaya konulan her bir “senaryo” karşısında yapılacak **eleştirileri** önsel olarak dışlamayı olanaklı kılar.

Basit bir örnek olarak, henüz doğmamış bir çocuğun geleceğine ilişkin çizilebilecek “senaryolar” alınabilir. Henüz cinsiyeti bile bilinmeyen bir çocuğun, gelecekte (örneğin 18 yaşında) nasıl biri olacağı sorusunun pragmatist yanıtı, değişik olasılıklara göre değişik “senaryolar” çizmek şeklindedir. “Şayet erkek olursa”lı başlayan, “eğer okursa”lı devam eden, “yoksa”lıya uygun yeni “senaryo” ortaya koyan pragmatist yanıt, akla gelebilecek her soruya “mantıki” yanıtlar getirdiği gibi, ne yapılacağına ilişkin de sayısız senaryolar ortaya koyarak, bireylere “seçme” özgürlüğü tanır. “Uygun zamanda, uygun yerde” olmayan ya da “seçme özgürlüğünü” yanlış kullanan yahut “senaryo”nun gerçekleşebilmesi için gerekli araçlara sahip olmayan anne-babalar, “kendi gerçekliklerinde” yaşamak zorundadırlar. Bu da “onların gerçeği” olarak kalacaktır.

Maddi olarak ticaret burjuvazisinin nesnel gerçekliğine uygun olan bu pragmatist yöntem, kredi sisteminin ve para ticaretinin gelişimine paralel olarak mali sermayenin pratik faaliyetini yönlendiren bir yöntem olmuştur. Kapitalist pazarın nesnel yasalarına, arz-talep ilişkilerine bağımlı olan ticaret burjuvazisi ve mali sermaye, tüm faaliyetlerini olasılıklara göre hesaplamak ve düzenlemek zorundadır. Burjuvaziyi, bu olasılıkların nesnel nedenleri, yani kapitalizmin nesnel yasaları hiçbir zaman ilgilendirmez. Onlar, kendileri için yanılma üretecek zamana sahip değillerdir. Aynı şekilde, onlar, bir şeyin **neden** olduğuyla değil, bugün **ne** olduğuyla ilgilenmek durumundadırlar. Dolayısıyla, pragmatizm, bunlar için en ideal dünya görüşü olarak ortaya çıkmaktadır. Pragmatizme yönelik her türlü felsefi eleştirinin etkisiz kalışının nedeni de burada yatmaktadır. Diğer yandan pragmatizmin diyalektik yöntemi pekçok alanda kullanması da, eleştirilerin boşlukta kalmasının bir diğer nedeni olmaktadır.

Diyebiliriz ki, nesnel gerçekliğin bilgisi yerine, sadece mevcut olay ve olgulara dayanarak olasılık hesaplarıyla iş gören pragmatizm, **bilimsel bilgiyi öngerektirmeyen** bir kavrayıştır. Doğal olarak, pragmatist değerlendirmeler, “senaryolar”, en sıradan biri tarafından bile kolayca anlaşılabilir olmaktadır. Bu anlaşılabilir niteliği ile “senaryolar”, kolayca geniş kitleler arasında kabul görmekte ve yayılmaktadır.

Bu “senaryolar”ın bilimsel olarak yanlışlığının üstü ise, kitlesele “onay”la örtülmektedir.

Bugün ülkemiz somutunda faiz, repo, hazine bonusu vb. gelirlerin azalmasıyla birlikte “küçük yatırımcılar”ın borsaya yönelmeleri, nesnel olarak bu kesimlerin mülksüzleştirilmesiyle sonuçlanacaktır. Ancak borsaya yönelen bu yeni para kitlesi, aynı zamanda, borsaya yatırılan paranın bir kısmının değerlenmesini sağlamaktadır. Borsaya giren her yeni para, daha önce yatırılmış paranın “prim” yapmasına neden olmaktadır. Böylece borsaya para yatıranlar “kazanırken”, yatırmayanlar “kaybetmekte”dir. Ta ki, borsa bir bütün olarak çökene kadar ya da büyük bir mali kriz patlak verene kadar.

Bu koşullar altında, elinde belli bir miktar para bulunan “küçük yatırımcı”ya ne önerilebilir?

Günlük yazılı ve görüntülü basında sıkça sorulan bu soruya verilen “yanıtlar” ise çok nettir: Mümkün olduğu kadar tüm paranızı bir sepete koymayınız. “En iyisi”, parayı üçe bölerek, değişik sepetler oluşturmaktır. Birinci sepet “portföy yatırımı”ndan oluşmalıdır; ikinci sepet “değişik dövizlerden” oluşmalıdır ve üçüncü sepet ise “devlet tahvili ve faiz”lerden oluşmalıdır...

Görüldüğü gibi, “borsa uzmanları”nın ya da “ekonomistler”in, “akıllı küçük yatırımcı”ya verdikleri “akıl”, olası gelişmelere göre eldeki paranın tümünün kaybedilmemesiyle sınırlıdır. Onlara göre, olası

gelişim “üç ayrı senaryo”yu öngerektirmektedir ve “akıllı küçük yatırımcı” herşeyini yitirmemek için, yani mülksüzleşmemek için, bu senaryolara uygun yatırımlar yapmalıdır.

Buraya kadar anlattıklarımıza ilişkin sayısız örnek vermek mümkündür. Verilecek örneklerle pragmatizmin ne denli “oportünist” bir anlayış olduğunu sergilemek olanaklıdır. Ancak pragmatizmin en önemli sonucu, çizilen “senaryolar”ın bireyler ve kitleler tarafından benimsenmesi ve buna uygun olarak gelişmelerin değerlendirilmesidir. Bu öylesine yaygın bir durum yaratmıştır ki, hemen her ekonomik, sosyal ve siyasal gelişme birer “senaryo” konusu olmuştur.

Örneğin, A. Öcalan’ın Kenya’dan getirilmesi olayı, çizilen “senaryo”ya uygun olarak değerlendirilmekte ve gelişmeler de bu “senaryo”ya uygun olarak izlenmektedir. PKK’nin söyleminde “Başkan Apo’ya yönelik uluslararası komplo” olarak tanımlanan “senaryo”ya göre, “Başkan Apo”, Türkiye, ABD, İsrail, Yunanistan, Almanya, İtalya, Rusya ilanihayet... gibi ülkelerin hazırladıkları bir komploya kurban gitmiştir.

Çizilen “senaryo”ya göre, ABD, Suriye ile gizli görüşmeler yaparak ve Türkiye’nin saldıracağı tehdidinde bulunarak Hafız Esad’ı “kandırmış” ve bunun sonucunda “Başkan Apo” Suriye’den çıkmak zorunda kalmıştır. Ancak “senaryo”nun yazdığına göre, “Başkan Apo” Suriye’den çıkmadan Yunanistan’dan “güvence” almıştır. Yunanistan ABD’nin talimatıyla “Başkan Apo”ya bu “güvenceyi” vermiştir. Ancak bu sözde “güvence”nin tek amacı, “Başkanı” Suriye’den çıkartmak olduğundan, Yunanistan verdiği sözü “tutmamıştır”. Bunun üzerine “Başkan Apo”, Avrupa’nın “üstünde” uluslararası komplocu güçlerle tek başına kalmıştır. Ve Kenya’da “senaryo” sonuçlanmıştır.

Görüldüğü gibi, herşey santraç tahtasındaki taşlar gibi, belli kurallar içinde hareket etmiş, hamleler zaman içinde yapılmış ve sonuç alınmıştır. Ancak belli bir güce sahip PKK örgütlenmesinin ne olduğu ise, bu “senaryo” içinde yer almamaktadır. Kendi sözcükleriyle söylersek, “Başkan Apo Kürdistan’a gitmeyi düşünüyor” iken, nasıl olup da Avrupa’nın üstünde tek başına kaldığı bilinmemektedir. (Burada bir neden olarak, değişik bireylerin bu “komplo”da yer aldıkları ve bunların “Başkan Apo”yu “dolaylı yönlendirdikleri” söylenmektedir. Bugüne kadar herkesi “yönlendirdiği” söylenen “Başkan”ın, nasıl “yönlendirilen” konumuna geçtiği ise yine karanlıkta kalmaktadır.)

Oysa ki, tarihin materyalist kavranışı, bu gelişmelerin, dünya çapındaki gelişmelerin bir parçası olduğunu, yerel ve uluslararası sınıf ilişkilerindeki değişmelerin bir yansıması olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ama yine de, “senaryolar” ve “komplo planları” rağbet görmeye devam etmektedir.

Ülkemiz somutunda benzer bir durum, genelkurmayın “dev-

letin yeniden yapılandırılması” söylemiyle birlikte ortaya çıkmıştır.

Genelkurmay başkanlığı tarafından çeşitli gazetecilere verilen “brifing”lerde ortaya konulan “senaryo”ya göre, “devletin yeniden yapılandırılması” bir zorunluluktur. Genelkurmayın “yeniden yapılandırma” planı, mevcut demokrasinin genişletilmesini ve “demokrasi karşıtları”nın tasfiye edilerek demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını öngörmektedir.

Çizilen “senaryo”ya göre, devlet, “yeniden yapılandırma” çerçevesinde tehdit önceliğini değiştirmektedir. Düne kadar iç ve dış tehdit sıralamasında birinci sırada yer alan “bölücü ve yıkıcı terörizm” in yerini “demokrasi karşıtları” ve “şeriatçılık” almıştır. Böylece “yapay” olarak “şeriatçılık” bir “tehdit” olarak öne çıkarılarak, “anti-şeriatçı cephe” yaratılması planlanmıştır. Bu “senaryo” gereğince, şeriatçılığa karşı olan, ancak mevcut düzenden de hoşnut olmayan kesimler, yapay bir biçimde bu “cephe” içinde yer almaya zorlanacak ve böylece mevcut düzene karşı muhalefet etkisizleştirilecektir. Doğal olarak, sol örgütlenmeler de, bu çerçeve içinde yerlerini alması olacaktırlar. Sonal amaç, devrimci mücadelenin tasfiye edilmesidir. Yapay bir şeriatçılık “tehlikesi” karşısında solun, mevcut “laik” düzeninin savunucusu haline getirilmesi amaçlanmaktadır. vs. vs...

Buna karşı, Amerikan emperyalizminin “yeni dünya düzeni”nin bir parçası olarak tanımlanan ikinci bir “senaryo” ortalığa atılmıştır. Bu ikinci “senaryo”ya göre, Amerikan emperyalizmi, “yeni dünya düzeni” çerçevesinde ulusal devletleri ortadan kaldırmak istemektedir. Bu amaçla, ülkemizde “II. cumhuriyetçiler”i piyasaya sürmüştür. “Globalizmin” savunucusu küçük-burjuva aydınlarının başını çektiği bu “II. cumhuriyetçiler”, ulus-devlete karşı “ümme-devlet”i savunan şeriatçılarla ittifak kurarak, “kemalist devleti” ortadan kaldırmak istemektedirler. Bu amaçlarına ulaşabilmek için, “kemalizm” karşıtı her kesimle ittifak peşinde koşmaktadırlar. Bu bağlamda Kürt ulusal hareketi ve solla ittifak kurmaya çalışmaktadırlar. Böylece, sol örgütler “anti-kemalist” bir temelde reformist ve şeriatçılarla “cephe” oluşturularak, Amerikan emperyalizmine yedeklenecektir. Sonal amaç, devrimci mücadelenin tasfiyesidir. vs. vs...

Böylece, dört taraflı bir “senaryolar” zinciri, mevcut gelişmelerin tahlili için veri haline gelmektedir. Taraflardan birincisi, “yeni dünya düzeni” ve “globalizm”in sahibi Amerikan emperyalizmidir. İkincisi, genelkurmay başkanlığı ve “kemalist” devlettir. Üçüncüsü, “şeriatçılar”. Ve dördüncüsü, sol örgütler ve devrimci mücadeledir.

Artık bireyler için (hatta sol örgütler için) bu “senaryo”lardan birisini (olmazsa bir üçüncüsünü yazabilirler) kabul etmek ve gelişmeleri bu çerçevede değerlendirmekten başka yapacak bir şey kalmamaktadır.

Örneğin Yargıtay Başkanı Sami Selçuk’un konuşması, hangi

“senaryo”nun seçildiğine ve hangi kesimde olduğuna bağlı olarak değerlendirilebilecektir. Sami Selçuk’un **ne dediğinin değil, niçin dediğinin** önem kazanmasının nedeni de budur. Sami Selçuk’un Jakobenezme karşı olduğunu söylemesinin amacı, devrimci mücadeleyi tasfiye etmektir; hedefi, “demokrasi” söylemi çerçevesinde sol örgütleri küçük-burjuva reformistleri ile şeriatçıların kurdukları “demokrasi cephesi”ne katmak ve bu yolla tasfiye etmektir. Böylece Sami Selçuk’un “aslı görevi”, Yargıtay Başkanı olmaktan çıkmakta, bu “cephe”nin oluşturulması haline gelmektedir.

Karşıt “senaryo” sahiplerine göre ise, Sami Selçuk, Amerikan emperyalizmi tarafından satın alınmıştır. Amacı, Amerikan emperyalizminin yeni “gözdesi” Fettullah Gülen’in “ılımlı islam”ı çerçevesinde ulusal devleti tasfiye etmektir. Onun “aslı görevi”, “anti-emperyalist, laik ve demokratik cephe”yi dağıtmaktır.

Böylesine yalınlaştırılmış ve yalanlaştırılmış “senaryo” ve “komplo”lar ortamında, mevcut durumun bilimsel tahlili, kaçınılmaz olarak “fazla felsefi” kalmaktadır. PKK’nin içinde bulunduğu tasfiye süreci, ÖD Partisi’nin, DİSK’in ve diğer legal sol örgütlenmelerin reformist bir çizgiye oturması ve DS’nin legalizme kayışı gözönüne alındığında, sınıfsal tahlillerden çok “politik tahliller”in yapılması gerektiği düşünülmektedir. Böylece sınıfsal tahliller ile “politik tahliller” birbirine karşıt olarak kavranabilmektedir. Sürecin nedenleri değil, nereye evrileceğine ilişkin her “tahlil”, yani “senaryo” revaç görmektedir.

İşte 12 Eylül’den günümüze kadar kitlesel ölçekte sürdürülen **depolitizasyon** ve buna paralel olarak ülkemiz solunda ortaya çıkan **ideolojisizlik**, her türlü bilimsel tahlil ve saptamanın bir yana bırakılmasını, tarihsel süreçlerin sınıfsal ilişkilerle değil, birey ya da siyasal grupların ilişki ve çelişkileri ile açıklanması mantığını getirmiştir.

Bu öylesine bir mantık oluşturmaktadır ki, günümüz koşullarında gelişen dünya ekonomik buhranının bir sonucu olan büyük tekeller arasındaki birleşmeleri bile, değişik “komplo”ların bir parçası olarak değerlendirebilmektedir. “Büyük uluslararası komplo” teorisyenleri için, Alman otomotiv tekeli Daimler-Benz ile Amerikan otomotiv tekeli Chrysler’in birleşmesi haberi, Japon emperyalizmine karşı bir “komplo”nun bir parçasıdır. Küçük otomobil üretiminde önemli bir yere sahip olan Fiat ile Amerikan General Motors firmasının birleşmesi de, aynı şekilde Japon emperyalizmine yönelik “kuşatma”nın yeni bir adımı olacaktır.

Şüphesiz bu “senaryo” yazarları, yeni gelen haberlerle, örneğin, Daimler-Benz ile Chrysler’in birleşmesiyle ortaya çıkan yeni şirket Daimler-Benz’in Japon otomobil şirketi Mitsubishi’yi satın alması haberiyle “şaşkınlığa” uğratılabilir. Ama onların “şaşkınlığı” fazla sürmeyecektir ve diyeceklerdir ki, bu yeni gelişme Japon emperyaliz-

minin Alman ve Amerikan emperyalizmi tarafından köşeye sıkıştırılması planının bir parçasıdır ve Mitsubishi'nin satın alınmasıyla Japon emperyalizmi içten çökertilmeye çalışılmaktadır vs. vs...

Ve yine sorulacaktır, iki büyük Alman mali sermaye tekeli oluşturulan Deutsche Bank ile Dresdner Bank **neden** değil, **hangi amaçla** birleşmiştir? Yanıt, hangi “senaryo”ya sahip olduğuna göre değişik biçimlerde gelecektir. Peki denilecektir AOL ile Time-Warner (CNN) birleşmesinin amacı nedir? Ve yanıt aynı şekilde “senaryo”ya bakılarak verilecektir.

Oysa ekonomi-politikle az çok tanışıklığı olan ve kapitalist ekonominin buhranlarına ilişkin biraz birşeyler bilen herkesin bildiği gibi, ekonomik buhran dönemlerinde sermayelerin değersizleşmesi, yani değer kaybetmesi gündemdedir. Büyüyen meta stokları, daralan talep birleşerek pekçok kapitalistin iflasına yol açarak, sermayenin değer yitirme sürecini geliştirir. Böyle bir ortamda, şirketlerin öz sermayelerini artırmaları bir zorunluluktur. Tekeller arasında ortaya çıkan birleşmeler, bu zorunluluğun sonuçlarıdır. Ekonomik buhranın gelişme seyri ve süresi, bu birleşmelerin ortaya çıkardığı öz sermaye artırımlarının ne denli yeterli olup olmayacağını belirleyecektir. Bütün bunların ekonomi-politikteki karşılığı ise, her ekonomik buhran sonrasında sermayenin merkezileşip yoğunlaşmasının artması, yani tekelleşmenin hızlanmasıdır.

Bu bilimsel gerçekler, süreçlerin şu ya da bu kesimin yazdığı ya da yazdırttığı “senaryo” ya göre geliştiğini düşünen bir mantık için pek bir şey ifade etmeyecektir. Bu mantık çerçevesinde olaylara bakanlar, gelişmelerdeki nesnel koşulları değil, öznel istemleri belirleyici kabul edecektir. Ve diyeceklerdir ki, eğer bugün büyük tekeller kendi aralarında birleşiyorlarsa, bu onların daha büyük bir tekel meydana getirme **isteminin** bir sonucudur. Bu mantığa göre, bu tekellerin “akıllı yöneticileri”, dünyada meydana gelen gelişmelerin olası sonuçlarını saptayarak, bugünden istemsel önlemler almak durumunda olduklarından, bu birleşmeler ortaya çıkmıştır. Ancak bu “akıllı yöneticiler”in, bugün değil de, neden üç-beş yıl önce ya da üç-beş yıl sonra bu birleşmeyi istemedikleri ise açıklanması gerekmeyen sorular durumundadır!

Yeniden ülkemiz somutuna dönecek olursak, gelişen siyasal olayların, aynı mantık çerçevesinde **öznel** nedenlerle açıklandığını görüyoruz:

Örneğimizde olduğu gibi, Genelkurmay'ın istemsel olarak yaptığı söylenen “dış ve iç tehdit” sıralamasının değiştirilmesine paralel olarak başlatılan “28 Şubat süreci”yle DYP-Refaah Partisi hükümeti düşürülmüş, Refaah Partisi kapatılmış, Erbakan'a siyasal yasak getirilmiştir. Ancak Erbakan'ın siyasal yaşağından en fazla yararlanacak olan kişinin Tayyip Erdoğan olduğu görülünce, bu kez de T. Erdoğan'a

“sudan nedenlerle” dava açılarak siyaset yasağı getirilmiştir. Böylece şeriatçı kesim içinde “yenilikçiler”in ö nü açılmıştır. “Ajan provakatör” takipçisi mantıkla yazılmış bir başka “senaryo”ya göre ise, bu gelişme, “kemalist devletin” Refah Partisi içindeki “ajanları”nın önünü açmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Hiçbir bilimsel ve tarihsel bilgiyi gerektirmeyen, dolayısıyla sıradan bir mantık tarafından kolayca kavranabilir ve anlaşılabilir olan bu saptamalar (tesbitler), kaçınılmaz olarak daha fazla rağbet görmektedir.

Oysa ki, sürecin bilimsel tahlili açıkça göstermektedir ki, gelişen siyasal olaylar, gelişen **dünya ekonomik buhranı koşullarında** sömürücü sınıflar arasındaki çelişkilerin keskinleşmesinin bir sonucudur. Çelişkilerin giderek keskinleşmesi, kaçınılmaz olarak sömürücü sınıflar arasındaki değişik ayrışmaları ve ittifakları ortaya çıkarmaktadır. “28 Şubat süreci”, tümüyle işbirlikçi-tekelci sanayi burjuvazisi ile tekelleşememiş sanayi ve ticaret burjuvazisi arasındaki çelişkinin ortaya çıkardığı “çatışma”nın bir sonucudur. Bunun en somut görüngüsü ise Refah-Yol hükümetinin “bedelsiz otomobil ithalatı” uygulaması olmuştur. Bu uygulama, bir yandan Almanya’dan kullanılmış otomobil ithalini gümrüksüz hale getirirken, diğer yandan Erbakan’ın uzakdoğu Asya gezisiyle Endonezya ve Malezya’dan otomobil ithalatı gündeme getirilmiştir. Bu durumun “yerli otomobil üreticilerinin” (Renault ve Fiat’ın) iç pazardaki gücünü azaltacağı ve satışlarını düşüreceği açıktır. Renault otomobillerinin üreticisi durumunda olan Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) ve Fiat otomobillerinin üreticisi durumundaki Koç Holding, doğrudan Genelkurmay’ın devreye girmesiyle, bu “rakip”lerinin devre dışı bırakılmasını sağlamıştır.

Her iki kesimin de, ellerindeki tüm siyasal güçleri kullanarak sürdürdükleri bu savaşın ikinci aşamasında, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin, tekelleşememiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin kredi olanaklarını kısıması gündeme gelmiştir. İlk anda “İslamcı sermaye” denilen kesimin buna karşı yanıtı, “kâr payı” esasına dayalı yüksek faizli mevduat toplamayı genişletmesi olmuştur. Bunun üzerine, ülke dışından yapılan tüm para transferleri ve bu şirketlerin tüm parasal işlemleri denetim altına alınmıştır. Ve tam bu evrede “Asya krizi” patlak vermiş ve başta Endonezya olmak üzere bir dizi Asya “kaplani” büyük bir ekonomik çöküşle yüzyüze gelmiştir. Bu gelişmeye paralel olarak “İslamcı sermaye”ye yönelik önlemler etkili olmaya başlamış ve bu kesim içinde bölünmeler baş göstermiştir.

Oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki bölünme ve ayrışmanın ilk somut sonucu, 18 Nisan seçimlerinde MHP’nin oylarındaki artışla belirginleşmiştir. Ardından aralarında MÜSİAD başkannın bizzat kendi şirketi de dahil olmak üzere, pekçok “İslamcı sermaye”ye dayanan şirketlerin iflas etmesi ya da ödeme güçlüğü

içine girmesi, bu kesimdeki bölünme ve ayrışmayı hızlandırmıştır. Bunun sonucu ise, Refah Partisi içinde “yenilikçiler”in giderek seslerini yükseltmeleri ve parti yönetimine aday olmaları olmuştur.

Refah Partisi içindeki “yenilikçiler”in en temel özelliği, tekelleşememiş sanayi ve ticaret burjuvazisi ile oligarşi arasındaki ilişkilerde “çatışma” yerine “uyum”u esas almalarıdır. Bu, onların basit bir “tercihi”, yani istemi değil, işbirlikçi-tekelci burjuvaziye karşı uzun yıllardır sürdürülen mücadelenin başarısızlığa uğramasının bir sonucudur. Refah Partisi başkanlığına “yenilikçiler”in aday olarak ortaya çıkan Abdullah Gül’ün tüm söylemi, oligarşi ile yeni bir “uyum” sürecinin başlatılmasına dayanmaktadır.

Şüphesiz gelişen siyasal olayların bu tahlili karşısında bir başka “senaryo” yazılması ve olayların buna uygun olarak geliştiğinin söylenmesi olanaklıdır. Böyle bir mantık için, 1976 başlarında İlker Akman yoldaş tarafından yazılmış olan “*Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz*” yazısından o dönemde Erbakan’ın genel başkanı olduğu MSP ile ilgili değerlendirmesini aktaralım:

“Sınıfsal olarak, CHP’nin dayandığı sınıfsal tabana, yani orta ve küçük sermaye kesimlerine dayanır. Anadolu esnaf zanaatkar sermayesi ile tüccar-tefecî sermayenin desteğini almıştır. Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin 12 Mart sonrası hükümetler dönemindeki hızlı ve hakimiyet sağlayıcı gelişmesine bir tepki olarak (daha önce aynı gerekçelerle ortaya çıkan ve 12 Mart döneminde kapatılan MNP’nin yerine) ortaya çıkmış ve AP’nin politik geri çekilişi ile birlikte, bir güç olmuştur. Anti-tekelci, anti-faizci tutumu aslında, tekellere ve faize karşı oluşundan değil, temsil ettiği orta sermaye kesimlerinin ekonomik olarak gelişmesini ve tekelleşmesini sağlamak için kendi politikasını sürdürmek istemesindedir. MSP aslında, ülkemizin iç dinamiği gereği ortaya çıkan ve ülkemizdeki emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri ile filizlenen kapitalist unsurların tepkilerini bünyesinde toplamış bir partidir. Bu tepkiler, özünde oligarşiye karşı olan tepkilerdir. Ve politik bir silah olarak kullanılan ‘din’ ile birlikte, köylülüğün de sınıfsal desteğini almıştır.

MSP’nin demokratikliği, gerek oligarşiye karşı muhalefet eden orta ve küçük sermaye kesimlerine politik sözcülük sağlamak, gerekse ‘din’i politik bir alet olarak kullanmak istemesindedir. Programına dikkat edilecek olursa, üretici güçleri hızlı bir şekilde geliştirmek istediği görülür. Ne var ki, mevcut üretim ilişkilerine olan tabiyeti gereği, program, kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur. Ve giderek AP içinde erimek zorundadır. Oligarşiye olan tepkileri, engel-

leyici bir noktaya ulaştığı zaman, laikliğe karşı olmaktan dolayı, her an politika dışı bırakılabilir. 12 Ekim seçimlerinde gerileyişi, misyonunu AP'ye kaptırması olmasındandır. MSP, oligarşiye tepki olarak doğmasına karşılık, bunu politika olarak sürdürememesi sonucu, AP'nin liberalizmi içinde erimiş, MSP'yi destekleyen sınıflar, 'çatışma' yerine 'uyum'u yeğlediklerinden, AP'ye kanalize olmuşlardır. MSP, politik etkinliğini kaybetme durumuna gelmiştir, ancak, orta ve küçük sermaye kesimlerinin oligarşiye olan tepkileri ortadan kalkmış değildir. MSP, bu durumu kullanarak tekrar politik etkinlik sağlamak için, AP ile 'uzlaşmazlık' konularını öne çıkarmak zorundadır.”

Bu saptamaların yapıldığı tarihte oligarşinin en büyük siyasal temsilcisi S. Demirel'in AP'sidir. Dolayısıyla “çatışma” yerine “uyum”a yönelik kesimlerin AP liberalizmi içine kayışları gündemdedir. Bugün ise, 1960-80 döneminin AP'si gibi bir siyasal oluşum bulunmamaktadır. AP'yi oluşturan kesimler DYP, ANAP ve MHP'ye dağılmış durumdadırlar. Bunun sonucu olarak “uyum” yanlısı “yenilikçiler”in liberalizmi bugün için herhangi bir kesime kanalize olmak durumunda değillerdir. Refah Partisi içindeki mücadelenin sonucuna göre “yenilikçiler”in liberalizmi kendisine yeni bir yön çizecektir.

Görüldüğü gibi, oraya çıkan siyasal gelişmelerin kökleri çok daha derinlerde yatmaktadır ve uzun bir tarihsel dönemi kapsamaktadır. Bu da, günümüzdeki “senaryo” yazarlığının ne denli yüzeysel olduğunu açıkça göstermektedir.

Ancak “senaryo” kavrayışının yaygınlığı, solda ve küçük-burjuva aydın kesimde başka sonuçlar da ortaya çıkarmıştır. Olayların ve olguların nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik bilimsel tahlillerin terk edilmesi ve gelişmelerin güncelliğine bağlı olarak değişen “senaryolar”ı itibar edilmesi, zaman içinde her türlü tahlil yapma kavrayışını da köreltmıştır. Bu körelmenin sonucu ise, gelişen olayların **nedenlerinin** ortaya konulması gerektiğinde açıkça görülür olmuştur. Örneğin Avusturya’da yapılan seçimlerde “aşın sağcı” Heidler’in ÖVP'sinin oylarını artırarak ikinci büyük parti haline gelmesi ve daha sonra hükümet ortağı olması karşısında küçük-burjuva aydınlarının yaptığı tahlillerin yüzeyselliğinin nedeni, bu tahlil yapma kavrayışının körelmesinin sonucudur.

Avusturya’da “aşın sağcı” olarak tanımlanan ırkçı-milliyetçi bir partinin bu kadar yüksek oyu neden aldığı tahlil edilmeye çalışıldığında, öncelikle Heidler’in partisinin “faşist” bir parti olup olmadığı konusunda bir saptama yapılamamaktadır. Çünkü, bu tahlil yapma yeteneğini yitirmiş kesimlere göre, “faşist” bir partinin Avrupa ülkelerinde etkili olabilmesi için, Hitler ve Mussolini örneğinde olduğu gibi, büyük bir ekonomik buhranın sonucu olarak yüksek enflasyon, işsizlik

ve yoksulluğun varolması gerekmektedir. Böylece faşist parti, böyle bir ortamda faşist demagojiyi kullanarak işsiz kitleleri kendi etrafında toplar ve bunları “vurucu güç” olarak kullanarak iktidara gelir. Oysa, günümüz Avusturya’ında böyle bir yoksulluk ve işsizlik durumu olmadığı gibi, enflasyon %2’ler civarında seyretmektedir. Öyleyse, demektir küçük-burjuva aydınları, Heidler’in yükselişinin nedenlerini başka yerde aramak gerekir, örneğin Batı-Avrupa topluluklarının **monolitik kültürel yapısında**.

Oysa ki, Avusturya’daki gelişmeler, hemen hemen tüm ülkelere ortaya çıkan benzer gelişmelerden farklı değildir.

Sovyetler Birliği’nin dağıtılmışlığıyla birlikte ortaya çıkacağı varsayılan yeni pazarlar, dünya çapında burjuvazinin her kesiminde büyük bir bayram havası estirmiştir. Genişleyen kapitalist dünya pazarından kendisine de pay düşeceğini düşünen her türlü sermaye kesimi, tüm yatırımlarını ve üretimlerini bu genişleyen pazara göre yönlendirmişlerdir. Ancak gelişmeler, beklenen pazar genişlemesinin somut talep artışı yaratmadığını göstermiş ve bu alana yönelik yapılmış yatırımlar durma noktasına gelmiştir. Bu ortamda baş gösteren dünya ekonomik buhranı, çokuluslu tekeller ile ulusal pazara yönelik üretim yapan tekeller arasındaki çelişkiyi keskinleştirmiştir. Çokuluslu tekeller “globalizm” sloganı ile ekonomik buhranla başlayan talep darlığını emperyalist ülkelerin iç pazarlarına yönelerek telafi etmeye çalışmışlardır. Bu durum, kapitalizmin iç dinamiklerle geliştiği ülkelerdeki iç dengeleri sarsmış ve ulusal **iç pazar için üretim yapan** sermaye kesimleri ile GATT vb. anlaşmalarla bu pazarlara yönelen çokuluslu tekelleri sermaye arasındaki çelişkiyi keskinleştirmiştir. Bu çelişkinin politik sonucu ise, ulusal iç pazar için üretim yapan sermaye kesimlerinin artan oranda “globalizm”e karşı “milliyetçilik” bayrağına sarılmaları olmuştur. Emperyalist ülkelerin iç pazarlarının artan oranda çokuluslu tekellerin denetimi altına girmesi karşısında “himayecilik” söyleminin yeniden gündeme gelmesini sağlayan da bu siyasal gelişme olmuştur. Bugün Avusturya’da hükümet ortağı duruma gelen “milliyetçi parti”nin güçlenmesinin nedeni de, Almanya’da gelişen “yabancı düşmanlığı”na dayanan “milliyetçiliğin” gelişme nedeni de bir ve aynıdır.

Dünyada ve ülkemizde gelişen ekonomik, toplumsal ve siyasal olaylar karşısında pragmatizmin “senaryo” anlayışıyla çizilen tüm tablolar, somutlukta teker teker etkinliğini yitirirken yeni “senaryo”ların ortalığa sürülmesi “rutin” bir durum yaratmaktadır. Bu durumun soldaki yansıması, A. Öcalan’ın Kenya’da tutsak edilmesi olayında olduğu gibi, Susurluk vb. olaylarda da ortaya çıkmıştır. Örneğin, M. Ağar’ın “açıklayamayacağı”nı belirterek ifade ettiği “1000 operasyon gerçekleştirildi” sözü, yeni bir “senaryo”nun yazılmasını getirmiştir. Artık pek çok sol dergide, oligarşinin ve emperyalizmin “1000 operasyo-

nu”na ilişkin “yeni” olgular ve olaylar ortaya konulmaya ve “Amerikan emperyalizminin operasyonları sürüyor” türünden diziler yayınlanmaya başlamıştır. Böylece tekil olaylar, “**büyük bir planın**” parçası olarak sunulmaya başlanılmıştır. Oysa, gerçeklikte 1.000 değil, binlerce operasyon sözkonusudur ve tümü de tek bir sürecin parçalarıdır: Devrimci mücadelenin engellenmesi. Bundan öte, “şaşırtıcı”, “bilinmeyen”, “büyük” bir “plan” sözkonusu olmadığı gibi, bu operasyonların bu tarzda ifade edilişi oligarşik devlet aygıtının özünün gözlerden kaybolmasına ve giderek belirli bir kesimin “gizli operasyon aygıtı” olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Haber başına ücret alan gazetecilerin, süreçleri (haberleri de diyebiliriz) tekil parçalara ayırarak ve her bir tekil parçayı ayrı bir haber konusu yaparak oluşturdukları “haberler”, bu ortamda sol yayınların en temel malzemesi olduğundan, bu tekil haberleri birleştirecek bir “senaryo” kolayca etkili olabilmıştır. Böylece popülizm sol yayınların ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Bu etkileşimin bazı kesimler üzerindeki sonuçları çok daha çarpıcı olmuştur. Örneğin, bugün “*Yaşadığımız Vatan*” adıyla “vatanseverlerin” yayını olduğunu ilan eden kesim, daha düne kadar “halk sınıfı”na yerleştiği bir kaç kişi ile “eğitim çalışması” yapan “Selim abi” popülizminden uzaklaşarak, “ihtiyar” ile “delikanlı”nın sohbetleriyle “bilgi ışığı” saçmaya başlamışlardır. Dün “Selim abi”, gelişen olayları sığ bir teorik çerçeve içinde “senaryo”laştırırken, bugün “ihtiyar” tüm teorik zorunluluğundan sıynılarak “delikanlı”ya yeni “senaryolar” sunmaktadır.

Soldaki legalizme kayışları, popülizmi, tekil olayları “senaryo” çevresinde bütünleştirme eğilimlerini ve de her türlü teorik temelden uzaklaşılmasını büyük bir “keyifle” izleyen küçük-burjuva reformist aydınları ise, “eski solcu” olmanın avantajlarıyla oluşturdukları yeni “mekanlar”ında yeni “açılımlar”ın “senaryo”larını yazmaya başlamışlardır.

Her türlü bilimsel bilginin, teorik belirlemenin kolayca bir yana konulmasıyla etkinliğini artıran “senaryo”culuk, ortaya koyduklarını “kanıtlamak zorunda” olmadığı için ve sonal olarak bunlar “onun düşüncesi” olarak kabul edileceği için hemen her kesimde kendisine uygun insanlar bulmuştur. İdeolojisizliğin, teorik bilgiden kaçışın övüldüğü, tersini savunanların demagojik söylemlerle susturulmaya çalışıldığı bir dönemde, bu insanlar belirli bir süre işlevlerini yerine getirmekte ve bir sonraki zaman içinde yerlerini bir başka “senaryo” yazarına terk etmektedirler. MİT ajanlarının, söylenenlerin kanıtı bir “kaynak” olarak gösterildiği bir dönem sonrasında solda ortaya çıkan manzara, sadece bir dergi ya da gazetenin sayfalarının doldurulması olmuştur. Birikim çevrelerinin çok sevdikleri deyimle ifade edersek, artık “söz bitmiştir”.

Sonuç olarak, ülkemiz solunda egemen olan pragmatizm, popülizm, legalizm vb., her türden sıradanlığın kendisine yer bulabildiği ve **kişilerin mevcut düzenden geldikleri gibi kaldıkları, değişmelerinin ve değiştirilmelerinin düşünülmediği** bir oluşum haline dönüşmüştür. Söylediklerini, iddia ettiklerini herhangi bir ölçüyle ölçemeyen, dolayısıyla Marksizm-Leninizmin evrensel belirlemelerinin bir ölçü olarak kabul edilmediği bu oluşumlar, yaşanan anın egemen eğilimleriyle birlikte varolmaktadırlar. Böylece egemen sınıfın ideolojisi, kültürü sol oluşumların ideolojisi ve kültürü haline getirilmiştir. Ve bu ortamda, bu oluşumların içinden birileri, dün söyledikleri ile bugünkü arasındaki farklılığı sorabilecek durumda olmadıkları gibi, **dün** yeni bir “senaryo” ile yeniden yazılabilir, düzeltilabilir olmuştur. “Vatanseverler”in “ihtiyar” ile “delikanlı”nın diyaloglarında olduğu gibi, artık yeni yetişen devrimci kuşağa bilgi aktaracak fazla da kimsse kalmamıştır. Çünkü bilgi öğrenilmez, sadece “aktarılır”! Böylece Marksizm-Leninizmin tüm teorik birikimi, bilgi hazinesi olduğu gibi dururken, yeni yetişen kuşağa bilgi “aktarmak” için “ihtiyar” bulmaktan başka yol da kalmamıştır. “Selim abi”nin birkaç yıl içinde böylesine “ihtiyar”laması, solun nasıl eridiğinin traji-komik bir görüngüsüdür.

Durum tahlillerinin yerini “komplolar” ve “senaryolar”ın aldığı bir dönemde sol oluşumlarda görülen popülist-arabesk kültür eğilimleri çok daha etkili olmuştur. Aşağıda aktaracağımız yazı, geçen ay birinci sayı ile yayınlanmaya başlayan “*Devrimci Demokrasi*” adlı dergiden alınmıştır. Her türden sıradan ifadeler, deyimler, sözcüklerin yer aldığı bu yazı, aynı zamanda gelinen noktanın nasıl bir çürümeyi ifade ettiğini de göstermektedir:

“İbocu'nun derdinden ancak İbocu anlar. İbocu 'nevi şahsına münhasırdır'. Çünkü Kaypakkaya geleneği siyasi sahnede bambaşka bir ekolü temsil eder. Kaypakkaya ekolünden gelenler, başka siyasetlerde kendilerini ifade edemezler. Özkaynaktan kopsada, dili ve değer yargıları İbocu'yu belli eder. Meramını anlatamaz. Çatlarsa da patlarsa da oraya bir türlü ayak uyduramaz...”

Enver Gökçe affetsin, Meşhur şiirinin dizelerini şimdi, değiştirip terennüm etmekte fayda var: Dost dost! İlle de Birlik!

Fiyakalı olduğu için değil, geleneğin tarihini yaz-boz tahatasına çevirmek için değil, şunun için Birlik...”*

Burada, daha fazla söylenecek şey yoktur, “söz bitirilmiş”!

* *Devrimci Demokrasi*, Sayı: 1, 1-16 Şubat 2000.

... Ve Genelkurmay Devreye Girer: “Postmodern Darbe”

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 59, Ocak-Şubat 2001

2001 yılına girildiğinde Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı Kaçakçılık ve Organize Suçlar Dairesi'nin TEDAŞ operasyonu ile birlikte başlayan “düğmeye kim bastı” tartışmalarının M. Yılmaz ile Genelkurmay arasında yeni tartışmalar başlattığı bir ortamda, 1997 yılında Genelkurmay Genel Sekreterliği görevinde bulunan emekli Tümgeneral Erol Özkasnak'ın “28 Şubat, günün koşullarına uygun bir yöntemde gerçekleştirildi. O günün dünya ve ülke koşullarında 12 Mart ve 12 Eylül gibi klâsik bir müdahale yapılamazdı” diyerek “28 Şubat postmodern bir darbedir” beyanı ile ordunun “ülke yönetimindeki yeri” yeniden gündeme gelmiştir. Tüm “medya”, 1997 yılının “28 Şubat”ında “üstü örtülü” bir askeri darbe olup olmadığı üzerine yapılan tartışmalarla uğraşırken, “askerler”in “ülke sorunları üzerine” birbiri ardına yaptıkları açıklamalarla ilgilenen olmadı.

Oysa ki, 11 Ocak 2001'de Harp Akademileri Komutanlığı tarafından düzenlenen “Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, AB ve NATO İlişkilerinin Geleceği ve Türkiye'ye Etkileri” konulu sempozyumda, Harp Akademileri Komutanı Orgeneral Nahit Şenoğul ile Harp Akademileri Komutanlığı Silahlı Kuvvetler Akademisi Komutanı Tuğg. Halil Şimşek'in konuşmaları, 28 Şubat 1997 sonrasında Genelkurmay'ın ülkenin siyasal yönetimi üzerindeki denetimini bir kez daha

açık biçimde ortaya koymuştur.

Harp Akademileri Komutanlığı'nın düzenlediği sempozyum, tümüyle devletin orta ve uzun vadeli hedefleri konusunda Genelkurmay'ın bakış açısının ortaya konulduğu bir "brifing" olmuştur.

Orgeneral Nahit Şenoğul'un sempozyum açış konuşmasının ana konusunu **Avrupa Birliği** oluştururken, ortaya koydukları, Avrupa Birliği konusunda izlenecek politikaları içermektedir. Hiyerarşik sıraya göre **Orgeneral** N. Şenoğul'dan sonra konuşan **Tuğgeneral** Halil Şimşek, gerek AB konusunda, gerekse ekonomik ve siyasal gelişmeler konusunda bütünsel bir program ortaya koyarak, Genelkurmay'ın tüm bakış açısını sergilemiştir. Özellikle AB ile imzalanacak olan "Katılım Ortaklığı Belgesi"nin Türkiye'yi "böleceği"nin altının çizildiği konuşma tam bir AB karşıtlığı oluştururken, DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümetinin AB'ye katılım konusundaki girişimleri "ad verilmeden" açık biçimde "uygulanamaz" olarak ilan edilmiştir.

Ancak Tuğgeneral H. Şimşek'in konuşmasında en dikkat çeken yan, "global seviyede tehdit nedenleri" başlığı altında ortaya konulanlardır:

"Süper güçlerin içersinde yer aldığı, büyük orduların kullanılarak toprak işgali ve sınırları değiştirecek istilacı tehditler şimdilik ortadan kalkmıştır. Ancak gelişmiş ülkelerin modern eğitilmiş ve iyi donatılmış orduları varlığını sürdürmektedir. Bu ordular öncelikle enerji kaynakları, hammadde ve tüketim pazarları ile ulaşım hatlarının emniyetini sağlamak üzere kullanılacaktır. Bu nedenle, gelecekteki tehditlerin temel sorunlarından birisi, enerji ve hammadde kaynaklarıdır."

Görüldüğü gibi, Genelkurmay'ın üzerinde durduğu temel konuların başında enerji, hammadde, ulaşım ve tüketim pazarları gelmektedir. Böylece Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yürütülen TEDAŞ operasyonunun nedenleri, IMF'nin TELEKOM'un, TEDAŞ'ın ve bor yataklarının özelleştirilmesine karşı çıkışlar belli bir temele oturtulmuş olmaktadır.

Diğer yandan, konuşmalarda, AB konusunda ortaya konulanlar, Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği (AGSK) konusunda Ecevit hükümetinin tüm çabasına karşın Genelkurmay'ın "veto"su gözönüne alındığında, oligarşik yönetimin askeri kanadının Balkan ve Kafkas ülkeleri pazarları ile ülke içi pazar konusunda Fransız ve Alman emperyalizmi ile açık bir karşıtlık içinde olduğu ifade edilmiştir. Böylece gelişen dünya ekonomik buhranı koşullarında enerji ve hammadde kaynakları ile pazarların emperyalist ülkeler tarafından yeniden paylaşımı konusundaki çatışmanın oligarşi içindeki çelişkileri keskinleştirdiği ve bunda Genelkurmay'ın taraf olduğu bir kez daha ortaya konulmuş olmaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, gerek eğitim açısından, gerek donanım açısından tümüyle Amerikan emperyalizmine bağımlı olduğu ve son askeri ihalelerin Amerikan silah tekellerine verilmesi gözönüne alındığında, mevcut çatışmanın temelinde ABD ile AB arasındaki çelişkinin yattığı hemen görülmektedir. Bu, aynı zamanda, SSCB'nin dağıtılmışlığı koşullarında “yeni pazarların istikrara kavuşturulması” konusunda ABD ile AB arasındaki **uzlaşmanın** sona erdiğinin de bir göstergesidir. ABD'nin yeni başkanı W. Bush'un dış politikasının da bu yönde olduğu ve içte askeri mallar üretimine ağırlık vereceği gözönüne alındığında, Genelkurmay kaynaklı tüm açıklamaların amacı daha belirgin hale gelmektedir. Gazetelere yansıdığı gibi, AB'nin güvenlik ve dış politika işlerinden sorumlu yetkilisi Javier Solana'nın W. Bush yönetimiyle yaptığı son görüşmelerde “anlaşma sağlanamamış” ve Solan, Powell ile yaptığı görüşme sonrasında “AGSK konusunda ABD'yle ciddi görüş ayrılıkları bulunduğunu ve bu konuda ABD'yi eğitmek” gerektiğini açıklamıştır. Bu da, ABD ile AB arasındaki çelişkilerin keskinleştiğini ve eski “uzlaşma” günlerinin sona erdiğini bir kez daha göstermiştir. “Ermeni soykırımı yasası” sonrasında Fransa'nın Türkiye'nin “stratejik konularda” “partneri” olamayacağı konusundaki açıklamalar da gelişimin boyutunu gösteren diğer bir olgu olmaktadır.

Ülkemizde devam eden depolitizasyon ve ideolojiszleştirme süreci, ister istemez tüm bu gerçeklerin bir yana bırakılmasını ya da çarpıtılmasını gündeme getirmiştir. Olayların ve olguların kendi bütünselliğinden kopararak ele alınması ve değerlendirilmesinin başlı başına bir “yöntem” haline geldiği bir ortamda, Amerikan emperyalizmi ile Genelkurmay'ın bakış açıları arasındaki özdeşlik kolayca bir yana itilebilmektedir. Şöyle ki:

Yukarda ifade ettiğimiz gibi, oligarşik yönetimin askeri kanadı, açık biçimde IMF'nin olmaz-sa-olmaz koşul olarak ortaya koyduğu Telekom, TEDAŞ ve bor yataklarının özelleştirilmesi konusunda açık bir karşıtlık içindedir. Dolayısıyla, Amerikan emperyalizminin “kesin denetimi” altında olduğu varsayılan IMF ile Genelkurmay arasındaki çelişki, kolayca Amerikan emperyalizmi ile olan çelişki olarak sunulabilmektedir.

Gerçeklikte ise, IMF ile Genelkurmay arasındaki çelişki, IMF yönetiminde yer alan emperyalist ülkeler arasındaki çelişki ile çokuluslu şirketlerin kendi aralarındaki çelişkinin bir yansıması durumundadır. IMF'nin tüm uygulamalarının kesinkes Amerikan emperyalizminin çıkarlarına denk düştüğünden sözedilemeyeceği gibi, çokuluslu ABD tekelleri arasında çelişki olmadığından da sözedilemez. Ancak buradaki sorun IMF-Genelkurmay karşıtlığı değil, enerji ve hammadde kaynakları ile pazarlar konusunda emperyalist ülkeler arasındaki çelişkinin IMF düzeyinde ortaya çıkmasıdır.

Örneğin, Kafkas bölgesinin paylaşımına ilişkin olarak emperyalist ülkeler arasındaki rekabet ve mücadelenin en somut olgusu Ermenistan olmaktadır. “Ermeni soykırımı” konusunda emperyalist ülke parlamentolarında alınan kararlar, doğrudan Kafkas bölgesinin paylaşımına ilişkin çelişkinin dışavurumlarıdır. Keza, Bakü-Ceyhan boru hattı ile Mavi Akım projeleri konusundaki çelişkiler, ABD petrol tekelleri ile petrol dışı yeni enerji kaynakları ihtiyacı içindeki AB tekkelleri arasındaki çelişkinin yansımalarıdır.

Aynı şekilde, Genelkurmay’ın “bazı çekincelerle” özelleştirilmesine karşı çıktığı TELEKOM’un satışında “alıcı”nın Alman Telekom’u olması, “çekince”nin niteliğini ortaya koymaktadır. Bor yataklarının özelleştirilmesi konusu da bundan farklı değildir. Doğrudan devlet tarafından ABD’ye ihraç edilen bor madenlerinin özelleştirilmesinin AB’nin bu alana girebilmesine olanak sağlayacağı açıktır.

Tüm bunlar, emperyalist ülkeler arasındaki çelişkinin ülke içine yansımından başka birşey değildir. Dolayısıyla, **emperyalist ülkeler arasındaki çelişkinin durumu**, ülke içindeki siyasal gelişmeleri ve siyasal yönetimi belirlemektedir. Bu da, ülkemizdeki kapitalizmin iç dinamikle değil de, emperyalizmin taleplerine uygun olarak yukardan aşağıya (dış dinamikle) geliştirilmesini, dolayısıyla düzenin tüm dengelerinin içte değil, dışta dengesini bulduğunu göstermektedir.

Kurtuluş Cephesi’nin değişik sayılarında ifade ettiğimiz gibi, gelişen ve süreklilik arzeden dünya ekonomik buhranı koşullarında, buhranın şiddetle yansıdığı bizim gibi ülkelerde yönetimin askerileştirilmesinden başka bir seçenek yoktur. Sadece IMF ile Aralık 1999’da imzalanan stand-by anlaşmasının “tam olarak uygulanması” için bile “otoriter” bir yönetim gerektiği ortadadır. İşte E. Özkasnak’ın “postmodern darbe” tanımlaması, “globalizm” ve “demokrasi” söyleminin alabildiğine yaygınlaştırıldığı SSCB’nin dağıtılmışlığı koşullarında yönetimin askerileştirilmesinin bir biçimi durumundadır. Ülkemiz somutunda bu biçim değişikliği 1997 Şubat’ında başlamıştır.

Tüm orta ve uzun vadeli politikalarda Genelkurmay’ın doğrudan ya da MGK aracılığıyla belirleyici konumda bulunduğu bu yeni “yönetim biçimi”, her zaman olduğu gibi, ilerici, Atatürkçü, halkçı ve laik bir söylem üzerine oturtulmuştur.

Anımsanacağı gibi, Genelkurmay’ın 28 Şubat 1997 sonrasında “özelleştirme” konusunda yaptığı stratejik belirlemeler, “iç ve dış tehdit” belirlemeleriyle birlikte kamuoyuna sunulmuştur. Bu gelişmeyi *Kurtuluş Cephesi*’nin Temmuz-Ağustos 1998 tarihli 44. sayısında şöyle ifade etmiştik:

“Harp Akademileri Komutanlığı”nın ‘Özelleştirme ve Türk Silahlı Kuvvetleri’ başlıklı raporu, 29 Temmuz 1998

günü gazetelerde yayınlandı. Bu raporla birlikte, 28 Şubat 1997 tarihinden günümüze kadar gelişen olaylar içinde Genelkurmay'ın nasıl 'devreye' girdiği açık biçimde gözler önüne serilmektedir. Ancak bu, A. Öcalan'ın düşündüğünden farklı olarak, 28 Şubat 1997'de 'şeriatçılık' konusunda 'devreye giren' Genelkurmay'ın girişiminin ikinci perdesini oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi, oligarşi, her zaman karşı karşıya bulunduğu sorunları kendi 'siyasal kadroları' aracılığıyla çözemediği her koşulda kendi silahlı güçlerini, yani orduyu devreye sokmuştur. Bugüne kadar gerçekleştirilen tüm askeri darbeler, oligarşinin kendi yönetimini ve sömürsünü sürdürürebilmek için, siyasal zoru alabildiğine kullandığının açık göstergesidir. Geçen yıldan bugüne kadar gelişen süreçte, oligarşi, kendi dışındaki sömürücü sınıflarla olan çatışma-sına karşı, sürekli olarak Genelkurmay'ı devreye sokmuştur. 'Sömürüyü disipline etme' amacıyla askeri zor aygıtının devreye bu sokuluşu gazetelerde yayınlanan son 'rapor'la birlikte daha da belirginleşmiş bulunmaktadır. Ancak bu kez, Genelkurmay, 'anti-emperyalist' ve 'anti-tekelselci' bir söylemle kamuoyunun karşısına çıkmaktadır ve bu bağlamda 'ideolojik dayatmalar'dan söz etmektedir. (12 Mart 1971 muhtırası da 'ilerici', 'laik', 'Atatürkçü' söylemle kaleme alınmıştır.)

'Özelleştirme' konusunda, Harp Akademileri Komutanı Orgeneral Necati Özgen imzasıyla kamuoyuna sunulan 'rapor' şunları söylemektedir:

- Özelleştirme Batılı ülkeler veya bunların etkin oldukları uluslararası sermaye tarafından gelişmekte olan ülkelere telkin edilmekte, hatta dayatılmaktadır.

- Bu dayatmanın nedeni, uluslararası sermayenin bu ülkelere girmesi ve özellikle üretim ünitelerine girmelerinin koşullarını yaratmaktadır.

- Özelleştirme günümüzde özel kesime kaynak aktarma politikalarına dönüşmüştür.

- Özelleştirme ile kamu tekeline çok daha vahim sonuçlar doğuracak olan özel tekeller yaratılır. Arjantin, Meksika ve Şili örneğinde görüldüğü gibi, ülke ekonomisi az sayıda holdinge teslim edilmiş olur.

- Özelleştirme ve yabancılaştırma ideolojik bir dayatmadır.

- Devletin küçültülmesi teziyle, sosyal devlet olgusu budanacak, bu da gelir dağılımının daha da bozulmasına ve çok ciddi sosyal patlamalara neden olacaktır.

Görüldüğü gibi, oligarşinin ordusu, ‘uluslararası sermaye’den sözetmekte ve bu sermayenin geri-bırakılmış ülkelere yaptığı ‘dayatmalar’dan yakınmaktadır. Biraz sol yayınları izleyen herhangi bir yurttaşın bile kolayca görebileceği gibi, ‘rapor’ tümüyle ‘sol’ bir ‘anti-emperyalist’ söylem içermektedir. Oligarşinin işbirlikçi tekelci burjuvazinin ağırlıkta olduğu bir avuç sömürücü azınlıktan oluştuğu ve bunlarında emperyalizmin ülke içindeki uzantılarından başka birşey olmadığı gerçeği düşünüldüğünde, ‘rapor’daki ‘anti-emperyalist’ söylemin ardında bir başka şeylerin yatığını herkese düşündürtecektir.

Kurtuluş Cephesi’nin çeşitli yazılarında ortaya koyduğu gibi, son yıllarda sömürücü sınıflar arasındaki çıkar çatışması giderek keskinleşmiştir. Bu keskinleşen çatışma, bir yandan oligarşinin siyasal kadroları arasında ayrışmaya neden olurken, diğer yandan oligarşi içinde çeşitli çatışmalar ve uyumsuzluklar ortaya çıkarmıştır. Özellikle başını Koç Holding’ in çektiği bir kesim, AB konusundan özelleştirmeye kadar pekçok konuda izlenen ‘popülist politikalar’a karşı çıkmaktadırlar. Sabancıların muhalefetine rağmen, Genelkurmay, yönetimin askerileştirilemediği koşullarda farklı bir biçimde devreye sokulmuştur. ‘Asya Krizi’nin patlak verdiği koşullarda oligarşinin askeri kadroları aracılığıyla bir kez daha devreye girişi kaçınılmaz olmuştur. Bilinebileceği gibi, ‘Asya Krizi’yle birlikte aşırı-sermaye birikimi, Uzakdoğu Asya ülkelerinden başka alanlarda kendisine yeni kaynaklar bulmak durumundadır. Bu konuda, Latin-Amerika ve Türkiye ‘önde gelen’ ülkeler konumundadır. Özelleştirme konusunda Latin-Amerika ülkelerine nazaran daha geriden gelen Türkiye, ‘Asya Krizi’ ile açığa çıkan para-sermaye için kısa ve orta vadeli önemli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle bazı Japon tekelleri ile bankaların ellerindeki para-sermayeyi bu yönde değerlendirmek istemektedirler. Son haftalarda kamuoyuna yansıdığı gibi, TOYOTA, para-sermayesini Türkiye üzerinden Batı-Avrupa’ya yönlendirme kararı almış bulunmaktadır. Bunun gibi, doğrudan kamuoyuna yansımaya gelişmeler, Türkiye’ye kısa vadede önemli bir para-sermaye akımının ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Bunun gerçekliği ise, sanılının tersine, borsa değil, doğrudan doğruya ülkedeki sanayi kuruluşlarıdır. Bu bağlamda, ‘özelleştirme’, bu para-sermayenin ülkeye girişinin önkoşulu durumundadır. Son Petrol Ofisi ‘özelleştirilmesi’nde de görüldüğü gibi, adı sanı duyulmamış ‘Türkiye vatandaşı’, milyarlarca dolarlık ‘özelleştir-

me' ihalelerine girebilmektedir. İşte bu gelişmelerle, Genelkurmay'ın 'devreye' girişinin ikinci perdesi açılmış oldu.”*

2000 yılının Kasım sonunda patlak veren “finans krizi” sonrasında IMF'nin “acil yardım paketi”yle ekonomi yönetiminin doğrudan IMF'ye bırakılması ile birlikte Genelkurmay'ın “devreye girişi” daha açık ve görünür hale gelmiştir. Özellikle W. Bush'un ABD'nin yeni başkanı olduğunun kesinleşmesine paralel olarak Genelkurmay'ın bu görünür ve açık konumu daha da belirginleşmiştir. Sessiz sedasız TBMM'den geçirilen Jandarma Genel Komutanlığı yasasında yapılan değişiklikle birlikte tüm polisiye işlerin doğrudan askerler tarafından yerine getirilmesinin “yasallaştırılması” sonrasında yapılan cezaevleri ve TEDAŞ operasyonları, Genelkurmay'ın başlı başına bir **icra (hükümet) gücü** haline geldiğini kanıtlamıştır.

Bu “hükümet gücü”nün cezaevleri operasyonu sırasında açık hale geldiği gibi “medya” üzerindeki kesin ve tartışmasız denetimi, aynı zamanda, tüm propaganda ve desinformasyon faaliyetlerinin Genelkurmay tarafından planlanmasını ve yürütülmesini de olanaklı kılmıştır. Özellikle Genelkurmay bünyesinde oluşturulan **Ekonomik ve Mali İzleme Merkezi (EMİM)** “medya patronları”nın tüm “kirli çamaşırlarının” dosyalanmasını sağladığından, “medya” denetiminin salt “zor” ve “tehdit”le değil, aynı zamanda “şantaj”la sürdürüldüğünü de göstermektedir.

Tüm bu gelişmeler ve olgular karşısında ülkemizdeki siyasal yönetimin bu dönüşümünü gözönüne almaksızın doğru bir siyasal tahlilin yapılması olanaksızdır. “Postmodern darbe”, söyleminden çok bu içeriği ile ülkemizdeki mevcut durumun tüm gelişim dinamiklerini ortaya koymaktadır.

* Kurtuluş Cephesi, "... Ve Genelkurmay Devreye Girer" (İkinci Perde), Sayı: 44, Temmuz-Ağustos 1998

“Postmodern Darbe”nin Programı

[Harp Akademileri Komutanlığı
Silahlı Kuvvetler Akademisi Komutanı
Tuğgeneral Halil Şimşek’in 11 Ocak 2001 tarihli konuşması]

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 59, Ocak-Şubat 2001

Sayın Komutanım, Başkanım, Saygıdeğer konuklar
Konuya birbirinin karşıtı olan iki terimin anlamını açıklamak suretiyle başlayacağım.

Güvenlik; insanların yaşama hakkı, ülkelerinde benimsediği kuralların ve değerlerin korunmasıdır. Bunu tehlikeye düşüren tehdittir. Tehdit ise; korkutmak, tehlike meydana getirmektir. Tehdit için iki unsurun ortaya çıkması lazımdır. Bunlardan birisi kabiliyet, diğeri de niyettir. Niyet ve kabiliyet birleşince tehdidin kriz safhası başlar.

Halen, dünyanın pek çok yerinde, barışla savaş arasında değişen şiddette tehdit, kriz ve çatışmalar yaşanmaktadır. Bu gelişmelere adil bir çözüm üretilememektedir.

Global Seviyede Tehdit Nedenleri

Süper güçlerin içerisinde yer aldığı, büyük orduların kullanılarak toprak işgali ve sınırları değiştirecek istilacı tehditler şimdilik ortadan kalkmıştır. Ancak gelişmiş ülkelerin modern eğitimli ve iyi donatımlı orduları varlığını sürdürmektedir. Bu ordular öncelikle enerji kaynakları, hammadde ve tüketim pazarları ile ulaşım hatlarının emniyetini sağlamak üzere kullanılacaktır. Bu nedenle gelecekteki tehditlerin temel sorunlarından birisi

Sorun 1 - Enerji ve Hammadde Kaynakları

Dünya nüfusu içindeki nüfus payı (%) : ABD: 4,5, AB: 6, Rusya: 2,5 Japonya: 2,1 Toplam: 15,1 Çin: 21

Dünya Petrol tüketimindeki payı (%) : ABD: 25,5, AB: 19,7 Rusya: 5,2 Japonya: 8,5 Toplam: 58,9 Çin: 4,5

Dünya doğalgaz tüketimindeki payı (%) : ABD: 24,3, AB: 14,5, Rusya: 18,75 Japonya: 3 Toplam: 73, 4 Çin: 8,1

Dünya petrol rezervleri içindeki payı (%) : ABD: 4, AB: 1,6, Rusya: 4,8 Japonya: 0,05 Toplam: 10,85 Çin: 2,4

Dünya doğalgaz rezervleri içindeki payı (%) : ABD: 3,4 AB: 3,9, Rusya: 34,4 Japonya: 0,05 Toplam: 10,85 Çin: 1,00

Dünya enerji üretim ve tüketimine ait değerlere göre, dünya nüfusunun yaklaşık %15'ine sahip. Gelişmiş ülkeler, dünya petrollerinin %59, doğal gazın da %74'ünü tüketmektedirler. Nüfusun %15'ine sahip bu gelişmiş ve güçlü ülkeler, tüketimde %70 oranında ortalama paya sahipken, rezervleri ise %11 civarındadır. Enerji açıklarını gittikçe artırmaktadır. Bu ülkelerin hayati çıkarları enerji kaynaklarında odaklanmaktadır.

Bu nedenle öncelikle dünya nüfusunun %75, dünya GSHM'sinin %60, dünya enerji kaynaklarının %75'ine sahip Avrasya coğrafyasındaki bir kısım ülkeler ve bölgeler için klasik anlamdaki askeri tehdit devam edecektir demektir.

Sorun 2 - Milliyetçilik Akımları ve Devletlerin Bölünmesi

Ticaretin liberalizasyonu, BM'lerin self-determinasyon ilkeleri stratejik kaynakların bulunduğu bölgelerdeki toplulukları bölgesel azınlıklar olarak ön plana çıkarmıştır. Gelişmiş ülkeler, karşılığında zayıf ülkeler görmek istedikleri için bu azınlıkları tahrik etmektedirler.

İç dinamikleri kuvvetli olan Avrupa "bölgesel azınlık dilleri Avrupa şartı" ve "Kopenhag kriterleri" ile alt kimliklerin ortaya çıkmasını teşvik etmektedir.

Bu gelişmeler endişe yaratmaktadır. Çünkü BM'in tarihine de bakacak olursak BM'in nüvesi olan cemiyet-i akvam kurulduğunda; üye sayısı 22 ülke iken, BM'e dönüştüğünde 52, 1997 yılında 185, 2000 yılında 189 ülke, BM'e üyedir. 2005 yılında BM'e üye ülkelerin sayısının 195, 2025 yılında da 245 ülkenin üye olması bekleniyor. Bu bir kehanet değil, tespittir.

Bu artışın bir çok sebebi vardır, ancak temel sebep kuzeyin zengin ve gelişmiş ülkeleri ile güneyin yoksul ve az gelişmiş ülkeleri arasındaki uçurum gittikçe büyümektedir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak zayıflayan çok uluslu devletler bölünmelere mecbur kalmaktadır. Bunun örneği,

Sorun 3 - Sovyetler Birliği'nin Dağılmasında görülmüştür

Coğrafya itibarıyla dünyanın en büyük ve askeri yönden güçlü devleti olan Sovyetler Birliği, 1991 yılında dağılarak 15 ayrı cumhuriyete bölünmüştür. Kontrolü altında tuttuğu topraklarda %30, nüfusta %59, ekonomide %50 küçülmüştür.

Diğer taraftan Almanya'nın askeri ve ekonomik gücünün etki alanındaki Yugoslavya 5, Çekoslovakya da ikiye ayrılmıştır.

Çünkü ülkeler arasında giderek artan siyasi ve ekonomik işbirliği mal, hizmet, sermaye, insan ve bilginin serbest dolaşımı küçük devletlerin de yaşamasını kolaylaştırmıştır. Küçük devlet, uluslararası sistemde güvenlik açısından korunduğu gibi ekonomik açıdan da yaşaması için gerekli himaye ve desteği bulabilmiştir.

Ekonomik gücü üstün olan devletlerin desteklediği bu yeni küreselleşme stratejisinde kuralsız, kurumsuz ve yozlaşmış yönetimlerin egemen olduğu ülkelerde bölünme, bilim ve teknoloji ile desteklenen kurallı ve kurumlaşan ülkelerde de bütünleşmenin olacağı anlaşılıyor. Bu gelişmeler gelecekte çatışma ve bölgesel savaflara da neden olacaktır.

Sorun 4 - Kültür Çatışmasının Yarattığı Tehlike ve Tehditler

1929 yılında Dünya ekonomik buhranı yaşarken, devlet kavramına pek uygun düşmeyen ve bir manga askeri gücü olan Avrupa Hıristiyan kültürünün merkezi Vatikan, 7 Haziran 1929'da bağımsızlığını ilan etmiştir. 1944 yılında, 450 tümeni olan Stalin'in "Vatikan'ın kaç tümeni var" diye alaya aldığı bu küçük devlet bugün varlığını sürdürmektedir. Halbuki Stalin'in güce dayalı sistemi çökmüştür. Bu bize tek başına askeri gücün, güvenliğin sağlanması için yeterli olmadığını, ekonomik güç ile iç yapıyı kuvvetlendiren "kültürün" önemini kanıtlamıştır.

"Avrupa Hıristiyan Kültürü" dediğimiz zaman Hıristiyan inanç değerlerinden beslenmiş "Vatikan'ın gözetimindeki insanların şekillendirdiği yaşam tarzı ve değerler sistemidir."

Bu kültürde, Türkiye'ye yer yoktur yaklaşımı aslında tarihin derinliklerinden gelen "hıristiyan", "müslüman" çatışmasındaki ön yargılarla beslenen bakış açısından kaynaklanmaktadır. Bu çatışmayı en güzel ifade eden sözcükleri 1854 yılında, Kardinal Newman "Türk Tarihi" üzerine Liverpool'da verdiği bir seri konferanslarda şöyle dile getirmiştir:

"Vizigotlardan sarasenlere değin, Hıristiyanlık dini ile temasa geçen bütün ırklar, kavimler er geç hıristiyanlığı kabul etmişlerdir. Bu genel kuralın tek istisnası Türklerdir. Türkler, hıristiyanlığı kabul etmek şöyle dursun, hıristiyanlığı ortadan kaldırmaya çalışmışlardır; tarih sahnesine çıktıkları 1048 yılından beri, hıristiyan düşmanlığının öncüsü, sözcüsü, simgesi olmuşlardır. Bu yüzden Türkler, Katolik kilisesinin (Vatikan devleti) XI. Yüzyıldan itibaren en önemli sorunu, düşmanı olarak görülmüştür. Hatta, papalık devletinin son bin yılı Türklerle savaşarak geçmiştir de denebilir."

"Türklerin savaş gücünü inkar etmiyorum ama işte bu güç, onları, imanın ve uygarlığın amansız düşmanı yapıyor. Onun için Türklerle savaşmak, onları yok etmek zorundayız." (Kardinal Newman 1854)

Avrupalılar için dinimizi değiştirmek mümkün olmadığına göre, gelişmiş ülkelere göç eden insanlarımız çok kültürlülüğü savunan Avrupa'da benimsenecek mi? Yoksa her kültüre siyasal bir tanım veren, ulusal azınlıklar yerine "halk grupları" diyerek daha alt kimlikleri de ön plana çıkararak, temiz toplum, temiz ırk yaklaşımıyla kimlik çatışmaları teşvik

edilmeye devam mı edilecek? “Bölgesel azınlık dilleri Avrupa şartını” kabul ederek bölünmeler teşvik edilirken, kültür farklılığının neden olduğu çatışmalar gelecekte de tehdit olarak devam edecektir.

Sorun 5 - Büyük güçlerin üstünlük mücadelesinin yaratacağı tehditler

Günümüzde dünyayı ne tehdit ediyor?

A- Rusya mı?

B- Çin mi?

C- ABD'lerinin askeri ve ekonomik üstünlüğü mü?

D- Japonya'nın ticari istilası mı? Yoksa

E- Batı Avrupa'nın kendi bünyesindeki tarihsel kökenli iç huzursuzlukları mı?

Şüphesiz hiçbirisi değil.

Asıl olan büyük güçlerin yanlarına bölgesel güçleri de alarak özellikle Avrasya coğrafyasında üstünlük yarışına çıktıklarında yeni ittifaklar doğacaktır. Bu da yeni tehditler yaratacaktır. Bu maksatla petrol, ticari ve askeri ambargolar, finansal hareketler, baskı ve provokasyonlar yeni tehdit unsurları olarak kullanılacaktır.

Rusya Federasyonu'nda Tehdit Algılaması

Dağılımdan sonra RF'da; 6 farklı statüde toplam 89 birimden meydana gelmektedir. 17.1 milyon kilometrekare yüzölçümü ve 180 milyon nüfusu vardır. Nüfusunun %81.5 Rus ve 15 ayrı etnik gruptan meydana gelir. Ülke dışında 25 milyon Rus vardır.

ABD'leri RF'nun uluslararası sisteme girmesini demokratik reformları yapmasını, piyasa ekonomisine geçmesini, nükleer silahları sınırlandırmasını istemektedir. Bütün bunlar RF'nun “Bir koloni vesayeti altına” alınması anlamına geldiğinden, halkına izahta güçlük çekmektedir.

Baltık denizinden Büyük Okyanusa kadar uzanan geniş coğrafyasını kontrol edebilmek ve etnik farklılıkları sistemde tutabilmek için RF'nun nüfusu, ekonomik gücü ve teknolojisi yetersizdir. Bu nedenle RF'nun bir toparlanma ve restorasyon sürecine ihtiyacı vardır. 2015 yılına kadar bunu sağlayabileceği kabul edilmektedir.

Şimdilik bütünlüğünü muhafaza öncelikli sorunudur. Bunu sağlamak için nükleer yetenekleri ve askeri gücünü caydırıcı unsur olarak kullanmaya devam edecektir. Ayrıca 70 yıllık beraberliğin neden olduğu etkilerden yararlanarak, eski müttefikleri üzerinde kontrolünü hissettirecek bir bağımsız devletler topluluğu kurmuştur. Bunun geliştirilmesi ve otorite tesisi için askeri gücünü tehdit unsuru olarak kullanması mümkündür. Bu nedenle eski Sovyet sisteminde olup ta bağımsızlığını kazanan ülkelere RF'nun klasik askeri tehdidi devam edecektir.

ABD'nin Tehdit Algılaması

Dünyanın en büyük ekonomik, askeri ve teknolojik gücü olan ve dünya ticaretinin %30'unu elinde bulunduran ABD, ciddi bir askeri dış

tehdit düşünmemektedir. Bu nedenle savunma harcamalarında kısıntıya gitmekte, NATO'nun Avrupalı üyelerinin katkılarını arttırmasını talep etmekte ve AGSK'ni desteklemektedir.

Aslında ABD'leri kurduğu "yeni dünya düzenini" devam ettirebilmek için insan hakları, çevre ile ilgili konular, hastalıkların yayılmasının durdurulması, şişmanlığın önlenmesi, uyuşturucu ile mücadele, terörizm, kitle imha silahlarının denetlenmesi, teknoloji terörü gibi konuları tehdit olarak düşünmektedir. Ayrıca güç aktarımları, enerji güvenliği gibi geleneksel stratejik ilgi alanlarına karşı hassasiyeti devam etmektedir.

ABD, kendisine yönelik tehditler meydana gelmeden kaynağında çözüm esasına dayanan "esnek güvenlik ve ittifak stratejisinin" başarıya ulaşması için ekonomik yaptırımları, ambargoları, askeri ve politik gücü araç olarak kullanmaya devam edecektir.

Avrupa'da Güvenlik Anlayışındaki Dönüşüm

Bu konuda benden önceki sayın konuşmacı tarafından gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Ben sadece gelecekte 300 milyonluk bir Avrupa'nın bağımsız bir askeri güce sahip olduğunda öncelikle Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da kolayca çatışma yaratabilecektir. Bu nedenle Türkiye için AGSK içinde yer almasının hayati bir konu olduğunu belirtmekle yetineceğim.

Balkanlarda Güvenlik Sorunu

Balkanlarda tehdit, Sırbistan Karadağ-Kosova-Sancak, Bosna Hersek ve Arnavutluk ekseninde devam etmektedir. Almanya-RF ile arasında Doğu Avrupa'da bir emniyet kuşağı yaratırken, Güneydoğu Avrupa ve Akdeniz'e doğru da bir yeşil kuşak yaratılmaya çalışılmaktadır. ABD bu oluşumu NATO genişlemesi ile kontrolü altında tutmayı düşünürken, AB ise, bunu AGSK yapısı içerisinde merkezi ve Batı Avrupa'yı güvenlik açısından bir kaleye dönüştürmek üzere istemektedir. Bu kale salt savunma amaçlı olmayıp, muhtemelen saldırı amaçları da olacaktır.

Ortadoğu'da Güvenlik sorunu

Ortadoğu'da ihtilafa neden olan pek çok sorun olmakla beraber en öncelikleri İsrail-Filistin, Irak-ABD ihtilafı, terör faaliyetleri yaptırımlar komitesinin faaliyetleri ile, İran'ın aşırı silahlanması ve rejim ihracı ile İsrail'in bölge ülkeleriyle ilişkileridir.

28 Eylül 2000'de başlayan Filistin-İsrail çatışması da göstermiştir ki bu coğrafyanın güvenlik ihtiyaçlarında bir değişiklik yoktur. Bunu çözümlenecek yöntemlerde de bir değişiklik olmayacağı anlaşılıyor: politik mücadele, ekonomik baskılar, petrolün baskı aracı olarak kullanılması dahil, askeri güçlerin kullanılmasına devam edilecektir. Eskisinden farklı olan husus bölgede İsrail'in nükleer silaha sahip olması. Çok sıkıysa kullanılabileceğidir. Buna karşılık kimyasal ve biyolojik başlıklı uzun menzilli füze tehditleri bölgenin güvenliğini bozmaya devam edecektir.

Irak'ın 3'e bölünmüşlük ve Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurma

tasarıları bölgedeki güvenlik dengelerini değiştirecek niteliktedir. Bu durum bölge ülkelerinin askeri güçlerini kullanmak suretiyle önlenebilecek bir tehdit niteliğindedir.

Türkiye'ye Yönelik Tehdit Nedir?

Türkiye'ye yönelik tehditleri, çevre ülkelerinden ve global güçlerden kaynaklanan dış tehditler ile cumhuriyete ve rejime yönelik iç tehditlerle ve kaynağı belli olmayan ve sosyal hayatı etkileyen örtülü hareketler olarak tasnif edilir.

Türkiye 2. Dünya Savaşından sonra ve soğuk savaş döneminde SSCB'den gelen dış tehdidi, NATO'ya girerek dengelemiştir. Şimdi soğuk savaş sonrası dış tehdit olarak eski Sovyetler Birliği sisteminin mirasçısı Rusya Federasyonunun sahip olduğu nükleer silah tehdidi devam etmektedir.

Yunanistan ve Ermenistan ile aramızdaki sorunlardan kaynaklanan dış tehditler, İran, Irak ve Suriye gibi komşuların teröre sağladıkları destek ve uzun menzilli füzelerden kaynaklanan dış tehditler vardır.

Ayrıca su kaynaklarının kullanılmasında ve sınır aşan sular konusunda bizim dışımızda politikalar üretilerek hazırlanan yeni oluşumların neden olacağı tehditler vardır.

Dış tehditlerdeki değişimin analizini yaparsak;

Birinci Dünya Savaşı esnasında açıklanan Wilson prensiplerine göre Doğu Anadolu'da 6 vilayetin (vilayeti sitte) ikisi Ermenilere, dördü de Kürtlere verilerek kurulacak olan ve Sevr anlaşmasıyla açığa çıkan Ermeni ve Kürt devletlerinin arasındaki hudut, ABD Başkanı Wilson tarafından çizilmesi ve bu iki devletin ABD himayesinde oluşması arzu edilen bir çözümdü. Özellikle İngiltere'nin desteklediği bu proje Mustafa Kemal ve arkadaşları tarafından boşa çıkarılmıştı. Lozan Antlaşmasıyla akamete uğratılan bu teşebbüsten sonra, 1924 yılında Hakkari'de Nasturi, 1925 yılında Bingöl'de, İngilizlerin desteklediği Şeyh Sait ayaklanması olmuştur. Bu ayaklanmalar bastırıldı ancak 6 Haziran 1926'da Misak-ı Milli sınırlarının içinde olan Musul bölgesini kaybettik. Bu gelişmelere bağlı olarak 18 Ocak 1927'de Lozan Barış Antlaşmasını ABD senatoda görüşmeye başladı ve yapılan oylamada Lozan Barış Antlaşması reddedildi. Bu durumun günümüze yansımaları şöyle gelişti:

1974 yılında Kıbrıs Barış Harekatının hemen sonrasında Rum, Yunan ve Ermeni işbirliği sonucunda Ermeni terörü başladı ve 1984 yılına kadar pek çok masum insanımızı kaybettik. 1984 yılında Ermeni terörü geri çekildi. PKK terörü başlatıldı. Bu terör hareketi ile de 30 bin insanımızı kaybettik.

Devam eden Hizbullah ve PKK ile Marksist terör faaliyetlerine ilave olarak Ermeni terörü yeniden çağa uyarlanmış hukuki ve siyasi bir zeminde kullanılmak üzere Avrupa Parlamentosunun himayesinde karşımıza çıkarılmaktadır. Hatırlanacağı üzere 15 Kasım 2000 tarihinde Avrupa Parlamentosunda 234 oyla kabul edilen karara göre;

“Avrupa Parlamentosu Türk hükümetini ve TBMM'ni Türk toplumunun önemli bir kesimini oluşturan Ermeni azınlığa desteği artırmayı

ve bu çerçevede modern Türk devletinin kurulmasından önce Ermeni azınlığın maruz kaldığı soykırımı resmen tanımaya davet eder” demektedir.

Ayrıca AB Katılım Ortaklığı Belgesinde de, bireysel hak ve özgürlükler kapsamında, bu devletin kurucusu ve asli unsuru olan Kürt orijinli vatandaşlarımız için kültürel haklar, anadilde yayım ve eğitim hakları adı altında ülkemiz bölünmek istenmektedir. İçeriden ve dışarıdan desteklenen bu gelişmeler milli birliğimizi ve toprak bütünlüğümüzü bozacak büyük bir tehdit niteliğini almıştır. Çünkü bu oluşumların arkasında olan Avrupa, Ermeni kozu ile Kafkaslara, Ege sorunuyla Balkanlara, Kıbrıs ve Güneydoğu sorunlarıyla Ortadoğu'daki politikalara müdahil olmanın hukuki altyapısını hazırlamaktadır.

Sayın Başkanım,

1950 yılından itibaren her 10 senede bir Atatürk devrimlerinden birisine yönelik olarak başlatılan ve halen devam eden rejime yönelik iç ve dış destekli tehdidin seyri ise şöyle gelişmiştir:

Yıl	Doğru İke	Yanlış Yorumlama
1950:	Devletçilik	Sosyalizm
1960:	Halkçılık	Sınıfçılık, halklar
1960:	İnkılapçılık	İhtilalcilik
1970:	Milliyetçilik	Faşizm
1980:	Cumhuriyetçilik	1., 2. Cumhuriyet
1990:	Laiklik	Dinsizlik, anti-laik, Sünni-Alevi bölünmesi
2000:	Demokrasi	Bölücülük değildir.

Atatürk devrimleri bu toplumda bir kavga sebebi yapılmamalıdır. Çünkü her ilkenin ve her inkılabın bütünü oluşturmada aynı düzeyde önemi ve değeri vardır. Atatürk'ün en büyük eserimdir dediği; Türkiye Cumhuriyeti halkçılık esasına dayanan demokrasinin, milliyetçilik ilkesi ile birleşmesinden ve laiklik harcı ile örülmesinden meydana gelmiştir.

Günümüzde demokratik hakların kullanılması; çağdaş devlet ve çağdaş toplumun yaratılması için çok önemlidir. Ancak, birey hak ve özgürlüklerini kullanırken, devlete ve topluma karşı ödevlerini de unutmamak gerekir. Bireysel hakların kullanılması, bireysel kültür, bireysel otonomi adı altında devletin varlığını ülkenin bütünlüğünü, bireyin özgürleştirilmesi uğruna feda edemeyiz. Bu hakların kullanılması Atatürk ilkeleri ve devrimlerini reddetme hakkını da doğurmaz. Bu yanlışlıklar AB'ne girme uğruna bir araç olarak da kullanılamaz.

Her zaman başımıza gelebilecek deprem, sel, kuraklık, orman yangını, çevrenin aşırı kirlenmesi ile, toplumun değer yargılarını bozan rüşvet, iltimas, nüfuz ticareti, görev suistimali, yolsuzluk, uyuşturucu ve örgütlü suçlar ile ekonomik krizlere karşı tedbirlerin alınması önem arz etmektedir. Öncelikle 13 milyon insanımızın yoksulluk sınırının altında olduğu bu ülkede, sosyal adaletin sağlanarak, sosyal devletin gereklerinin yerine getirilmesi bir zarurettir.

Bütün bunlar toplum geleceğini etkileyen çağımızın iç tehdidi niteliğini almıştır. Devlet sistemimizin işleyişindeki olumsuzluklar bu sorun-

ları ağırlaştırmaktadır.

Peki bunların çözümü nedir, dediğimiz zaman, Atatürk'ün 10 Mart 1930'da Antalya'da arkadaşı Hasan Rıza Soyak'a söyledikleri kanımca en doğru çözüm olacaktır:

"...Bütün bu derterin, bütün bu ihtiyaçların giderilmesi herşeyden evvel, pek başka şartlar altında yetişmiş bilgili, geniş düşünceli, azim, feragat ve ihtisas sahibi adam meselesidir. Sonra da zaman ve imkan meselesidir. Bu itibarla evvela kafaları ve vicdanları köhne, geri, uyuşturucu fikir ve inançlardan temizleyeceksin; işlerinin ehli, idealist ve enerjili insanlardan mürekkep muntazam, her parçası yerli yerinde modern bir devlet makinası kuracaksın; sonra bu makina halkın başında ve halkla beraber durmadan çalışacak, maddi ve manevi her türlü istidat ve kaynaklarımızı faaliyete geçirecek, işletecek; böylece memleket ileriye, refaha doğru yol alacak... Başka çaremiz yoktur. İleri milletler seviyesine erişmek işini; bir yılda, beş yılda, hatta bir nesilde tamamlamak da imkansızdır.

Biz şimdi bu yol üzerindeyiz, kafiye hedefe doğru yürütmek için, beşer takatinin üstünde gayret sarf ediyoruz. Başka ne yapabiliriz ki?" (M.Kemal Atatürk, 1930, Antalya)

Sonuç olarak;

16 yıldır süren terörle mücadele oldukça geniş bir göç hareketine de yolaçmış olmasına rağmen toplum içinde bir husumetin ortaya çıkması ve toplumsal barışın bozulmaması ülkenin hangi kökenden gelirse gelsin, insanlar arasında sağlam bir beraber yaşama iradesinin ve dayanışmasının mevcut olduğunu kanıtlamıştır. Bütün çabalar bunun muhafazası istikametinde olmalıdır.

Sayın Konuklar, beyanlarım, harp akademileri komutanlığı ve dolayısıyla TSK'lerinin resmi görüşü değildir, kişisel tespitlerimdir.

Beni sabırla dinlediğiniz için şükranlarımı sunarım.

Saygılarımla.

**“Bu ülkede,
'sosyal patlama' da olmaz,
devrim de olmaz!”**

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 65, Ocak-Şubat 2002

Biraz birşeyler bildiğini varsaydığımız, toplumsal sorunlara “duyarlı”, kendi ölçeğinde “ilerici” olarak tanımlanabilecek ya da eski “devrimci”lerden birisinin yanına gidip, “*ne olacak bu memleketin hali*” diye sorma cesareti gösterirseniz, alacağınız yanıt hep aynı olacaktır: “Ne yapacaksın memleketin halini, sen kendi işine bak!”

Eğer biraz ısrarlı olur da, ülkenin içinde bulunduğu durumu söyler ve bu koşullarda tek çıkış yolunun devrimde olduğunu söyleyebilirsiniz, aynı kişilerden şöyle bir yanıt almanız şaşırtıcı olmayacaktır: “Evet, ülkenin durumu hiç de iyi değil, devrimden başka hiçbir şey de bu ülkeyi kurtarmaz, ama bu ülkede devrim mevrim olmaz!”*

Eğer yine ısrarlı tutumunuzu sürdürür de, nedenlerini soracak olursanız, solun “geçmişte” yaptıkları, bugün içinde bulunduğu durum ve “globalleşen dünya”da emperyalizmden bağımsız yaşamının olanaksızlığı üzerine uzun bir söylev dinlemeye hazır olmalısınız.

Tüm bu soru-yanıtlar içinde “.. ama emperyalizm”, “... ama sömürü”, “... ama devrimci mücadele” vb. gibi sözler söylemeye çalışırsanız, söylenebilecek en ters sözleri duyacaksınızdır. Bir an karşı-

* Elbette bu soruyu “globalleşen dünyanın nimetlerinden yararlandığı”nı düşünen, kendi çapında “postmodernist”, “tabu yıkıcı”, “çevreci” bir eski “solcu”ya sorarsanız, alacağınız yanıt, bir dizi ukalalık ve küfür olacaktır.

nızdaki kişinin “ilerici”, “solcu” ya da eski “devrimci” olduğundan şüpheye düşecek, bu kişinin nasıl olup da “geçmişte” devrimci mücadele içinde yer aldığını düşüneceksinizdir.

Buradan uzaklaşıp gazetelerden birini açtığınızda, “aşkın ve biranın partisi”nden (ÖD Partisi) “aşkçılar” ile “biracılar”ın ayrıştığına ilişkin haberleri göreceksinizdir.

“Biracılar”ın, “aşkçılar”ı, “sosyalizmden sol liberalizme doğru kayarak, Kürt hareketiyle arayı sürekli açarak, sosyalist hareketle ilişkileri kritik her dönemde biraz daha bozarak, muhalefeti işlerine gelen yerde kah ‘muhafazakarlık’, kah ‘Truva atı’, kah ‘parti dışı solun uzantısı’ olarak suçlayarak, ‘Biz bunlar gibi değiliz’ diye, devlet-iktidar güçlerine göz kırparak ‘kiteselleşme’ ve ‘güçlenme’ politikası” izlemekle “eleştirdiklerini”, artık “aynı parti çatısı altında daha fazla” kalamayacaklarını basın toplantısıyla duyurduklarını okuyacaksınız.

Elbette, bu haberleri okuduğunuzda, 1965-71’in ünlü “gerillası” Yusuf Küpeli’yi anımsayıp, ÖD Partisi kurulduğundan bu yana geçen yılları hesaplayıp, “bu haltları birlikte yememişmiydiniz” diye düşünebilirsiniz. Ve nasıl olup da, bugün “sol liberalizme” kayıldığını keşfederek aylık deklarasyonları yayınlamaya başladıklarını da düşünebilirsiniz. Basit bir akılyürütme ile, bunca yıl neo-liberalizmin açtığı musluklardan beslenen ÖD Partisi’nin son ekonomik krizle birlikte “kaynakları”nda önemli bir azalma olduğu, dolayısıyla azalan “kaynaklar”ın paylaşım savaşının sertleştiği ve sonuçta bir tarafın bu savaşı kaybettiği vargısına da ulaşabilirsiniz.

Elinizdeki gazeteyi bırakıp bir başkasını açtığınızda karşınıza sürmanşetten verilmiş şu başlık çıkacaktır:

“Sol geçmişle hesaplaşıyor...”

Devrimci Yol liderlerinden Taner Akçam anlatıyor”.

Televizyon belgesellerinin “unutulmaz yönetmeni” Can Dündar imzalı bu haberi merak edip okumayı sürdürdüğünüzde, “Devrimci Yol liderlerinden” olan kişinin “sıkılı yumruk”lu fotoğrafıyla birlikte, “68’liler cinsel özgürlükçü, biz yasakçıydık” dediğini okuyacaksınız. Nasıl “bir rüya görüp” hapisten kaçtığı, “Apo’nun ölüm listesine” nasıl alındığı vs. türünden “maceralar”ı geçip “sadede” geldiğinizde, “üçüncü dünyacılıkla bir yere gidilemeyeceği”ni, “solun yüzünü batıya çevirmesi gerektiğini”, “Türkiye’yi globalleşme dönemi-ne, dünya ailesi içinde hak ettiği yere” ulaştırmak için “solun şiddeti artık gömmesi” gerektiğini öğreneceksinizdir.

8 Ocak 2002 günü Milliyet gazetesinde yayınlanmaya başlayan “yazı dizisi”nin son bölümü yayınlandığında Can Dündar “imzalı” köşe yazısında bir başka haber göreceksinizdir. Can Dündar’ın 12 Ocak tarihli yazısında, “Koruma Altında Bir Katil” başlığı altında 1986 yılın-da DY’li Kürşat Timuroğlu’ nun PKK’li Ferit Aycan tarafından öldürülüş

öyküsünü ve Ferit Aycan'ın daha sonraki "maceraları" uzun uzun anlatılırken, "Nisan 1993'te Alman polisine gönderilen bir ihbar mektubu ile kimliği ortaya çıkmış. İhbarcı, Aycan'ın sadece karıştığı eylemleri değil, İstanbul adresini, telefon numaralarını da vermiş Alman polisine..." diye yazıldığını okuyacaksınız.

Ve Ferit Aycan'ın 2 Ocak 2002 günü Almanya'da müebbet hapis cezasına çarptırıldığını biliyorsanız, yazı dizisinin neden bu zamanda yayınlandığını düşünmeden edemeyeceksinizdir.

Tabi tüm bu yazı dizisi içinde, Can Dündar'ın "bir zamanlar" "solcu" olduğunu, DY davasını izleyen "gazeteciler" içinde yer aldığını, 1980 öncesindeki "şiddet"ten nasıl etkilendiğini, "**Türkiye'nin temel probleminin şiddet zihniyeti ile hesaplaşmak olduğuna inandığı**"nı göreceksinizdir.

Diğer yandan, aynı Can Dündar'ın cezaevlerindeki ölüm oruçları üzerine "insansever" yazılarının "sol yayınlara"ca "onurlu" bir küçük-burjuva aydınının tutumu olarak tanımlandığını anımsamamız da, onun tüm "solcu" görünümüne rağmen devlet televizyonuna nasıl hala diziler hazırlayabildiğini, devletin gizli arşivlerine nasıl kolayca girebildiğini düşünmeden edemeyeceksinizdir. Ekonomik krizle birlikte "eski solcu", yeni "globalizm yandaşı" pek çok gazetecinin işine son verilmişken, Can Dündar'ın entelektüel, hümanist, solcu köşesini nasıl koruduğunu da merak edeceksinizdir. "**Türkiye'nin temel probleminin şiddet zihniyeti ile hesaplaşmak olduğuna inanan**" Can Dündar'ın tüm entelektüel, hümanist, solcu görüntüsünün ardında yatanın yeni kuşağın **silahlı devrimci mücadeleye** yönelimini engellemek olduğu gerçeği ile karşılaşacaksınız.

Tüm bunlardan sonra "burjuva medyası" nı bırakıp "sol medya"yı okumaya karar verirseniz, gözünüze hemen Nazım Hikmet yazılan, şiirleri ve eczacıların (daha tam deyişle, **eczane sahiplerinin**) eylemleri çarpacaktır.

Hemen tümünde Nazım Hikmet'in ne denli devrimci ve komünist olduğuna ilişkin bir dizi yazıyı okumaya başladığınızda, bu kadar yaygın Nazım Hikmet yazılarının temelinde 2002 yılının UNESCO tarafından Nazım Hikmet Yılı ilan edilmesinin yattığını göreceksinizdir.

Genco Erkalı, Zülfü Livanelili, Can Dündarlı "Nazım Hikmet Geceleri"yle, Nazım Hikmet'in devrimci özü, mücadele çağrıları yüklü şiirleri bir yana bırakılarak, onu "aşk" ve "dil ustası" bir şair gibi gösterme gayretleri karşısında sol yayınlarda gösterilen tepkiler ne denli bildik ve sıradan gelirse gelsin, yine de bir tavır, bir tutum, bir tepki ifade ettiği için yerinde olduğunu düşüneceksiniz.

Ancak küçük-burjuva aydınlarının "globalizm" yandaşı haline geldiği, tümüyle sağa kaydıkları bir dönemde, onların nasıl mücadeleciler olduklarını okuduğunuzda şaşırmadan da edemeyeceksinizdir.

“Eczacılar, örgütlüydüler, birlik içinde hareket ettiler, direndiler, sonuç almak için eylem yaptılar, tehditler karşısında kararlı davrandılar, kazandılar!

Uzun zamandır, ilk kez, IMF'nin, iktidarın politikalarına karşı bir direniş, maddi bir kazanımla sonuçlanmıştır. Bu nedenle, eczacıların direnişi, tüm halk güçlerine hem moral verecek, hem dersler çıkarmasını sağlayacak bir direniş olmuştur.”*

Evet, örgütlüydüler, çünkü 25.01.1956 tarihli 6643 sayılı yasa ile “tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde Türk Eczacıları Birliği” ve buna bağlı odalara sahiptirler. Yasa ile oluşturulmuş ve üye olunması zorunlu olan bir “örgütlülük” olarak eczacılar odaları, yasa gereğince “protokol kurallarına göre resmi törenlere katılır”. Yani eczacılar, **devletin resmen örgütlediği ve tanıdığı** bir örgütlülüğe sahiptirler.

Eczacılar, odalarının “önderliği”nde ilaç fiyatlarından aldıkları kâr oranlarını %10'a düşüren MHP'li Sağlık Bakanına karşı, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin etkin desteği ile “birlikte” hareket etmişler ve “direnmişler”dir. “Tehditler” karşısında “yılmamışlar”, “kararlı” davranmışlar ve “kazanmışlar”dır!

Ancak eczacıların bu “örgütlü, birleşik, kararlı” direnişi ilk değidir. Ekim ayında, aynı eczacılar, İşbankası Genel Müdürlüğü'ne karşı “ortak tepki” örgütlemişlerdir. “Ortak tepki” konusu İşbankası'nın “eczanelerde yapılacak sözleşmelerde bugüne kadar geçerli olan %5 iskonto yerine, %10 iskonto talep etmesi”dir. Bir başka ifadeyle, İşbankası kendi personeli için sözleşme yapacağı eczanelerden %5 yerine %10 indirim talep etmiştir. Böylece kârlarının düşeceğini gören eczane sahipleri “*Biz eczacılar ekonomik krizle birlikte iyice daralan kârlılığımız zaten olağanüstü boyutlarda azaldığı bu ortamda, bankanızın bu talebini kabul etmiyoruz. Bankanızla hiçbir şekilde %5 iskonto dışında bir sözleşme yapmayacağımız gibi, bizleri son derece kıran bu talebin devamı halinde, bankanızla **Kredi Kartı, Pos Makinası, Vadeli-Vadesiz Mevduat Hesabı** dahil tüm bağlarımızı, kendimiz ve ailemiz adına keseceğimizi bildirir, bu haksız talebin geri alınmasını saygılarımızla arz ederiz*” diyerek “ortak tepki” örgütlemişlerdir.

Böylesine bir “direnış”in, “uzun zamandır ilk kez, IMF'nin, iktidarın politikalarına karşı bir direniş” olmadığını öğrendiğinizde, “eczacıların direnişi”nin, “tüm halk güçlerine hem moral verecek, hem dersler çıkarmasını sağlayacak bir direniş” olmadığını da göreceksinizdir.

Yine de sol “medya”yı okumaya devam ederseniz, göreceğiniz

* Özgür Vatan, 21 Ocak 2002.

bir haber de, SİP adlı partinin adını TKP olarak değiştirdiği olacaktır. Mevcut yasaların böyle bir adla parti kurulmasına izin vermediğini, Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda yapılmış başvuruları reddettiğini anımsadığınızda, SİP'in nasıl olup da TKP adını almaya kalkıştığını anlamayabileceksiniz. Eski TKP'lilerin kendilerini TBKP yaparak fesh ettiklerini, dolayısıyla TKP adının "ortada" kaldığını düşündüğünüzde, SİP'in "orta malı"nı üzerine almaktan başka birşey yapmadığını anlayacaksınız. Yine de SİP'in adını TKP olarak değiştirmesi üzerine yapılan sol değerlendirmelere baktığınızda, hemen herkesin bunun bir "hırsızlık" olduğunu, "sol etiğe uymadığını" söylediklerini göreceksinizdir.

Aynı konuda "vatanseverlerin" dergisini de okuyabilirsiniz:

"Kongreye çağmıyor (M. Belli kastediliyor), gündemi söylemiyor, resmen aldatıyor, kullanmaya kalkıyor... Hadi aldatarak da olsa çağdırın, söz hakkı ver, vermiyor. Hadi söz hakkı vermedin, bari mesajını doğru dürüst aktar, onu da sansürlüyor... Düşünün, **Mihri Belli gibi birine** bunları yapan kafa, sol içi ilişkilerde, halkla (eğer varsa) ilişkilerinde, aydınlarla ilişkilerinde neler yapmaz, ne katakulliler atmaz!"* (abç)

Böylesine "değer" verilen M. Belli kimdir diye düşüneceksinizdir. Onun "eski tüfekler"den olduğunu, ülkemiz sol tarihinde oportünizmin, tahrifatçılığın, icazetli sosyalizmin temsilcisi olduğunu, yazıyı yazarların bile, her fırsatta "devrim kaçkınlığı yapan, düzenle uzlaşmayı seçen" vb. biçimde değerlendirdiğini öğrendiğinizde bu "övgü"nün nedenlerini bir kez daha düşünmek zorunda kalacaksınız.

Kendilerini "maoist" olarak tanımlayanların, yıllar boyu ve bugün bile "sınıf tahlilleri"nde Che Guevara'yı "küçük-burjuva devrimcisi" olarak tanımladıkları halde, her buldukları fırsatta Che Guevara'ya övgüler yağdırdıklarına alışkınsanız, SİP'in yaptığına da, Mihri Belli'ye "sol"dan bile fazla değer verilmesine de şaşırmayacaksınız.

Yine de "*Özgür Vatan*"ın bu sevgisinin, Mihri Belli'nin 1960 sonlarında yaptığı "sosyalistler koyu milliyetçilerdir" değerlendirme siyle bir ilişkisi olup olmadığını düşüneceksinizdir.**

* *Özgür Vatan*, 31 Aralık 2001.

** Mahir Çayan yoldaş bu konuda şöyle yazmaktadır:

"Mihri Belli arkadaşına göre, 'devrimci milliyetçilikle' proleter enternasyonalizmi çelişmez. Ve 'devrimci milliyetçi' olduğunu söyleyen Mihri Belli arkadaşına göre sosyalistler koyu milliyetçilerdir. Çünkü, 'milliyetçiliğin azı enternasyonalizmden kişiyi uzaklaştırır'.

Mihri Belli, sosyalistlerin milliyetçi değil, yurtsever olduklarını, nasyonalizm ile enternasyonalizmin birbirine tamamen zıt iki kavram olduğunu bilmiyor mu? Biliyor elbette. Fakat Mihri Belli'nin küçük-burjuva radikalizmine bel bağlayan tutumu, proleter devrimcilikten tavize hatta, literatüre "proleter milliyetçiliği" katkısıyla tahrife kadar uzanmaktadır." (*ASD'ye Açık Mektup*)

Bu yazılarla birlikte gözünüze Arjantin haberleri ve yorumları ilişecektir.

Bir sol gazetede “21. yüzyıl ayaklanmaların yüzyılı olacaktır” başlığını göreceksinizdir. Okumayı sürdürdüğünüzde şunları okuyacaksınız:

“Seattle’da başlayan enternasyonal eylem rüzganı, Cenova ve Brüksel’de yüz binlerle buluştu. İkiz Kuleler, emperyalizmin başına yıkıldı. Filistin’in taş generalleri intifadayı sürdürdü. Pakistan halkı, Afganistan işgaline karşı ayağa kalktı. Ve Arjantin halkı, emperyalizme karşı büyüyen isyana ‘arka bahçe’den merhaba dedi.”*

Arjantin, Seattle, Cenova, Brüksel, “ikiz kuleler”, “Afganistan işgaline karşı ayağa kalkan Pakistan halkı” arasında nasıl bir ilişki kurulduğunu yazı boyunca öğrenmeye çalışmanız pek bir işe yaramasa da, “2001 yılı boyunca gerçekleştirilen sayısız eylem, sayısız direniş, tıpkı Arjantin’de olduğu gibi ‘ayaklanmalar yüzyılı’nın Anadolu’dan da selamlanacağı günlerin uzaklarda olmadığını göster”diğini, “burjuvazi ne derse desin, biriken öfke **er ya da geç** bir volkan gibi patlayacağı”ğünü** (“tıpkı Arjantin gibi”) öğreneceksinizdir.

Ancak bir başka sol gazeteyi açtığınızda şunların yazıldığını da göreceksinizdir:

“Devrim, kendiliğinden olamayacağı gibi, birkaç devrimci müdahaleyle gerçekleşebilecek bir durum da değildir. Devrim sabırsızlığı sevmez. Zıt-pıt çıktılar, yanar-söner dalgalanmaları da sevmez.”***

Birincilerin iktidarın “ayaklanma”yla ele geçirileceğini savunduğunu, ikincilerin ise “uzun halk savaşı” çizgisini izlediklerini düşündüğünüzde, iki Arjantin değerlendirmesinin neden birbiriyiyle çeliştiğini anlayacaksınız.

Diğer yandan okumayı sürdürdüğünüzde bir başkalarının Türkiye’de halkın neden Arjantin halkı gibi patlamadığına ilişkin değerlendirmesini göreceksinizdir:

“Elbette halkın patlamasını engelleyen, geciktiren bir çok ‘sübab’tan bahsedilebilir. Ülkemizdeki kara paranın, gayri-meşru işler ve ilişkilerin yaygınlığı, köy-kent arasındaki ilişki, bunlardan bazılarıdır. Örneğin Arjantin şehirleşmenin çok yüksek olduğu bir ülkedir, bizde ise, şehirleşme hem daha düşük, hem de şehirleşenlerin de kırsal alanda bütün bağları kopmamıştır.

Ama bunların hiç biri nihai anlamda belirleyici değildir.

* *Atılım*, 29 Aralık 2001.

** *Atılım*, 29 Aralık 2001.

*** *Devrimci Demokrasi*, 1-16 Ocak 2002.

Eğer kitleler patlamıyorsa, yakıp yıkmıyorsa, bunun tek nedeni **devletin terörü** ve bunun yarattığı korkudur. Yine bu terörün yarattığı örgütsüzlüktür.”*

Denilmektedir ki, ülkemizde “sosyal patlama” olamamasının bir nedeni, “kara para” cenneti olması, gayrı-meşru ilişkilerin yaygınlığı ve dolayısıyla bu “kara para” yoluyla insanlar satın alınmasıdır. İkinci olarak, şehirleşme, Arjantin’e kıyasla daha düşüktür, hem de şehirleşenlerin de kırsal alanla bütün bağları kopmamıştır. Üçüncü olarak, nihai, ama **tek neden**, “devletin terörü ve bunun yarattığı korkudur”.

Öte yandan Arjantin’le ilgili yazılanlarında, “kara para”nın Arjantin’de hiç de az olmadığını, gerçekleştirilen askeri darbeler sonrasında uygulanan “devlet terörü” sonucunda en az 30.000 kişinin hâlâ kayıp olduğunu anımsayacaksınız. Latifundistlerin (büyük toprak sahipleri) Arjantin’deki tarihsel konumlarını, kırsal nüfusun hiçbir zaman kent nüfusundan büyük olmadığını da öğrendiğinizde, ülkemizde neden “patlama” olmadığını bir kez daha düşünmek zorunda kalacaksınız.

Ve yeniden sol dergiyi okumayı sürdüreceksinizdir:

“Bir Halk Neden Patlar?

İlk akla gelen mutlaka ekmektir, sonra adalet. Bunların olmadığı yerde halk **er geç** ‘patlar’. Patlamanın olduğu nokta ise, korku eşliğinin aşıldığı nokta olacaktır. Kimsenin kuşkusu olmasın, Türkiye’de o an da gelecektir. Kitleler halinde o eşik de aşılabacaktır. Açlık ve adaletsizlik, tüm eşikleri yıktığı gibi, korkunun eşiklerini de yıktacaktır.”*

Böylece halkın “korku eşliğini aştığı noktada” “er ya da geç” patlayacağını öğreneceksinizdir. Artık yapılacak çok iş vardır: bir an önce örgütlenmek, örgütlemek ve fırsatlardan yararlanmak!

Her ne kadar *Devrimci Demokrasi*, devrimin “zıt-pıt çıktılan” sevmediğini söylese de, “patlama”nın er ya da geç olacağından şüphe duymayacaksınız. O gün geldiğinde, “patlamanın” “sonuç alması” için “halkın örgütlülüğünün” yeteceğini de bileceksinizdir.

Ama bu yolun “kitlelerin kendiliğinden patlama ve isyanlarını örgütlemek” şeklinde bir çizgi oluşturduğunu, Marksist-Leninist yazında buna “klâsik kitle çalışması” adı verildiğini, sonuç olarak “sovyetik ayaklanma” çizgisinin değişik bir versiyonu olduğunu da düşünebilirsiniz.

Şüphesiz bu çizgi, evrim ve devrim aşamalarını birbirinden kesin çizgilerle ayıran, evrim aşamasını uzun, devrim aşamasını ise kısa bir an olarak düşünen bir anlayışın ürünüdür. Bu anlayış sahiple-

* *Özgür Vatan*, 31 Aralık 2001.

** *Özgür Vatan*, 31 Aralık 2001.

ri, “patlama” anına (devrim aşaması) kadar (evrim aşaması) “haftalık olarak yayınlanması ideal gibi gözükken bir siyasi gazete” yayınlamak, bu gazete çevresinde kitleleri bilinçlendirip örgütlemek ve “patlamanın” “sosyal ve psikolojik şartlarını hazırlamak” şeklinde klasik kitle çalışmasını yürütmek durumundadırlar.

Ancak milli krizin kesikli değil, sürekli olduğu, dolayısıyla evrim ve devrim aşamalarının birbirinden kesin çizgilerle ayınlamadığı ülkelerde (geri-bıraktınlmış ülkeler) klasik kitle çalışmasını savunan ve yürüten örgütlenmelerin revizyonist KP’ler olduğunu anımsarsanız, Arjantin olayları sonrasında yapılan “patlama” edebiyatının solu nerelere savurduğunu da göreceksinizdir.

Bu kadar okumayı şimdilik yeterli görüp, başlangıçtaki konuşmanıza geri döndüğünüzde, o eski “solcu”nun söylediklerine kısmen hak verdiğinizi hissedeceksinizdir. Kendi kendinize soracaksınız: Gerçekten bu ülkede “sosyal patlama” olur mu, bu solla devrim yapmak olanaklı mıdır?

Geçmişte solda yapıldığı söylenen “hataları”, bugün sol yayınlarda okuduklarınızı, sol adına yapılanları, söylenenleri yeniden düşünmeye başlayacaksınız.

İşte bu anda kendinizi iki seçenekle karşı karşıya bulacaksınız:

Ya yazılanlara, söylenenlere, yapılanlara “lanet” okuyacak, “büyük”lerin, “eski”lerin sözünü dinleyip kendi kabuğunuza çekilecek, kendi işinize bakacaksınız.

Ya da devrim yapmanın doğru bir yolunun olduğunu, olması gerektiğini düşünerek devrim için mücadele etmeye karar vereceksinizdir.

Eğer kararınız birinci seçenektense, tüm “eski”ler gibi, kendinize bir iş bulmakla işe başlayacaksınız. Ekonomik kriz ortamında bulunabilirseniz bir iş bulacaksınız, yaşınız genç ise askerliğinizi yapıp evleneceğiniz günü bekleyeceksiniz. Günleriniz, ev ile iş arasında gidip gelmekle, meyhanelerde “geyik muhabbetleri” yapmakla, televizyon karşısında saatler geçirmekle ve arada bir eş-dost toplantılarına katılarak “ne olacak bu memleketin hali” konuşmaları yaparak geçecektir. Tabii, her bulduğunuz fırsatta borsa ve döviz haberlerini büyük bir merakla izleyecek, borsanın her çıkışı ile sevinecek, inişi ile üzüleceksiniz. Kredi kartınızın limitleriyle tüketecek, cep telefonunuzun faturasıyla “bütçenizi” düzenleyecek ve karşınıza çıkacak fırsatlardan yararlanmayı bekleyeceksinizdir.

Eğer biraz entelektüel çevreye sahip iseniz, yaşamınız biraz daha renkli geçebilecektir. Belki arada bir konsere, tiyatroya, sinema günlerine gideceksinizdir. Sanat, edebiyat üzerine muhabbet edeceğiniz bir çevreniz olduğundan, dünya ekonomisindeki “resesyon sinyallerinin” ülkedeki bankaların “sermaye rasyosu” üzerindeki et-

kileri konusunda yapılan konuŐmalara kulak misafiri bile olabileceksinizdir. Entelektüel çevrelere özgü kredi kartı sahibi olarak “seçkin” bir yere sahip olduğunuzu hissedip, kredi kartı temerrüt faizlerini nasıl ödeyeceğinizin hesaplarını da yapabileceksinizdir.

Eğer ikinci yolu seçer de, devrimci mücadele girmeye karar verirseniz, sizi bir dizi sorunun beklediğini bilmeniz gerekir. Devrimci mücadelenin o bilinen, söylenen, anlatılan ve gerçek olan zorlukları yanında, kendinizi yapayalnız da bulabileceksinizdir.

Karar size kalmıştır.

AKP Hükümeti ya da “Merak etmeyin Ordu var...”*

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 70, Kasım-Aralık 2002

3 Kasım seçimlerinde AKP'nin TBMM' de büyük bir çoğunluğa sahip olmasından sonra tüm “medya” ağır birliği içinde “merkez sağ” partilerin “çöktüğünü”, bu partilerin liderlerinin “tasfiye” edildiğini yazıp çizmeye başlamıştır. Kimileri daha da hızlı davranarak, DYP, ANAP ve kısmen MHP'den boşalan “merkez sağ”ın AKP tarafından doldurulması gerektiğini söylemektedirler.

Bugün AKP'nin “yükselişinin” de, ANAP'ın dağılışının da, DYP'nin barajın altında kalışının da, MHP'nin 1999 seçimlerinde gösterdiği “başarıyı” gösterememesinin de ardında yatan temel neden, oligarşi dışındaki sömürücü sınıfların içinde buldukları durum ve siyasal olarak bölünmüşlükleridir. Popüler dilde, yani “medya” dilinden ifade edersek, AKP'nin 3 Kasım seçimlerinde, 1965 seçimlerinde AP'nin, 1983 seçimlerinde ANAP'ın “zaferine benzer” (hatta kimileri daha da öteye giderek 1950 seçimlerinde DP'nin aldığı sonucu da buna

* Ertuğrul Özkök, 4 Kasım günü “*Bir şakanın ardındaki duygular*” başlıklı yazısında şöyle yazıyordu:

“Dün manşeti hazırlarken, bir arkadaşım şöyle bir espiri yaptı: Önce ‘**Yarın herkesin içinden geçen sözü manşet yapmamızı ister misiniz?**’ diye sordu.

Biz ‘**evet**’ deyince de esprili manşet önerisini patlattı:

‘**Merak etmeyin Ordu var..**’”

eklemektedirler) bir sonuç alması, bu sömürücü sınıfların son yirmi yıllık durumuyla bağlantılıdır. Dolayısıyla sömürücü sınıflar arasındaki ilişki ve çelişkiler dikkate alınmaksızın gelişen olayların kavranılması da olanaksızdır.

İşbirlikçi teknelci burjuvazinin henüz yeterince güçlenmediği, palazlanma aşamasında olduğu bir dönemde, DP'nin yerine oluşturulan AP'nin 1965 seçimlerinde %52,9 oyla 450 kişilik mecliste 240 milletvekilliği kazanması, tüm sömürücü sınıfların ittifakının bir sonucu olmuştur.

Bu dönemde, bir yanda emperyalizmin yeni-sömürgecilik uygulamalarıyla gelişen ve güçlenen işbirlikçi teknelci burjuvazinin, diğer yanda ise yarı-feodal üretim ilişkilerinin geleneksel sınıflarının (toprak ağaları, tefeciler ve bezirganlar*) yer aldığı egemen sınıflar ittifakı birbirine zit çıkarların ifadesi olmuştur. Küçük ve kapalı üretim birimlerine dayanan ve buralardan beslenen feodal egemen sınıfların çıkarı ile bu kapalı üretim birimlerini yıkararak pazar için üretimi geliştirmek ve yaygınlaştırmak durumunda olan işbirlikçi teknelci burjuvazinin çıkarı uzlaşmaz bir çelişki oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu ittifak, işbirlikçi teknelci burjuvazinin güçlenmesine paralel olarak parçalanmıştır.

Başını Necmettin Erbakan'ın çektiği ve DPT'de toplanan "takunyalılar"ın içsel muhalefeti, sömürücü sınıflar arasındaki ittifakın parçalanmasının başlangıcını oluşturmuştur.

1965-1969 yılları arasında TOBB'da Sanayi Odası Başkanlığı, Genel Sekreterlik ve Yönetim Kurulu Başkanlığı yapan Erbakan'ın 25 Mayıs 1969'da TOBB başkanı seçilmesi ve Demirel'in müdahalesi ile 8 Ağustos 1969'da polis zoruyla TOBB'dan çıkartılması sömürücü sınıflar ittifakının sonunu getirmiştir.

Bu ayışma, 12 Ekim 1969 genel seçimlerinde Erbakan'ın AP'den aday olmasının engellenmesi, ardından Konya'dan bağımsız milletvekili seçilmesi ve 26 Ocak 1970'de Milli Nizam Partisi'ni (MNP) kurmasıyla netleşmiştir.**

18 Aralık 1970'de Demirel hükümetinin bütçesine red oyu veren ve başını Ferruh Bozbeyleli'nin çektiği "41'ler" hareketi, sömürücü sınıflar ittifakının yeni bir parçalanması olmuştur.

Böylece 1971 yılına girildiğinde, "sağ" kesim, MNP, DP ve AP olmak üzere üç parçaya ayılmıştır. Ve bu ortamda oligarşinin **12 Mart**

* Feodal ya da yarı-feodal üretim ilişkileri içinde yer alan tüccar kesimi.

** Bugün AKP'de yer alan pek çok "ünlü"ün "milli görüş" serüvenleri bu dönemde başlamıştır. Örneğin Bülent Arınç 2000 yılındaki FP kongresinde şöyle konuşmuştur:

"Ben 1967 yılında hukuk fakültesi öğrencisi iken Necmettin Erbakan'ı TOBB mücadelesinde destek-lemiştim, 1969 yılında Konya'dan aday olduğunda bütün ilçeleri gezen bendim. Benim Anadolu'da ayak basmadığım yer yok. Beni siz tanımazsınız; ama babalarınız, analarınız tanır."

darbesi gelmiştir.

Erbakan'ın MNP, sınıfsal olarak küçük ve orta sermaye kesimlerinin politik sözcüsü durumundadır. Bir diğer deyişle, Anadolu esnaf-zanaatkar sermayesi ile tüccar-tefecî sermayesinin temsilcisi durumundadır. Emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemleriyle gelişen işbirlikçi teknelci burjuvazinin gücü karşısında sürekli gerileyen ve politik gücünü yitiren bu sermaye kesimlerinin temsilcisi olduğundan, aynı zamanda emperyalizmin yeni-sömürgeciliğine karşıdır. Bu karşı oluş, temsil ettiği orta sermaye kesiminin gelişememesi ve tekelleşmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumun en büyük sorumlusu olarak, ekonomik ve politik olarak işbirlikçi teknelci burjuvaziye ve onun destekçisi durumunda olduğunu düşündüğü emperyalist tekelere gördüğünden “millî” bir söylem geliştirmiştir (“Millî Görüş”).

Ancak MNP'nin siyasal sözcülüğünü yaptığı kesimler açısından, yeni-sömürgecilik yöntemleriyle meydana gelen pazar genişlemesi çelişik bir durum ortaya çıkarmıştır.

Genişleyen pazar olanakları, özellikle orta sermaye kesimlerinin lehine sonuçlar ortaya çıkarırken, diğer yandan Anadolu esnaf-zanaatkar sermayesi ile tefecî-tüccar sermayesinin diğer kesimleri için tasfiye tehlikesi ortaya çıkarmıştır.

Orta sermaye kesimleri, kredi ve devlet olanaklarının (KİT'ler) işbirlikçi teknelci burjuvazi tarafından kullanılmasına karşıdır. Bu nedenle “adil düzen” yanlısıdır. Onların “adil düzen”den istedikleri, kendilerinin gelişmesini ve tekelleşmesini engelleyen koşulların ortadan kaldırılmasıdır. Bu nedenle, işbirlikçi teknelci burjuvazinin varlığına karşı olmaktan daha çok, bu kesimin içine alınmamış olmaktan dolayı tepki duymaktadırlar. Bunun sorumlusu olarak da, ulusal ve uluslararası yahudi sermayesini sorumlu görmektedirler. Bu yüzden, yahudi sermayesinin daha az etkin olduğunu düşündükleri emperyalist ülkelerle (özellikle Almanya ile) ilişkilerin geliştirilmesinden yadırlar.

Anadolu esnaf-zanaatkar sermayesi ile tefecî-tüccar sermayesi ise, bir yandan iç pazarın genişlemesiyle değişen tüketim alışkanlıkları, diğer yandan işbirlikçi teknelci burjuvazinin kendi dağıtım ağını kurması karşısında içine girdikleri tasfiye sürecinin durdurulmasını talep etmektedir. Bu yönüyle “çarşı esnafı” olarak, her türden yeni tüketim mallarının ithalatına ve üretimine karşıdır. Özellikle konfeksiyon (hazır giyim) ürünlerinin iç pazarda artan tüketimi karşısında çaresiz kalan Anadolu kumaş üretici ve tüccarları ile terziler, MNP'nin “dini” söyleminin en bağımsız destekçileri olmuşlardır.

Diğer yandan, geleneksel tüketim malları satıcısı durumunda olan “çarşı esnafı”, yeni tüketim mallarının “marketler”de satışıyla ortaya çıkan yok olma tehlikesi altına girmiştir. İşbirlikçi teknelci burju-

vazinin ürettiği bu yeni tüketim mallarının dağıtım ve ticaretinin ortaya çıkardığı yeni tüccar ve “marketçi” ilişkisi dışında kalmışlardır. Dolayısıyla deterjandan televizyona kadar her türden yeni tüketim malının üretimi ve satışına karşıdır. Bu yönüyle “modernizasyon”un karşısında bir konumda yer almışlardır.

Aynı kesimlerin gelişen emperyalist üretim ilişkilerinin içinde yer almak (“eklemlenmek”) isteyen bölümü ise Ferruh Bozbeyli’nin DP’si etrafından toplanmıştır. Özellikle Anadolu ticaret burjuvazisi (orta ve büyük toptancı tüccarlar) işbirlikçi tekelci burjuvazinin kendi dağıtım ağını kurarak, kendileri dışında yeni bir ticaret burjuvazisi yaratmasına karşıdır. İşbirlikçi tekelci burjuvaziden talep ettikleri büyük kentler dışındaki ticaretin kendilerine bırakılmasıdır.

Böylece, 12 Mart’a gelindiğinde, işbirlikçi tekelci burjuvazi ve ona bağımlı olan küçük ve orta sermaye kesimleri dışında kalan tüm ticaret ve sanayi sermayesi, bir bütün olarak muhalefete geçmişlerdir.

Oligarşinin 12 Mart darbesi, bir yandan ülkede gelişen devrimci mücadeleyi durdurmayı, diğer yandan kapitalizm öncesi sınıf ve zümrelerin denetim ve disiplin altına alınmasını, yani sömürüyü disipline etmeyi amaçlamıştır. I. Erim hükümeti ile gündeme getirilen “reformlar”, ağırlıklı olarak bu sömürücü sınıf ve zümrelere yönelik olmuştur. Bu açıdan 12 Mart darbesi, “ilerici, Atatürkçü, reformist” görünüm altında küçük-burjuva aydınlarının desteğini alarak bu sömürücü kesimleri denetim ve disiplin altına almaya yönelmiştir.

“Ancak, silahlı propaganda, I. Erim Hükümetinin gerçek yüzünü ve emellerini, oligarşinin en gerici, en azgın ve terörist yönetimi olduğunu açığa çıkarmıştır. Böylece, Amerikan emperyalizminin ve işbirlikçi yerli burjuvazinin oyununu alt üst ederek, maskesini alaşağı etmiş, kademeli planını bozmuştur. ‘İlerici, reformist, Atatürkçü’ görünümü altındaki açık faşizmin erken doğum yapmasını sağlayarak, küçük-burjuva aydın çevreler de dahil olmak üzere kamuoyunun gözlerini açtı...

Küçük-burjuva aydın kamuoyunun desteğini kaybeden emperyalizm-işbirlikçi (tekelci) burjuvazi ikilisi, bu sefer zorunlu olarak, sömürüyü disipline etmeye yönelik bir dizi rasyonelleştirme tedbirlerinden (sarı reformlarından) tavizler vererek, tekrar bu tedbirlerinden zarar görecektir. Öteki gerici sınıf ve zümrelerle ortak müşterekler etrafında anlaşmışlardır.”*

Böylece oligarşi, 12 Mart darbesiyle yapmak istediklerini gerçekleştirememiştir.

12 Mart 1971 ile 12 Eylül 1980 arasındaki dönemde oligarşi ile

* Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II-III*

dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki ilişki, “çatışma-uyum” arasında sürekli dalgalanan bir süreç izlemiştir. 1974 Petrol krizi ile başlayan dünya ekonomisindeki daralma ve ekonomik bunalım dinamikleri, ülke içinde sınıf mücadelesinin yükselişiyle birleşerek, oligarşi ve dışındaki sömürücü sınıflar arasında belli bir “uyum” ortaya çıkarmıştır. I. ve II. MC hükümetleri bu “uyum”un hükümeti olmuştur. Ancak I. ve II. MC hükümetleri, gelişen devrimci mücadeleye karşı faşist milislerin etkin bir biçimde kullanılması açısından oligarşi lehine sonuçlar ortaya çıkarmışsa da, diğer sömürücü sınıfların kendi çıkarları yönündeki siyasal müdahaleleri, 1977 sonunda Ecevit’in azınlık hükümeti kurmasına yol açmıştır.

Oligarşinin Ecevit hükümetinden istediği, “icazet” altındaki bir sol oluşumla gelişen devrimci mücadeleyi pasifize etmek ve bürokrasi içinde “gerici ve şeriatçı kadrolaşmayı” tasfiye etmek olmuştur. Ama Ecevit’in azınlık hükümeti, sadece, özellikle sanayi ve teknoloji bakanlığında ve KİT’lerde etkili hale gelen MSP’li kadroların tasfiyesinde kısmen başarı sağlayabilmiştir. Dolayısıyla devrimci mücadelenin gelişimini durdurma görevini yerine getirememiş ve tüm sömürücü sınıfların varoluşunu tehdit eden durumun sürmesini engelleyememiştir.*

Bu dönemde devrimci mücadelenin tüm sömürücü sınıfları tehdit eder boyutlara ulaşması, oligarşi ile diğer sömürücü sınıflar arasında yeni bir ittifakın kurulmasını zorunlu hale getirmiştir.

Bu ittifak çerçevesinde oligarşinin 12 Eylül darbesi büyük bir “sevinç” yarattı. Fakat gelişen dünya ekonomik bunalımı ve uygulanan 24 Ocak Kararları, oligarşi dışındaki sınıfların ekonomik tasfiyesini gündeme getirdi. 1982 yılındaki bankerler olayıyla birlikte başlayan mülksüzleştirme süreci, asıl olarak küçük ve orta sermaye kesimlerini kapsadıkça, oligarşiye karşı bu kesimlerin muhalefeti yükselmeye başladı. 1982 Anayasası’nın kabul edilmesiyle birlikte, muhalefet siyasal partiler düzeyinde görünür hale geldi. Oligarşinin askeri yönetim aracılığıyla uygulamaya soktuğu siyasal yasaklar, eski ilişkiler içinde kurulmuş partilerin seçimlere katılmasını engelledi. Böylece 1983 yılında yapılan genel seçimlerde tüm sömürücü sınıfların desteğini alan T. Özal’ın ANAP’ı tek başına iktidara geldi.

* Bu dönemde “milliyetçi-muhafazakar” ilıclıkların *Tercüman* gazetesinde yazarlık yapan Güneri Cıvaoğlu bu durumu şöyle anlatmaktadır:

“12 Eylül’den önceki gecelerden biri. Rauf Tamer’in evinde onun doğum günü... Ama herkeste bir yılgınlık, bir bezginlik, dehşet ürpertileri. Suskunluk... Örgütlü şiddet eylemlerinin Türkiye’ye bir kan bataklığı görüntüsü verdiği günler. Bir şarkıyı mırıldanıyoruz salondaki birkaç kişi: ‘havasına suyuna, taşına toprağına. Bir başkadır benim memleketim.’ Gözler dolmuş. Kelimeler dudaklarımızdan duygu yüklü çıkıyor. Bir çok tanıdık ismin, taşı tarağı toplayıp, Türkiye’yi terkederek, Amerika’ya, İngiltere’ye yerleştiği günler... Nişantaş’ın, Levent’in apartman camları gazete kağıtlarıyla kaplı. İçerde yaşam yok ki!...” (Beyaz Türklerden Bugüne, *Sabah*, 10 Kasım 1988)

1983'den 1991 yılına kadar süren ANAP hükümetleri dönemi, günümüzdeki tüm siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmelerin biçimlendiği dönem olmuştur.

Bu dönemin en temel özelliği, devrimci mücadelenin kitlesel boyutlarda yürütülen terörle durdurulması ve 1980 dünya ekonomik buhranı ile şekillendirilen “transformasyon” olmuştur.

Devrimci mücadeleye karşı sürdürülen terör ve pasifikasyon, sözcüğün tam anlamıyla, solda dejenerasyona yol açmıştır. “Askerlik, iş ve eş” koşuluna boyun eğdirtilen sol kitle, giderek düzenin “sadiq” bir destekçisi konumuna getirilmeye çalışılmıştır. Özellikle T. Özal’ın “modernizasyon” söylemiyle başlatılan “liberalizasyon” uygulamalarının destekçisi ve ithal malların tüketicisi durumuna getirilen sol kitle, “toplu konut fonu”nun kurulmasıyla birlikte yeni iş olanaklarına sahip olmuştur. 1989 yerel seçimlerinde SHP’nin gösterdiği başarı, belediyelerde ve bunlarla bağlantılı ticari işlerde “sol” bir işadamları zümresi yaratılmasını hızlandırmıştır.

1983-89 arasında “promosyon” alanında iş alan “sol” kadrolar, reklamcılık, yayıncılık alanından inşaat alanına sıçramışlardır. Üniversite diploması almayı becermiş “solcular”ın başını çektiği yeni “sol” işadamları, T. Özal’ın “vizyonu ve misyonu” çerçevesinde gelişen “liberalizasyon”un yarattığı tüm yeni ve marjinal sektörlerde boy göstermeye başlamışlardır.

Reklamcılık, yayıncılık alanlarında başlayan “iş deneyimleri” giderek kurumlaşmış ve şirketleşmiştir. Sanayi ve geleneksel ticaret alanları dışındaki tüm alanlarda boy gösteren “sol” işadamları “liberalizasyon”dan beslendikleri için, her durumda “aşırı liberal” hale gelmişlerdir. “İhracata yönelik sanayileşme”den, Türk Parasını Koruma Yasası’nın kaldırılmasına, emperyalist ülkelerin tüketim mallarının ithalatından özelleştirmeye kadar her uygulamanın baş destekçisi ve propagandisti olurlarken, aynı zamanda bunların kendilerine getirdiği yeni iş olanaklarının peşinden koşmuşlardır. 12 Eylül sonrasında ilk iş “deneyimi”ni kazandıkları alan reklamcılık ve yayıncılık olduğundan, “medya” alanındaki her türlü “gelişmenin” hararetli savunucusu olmuşlardır. Beyaz eşya kullanımının ve renkli televizyon izlenmesinin bir “modernlik”, ülkenin “kalkınmasının” bir göstergesi olduğunu savunan bu “sol” kesim, giderek varlığını T. Özal’a ve onun politikalarının sürdürülmesine bağlamıştır. Dolayısıyla, sosyal-demokrat adı altında olsun olmasın, kurulan ve oluşturulan tüm “sol” partiler bu politikanın sürdürücüsü olmayı programlarının başına koymuşlardır. Unuttukları tek şey ise, mevcut düzen içinde politika yapabilmek için kadroya değil, kitleye ihtiyaçları olduğudur. Doğal olarak, T. Özal döneminde uygulanan ekonomi politikalar zarar gören ve sürekli yoksullaşan kesimlerle olan bağları kopmuşdur.

Bu dönemdeki en önemli gelişme ise, **emperyalist metropoll-**

erde küçük ve orta sanayide ortaya çıkan yeni teknoloji uygulamalarıyla olmuştur.

1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında, emperyalist ülkelere (özellikle ABD ve İngiltere’de) küçük ve orta sanayide başlayan yeni teknolojilerin üretime uygulanmasıyla, eski teknolojiye dayanan makineler geri-bıraktılmış ülkelere aktarılmıştır. Böylece, bir yandan metropollerde yeni teknolojiyle maliyetler düşürülerek kâr oranları yükselirken, diğer yandan geri-bıraktılmış ülkelere aktarılan eski (ama mevcutlarına göre yeni) makinelerin kullanımıyla iç üretim artmıştır.

Ülkemiz somutunda tekstil ve ambalaj sanayinde görülen “yenileşme” ve üretim artışı, “ihracata yönelik” üretimi birincil hale getirirken, ithalatın serbestleştirilmesiyle emperyalist ülkelerin tüketim malları iç pazarda egemen hale gelmiştir. İhracat ve marka tüketimi bu döneme damgasını vurmuştur.

Tüm bu gelişme iç ve dış borçlarla finanse edilmiştir. ANAP’ın “dört eğilimi birleştirdik” demagojisi, uygulamada fazlaca sorunla karşılaşmadan 1990’lara ulaşmıştır.

Ancak 1993’de Almanya, Japonya ve Fransa’da etkili olan ekonomik durgunluk ihracatta büyük bir düşüşe yol açmıştır. Yaşanılan 1994 Şubat kriziyle birlikte varolan tüm iç ilişkiler ve dengeler bozulmuştur. 1991 “Körfez Savaşı” ve 1993 durgunluğunun etkisiyle tüm ihracat alanlarını kapsayan daralma, stokların hızla büyümesine yol açmıştır. Bunun pratikteki görünümü ise, ihraç mallarının iç piyasaya sürülmesi olmuştur.

Bu gelişmeden en çok etkilenen kesim ise, emperyalist ülkelere ithal edilen makinelerle üretim yapan küçük ve orta sanayi burjuvazisi olmuştur. O güne kadar ihracata yönelik olarak üretim yapan, dolayısıyla tüm ürünleri “modern ve moda”ya uygun olan tekstil sektörü krize girmiştir. İç pazarda emperyalist ülkelere ithal edilen “marka” ürünlerin egemenliği karşısındaki çaresizlik, sorunun, Türki cumhuriyetler ya da “islam ülkeleri” pazarı yoluyla aşılacağı beklentisi yaratmıştır.

Diğer yandan iç pazardaki emperyalist tüketim mallarının egemenliği, süper ve hiper marketlerin ticari egemenliğini beraberinde getirmiştir. İhracat yılları içinde geleneksel iç pazarın ellerinden gitliğini gören küçük ve orta sermaye kesimleri yeniden iç politikada etkin olmanın yollarını aramaya başlamışlardır. Ve her zaman olduğu gibi, geleneksel politik ilişkiler alanında büyük bir canlanma ortaya çıkmıştır.

Bu gelişmenin ilk sonucu 1995 genel seçimlerinden Erbakan’ın RP’nin birinci parti olarak çıkması olmuştur.

1996 yılında Erbakan’ın başbakanlığında kurulan RP-DYP koalisyon hükümeti, küçük ve orta sermaye kesimlerinin (T. Çiller’in çok

sevdiği deyimle KOBİ'lerin) içinde buldukları pazar ve finansman sorunlarına çözüm bulma iddiasıyla ortaya çıkmışsa da, kendisini hiçbir şey yapamaz durumda bulmuştur. Erbakan'ın "İslam kardeşleri"ne olan güveni de işe yaramamıştır. Bulabildikleri tek yeni pazar ise **türban ve tesettür pazarı** olmuştur. Bir başka deyişle, ağırlıklı olarak tekstil sektörünün pazar sorunu, içte türban ve tesettür modasının geliştirilmesiyle görüntüsel bir yenileşme içine girmiştir.

Neredeyse "lokomotif" işlevi gören türban ve tesettür, beraberinde "şeriata uygun mayo"dan çaydanlığa, Kristal koladan mobilyaya kadar değişik tüketim alanı oluşturmuştur. Başta İhlas Holding'in *Türkiye* gazetesiyse sattığı mutfak araç ve gereçleriyle tamamlanan bu tüketim alanı, tesettürlü ve türbanlı aile tüketimi oluşturmuştur. Yimpaş, Çetinkaya mağazaları ve "İslamcı" gıda marketleri "gelir düzeyi düşük" halk kesimlerinin alış-verişinde egemen hale gelmeye başlamıştır. Böylece geleneksel Anadolu esnaf ve tüccar kesimi "geleceğe uygun" malların ticaretinde yeniden etkin hale gelmiştir.

Bugün "İslamcı" kesimin en büyük dağıtım ağı haline gelen Yimpaş'ın mağaza açtığı yerlere bakıldığında bu durum daha açık görülecektir: İstanbul'da Maltepe, Ümraniye, Şirinevler, Eyüp, Güngören, Üsküdar; Ankara'da Çankaya, Ergazi, Pursaklar, Sincan, Ulus; Yozgat, Adapazarı, Düzce, Edirne, Aksaray, Eskişehir, Kayseri, Kırıkkale, Kütahya, Nevşehir, Amasya, Çorum, Sivas, Tokat, Elazığ, Gaziantep, Maraş, Adana, Malatya, Urfa.

Erbakan ve şürekasının göremediği ise, bu tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin tekelleşme amacını bu "yeni" türban ve tesettür pazarıyla gerçekleştiremeyeceği ve "şariatçı sermaye"nin kuşak değiştirmesidir.

Bir zamanların faşist MHP'nin teorisyeni ve bugünün "liberal faşisti" Taha Akyol bu durumu şöyle anlatmaktadır:

"... sanayileşmenin ortaya çıkardığı modernleşme faktörlerini gericilik sanabilirsiniz. Mesela türban bir modernleşme göstergesidir halbuki bizinkiler gericilik sanıyor. 'İrticai sermaye' de bir laikleşme göstergesidir. Dikkat edin öbür dünya için değil, bu dünyanın nimetleri için çalışıyorlar. Kendinizi İslamcı bir şirketin fanatik genel müdürünün yerine koyun. Halk ayaklanması olsun, ithalat ihracat dursun mu istersiniz? O vakit şirket batır! Tam tersine İslamcı denilen şirketler istikrar ve liberalleşme istiyor. İşte toplumsal laiklik (sekülerlik) budur; dünyevileşmedir, rasyonelleşmedir."*

Taha Akyol'un sözüyle ifade edersek, "İslamcı şirketin fanatik genel müdürü", Erbakan'ın MNP'si yılların Anadolu "hacı" esnafı ve

* *Milliyet Pazar*, 24 Mart 1999.

tüccan değildir. İşte bu dönüşümü fark etmeyen Erbakan ve şürekası “hacı” esnaf ve tüccarlar için de birşey yapamamıştır. Ama türban ve tesettürün yarattığı pazarı genişletmenin yolunun türban ve tesettürü yaygınlaştırmaktan geçtiğini gördüklerinden, bu konuyu öne çıkarmışlardır. Sonuç ise, oligarşinin 28 Şubat “post-modern” darbesi olmuştur.

İşbirlikçi tekelci burjuvazinin oluşum ve palazlanma aşamasında Anadolu’da traktör, gübre, lastik, beyaz eşya vb. acentalığı yaparak belli bir dönüşüme uğrayan geleneksel Anadolu esnaf ve tüccarının, işbirlikçi tekelci burjuvazinin güçlenmesine paralel olarak kendi dağıtım ağını kurması karşısında, tasfiye olmaya başlamasıyla ortaya çıkan “şeriatçı” partileşme süreci böylece yeni bir evreye girmiştir.

Diğer yandan, asıl olarak tarımsal üretimle bağlantılı olarak küçük torna tezgahlarıyla üretim yapan küçük sermaye kesimleri, bir yandan sanayi bölgelerine geçiş yaparken, diğer yandan bir kısmı işbirlikçi tekelci burjuvazinin sanayi kuruluşlarının yan sanayisi olarak dönüşüme uğramıştır. Renault ve Fiat’a parça yapan küçük sanayi için “yerli otomobil” üretimi büyük ölçüde eski cazibesini kaybetmiştir. Bu açıdan Erbakan’ın “ağır sanayi hamlesi”, sınırlı bir desteğe sahip olmuştur. Bunun yerini, otomotiv sektöründe tekel durumunda olan Renault ve Fiat’ın dışında yabancı otomotiv şirketlerinin kuruluşu almıştır. Bu kesimlerin büyük bir kısmı, Erbakan’ın Malezya ile ortak kuracağı “uçak ve otomobil fabrikası”nın iç ve dış pazarda yer bulamayacağını görmüşlerdir. Bu nedenle, örneğin bir KIA otomobilinin ithalatı ya da üretiminin kendilerine daha çok iş sağlayacağını hesaplamaktadırlar.

Yine de ithal edilen dayanıklı tüketim mallarının bir kısmını taklit ederek üretme kapasitesine sahip olan küçük ve orta sermaye kesimleri bulunmaktadır. Bunlar, diğerlerinin tersine, ithalatın belli oranlarda sınırlandırılmasından yanadırlar. Dolayısıyla “liberalleşme”ye karşıdırlar.

Bunların yanında küçük ve orta ölçekli tarımsal üretime bağlı küçük sanayi kuruluşları varlığını sürdürmektedir. Çokluk yedek parça ve tamir işleriyle uğraşan bu kesimler, uygulanan tarım politikaları sonucu önemli bir pazar kaybına uğramışlardır. (Aynı durum, köylülere yönelik geleneksel tüketim malları üreten –ayakkabı, kara lastik vb.– kesimler için de geçerlidir.) Bunlar, en tutucu kesimi oluşturmaktadırlar.

İşte tüm bu gelişim ve dönüşüm içinde bulunan küçük ve orta sermaye kesimlerinin içinde buldukları durum, yukardan aşağıya emperyalizmin çıkarlarına uygun olarak geliştirilen kapitalizme **eklemlenme** ya da **tasfiye** olma sorununu varetmeye devam etmektedir. 1995 seçimlerinde Erbakan’la, 1999 seçimlerinde MHP’yle ve 2002 seçimlerinde AKP ile bu sorundan kurtulacaklarını ummuşlar

ve ummaktadırlar.

Bugün AKP, tüm gelişim ve dönüşümü içinde bu küçük ve orta sermaye kesimlerinin desteğini almıştır. Ancak içinde emperyalizme bağımlı kapitalizmle eklemelenmenin tek çıkar yol olduğunu düşünen ve dolayısıyla emperyalizmle “iyi geçinmek gerektiğini” savunan kesimlerden, er ya da geç emperyalist üretim ilişkileri varolduğu sürece kendilerinin kesin olarak tasfiye olacaklarını düşünen ve bu nedenle emperyalizme karşı olan kesimlere kadar pek çok kesimi bünyesinde barındırmaktadır. Eski tip “hacı” esnaf, zanaatkar ve tüccar kesimi her ne kadar Erbakan’a bağlılığını sürdürüyorsa da, AKP onlar için de yeni bir umut durumundadır. Bu yönüyle, bu kesimlerin bugüne kadar sürdürdükleri “çatışma-uyum” ilişkisi, giderek “eklemelenme-yok olma” ikilemine dönüşmektedir. Eklemelenmeyi “boyuneğme” ve “yokolma” olarak görenlerin, şeriatçı söylemi ve pratiği artan oranda öne çıkartacakları kesindir.

Tüm bu sorunların temelinde yatan ise, ülkemizde kapitalizmin kendi iç dinamiği ile gelişmemesi, dönüşümün devrimci bir tarzda gerçekleşmemesidir. Feodal ve yarı-feodal üretim ilişkilerinden arta kalan ilişkiler ve kesimler, gerek ekonomik, gerek sosyal ve siyasal olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Siyasal alanda laiklik-şeriatçılık olarak ortaya çıkan bu varoluş, siyasal iktidarlar aracılığıyla elde edilen çeşitli tavizlerle, uzlaşmalarla günümüze kadar gelmiştir. Nicelik olarak nüfus içinde önemli bir yere sahip olduklarından, “demokratik ortam” onların başlıca güç kaynağı durumundadır. Oligarşinin askeri darbelerine karşı oluşlarının nedeni de budur. Diğer yandan, “demokratik ortamı” kullanarak siyasal iktidarı ele geçirmek ve bu yolla oligarşinin askeri gücünü kırmak istemektedirler. Kendi varlıklarını sürekli tehdit eden bu askeri güce karşı oluşan, “Türk ordusuna” karşı oluşlarından değil, oligarşi tarafından kullanılışındandır.

Oligarşi, her dönemde, küçük-burjuva aydınlarını yanına çekerek (“laik, Atatürkçü” söylemleri) bu kesimlerin baskı altına alınmasını sağladığından, küçük-burjuva aydınları “kendi hayat tarzlarına” yönelik “şeriatçı” tehlike karşısında “orduyu” tek kurtarıcı olarak görmeye alışmıştır. Bu nedenle, AKP’nin “ezici çoğunlukla” seçimleri kazanması karşısında duydukları “tedirginlik” ve korku, “nasıl olsa ordu var” mantığıyla bir yana itilmeye çalışılmaktadır. Bu da, onların sorunların kaynağını görmemeye, gerçek ve kalıcı çözüme karşı ilgisiz kalmaya itmektedir. “Medya”daki sözcülerinin ifadesiyle, AKP’nin “merkez sağ parti” olması durumunda sorunun çözüleceğini düşünmektedirler. 1999 seçimlerinden sonra faşist MHP’nin yükselişi karşısında duydukları korku ve tedirginlikle buldukları bu “çözüm yolu”, AKP’nin (ya da MHP’nin) oligarşinin siyasal temsilcisi olmasından başka bir anlamı yoktur. Bir bakıma, onlar, AKP’yi, 1950’lerin

DP'si ya da 1965'lerin AP'si gibi görmek istemektedirler. (AKP, içinde "sol" unsurları barındırmadığı için, T. Özal'ın ANAP'ıyla fazlaca benzeştirilmek istenmemektedir.) Bu küçük-burjuva "çözüm yolu"nun tek sorunu, bunu oligarşinin ne kadar benimseyeceğidir.

Yazımızın başından itibaren ortaya koymaya çalıştığımız gibi, DP ve AP, işbirlikçi tekeli burjuvazinin oluşum ve gelişim aşamasında feodal ve yarı-feodal egemen sınıflarla kurduğu ittifakın siyasal ifadesidirler. Zaman içinde işbirlikçi tekeli burjuvazi gelişmiş ve oligarşiyi tek başına oluşturur hale gelmiştir. Dolayısıyla zorla elde ettiği bu egemenliğini gönüllü olarak paylaşmak durumunda değildir.

Diğer yandan "şeriatçı" kesimler, bu ittifaklardan her zaman zararlı çıkmışlardır. Dolayısıyla benzer bir ittifaka kendi istekleriyle (ki parlamentoda büyük bir çoğunluğu sağlamışken) katılmaları beklenemez.

Ekonomik açıdan ise, dışa (emperyalizme) bağımlı kapitalizm, egemen üretim ilişkisi haline gelmiştir. Bu yönüyle, 1979 yılında mullaların İran'da iktidara gelmelerini sağlayan geçiş koşulları mevcut değildir.

İşte bu öznel ve nesnel nedenlerden dolayı, AKP'nin tarihin gerisinde kalmış olan DP ve AP gibi bir siyasal parti olması olanaksızdır. Olabilir tek şey, 1970'lerin MC hükümetleri benzeri bir içsel koalisyon yönetimidir. Bu ise, bugün için parlamento dışında kalmış olsalar da, temel güçlerini koruyan MHP ve DYP'nin varlığı koşullarında olanaksızdır.

AKP, kendisini tek başına iktidara taşıyan oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki ayrışma ve bölünmenin son durağıdır. AKP, her ne kadar Necip Fazıl Kısakürek'in "murat ettiği" "örnek şahsiyet kadrosuna", "gerçek ve üstün münevverler aristokrasyası"na sahip olsa da, "İslâm inkılâbını" gerçekleştiremezler. Bu "münevverler aristokrasyası"nın yapabileceği tek şey, demagojiye başvurarak, oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki ayrışma ve bölünmeyi bir süre için "denge"de tutmaktır. Ancak dünya ekonomik buhranının varlığı ve Amerikan emperyalizminin Orta-Doğu'da sürekli ve kalıcı hale gelme yönündeki girişimleri ve planları, "denge"nin içte değil, dışta, Amerikan emperyalizmiyle aranmasını beraberinde getirmektedir. Bu da, AKP'nin "münevverler aristokrasyası"nın işbirlikçi tekeli burjuvaziye **karşı** emperyalist ülkelerin **siyasal işbirlikçisi** olarak etkili olmaya çalışacağı demektir. Amerikan emperyalizminin Irak'a yönelik saldırı hazırlıklarıyla uygun bir zemin bulunduğu söylenece de, AKP'nin "münevverler aristokrasyası"nın emperyalizmin siyasal işbirlikçisi olarak tekelleşememiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin ekonomik işbirlikçiliğe terfi etmesi olanaksızdır. Yine de emperyalizmin siyasal işbirlikçisi olarak elde edecekleri şey, "islam ülkeleri" paza-

nının yeniden paylaşımından kendilerine pay düşeceği umudu olacaktır. Bu umut, Necip Fazıl'ın MNP'den MHP'ye geçişi gibi, "münevverler aristokrasyası"nın "Türk-İslam Sentezi"ne sıçramasından başka sonuç vermeyecektir. Kaybedilen ise, "İslam kardeşleri" olacaktır.

Bu nedenlerden dolayı, AKP'yi bekleyen ayrışma ve parçalanmadır. Bu süreçte, "milli görüşçüler"in ("medyatik" dilde radikallerin) iktidar olanaklarını ne oranda bırakmayı kabul edeceklerine bağlı olarak "ordu" devreye girecektir. (Burada AKP'nin "münevverler aristokrasyası"nın bir bölümünün "ordu" ya karşı referandum ya da tehdidi de sözkonusudur.)

Her durumda varolan tek gerçek ise, ülkemizin emperyalizme bağımlı olduğu ve bu bağımlılık sona erdirilemediği sürece, gerçek ve kalıcı hiç bir şeyin yapılamayacağıdır.

İslâm İnkılâbının Gerçek ve Üstün Münevverler Aristokrasyası

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 70, Kasım-Aralık 2002

Abdullah Gül'ün başbakan olarak "atanması"ndan sonra basında yer alan övgüler içinde en sıkça görüleni, kendisinin "ateşli bir Necip Fazıl hayranı" olduğudur. Abdullah Gül, *Yeni Şafak* gazetesinde şöyle tanıtılmaktadır:

"Ateşli bir dindar olan Ahmet Hamdi Gül'ün evine Necip Fazıl'ın yazdığı dergiler, gazeteler giriyor. Fikri ve siyasi gelişmeleri takip eden baba Hamdi Bey, oğlu Abdullah'ın da dîni ve millî terbiyesine titizlik gösterdi. Oğluna Kur'an okumayı o öğretti. Abdullah Gül daha ortaokulda iken Necip Fazıl'la tanışıyor. Kayseri, Necip Fazıl'a en fazla sevgi duyulan bir kent. Büyük Doğu Fikir Kulübü'nün davetlisi olarak Necip Fazıl konferans vermek için Kayseri'ye geldiğinde onu hayranlıkla dinleyen delikanlılar arasında Gül de vardı. Yakın arkadaşı Mehmet Tekelioğlu ile birlikte gittiği konferans, Gül'ün düşünce hayatında dönüm noktası oldu. Yıllar sonra Üstad'ın en yakınındaki gençler arasına katıldı.

Kayseri Lisesi'ni bitirdiği yıl iki arkadaşıyla birlikte hayran olduğu Necip Fazıl Kısakürek'e mektup yazıyor. Mehmet Tekelioğlu, Abdullah Gül, Ahmet Taşçı imzalı, 3.7.1969

tarihli, ‘Necip Fazıl Kısakürek’e’ diye başlayan satırlar şöyle devam eder: ‘İslam davasının zerre tavizsiz müdafii Üstadımız’a İslam davasının agora meydanlarında sağrıların kulağını patlatacak gür seslilikte aksiyoneri Büyük Doğu Gençliği’nin ruh gıdası mecmuanızı tekrar çıkarışınızdan dolayı size minnettarlıklarımızı arzeder, hangi şartlar altında olursa olsun hal neyi icap ettirirse ettirsin yüzde yüz emrinizde olduğumuzu bildirir hürmetlerimizi sunarız. Yarın elbet bizim elbet bizimidir. Gün doğmuş gün batmış ebet bizimidir.’”*

Yine bir başka Abdullah Gül biyografisinde “fikriyatının oluşmasında iki lider kişiliğin büyük payı var: Necip Fazıl Kısakürek ve Prof. Dr. Necmettin Erbakan” denilmektedir.

Böylece Abdullah Gül’ün politik yanını Erbakan oluştururken, ideolojik formasyonunu Necip Fazıl Kısakürek’in sağladığı açıkça ilan edilmiştir.

Kendilerine göre, “büyük ilim ve irfan sahibi”, “şairlerin sultanı” olarak tanımlanan Necip Fazıl Kısakürek tüm şeriatçı ve faşistlerin sahip çıkmakta birbirleriyle yarıştığı bir kişidir. Bunun arka planında Necip Fazıl Kısakürek’in 1963 yılında tüm Anadolu şehirlerinde verdiği konferansların yarattığı etkiyi kendi yanlarına çekme çabası yatar.

1969 yılına kadar “mutlu” bir beraberlik sergileyen şeriatçılar ve faşistler sömürücü sınıflar arasındaki ayrışma ve bölünmelerin bir yansıması olarak ayrışmışlardır. Ayrışmanın ilk aylarında Erbakan’ın MNP’si yanında yer alan Necip Fazıl Kısakürek, bir süre sonra “Tanrı dağı kadar Türk, Hira dağı kadar müslüman” sloganını öne çıkartan MHP’ye destek vermeye başlamıştır.

Ancak Necip Fazıl Kısakürek, diğer yandan “Büyük Doğu” dergisi çevresinde kendi içsel faaliyetlerini yürütmeye devam etmiştir. Bu “fikri” faaliyetleri, hem faşist Ülkü Ocakları’nda, hem de şeriatçı Akıncılar Derneğinde (AK-DER) yer alan “genç nesle” yönelik olmuştur. (AK Parti’nin kurucularının çoğunluğu bu Akıncılar Derneği’den gelmedir. İsimdeki eşlik de bunun bir ifadesidir.)

1977 yılından itibaren devrimci mücadelenin gelişmesine paralel olarak Necip Fazıl Kısakürek’in “fikri” faaliyeti şeriatçılarla faşistler arasında bir anti-komünist cephe sağlamaya yönelmiştir. Silahlı bir örgütlenme olarak bu anti-komünist cephenin “fikriyatını” oluşturan Necip Fazıl Kısakürek, şeriatçı (Akıncı) gençlerin faşist milislere katılmasını savunmuştur. Bunun gerçekleşmediğini gördüğünde de, kendi “fikriyatını” benimsemiş şeriatçıların Akıncılar Derneği’nden ve MSP’den ayrılmasını çağırısı yapmıştır.

* *Yeni Şafak*, 68’li Başbakan, 17 Kasım 2002

3 Haziran 1980'de Erbakan'ın III. MC'nin kurulması için ortaya koyduğu "şartlara" Necip Fazıl Kısakürek'in verdiği yanıt MSP ile olan tüm ilişkilerinin kesilmesi ile sonuçlanmıştır.

Erbakan'ın "Bir daha zam yapılmasını, IMF ile varılan anlaşmalar iptal edilsin, Ortak Pazar'a tam üye olma teşebbüsünden derhal vazgeçilsin, ilkokullar sekiz yıla çıkartılsın, İmam-Hatip Liselerinin orta kısmının kapatılması girişiminden vazgeçilsin" gibi koşulları içeren "şartnamesi"ne karşı Necip Fazıl Kısakürek şunları yazmıştır:

"Necmeddin Erbakan ilimsiz, seviyesiz ve prensipsiz bir satıh adamı ve kelime yuvarlayıcısıdır; ve bu şartnâme-siyle birgün iktidara erecek olursa, memleketi nasıl idare edeceğini belli etmektedir. Onun 'doğru'ları bile yanlıştır."

Necip Fazıl'ın bu siyasal davranışlarına rağmen şeriatçı kesim tarafından el üstünde tutulmasının nedeni ise 1959 yılında yayınladığı "*İdeolocya Örgüsü*" kitabında stratejisini, programını ve taktiğini ortaya koyduğu "İslam inkılâbı" teorisiidir.

"İslâm inkılâbı, liberalizma ve kapitalizma, faşizma ve nazizma, sosyalizma ve komünizma gibi, bugüne kadar tatbik mevzuu olmuş içtimaî ve iktisadî mezheplerin her birini, hiçbirine üstünlük vermeden masaya oturtur ve onlara şöyle mukabele eder: 'Herbirinizin, bütünü kucaklamadan, ayrı ayrı ve parça parça bazı haklarınız ve hakikatleriniz vardır; ve herbirinizin ayrı ayrı ve parça parça arayıp da bulamadığınız hakikat, birer bütün halinde İslamiyettir.'"

Böylesine eklektik tarzda tanımladığı "İslam inkılâbı"nın düşman güçlerini ise şöyle tanımlar:

"İslâma, iman dairesinin dışından musallat, tam 100 senelik, dinsizler köksüzler, şahsiyetsiz mukallitler nesli ve bütün yardımcıları... Bunların fâal yardımcıları, manevî sömürge ustası Garplılar, Yahudiler, Masonlar, dönmeler, melezler ve kozmopolitler."

Necip Fazıl Kısakürek'in bu "İslam inkılâbı"nın dayanaklarını ise şöyledir:

"Tarih boyunca her inkılâp bir sınıfa dayanmıştır. Fransız Büyük İnkılâbı burjuvazya sınıfına; komünizma inkılâbı işçi sınıfına vesaire vesaire... Askerler, rahipler, derebeyleri gibi sınıflar, tarihte bellibaşlı rejimlerin, bellibaşlı zamanlar ve mekânlar içinde, dayanağı olmuştur.

İnkılâp tarihleri, içtimaî sınıflardan birine istinat etmeyen inkılâpları, dolayısıyla devlet ve idare şekillerini, üzerinde tecelli edeceği maddeden mahrum bir ruh gibi mücerret ve havada muallâk farzeder. Sınıflar, tarih boyunca, fikirlerin ve dâvalarının manivelası olmuştur.

Gerçekten, içtimâî sınıflar, zamanın tecelli aynası olan mekân gibi dâvaların müşahhas tezahür zeminleridir. Sınıfsız, ruh ve fikri kadrolaşırmanın, zaptetmenin imkânı yoktur.

İslâm inkılâbında ise sınıf, insan topluluklarının şu veya bu menfaat, imtiyaz ve tasallut hırsına bağlı hizip teşekküllerine değil, bütün insanlığı kuşatan üstün insan vasıflarının merkezinde toplanacağı kitlelere dayanır. Öyleyse, İslâm inkılâbında sınıf, bellibaşlı farikaların kendisini cemiyet içinde sınırladığı zümreleri değil kitlelerin, bütün insanlık çapında mayasını tutturacak örnek şahsiyet kadrosunu murat eder. Bu kadronun da bellibaşlı bir sınıf ismi vardır: Gerçek ve üstün münevverler aristokrasyası...”

Görüldüğü gibi, Necip Fazıl Kısakürek’in “İslam inkılâbı”nın dayanakları, diğer bir deyişle öncüleri, küçük-burjuva aydınlardır. Ancak bu aydınlardan en elit kesimi Necip Fazıl Kısakürek’in “İslam inkılâbı”nı gerçekleştirecektir (aristokrasya). Yani “İslam inkılâbı” aristokrat küçük-burjuva aydınlardan öncülüğünde gerçekleştirilecektir.

“İslâm inkılâbının, tam mânâsıyla toplu ve merkezî dış politikasına gelince, bu incelerin incesi ve naziklerin nazığı bir sanat işidir. Bütün dâva, Garplının ruhî butlanından harîç ve iyi taraflarını lif lif ayıklayıp onu ‘hikmet ve hakikat mü’minin kaybolmuş malıdır, nerede bulsa alır!’ fermanı ile ve gerçek bir bünye aşısıyla Doğuya zam ve bundan yepyeni bir terkip çıkarmak... Bu terkinin yıllar boyunca sınır içi, gizli ve acık, tezgâhını kurup işletmek... Büyük Doğu mefkûresinden damlayan bu mayayı, şimşeklerini yedi bucak ve dört iklimte saçmaya başlayacağı âna kadar bir vatan sını olarak muhafaza etmek ve devre devre bütün mahremlerin hududuna riayet etmeyi bilmek... Yoksa Batı dünyası böyle bir oluşa imkân bırakmaz. Batıyı aldatıcı, incelerin incesi bir siyaset.

Topyekûn Doğunun, maddî ve mânevi Garp emperyalizmasına karşı kurtuluş ve ihtilâlini, anbean beslemek ve günü gününe geliştirmek... Bunun için. dünyasını bütün tezattan ve buhranları içinde devam ettirici şartlara, muazzam bir casus ve sahte müttefik dehasıyla yardımcı olmak... Nihayet ve kısaca, rahimdeki çocuğu, doğuracağı andan pehlivan yetiştireceği ve mazlûm mânâsıyla mak-hur maddesinin intikamını alacağı güne kadar yamyamların çadırında idare, ikâme ve idâme edebilmek... Bu iş!!! Her ân değişik her ân zıt istikametlerde yol almaya mecbur, korkunç mikyasta girift ve derin keyfiyetle bu dâva, sırf politika dehâsı bakımından, cihanın en sanatlı cehdine

ve en dakik plânına muhtaçtır. Belki 50 , belki 100, belki 300 senelik bu plânın, ana ölçüsü de prensip bakımından bu kadar.”

İşte böylesine eklektik bir “islam inkılâbı” teorisinin pragmatik politikası da böyle olmaktadır. Bugün “takiyecilik” olarak tanımlanan bu politika, Necip Fazıl Kısakürek’in tanımladığı gibi, “intikamını alacağı güne kadar yamyamların çadırında idare, ikâme ve idâme edebilmek”tir. Ve bu ana kadar yapılacakları “bir vatan sırrı olarak muhafaza etmek” “gerçek ve üstün münevverler aristokrasyası”nın örgütlenme ilkesi olmaktadır.

“İslam inkılâbı”nın taktikleri ise şöyle anlatılmaktadır:

“Nasıl sosyalizma ve onun azmanı komünizma, gayet müşahhas örneklere dayanarak ortaya hakkı çalınan bir işçi ıstırabı çıkarmış ve bunu sistemleştirmişse, bizim dayandığımız ve bütün insanlık miqyasında hudutsuz ve şamil gördüğümüz zümre hakkı da, fikir çilesinden ve idrak ıstırabından doğar. Demek ki, bizim bu türlü münevverler sınıfından anladığımız bu asil mefhumun orospulaştırılmış delâletiyte baştan başa mankafa ve hiçbir ise yaramaz zoraki ve ukalâ aydınlar kalabalığı değil, kargabükten zehrini almış gibi kıvranırcasına fikir çilesi ve idrak ıstırabı çekenler kadrosudur.”

Tayyip Erdoğan’ın “mağduriyeti”yle, türban takan “genç kızların” çilesiyle, inandığı gibi yaşayamayan “müslümanlar”ın ıstırabı ile yürütülen bir faaliyetler söz konusu olan.

Abdullah Gül’ün “fikriyatının oluşumunda” belirleyici olduğu söylenen Necip Fazıl Kısakürek’in “islam inkılâbı”nın strateji ve taktikleri öz olarak böyledir. Bunlara “takiyeciliğin fikriyatı” demek yanlış olmayacaktır. “Batıyı aldatıcı, incelerin incesi bir siyaset”. İşte “islâm inkılâbının gerçek ve üstün münevverler aristokrasyası” bu siyasetin adamlarıdır.

Başörtü Radikalleri Türban Liberalleri [Eşarp, Sıkmabaş ve Türban]

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 76, Kasım-Aralık 2003

“Fransa’yı örnek alan Türkiye, din-devlet ilişkisi açısından, Fransa’nın yaşadığı hastalıklardan bir türlü kurtulamamanın sıkıntısını çekmekte, laiklik Türkiye Cumhuriyeti devletinin yumuşak karnı olmayı sürdürmektedir...”

Dinleri aşındırmaya yönelik laikçiliğin anayurdu Devrim Fransa’sıdır.

Gerçekten **Jakobenlerin Fransa’sında laiklik; ruhban sınıfına karşı, ruhban sınıfının yaşamdaki izlerini kazımak için yapılan kinci, tepkici bir devrimin ürünüdür.** Din merkezci bir anlayış gitmiş, salt akılmerkezci militan bir anlayış gelmiştir. Bu ise laiklik (laïcité) değil, laikçiliktir (laïcisme). Katı bir ideolojidir.” (Yargıtay eski başkanı Sami Selçuk’un adli yıl açış konuşması, 1999.)

T. Özal’ın 1983 seçimlerini %45,1 oy oranıyla kazandıktan sonra, ANAP’ı oluşturduğunu iddia ettiği “dört eğilim”den “bir”i için, yani “İslamcı”, “dindar” ya da “şeriatçı” kesimlerin istemleri doğrultusunda üniversitelerde “başörtü”nün serbest bırakılması gündeme gelmiştir. Ancak Danıştay kararı ve “derin devlet”in muhalefetiyle birlikte “başörtüsü serbetliği” yerini “türban” a bırakmıştır.

YÖK kurucusu, yaratıcısı ve başkanı olan İhsan Doğramacı’nın keşfi ile “başörtüsü sorunu” “türban sorunu”na dönüştürülmüş ve “türban”ın “modern giyim tarzı” olduğu Vakko’dan alınan yazıyla onaylanmıştır.

İhsan Doğramacı’nın bu “türban” keşfi fazla uzun yaşayamamış, 1989 yılında Anayasa Mahkemesi’nin kararı ile yasaklanmıştır. Bu tarihten itibaren “türban sorunu”, şeriatçı kesimlerin her fırsatta gündeme getirdikleri, her türden eylemin konusu yaptıkları bir dönem başlatmıştır. Ancak süreç, şeriatçıların “türban sorunu” karşısındaki tutumlarından daha çok, “medya”da köşeleri kapmış olan

küçük-burjuvaların “türban sorunu” karşısındaki tutumlarıyla belirlenmiştir. Bu nedenle, “türban sorunu”, tıpkı “AB sorunu” ya da “Kıbrıs sorunu” gibi, her koşulda bu küçük-burjuvaların “medya”nın manşetlerine çıkarttıkları oranda insanların “gündem maddesi” olmuştur.

“Medya”nın köşe tutmuş yazarlarının “türban sorunu” karşısındaki tutumları da, kendilerine akredite veren kesimlerin tutumunun “medyatik” yansısı durumundadır.

Artık gerici Arap rejimlerinin kendisine pahalıya mal olduğunu düşünen ve bu nedenle değişikliğe ihtiyaç duyan Amerikan emperyalizminin bir propaganda ve manipülasyon aracı olarak kullandığı “Türkiye islam dünyasının model ülkesidir” şablonunun “medya”daki uzantıları için “türban sorunu” mevcut değildir. Onlara göre sorun, “şeriatçılık sorunu” değil, “başörtüsü sorunu”dur ve kendi anneleri, büyükanneleleri başörtüsü taktıkları için şeriatçı olamayacaklarına göre, “başörtüsü”nün üniversitelerde serbest bırakılmasını isteyenler de şeriatçı olamaz, dolayısıyla “bu sorun” ortadan kaldırılmalıdır! (Bu “iman”la yazılan yazılarda büyük bir özenle “türban” yerine “başörtüsü” sözcüğü kullanılmaktadır.)

Bu “medya” uzantıları, “türban sorunu” karşısında **en radikal** tutumu alan kesimdir. Onlar, sorunun özünün “kemalist cumhuriyet” olduğunu “tespit” etmişler ve “kemalist cumhuriyet”in “yumuşak karnı”nın da “başörtüsü sorunu” olduğunu görmüşlerdir. Bu “yumuşak karnı”dan yapılacak bir “huruç harekâtı” ile “kemalist cumhuriyet” ten sonsuza kadar kurtulmak olanaklı olacaktır.

Amerikan emperyalizminden akreditasyon* almış bu köşe yazarları öylesine radikaldirler ki, hiçbir yazılarında “türban” sözcüğüne yer vermezler. Bunun yerine, şeriatçıların kullandığı “başörtüsü” sözcüğünü kullanırlar. Böylece kendilerine, “başörtüsü” nün günlük ve olağan anlamı (tülbent, eşarp vb. ile başı örtmek) ile şeriatçı anlamı (tesettür) arasında kolayca demagoji yapabilecekleri bir alan oluştururlar.

Bu radikal “başörtücüler”in başında M. Ali Birand, Cengiz Çandar, Ertuğrul Özkök gibi Amerikan emperyalizminin bildik “medyatikleri” yanında, İsmet Berkan gibi “yeminli anti-kemalist”ler de yer almaktadır.

“Liberal türbancılar” ise, “medyatik” ve politik her türden “islamcılar” ya da şeriatçılardır. Bunlar takıyye alışkanlıkları nedeniyle olduğu kadar, amaca “evrimci” tarzda ulaşma politikaları nedeniyle de “liberal” bir tutum sergilerler. Bunlar için “başörtüsü sorunu” da, “türban sorunu” da bir ve aynıdır, dolayısıyla hangisinin kullanıldı-

* Akreditasyon, yetkili, resmen tanınmış, herkes tarafından kabul edilen anlamına gelmektedir. Türkçe’de bu sözcüğün normal karşılığı *ruhsattır*.

ğının çok fazla önemi yoktur. Onlar için, üniversitelerde (ve Anayasa Mahkemesi kararı ile “kamusal alanlarda”) ister “başörtüsü” denilsin, ister “türban” denilsin, tesettürün serbest bırakılması önemlidir. Bunların “liberalliğinin” sınırını ise radikal “başörtücüler” çizmektedir. Radikal “başörtücüler” önde gözüktükleri sürece onlar “liberal” görünmeye özen gösterirler. Aksi halde “liberalizm” yerini eylemli radikalizme bırakmaktadır.

Oysa sorun, şeriatçılar için hiçbir biçimde “başörtüsü” ya da “türban” sorunu değildir. Sorun, “**islami yaşam tarzı**” sorunudur ve bunun bir parçası olarak, adına ister “başörtüsü” denilsin, ister “türban” denilsin, her durumda **tesettür** (örtünme) sorunudur. Şeriatçı kesimlerin kendi söylemleri ile ifade edersek sorun, herkesin “**kendi inancına göre yaşaması**” ve buna bağlı olarak herkesin “**kendi istediği hukuku seçmesi**” sorunudur.

Burada göze çarpan olgu ise, tüm şeriat istemlerinin çıkış noktasında **kadının** ve kadınla ilgili konuların yer almasıdır. “Müslüman” bir ülkede doğmuş herkesin bildiği gerçek ise, islamiyetin tam uygulaması iddiasında olan şeriat devletinde hiçbir hakka, hukuka sahip olmayan da kadındır. Böylesine açık zıtlığa rağmen, tüm şeriat istemlerinin ilk halkası yine de kadın olmaktadır.

Şeriatçı kaynakların da açıkça ifade ettiği gibi, “başörtüsü” konusu Kuran’daki iki ayetten kaynaklanır.

Kuran’ın 59. ayetinde (Ahzab suresi) şöyle denilmektedir:

“Ey Peygamber eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına dış örtülerini üstlerine almalarını söyle, onların tanınması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur. Allah bağışlayandır esirgeyendir.”

İkincisi ise 31. ayet, yani Nur suresidir.

“Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) kaçırınlar ırzlarını korusunlar. Görünen kısımları müstesna olmak üzere ziynetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine koysunlar...”

Görüldüğü gibi, “örtünme” (tesettür) bir bütün olarak yüz, eller ve ayaklar dışında bütün vücudun örtünmesidir. Şeriatçılara göre, yüz, eller ve ayaklar dışında bütün vücudun uygun elbiselerle örtünmesi **farzdır**. Farz ise, bir keyfiyet, bir tercih konusu değil, bir zorunluluktur.

Bu zorunluluk (farz), insanların **gözleri ve elleri ile de zina yapabilecekleri** varsayımına dayandırılmıştır. Buna “göz ve el zinası” adı verilmektedir. “Göz zinası”, “cinsi arzu ile bakmak”; “el zinası”, “cinsi arzu ile dokunmak”tır. Bu nedene bağlanarak, kadının “cinsi arzu” oluşturan bölgelerinin örtülmesi (tesettür) ve aynı arzuya yol açabilecek her türlü temasın kesilmesi zorunlu kabul edilmektedir. Bunu yapmayan kadın, “islamî namus ve iffet”ten yoksun de-

mektir, dolayısıyla namussuz ve iffetsizdir!

Bu açık tanımlamalarda görüleceği gibi, islamiyet, “müslüman erkek”in her türden zinaya açık olduğunu önsel olarak kabul etmektedir. Ancak Adem ile Havva’dan beri “erkek”i zinaya sevk eden “kadın” olarak kabul edildiği için, zinaya karşı “savaş”, “kadın”ın tesettüre girmesiyle yürütülmektedir. “İslamî namus ve iffet” kadına aittir ve bunu “erkekler”den korumak kadına farz olunmuştur.

Şüphesiz tüm bu şeriatçı “namus ve iffet”ten yola çıkarak, günümüzde, “iletişim teknolojisinin gelmiş olduğu seviye” ve “glo-balleşen dünya” söylemleriyle bile söylenecek çok söz bulunabilir. “Göz zinası”na ilişkin, ciddi ya da gayri-ciddi bir çok söz söylemek de olanaklıdır. Hatta tesettür modasının yaratmış olduğu yeni “islami kadın”ın makyajının nasıl bir “namus ve iffet” oluşturduğu konusunda da çok şey söylenebilir. Ancak tüm bunların, şeriat düşüncesini zerre kadar etkilemeyeceği de açıktır.

Burada gözönünde bulundurulması gereken husus, “Türkiye modeli” ile diğer “islam ülkeleri modeli” arasındaki farktır. “Diğer islam ülkeleri”ndeki uygulamaların ne olduğu ve sonuçta “kadın”ın ve toplumsal yaşamın nasıl biçimlendirildiği ülkemizdeki şeriatçı düşüncenin etkilediği kesimler açısından fazlaca öneme sahip değildir. Onlar, asıl olarak “Türkiye modeli”nin modasal tessettürüne bakmaktadırlar.

İşte Türkiye’deki şeriatçıların “oportünist” ve “revizyonist” oluşları burada ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak “radikal islamcılar” ile bu “revizyonist-oportünist islamcılar” arasında kıyasıya bir savaş sürüp gitmektedir.

“Türkiye modeli”nin sürdürücüleri olarak görünen “Türkiye tipi şeriatçılar”, 1969 yılında Erbakan’ın Konya’dan bağımsız milletvekili olarak seçilmesiyle başlayan bir sürecin ürünüdürler. İzledikleri reformist ve evrimci çizgi nedeniyle, şeriat düzenine geçiş süreci uzun bir zaman dilimine yayılmıştır. Özellikle Erbakan çizgisinin mevcut düzenin kendi yasallığı içinde (demokratik yollar denilen) iktidara gelmek ve bu iktidar aracılığıyla adım adım şeriat düzenine geçmek şeklinde özetlenebilecek stratejisi, giderek “demokrasi gereği”, şeriata uygun olmasa da bir çok şeyin yapılmasını beraberinde getirmiştir. Bu konuda kendi içlerinde yürüttükleri “ideolojik tartışma”, yapılanların “yasal yolun gereği olduğu iddiası ile şeriata uygunsuzluğu arasındaki tartışma olagelmıştır.

Bu tartışmalar tarikatlar arasında yürütülmekle birlikte, “islami düşünceye büyük katkılar” olan “üstadlar” da bu tartışmalarda yer alır. Bugün AKP’nin “iki büyüğü”, Tayyip Erdoğan ile Abdullah Gül’ün “fikri dünyasını” en çok etkileyen kişi olarak sunulan ve aralarında “hoca-talebe” ilişkisi bulunan Necip Fazıl Kısakürek bunlardan birisidir.*

Necip Fazıl Kısakürek, “Büyük Doğu” adını verdiği tüm müslüman ülkeleri kapsayan “İslam devleti” teorisini ve bunu gerçekleştirmeyi hedefleyen “İslam inkılâbı”nı şöyle açıklamaktadır:

“Büyük Doğu, İslâm içinde ne yeni bir mezhep, ne de yeni bir içtihat kapısı... Sadece ‘Sünnet ve Cemaat Ehli’ tabirinin ifadelendirdiği mutlak ve pazarlıksız çerçeve içinde, olanca saffet ve asliyetiyle İslâmiyete yol açma geçidi; ve çoktanberi kaybedilmiş bulunan bu saffet ve asliyeti Yirmibirinci Asrın eşliğinde eşya ve hadiselerle tatbik etme işi(dir).”**

Abdullah Gül ve Tayyip Erdoğan’ın “düşünce hayatını” etkileyen Necip Fazıl Kısakürek’in bu şeriatçı “Büyük Doğu”sunda aile ve kadın şöyle anlatılmaktadır.

“İslâm İnkılâbında aile, tıpkı bir makinenin iyi işleyip işlemediğini muayene eden bir mühendis gibi, uzaktan ve devlet gözüyle murakabe edilmesinden ibaret, ‘zat-ül-hareke’liğine kadar her ferdi ve her unsuriyle sınıksız bir **müdahale hedefidir...**

Bu müdahalenin esaslarında, cemiyetin protoplazması olan muazzez aile mefhumunu korumak; babayı, anneyi, evlâdı, zevci, zevceyi ve bütün yakınlık kademelerini birbirine karşı **her türlü ahlâkî emirler ve yasaklarla vazifelendirmek** ve bu hususların yerine gelmesi için gereken aile ruhunu elifbesinden başlayarak fasıl fasıl tedvin etmek işi vardır.

İslâm inkılâbında, devlet tesisi olarak, **müstakil bir aile zabıtası** ve **mecburî aile kursları**, tohumun ağacı ve ağacın yemişi elde edilinceye kadar muvakkat teşkilâtın esas subelerinden olacaktır.

* Abdullah Gül’ün Necip Fazıl’la olan ilişkisi *Yeni Şafak* gazetesinde şöyle anlatılmaktadır:

“... daha ortaokulda iken Necip Fazıl’la tanışıyor. Kayseri, Necip Fazıl’a en fazla sevgi duyulan bir kent. Büyük Doğu Fikir Kulübü’nün davetlisi olarak Necip Fazıl konferans vermek için Kayseri’ye geldiğinde onu hayranlıkla dinleyen delikanlılar arasında Gül de vardı. Yakın arkadaşı Mehmet Tekelioğlu ile birlikte gittiği konferans, Gül’ün düşünce hayatında dönüm noktası oldu. Yıllar sonra Üstad’ın en yakınındaki gençler arasına katıldı.” (*Yeni Şafak*, 68’li Başbakan, 17 Kasım 2002)

Yeri gelmişken belirtelim ki, Tayyip Erdoğan’ın 1985 yılında “önünde diz çöktüğü” ve Taliban’ın kafir dediği Afgan “mücahidi” Gülbeddin Hikmetyar, Necip Fazıl Kısakürek gibi şeriat oportünistlerindedir. Dolayısıyla Necip Fazıl “müridi” Tayyip Erdoğan için “sayın” Hikmetyar’ın önünde diz çökmek, Necip Fazıl’ın önünde diz çökmekle aynı şeydir. Şeriatçı kesimlere göre, Hikmetyar’la Tayyip arasında “hoca-talebe” ilişkisi mevcut değildir. Bu da aradaki tek fark gibi görünmektedir.

** Necip Fazıl Kısakürek, “Ideolocya Örgüsü”.

Necip Fazıl Kısakürek’in “Büyük Doğu” teorisi, aynı zamanda İBDA-C’nin isminde yer alan “Büyük Doğu”dur.

İzdivaç müessesesi, **en genç yaşlarda** adetâ **mecburiyet** belirtecek şekilde devlet tarafından himaye edilecektir...

Bu inkılâbın kadınları, cihanın en zarif ve en cazibeli kadınları olacaktır.

Bu inkılâbın kadınları, kutsî ölçünün ‘örtmeğe mecbur-sun!’ dediği her noktalarını örtecekler ve ‘örtmeye mecbur değilsin!’ dediği hiçbir noktalarını örtmeye zorlanmayacaklardır.

Bu inkılâbın kadınları, böylece ve anlayanlarca, **kadın-lık mefhumunun heykelleştirdiği** en derin ve esrarlı hicap ifadesi içinde cemiyet zeminini süsleyeceklerdir.

Bu inkılâbın kadınlarında vekâr, hayâ, iffet, mâna, şahsiyet, eda, öyle cömert bir ifade bağliyacaktır ki, dünyanın en havaî erkeği bile yüzlerine bakarken **ürperecek**, onlara karşı hürmetten **başka bir şey** duymıyacaktır.

Bu inkılâbın kadınlarından, yüzde yüz İslâmî çerçeve içinde ve bilhassa kendi, cinsi üzerinde yetiştiricilik vazifesiyle, muallim çıkacak, doktor çıkacak, hastabakıcı çıkacak, muharrir çıkacak, sanatkâr çıkacak, âlim çıkacak; ve bilhassa fahişe çıkmıyacak, bar artisti çıkmıyacak, sarhoş şarkıcı çıkmıyacak, göbek atıcı çıkmıyacak ve nihayet **başıboş işçi ve memur yaftası altında cinsiyetini azmanlığa götürmüş pislik ve yırtıklık nevelerinden** hiçbirisi çıkmıyacaktır.

İslâm inkılâbı, üreme ve türeme dâvasında, sistemli bir çalışmayla, 40 milyonluk bir kalabalığı çeyrek asır içinde 80 milyonun üstüne çıkarmayı taahhüt ve tefekkül edici bir hamle ruhuna maliktir.”* (abc)

İşte Necip Fazıl “hoca”nın “İslam inkılâbı”yla kurulacak olan “Büyük Doğu İslam Cumhuriyeti”nde aile ve kadın böyle anlatılmaktadır.

Görüleceği gibi, Necip Fazıl Kısakürek, bir yandan “ahlaki emirler ve yasaklar”la aileyi biçimlendirirken, diğer yandan bu yasaklara uyulup uyulmadığını denetlemek için “müstekil bir aile zabıtası” da oluşturmaktadır. “En genç yaşta” “adeta mecburiyet”le evlilik oluşturulurken, kadınlar “cihanın en zarif ve en cazibeli kadınları” olarak nüfusu ikiye katlamakla memurdur.

İşte günümüzde AKP tarafından temsil edilen “liberal türbancılar” Necip Fazıl Kısakürek’in bu aile ve kadın teorisinin pratiğini yapmaktadırlar. Modacı çizgiler taşıyan tesettürler içinde, “zarif ve cazibeli kadın” portresi çizen AKP yöneticilerinin “eş”leri, kadının

* Necip Fazıl Kısakürek, “İdeolocya Örgüsü”.

“yükselişi”, “toplumdaki gerçek yerini alışı”nın örnekleri olarak sunulmaktadır.

En genç yaşta evlendirilen, üreyen ve türeyen “islami kadın”, “zarif ve cazibeli” oluşuyla erkekleri “ürperterek” “hürmet” görecekler! Doğduğu andan itibaren sürekli horlanmış, iteklenmiş, dövülmüş, hizmetçi gibi kullanılmış yoksul kadınların, böylesi bir “hürmet”i (“cennet”) vaad edenlere yönelmelerine de şaşırılmamak gerekir. Onlardan istenen tek şey, tesettüre girip, olabilecek en moda tesettür giysileri ararak, her türlü makyaj malzemesini kullanarak “zarif ve cazibeli” olmaya çalışmaktır. Gerisi şeriatçı toplulukların içine girmekten ibarettir. Bu topluluk içinde “yeni hayat” ve “hayat tarzı” (ve “cennet”) onları beklemektedir.

İşte ÖD Partisi’nin “insanlara yenisi gerekli” dediği “ütopya” da böylece oluşmuş bulunmaktadır.

Bu Necip Fazıl Kısakürek’in “Büyük Doğu” hikayesi, radikal “başörtücüler”in “başörtüsü yasağı da neymiş” dedikleri “islam inkılabı”nın **bir parçasıdır**. Bütünü ise, aileden kadına, bireyden topluma her kesimin ve her alanın doğrudan “islami devlet” tarafından “müdahale” edildiği, “islami devlet”in “toplum mühendisliği”ni yaptığı bir toplumsal düzendir. “Globalizm” yandaşı, ekonomide, toplumsa ilişkilerde ve politikada liberalizm taraftarı küçük-burjuva “medyatikler”inin radikal biçimde destekledikleri “başörtüsü”nün gerçekliği budur.

Onlar, Jakoben Fransa’sından gelen, “katı bir ideoloji” olarak tanımladıkları laikliğe karşı çıkarken, “liberal türbancılar”ı kendilerinin “doğal müttefikleri” olarak düşünmektedirler. Bu “doğal müttefikler”, kaçınılmaz olarak “katı ideoloji”nin “kemalizm” olduğunda birleşmektedirler. Böylece “türban”, “başörtüsü” ya da tesettür “sorunu”, giderek “kemalizm” sorununa dönüştürülmektedir. Bu dönüştürmede en büyük araç ise, “kemalizm”in bir **ideoloji olduğu**, “resmi ideoloji” olduğu, devletin ideolojisi olduğu saptırmasıdır. Bu “ideoloji”den kurtulduklarında varılacak yer ise muhtelifdir:

“Büyük Doğu”nun kafasında, bir Mebuslar Meclisi değil, bir ‘Yüceler Kurultayı’ yaşamakta; ve bu ‘Yüceler Kurultayı’nın kürsüsünde ‘Hâkimiyet milletindir’ levhası yerine ‘Hâkimiyet hakkındır’ düsturu ışıltamaktadır.”*

Böylece mevcut devletin ideolojisi olarak ilan edilen “kemalizm”in yerine “şeriatçılık” bir alternatifken, radikal “başörtücüler” için “globalizm” ve “kozmpolitizm” alternatif olarak sunulmaya çalışılmaktadır.

Her iki kesim de kendisinin “akıllı” olduğuna inanır. “Akıllı” oldukları için de, “diğer tarafı” kendi amaçları doğrultusunda kullan-

* Necip Fazıl Kısakürek, “İdeolocya Örgüsü”.

dıklarını düşünürler. Yaptıkları ise, “düşmanımın düşmanı dostumdur” politikasından başka birşey değildir.

“Türban” ya da “globalist” küçük-burjuvanın “başörtüsü” dediği sorunun “kemalizm” sorunu haline dönüştürülmesi basit bir demagoji ya da saptırma değildir. Onlar, “kemalizm”i ideoloji olarak sunarken, gerçek hedefleri laikliktir, onların deyişiyle “Jakoben laiklik”tir.

Laiklik, dini kişisel bir soruna indirgeyerek, devlet ve politika alanının dışına çıkartmaktır. Yüzlerce yıl hukuktan eğitime, sanattan edebiyata kadar toplumsal yaşamın her alanını etkilemiş ve şekillendirmiş olan dinin “kamusal alan”dan uzaklaştırılması, aynı zamanda bu alanların yeniden biçimlenmesi demektir. Bu yönüyle laiklik, tüm toplumsal ve siyasal yaşamı değiştirici özelliğe sahiptir. Karşı olunan laiklik kendine özgü bir yaşam biçimi oluşturmaktadır ve feodal, ataerkil ilişkilerin tasfiyesi demektir.

Şeriatçıların laikliğe karşı oluşları kolayca anlaşılabilir birşeydir. Ülkemizde en çok kafaları karıştıran ise, “globalist”, “uygarlık projesi” AB yandaşı olduklarını ilan eden radikal “başörtücü” köşe yazarlarının ve küçük-burjuva entelektüellerinin, laiklik karşıtı oluşlarıdır. Bu öylesine bir karşıtlıktır ki, AKP’nin “belli alanlarda başörtüsü yasağının kaldırılması” istemine karşı, “tümüyle serbest bırakılması” istemini ortaya atabilecek büyüklüktedir.

Şeriatçılar gibi “globalist” küçük-burjuva entelektüelleri de amaçlarına “evrimci” bir politika izleyerek ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle, daha geniş bir kitleyi etkileyebileceklerini ve harekete geçirebileceklerini düşündükleri sorunları ve konuları öne çıkarırlar. Bu alanlarda sağlanacak “ilerlemeler”le amaçlarına daha kolay ve emin adımlarla ilerleyebileceklerini hesaplarlar.

Aynı kesimler 1980’lerde “kemalist devletçilik”in oluşturmuş olduğu bürokratik ve hukuki yapıyı değiştirebilmek için, devletçiliği “ithal ikameci sanayileşme” olarak sunmuşlar ve yaşanan ekonomik bunalımın tüm sorumluluğunu bu sanayileşme “modeli”ne yüklemişlerdir. Buna alternatif olarak ise “ihracata yönelik sanayileşme” “modeli” sunulmuştur. Bu yolla gümrük tarifeleri “liberalize” edilmiş, “Türk Parasını Koruma Kanunu” iptal edilmiş ve her türlü emperyalist ülke mallarının ithalatı için koşullar hazırlanmıştır. Bugün de benzer bir “sol gösterip sağ vurma” yolu izlenmektedir.

Radikal “başörtücü” “globalist” küçük-burjuvaların amacı, eski ve gelenekselleşmiş işbirlikçi burjuvazi “kastı”nı dağıtmak ve yerine “dinamik, işbirlikçi, çağdaş, global” küçük-burjuvaların yeni işbirlikçi olarak geçirmektir. Amerikan emperyalizminin yeni-sömürgecilik yöntemleriyle geliştirdiği işbirlikçi burjuvazinin giderek “pahalya” malolması karşısında “daha ucuz işbirlikçi” arayışının desteğini almaya çalışan bu yeni işbirlikçi adayları, hizmetler sektöründeki etkinlikleri-

ne eşdeğer siyasal güç peşine düşmüşlerdir. Cem Boyner'in YDH'sı ile ilk çıkışını yapan bu küçük-burjuvalar, olağan yollarla, yani seçim yoluyla siyasal güce ulaşamayacaklarını görmüşlerdir. Son bir çabayla, Kemal Derviş cilasıyla oluşturmaya çalıştıkları İsmail Cem'li "rüya timi" operasyonuna girişmişlerse de başarılı olamamışlardır. Böylece son ve tek çıkar yol olarak, devleti "yöneten" bürokrasiye (sivil ve askeri) "kendi adamlarını", daha tam ifadeyle kendilerini yerleştirmeye yönelmişlerdir. Bu ise, mevcut hukuki ve hiyerarşik yapı içinde gerçekleştirilemeyecek niteliktedir. Bu yüzden, sivil ve askeri bürokratik hiyerarşiyi "delmek" için, onun üstünde yükseldiği hukuki yapının değiştirilmesi gerekmektedir. Devlet bir kamu gücü olduğu için de, "kamusal alan" gündemin ilk sırasına yükselmektedir.

Bu işbirlikçi adayı küçük-burjuvalar, her durumda "devletin küçültülmesi" propagandası yaparlar. Bilmektedirler ki, bu devletin ve onun bürokrasisinin (sivil ve askeri) "yumuşak karnı" "türban"dır. "Türban sorunu" karşısında uzun süre dayanamayacaklarını varsaydıklarından, hukuki yapının değiştirilmesi için bu sorunu sürekli gündemde tutmaktadırlar.

Onlara göre, hukuki yapı ("kemalist ideoloji"ye dayanan bir yapıdır) değişimine karşı sivil ve askeri bürokrasiden gelen direniş, tümüyle psikolojiktir. Eğer "türban" konusunda "serbestlik" sağlanır ve "dünya yıkılmazsa", istedikleri düzenlemeleri daha kolay kabul ettireceklerine inanmışlardır. T. Özal mantığıyla, "anayasayı birkez delmekle birşey olmaz"ı gösterebildikleri oranda ilerleme sağlayacaklarını düşünmektedirler.

Bu, onların şeriatçılığı "tehlike" olarak görmedikleri anlamına gelmemektedir. Onların düşüncesine göre, "türban" konusunda yapılacak yeni bir düzenleme, bürokrasinin "kendini koruma içgüdü" ile şeriatçılığa karşı yeni önlemleri de beraberinde getirecektir. Ancak bunun fazlaca önemi yoktur. Ertuğrul Özkök'ün deyişiyle, "ne de olsa ordu var!". İçinde yer alacaklarını varsaydıkları devlet, "o gün geldiğinde gereğini yapacaktır"!

Bunlar uzun vadeli hesaplardır. O zamana kadar da, "başörtüsü" konusunda radikal tutum sergileyerek, küçük-büyük bir takım ticari avantajlar sağlamak peşindedirler. AKP dalkavukluğu bu kesimlerin kısa vadeli ticari çıkar hesaplarının ürünüdür.* %5'ci E. Özkök bu çıkar hesaplarının en tipik temsilcisidir. Murat Yetkin'den Cengiz Çandar'a, Ertuğrul Özkök'ten M. Ali Birand'a, İsmet Berkan'dan Cüneyt Ülsever'e kadar uzanan bir zincir oluşturmuşlardır. Aydın Doğan'ın "medya holdingi"ni oluşturan **Hürriyet, Milliyet ve Radikal** gazeteleri, yeni işbirlikçi adayı küçük-burjuvalar ile bunlara da-

* Bu radikal "başörtücüler" AKP konusunda da kendine özgü bir söyleme sahiptirler. Tüm yazılarında AKP yerine "AK Parti" yazarak, AKP'yi "ak"lamaya, "ak" göstermeye çalışmaktadırlar.

yanarak büyüme çalışan patronlarının savaş araçlarıdır. Cengiz Çandar yazılı basında Nazlı İlıcak saflarında bu savaşa katılırken, Yağmur Atsız gibi “titreyerek” soldan “aslına rücu” edenler Türk-İslam sentezcisi gazetelerden savaşa katkı yapmaktadırlar.

Bu savaşın ekonomik temeli ise, yeni-sömürgecilik yöntemleriyle geliştirilen işbirlikçi-tekelci ticaret ve sanayi burjuvazisi karşısında sürekli gerileyen ve yokolan “Anadolu” tüccar ve esnafı ile yeni işbirlikçi adaylarının kurmuş oldukları ilişkidir.

“Anadolu kaplanları” vs. olarak adlandırılan küçük ve orta sermaye kesimleri, “ithal ikameci sanayileşme” döneminde büyük ölçüde ekonomik güçlerini yitirmişlerdir. Emperyalizme bağımlı sanayi kollarnın kurulduğu **ilk dönemde**, bu sanayilerin yan sanayileri olarak faaliyet gösteren bazı küçük ve orta sermaye kesimleri ile bu dışa bağımlı sanayilerin Anadolu dağıtımcısı olan tüccar ve esnaf 1970 sonrasında giderek bu ilişkilerden dışlanmaya başlamıştır. Özellikle otomotiv sanayindeki işbirlikçi-tekelci burjuvazinin kendi dağıtım şebekesini kurmasıyla birlikte küçük ve orta sermaye kesimleri muhalefete geçmişlerdir. Benzer bir durum tüketim malları sektöründe de ortaya çıkmıştır. İşbirlikçi-tekelci burjuvazinin tüketim malları üreten kesimleri giderek tüccar ve esnafın kâr oranlarını düşürürken, diğer yandan hangi ürünü satacaklarına da karar vermeye başlamıştır. 1980 sonrasında ithalatın serbest bırakılmasıyla birlikte süper marketler ve hiper marketlerin açılması, Anadolu tüccar ve esnafını iflasa yöneltmiştir.

1990 sonrasında, özellikle DYP-RP koalisyon hükümeti döneminde holdingleşmeye ve süpermarketleşmeye yönelik Anadolu “kaplanları”, temel tüketim malları alanında güçlenmeye başlamışlardır. Birbiri ardına kurulan marketler ve mağazalar zinciri, “İslami sermaye” kesimlerinin yeniden güçlenmesine yol açmıştır. “Beyaz Türkler”in alış-veriş yaptığı Galeria türü “center”ların karşısında Yimpaş, Çetinkaya türü mağazalar ve marketler zinciri “öteki Türkiye”nin tüketim malları dağıtım tekeli haline gelmişlerdir. İhlas Holding’in koladan “medya” alanına kadar değişik alanlarda yaptığı yatırım “hamlesi”, “İslami sermaye”nin ticaret alanı yanında sanayi ve “medya” alanında gelişmesini getirmiştir.

Öte yandan ithalatın liberalizasyonu ile yeni iş olanaklarına sahip olan “İslami olmayan sermaye” küçük ve orta sermaye kesimleri, ağırlıklı olarak ithal malları ticaret ve dağıtımında güçlenmeye başlamışlardır. Bu kesimlerin ithal ettikleri malların Anadolu’ daki dağıtımını ise “İslami sermaye”nin de içinde yer aldığı tüccar ve esnaf tarafından yapılmaya başlanmıştır. İthal mallarının paketlenmesi, ambalajlanması da, “İslami” kesimler tarafından yapılmıştır. Bu yeni ilişki zinciri, “laik” sermaye ile “İslami” sermayenin çıkarlarının ortaklaşmasını getirmiştir. Bu ilişkiler, aynı zamanda “Türk-İslam sentezi”

çevresindeki topluşmanın da temeli olmuştur.

1991 seçimlerinden itibaren Anadolu “kaplanları”nın (sanayi ve ticaret sermayesi) sürekli parti değiştirmeleri de, bu ithalatın liberalizasyonu ile ortaya çıkan ticaret alanındaki genişlemeye paralellik taşımıştır. 1995 seçimlerinde Erbakan’ın RP’sine yönelen bu kesimler, 1999 seçimlerinde ağırlıklı olarak MHP’yi desteklemişlerdir. 2003 seçimlerinde ise bu kesimlerin gözdesi AKP olmuştur. (Anımsanacağı gibi, 1995 seçimlerinde RP %21,3; MHP %8,1 oy almışken (toplam %29,4), 1999 seçimlerinde MHP’nin oyları %17,9, FP’nin oyları %15,4 olmuştur (toplam % 33,3).)

Aydın Doğan’ın POAŞ’ı almasıyla birlikte “medya” alanında yeni bir süreç başlamıştır. Anadolu’daki akaryakıt istasyonlarının artık Aydın Doğan Holding’in “kapsama alanı”na girmesi, *Hürriyet* ve diğer Doğan Holding yayın organlarını hızlı birer “başörtüsü” savunucusu ve AKP destekçisi haline getirmiştir. Amaç, bir yandan POAŞ’ın devlete olan borçlarını erteletmek, diğer yandan akaryakıt istasyonlarını büyük ölçüde POAŞ’a bağlamaktır. Böylece paranın dini-imanı olmaması gerçeği, “terör”ün dini-imanı olmaması demagojisiyle birleştirilerek günümüze taşınmıştır.

Bu ilişkiler içinde “bay %5” E. Özkök, yeni işbirlikçi adayı küçük-burjuvaların “yükselen değerler”inin savunucusu olarak orkestrayı yönetirken, “tetikçiler” her olayı kullanarak “başörtüsü yasağı”na karşı en radikal teorileri ve demagojileri “medya” köşelerinde yapmaya başlamışlardır.

Laiklik ise, bu çıkar ilişkilerinin içinde sadece bir sözcükten ibarettir. Çıkarlar gerçekleştirilebildiği sürece, “kedinin” laik olup olmaması önemli değildir. Hâlâ kendilerini “kemalist” zanneden, bu yüzden laiklik konusunda “hassas” olan çevreler ise, gelişen ekonomik ilişkilerin gücü karşısında çaresizlik içinde olayları izlemekten başka birşey yapamaz olmuşlardır.

İdeoloji olarak sunulan “kemalizm”e dayandırılan laiklik, solun bile savunmaya cesaret edemeyeceği “saatli bomba”ya dönüşmüştür. Radikal “başörtücüler” ile liberal “türbanlılar”ın “medya”daki güçleri karşısında sürekli aşındırılan ve anlamsızlaştırılan laiklik, sanki ideoloji olarak sunulan “kemalizm”in bir ürünüymüşçesine kabul edilmeye başlanmıştır.

Bugüne kadar defalarca belirttiğimiz gibi, İslamiyet, Hıristiyanlığın tersine, içerdiği feodal ve ortaçağ dogmalarından kendisini arındırmamış ve toplumsal, siyasal ve ekonomik düzeni düzenlemeye yönelik siyasal iktidar olma çabaları ve koşulları **kesin olarak yenilgiye uğratılmamıştır**. Demokratik devrimin tamamlanmadığı, feodalizmin ve feodal ideolojilerin devrimci tarzda tasfiye edilmediği bizim gibi ülkelerde sorun, feodalizmden kapitalizme geçiş sorunu olarak varlığını sürdürmektedir.

III. Enternasyonal'in 1920 yılında aldığı kararlarda da ifade edildiği gibi, "*Aurupa ve Amerika emperyalizmine karşı kurtuluş hareketini, hanların, toprak sahiplerinin, mollaların, vb. g¼c¼n¼ artırma çabasıyla birleştirmeye çalışan panislamcılıkla savaş*"* g¼n¼m¼zde de zorunlu bir savaŐtır. Bu savaşta, "baŐört¼s¼" ya da "t¼rban" sorunu sadece olayları çarpıtmaya yarayan ve k¼ç¼k ve orta sermaye kesimlerinin çıkarlarını gizleyen bir demagojiden başka birşey değildir.

* Lenin, *Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları*, s. 336.

Bir Kez Daha Laiklik Üzerine

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 70, Kasım-Aralık 2002

Burjuvazinin yükseliş döneminde ortaya çıkan laiklik kavramı, temelde burjuvazinin feodalizme karşı mücadelesinin ürünüdür. Ve aynı zamanda burjuvazinin egemenliğinin sağlanmasının bir ifadesidir.

En kısa tanımıyla laiklik, dini kurumların, devlet işleyişinin dışına çıkartılmasıdır. Bir başka deyişle, dini kurumlar ile devlet kurumları arasındaki ilişkinin yeniden düzenlenmesi ve dini kurumların devlet düzeninin dışında faaliyet göstermesi laikliğin temelidir. **Dini kurumlar ile devletin birbirinden ayrılması olarak laiklik, aynı zamanda, bütün dinsel toplulukların, istisnasız olarak devlet tarafından özel topluluklar olarak nitelendirilmesi demektir.**

Bilindiği gibi, feodal dönemde feodal beyler ile din arasında doğrudan bir iktidar ortaklığı bulunmaktadır. Bu iktidar ortaklığı, kimi durumda feodal beyin aynı zamanda dini önder olması şeklinde görüldüğü gibi (Osmanlı İmparatorluğunda padişahın aynı zamanda halife olması; İngiltere’de Kral VIII. Henry’nin Angalikan Kilisesi’ni kurarak kilisenin başına geçmesi gibi), kimi durumlarda feodal beyin yanında yönetimi paylaşan din adamları bulunmaktadır. İspanya feodal döneminde en tipik durumuyla görüldüğü gibi, bazı durumlarda feodal krallık toplumsal ve siyasal yönetimi tümüyle dini ku-

rumlara (kilise) bırakmıştır. Bunun sonucu olarak, dini kurumlar (kilise) toplumun tüm faaliyetlerini belirleyen, yöneten ve yönlendiren güç haline gelmiştir.

“Feodal kilise hiyerarşisi, aristokratik sınıfı oluşturuyordu: Piskoposlar ve başpiskoposlar, manastır başpapazları, manastır başkanları ve öbür yüksek aşamalı papazlar. Bu yüksek kilise görevlileri, ya imparatorluk prensleri, ya da başka prenslerin metbuluğu altında, birçok serfler ve angaryalılar ile birlikte, geniş toprakları egemenlikleri altında tutan feodal beylerdiler.”*

Feodal beylerin zaman içinde güçlerini yitirmelerine bağlı olarak dini kurumların gücü artmış ve feodal egemen sınıflar adına **toplumun yöneticisi** haline gelmiştir. Böylece siyasal iktidar gücü haline gelen dini kurumlar, devletin yapısını kendi iç hiyerarşilerine uygun olarak düzenlemişlerdir.

Hemen hemen en güçlü feodal bey kadar geniş topraklar üzerinde egemen olan dini kurumlar (kilise), bazı durumlarda çeşitli feodal beyler arasındaki çıkar çatışmasında “uzlaştırıcı” bir güç olmuşlardır. Feodalizmin son dönemlerine gelinirken yerel mahalli otorite durumunda olan feodal beylere karşı krallığın mücadelesinde dini kurumlar (kilise), yerel mahalli feodal beylerin yanında tavır almıştır. Bu dönemde merkezi devletin oluşumunu ifade eden krallığın yerel feodal güçlere karşı bu hareketi, aynı zamanda kiliseye karşı bir hareket olmuştur.

Böylece dini kurumlar feodallerin yanında yer alarak burjuvazinin karşısına çıkmışlardır. Bu nedenle burjuvazi kendi iktidarını kurabilmek için, yani feodaliteyi tasfiye edebilmek için, dini kurumların etkisini ve gücünü kırmak zorundaydı. Bu kırma eylemi, dinin ideolojik niteliğine bağlı olarak, yeni bir ideolojik eylemi de zorunlu kılıyordu. İşte tüm burjuva ideologlarının üzerinde durduğu temel konulardan birisi de, din ve dini kurumların durumuydu.

“Rahiplerin elleri arasında, siyasa ve hukuk bilimi, tüm öbür bilimler gibi, yalnız tanrıbilim kolları olarak kaldılar, ve tanrıbilimde yürürlükte olan ilkelere göre incelendiler. Kilise dogmaları, aynı zamanda, siyasal belitler idiler, ve Kutsal Kitap tümceleri de, tüm mahkemelerde yasa gücüne sahipti. Hatta bağımsız bir hukukçular sınıfı oluştuktan sonra bile, hukuk bilimi daha uzun süre tanrıbilim egemenliği altında kaldı. Ve tüm entelektüel çalışma alanında tanrıbilimin bu egemenliği, aynı zamanda, feodal egemenliğin en genel bireşimi ve onaylaması olan kilisenin durumunun da zorunlu sonucu idi.

* Engels, *Köylülüler Savaşı*, s. 36

Buna göre, genellikle feodalizme karşı yöneltilen tüm saldırıların, her şeyden önce kiliseye karşı saldırılar olacakları, toplumsal ve siyasal tüm devrimci öğretilerin, aynı zamanda ve her şeyden önce, tanrıbilimsel sapkınlıklar olacakları açıktır. Varolan toplumsal koşullara dokunabilmek için onların kutsal niteliklerini kaldırmak gerekiyordu.”*

Feodal dönemde kilisenin kendi ekonomik kaynakları ve kendi eğitim kurumlarıyla devlet içinde devlet olma özelliği ve de dinin özünde bulunan “dünyevi ilişkilerin düzenlenmesine” yönelik niteliği, burjuvaziyi iki yönlü bir eyleme itmiştir. Bir yandan kilisenin elindeki ekonomik değerleri (toprak) alarak onun gücünü sınırlandırmak, öte yandan dinsel dogmaları kendi iktidarına uygun hale getirmek.

Bunlardan birincisi, burjuvazinin “toprağın millileştirilmesi” isteği ile çakışırken; ikincisi “dini reform” hareketiyle çakışır. Ancak dinin reforme edilmediği durumlarda, kilisenin devlet iktidarı üzerindeki etkisinin doğrudan kırılması gerekmiştir. Her iki durumda da, kilisenin devlet iktidarına müdahalesinin önlenmesi esas olmuştur.

İşte kilisenin siyasal iktidardan uzaklaştırılması ve iktidardan bir parçası olmaktan çıkartılmasının ideolojik ifadesi laikliktir.

Feodal bir iktidar gücü haline gelmiş olan dini kurumların, burjuvazinin iktidarının önünde engel teşkil etmesiyle ortaya çıkan laiklik fikri, burjuvaziyle birlikte oraya çıkmış ve demokratik cumhuriyetin ayrılmaz bir unsuru olmuştur.

Fransa’da tüm yönleriyle uzlaşmaz bir biçimde ortaya çıkmış olan laiklik mücadelesinde, kilisenin elindeki mülklerin büyük bölümü devlet mülkü haline getirilmiştir. Yine de kiliseye kendisi için gerekli egemenlik alanları bırakılmıştır. Bunun sonucu olarak, kiliseler kendilerine ait mülklerle kendi faaliyetlerini sürdürmek durumunda olmuşlardır. Bu faaliyetin en önemli iki unsuru ise, eğitim ve yardım faaliyetleridir. Birincisi kilise eğitimi olarak ortaya çıkarken, ikincisi Kızılhaç faaliyetleri olarak ortaya çıkmıştır.

Bu gelişme sonucunda laiklik sorunu, hemen her zaman **eğitim sorunu** olarak varlığını sürdürme gelmiştir. Fransa örneğinde olduğu gibi “laik eğitim” ile “dini eğitim” birbiriyle sürekli çatışma durumunda olmuştur. Ancak politik iktidar tartışmasız bir biçimde burjuvazinin eline geçtiği ve kilise daha önce kanlı savaşlarla geriletildiği için, kilisenin yeniden politik iktidara yönelmesi hemen hemen olanaksız hale getirilmiştir. Bu nedenle laik eğitim üzerine ortaya çıkan kimi çatışmalar dışında, burjuvazinin iktidarı için laiklik özel bir sorun olmaktan çıkmıştır.

19. yüzyıla kadar kesin bir kilise karşıtı tutum içinde bulunan

* Engels, *Köylülüler Savaşı*, s. 46

burjuvazi, iktidarı pekiştirir pekiştirmez, dini, kitlelerin uyutulmasının bir aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Engels'in belirttiği gibi, din, "egemen sınıfların alttaki sınıfların dizginlerini elde tutmak için kullandığı basit bir yönetim aracıdır" ve "değişik (egemen) sınıfların her biri kendine uygun gelen dini kullanır".

"Din konusundaki konuşmayı tartışırken Duma'daki grubumuz tarafından açıklığa kavuşturulmamış olan bir başka durum da, oportünist saptırmalara ek olarak, Avrupa Sosyal Demokratlarının din konusundaki bugünkü aşırı kayıtsızlıklarına yol açan özel tarihsel koşulların da varlığıdır. Bu koşullar iki yönlüdür. Birincisi, dinle savaşmak görevi, tarihsel açıdan devrimci burjuvazinin görevidir ve Batı'da burjuva demokrasisi, feodalizme ve orta çağ düzene karşı giriştiği kendi devrimleri döneminde bu görevi büyük ölçüde yerine getirmiş (ya da engellemiştir). Gerek Fransa'da, gerek Almanya'da burjuvazinin dinle savaşma geleneği vardır ve bu sosyalizmden (Ansiklopedistlerden ve Feuerbach'tan) çok önce başlamıştır. Rusya'da ise, burjuva demokratik devrimimizin kendine özgü koşulları nedeniyle, bu görev de hemen hemen tümüyle işçi sınıfının omuzlarına yüklenmiştir."*

Burjuvazinin devrimci niteliğini yitirdiği emperyalist aşamada, demokratik devrimin tamamlanmadığı ülkelerde, dinle mücadele görevinin proletaryanın omuzlarına kalması, aynı zamanda proletaryanın bu ülkelerde demokratik devrimi tamamlama göreviyle çıkarılır. Ama proletaryanın, dinle olan mücadelesi salt bununla bağlantılı değildir. O, aynı zamanda, demokratik cumhuriyet kurulması yönündeki tarihsel eylemi ile dinin "**kişisel bir sorun**" olarak kalması gereği açısından da bu mücadeleyi yürütmek zorundadır. İslamiyet gibi kendisini tarihsel gelişmeye uydurmamış, burjuvazi tarafından reformize edilmemiş bir din karşısında proletarya ve partisinin görevleri çok daha fazla öneme sahip olmaktadır.

İslamiyet, Hıristiyanlığın tersine, içerdiği feodal ve ortaçağ dogmalarından kendisini arındırmamış ve toplumsal, siyasal ve ekonomik düzeni düzenlemeye yönelik siyasal gücü ve siyasal iktidar olma koşulları **kesin yenilgiye** uğratılmamıştır.

Diğer yandan, İslam ülkelerinin emperyalist sömürgeler haline getirilmesi ve emperyalizmin tüm feodal kesimlerle ittifak içinde bulunması, dini ideolojilerin özel olarak korunmasını da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla bizim gibi demokratik devrimin tamamlanmadığı ve reformdan geçmemiş bir dinin egemen olduğu bir ülkede laiklik ve din konusu çok daha büyük öneme sahiptir. Özellikle son

* Lenin, *Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu*

yıllarda dinin “**kişisel bir sorun**” olduğu şeklinde yapılan değerlendirmeler ve propaganda gözönüne alındığında, laiklik konusunda açık ve net bir tutum takınmak çok daha önemli olmaktadır.

Bugün ülkemiz solunda ya da kendisini solda kabul eden pek çok kişi, dinin “kişisel bir sorun” olduğu tekerlemesini benimsemiştir. 1891 tarihli Alman Sosyal-Demokrat Partisi’nin Erfurt Programı’nda yer alan “din kişisel bir sorundur” maddesine dayanan bu belirlemeyi Lenin şöyle değerlendirmektedir:

“Bu taktikler artık gündelik bir olay durumuna gelmiş, Marksizmin ters yönde saptırılmasına, oportünizm yönünde saptırılmasına yol açmıştır. Erfurt Programındaki bu madde, biz Sosyal-Demokratlar için, parti olarak hepimiz için din kişisel bir sorundur biçiminde yorumlanmıştır. 1890’larda Engels bu oportünist görüşü doğrudan doğruya karşısına almaksızın, buna polemikle değil somut verilerle karşı çıkılması gerektiğini ileri sürmüştür. Örneğin kendisi bu karşı çıkışı, özellikle vurguladığı bir sözle, Sosyal-Demokratların dini devlet işleri açısından kişisel bir sorun olarak aldıklarını, herhalde kendileri açısından, Marksizm açısından ve işçi partisi açısından soruna böyle bakmadıklarını söyleyerek belirlemiştir...

Batı’da ‘din kişisel bir sorundur’ savının oportünist yorumuna yol açan koşulları ele alalım. Kuşkusuz buna yol açan koşullar bir bütün içinde, işçi sınıfı hareketinin çıkarlarını geçici çıkarlar adına feda etmek gibi oportünist davranışların tümüne yol açmış olan koşullardır. Proletaryanın partisi devletin dini kişisel bir sorun olarak belirlemesini ister, ancak halkın aynonun niteliğindeki dini, dinsel batıl inançlara karşı savaşı ‘kişisel sorun’ olarak görmez. Oysa oportünistler sorunu saptırarak, Sosyal Demokrat Partinin dini kişisel bir sorun gibi yorumladığı izlenimini uyandırmaya çalışırlar.”*

Din, devletle ilişkisi olmaması, dinsel kurumların siyasal iktidar yetkilerine sahip bulunmaması temelinde “kişisel bir sorun”dur. Burada unutulmaması gereken yan, dinlerin ekonomik, toplumsal ve siyasal alanları içeren dogmalara sahip olduğudur. Dolayısıyla dinsel ideolojilerin kitleler üzerinde sağlayacağı her etki, aynı zamanda bu dogmaların var edilmesi için bir çabayı da beraberinde getirecektir. Bu nedenle, dinsel ideolojilere ve dogmalara karşı mücadele zorunludur.

Ülkemiz tarihinde de görüldüğü gibi, dinin “kişisel bir sorun” olarak ilan edilmesi ya da din ile devletin birbirinden ayrılması tek

* Lenin, *Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu*

başına yeterli olmamaktadır. Demokratik devrimin tamamlanmadığı, feodalizmin ve feodal ideolojilerin devrimci tarzda tasfiye edilmediği bizim gibi ülkelerde, sorun, feodalizmden kapitalizme geçiş sorunu olarak varlığını sürdürmektedir. Varolan kapitalizmin kendi iç dinamiği ile gelişmemiş olması, baştan emperyalizme bağımlı olarak yukardan aşağıya geliştirilmesi, feodal ilişkilerin ve özellikle de feodal ideolojilerin varlığını sürdürmesine neden olmuştur. Feodal ilişkilerin içinde yer alan tüccar ve zanaatçıların geliştirilen çarpık kapitalizme eklenmeleri ya da tasfiye olmaları süreci tamamlanmamıştır. Bunlar, dışa bağımlı kapitalizm karşısında sürekli gerilemişler ve yavaş yavaş tasfiye olmaya başlamışlardır. Bu da, zamana yayılan bir “geçmişe dönüş” umudunu sürekli var etmiştir.

Bu kesimler, kesinkes mülksüzleştirilmediği ya da tasfiye edilmediği sürece, dinin “kişisel bir sorun” olarak ele alınması, yani dinsel toplulukların kendi işlerini kendileri görmesine olanak sağlanması, onların güçlenmesinden başka bir sonuç vermemektedir. Ülkenin en küçük yerleşim yerlerinde bile kurulmuş olan Kuran kursları, İmam-Hatip okulları ve yurtları bunun somut ifadesidir.

Diğer yandan, ülkemizde din “kişisel bir sorun” olmaktan öte, toplumsal bir sorun ve ilişki olarak vardır. Özellikle tarikatlar düzeyinde yürütülen dinsel faaliyetler, gizli örgütlenmeler olarak vardır. Tarikatların kendi iç hiyerarşileri, tarikat üyeleri arasında bir birlik oluşturur. Dolayısıyla, tarikat düzeyinde, din, hiç bir biçimde “kişisel bir sorun” durumunda değildir. Bugün AKP tarafından sıkça yinelenen din “kişisel bir sorun”dur tekerlemesi, tarikat ilişkilerinde hiç bir geçerliliğe sahip değildir. Üniversitelerde yapılan türban eylemlerinde görüldüğü gibi, “başörtüsü sorunu” bir örgütlenme ve buna bağlı eylemlilik durumundadır. Bu örgütlenme ve eylemlilik, herkesin “kendi inancına göre yaşaması”ndan öte, “kendi istediği hukuku seçmesi” amacıyla yöneliktir.

Örneğin imam nikahı, “kişisel bir sorun” gibi gösterilmekle birlikte, bir hukuk sorunudur, evlilik hukuku sorunudur. İmam nikahı sırasında akt edilen “**mehir**” bunun en tipik örneğidir.* Bu akit, evliliğin sona ermesi durumunda uygulanabilmesi için bir karar mercisinin varlığı ile bu kararın uygulanmasını denetleyen ve gerektiğinde sağlayan bir zor gücünü gerekli kılar. Bu da, herkesin bildiği gibi, mahkemeler ve polis gücüdür.

* Bu akit, boşanma durumunda, mevcut medeni yasaya göre, kadına büyük avantajlar sağlamaktadır. Son yapılan yeni medeni kanunda yer alan “evlilik sözleşmesi”nin karşılığıdır. Ancak “evlilik sözleşmesi”nden farklı olarak bürokratik işlem gerektirmemektedir. Dolayısıyla çok daha fazla tercih konusu haline gelmiştir. Tek farkla ki, kadının değil, erkeğin boşanma durumunda uygulanır. Zaten İslamiyette kadının çok özel koşullar dışında boşanma hakkı yoktur. Öte yandan, “mehir”, kadının başını örtmesini şart koşar. Başına bir şey örtmeden halk arasında yürüyen kadını, “müslüman” erkek, mehir ödemededen boşayabilir.

Diğer yandan imam nikahı “mükerrer” evliliklerin olmaması için merkezi bir kayıt sistemini gerektirir. Bu da, imamlara bağlı bir nüfus kayıt merkezinin kurulmasını zorunlu kılar.

Bugün ülkemizde bu ve benzeri “şeriat” kurumlarını vakıflar temsil etmektedir. Bu vakıflar, devletleşmemiş şeriatın “sivil toplum örgütleri”dir.

Görüldüğü gibi sorun, “kişisel bir sorun” değil, siyasal üst yapı sorunudur ve siyasal üst yapının dini esaslara göre biçimlendirilmesini gerektirir. Bunlar dikkate alınmaksızın “din kişisel bir sorundur” tekerlemesinin ardına takılmak, şeriatçılığı güçlendirmekten ve meşrulaştırmaktan başka bir anlama gelmemektedir.

“Proletarya bizim burjuva demokratik devrimimizin öncüsüdür. Bu nedenle, orta çağın tüm kalıntılarına ve bu arada eski resmi dine ve bunu canlandırma, yeniden biçimlendirme yolundaki tüm girişimlere karşı yürütülecek mücadeledeki ideolojik öncü de proletaryanın partisi olmalıdır.”*

* Lenin, *Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu*

Spekülasyon ve Manipülasyon Ekonomisinden Şeriat Ekonomisine mi?

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 70, Kasım-Aralık 2002

Fabrika çarklarından Gül'e 'canlı' hoşgeldin

20 Kasım günü *Hürriyet* gazetesinin ekonomi sayfasında verilen bu haber şöyle devam etmektedir:

“3 Kasım seçimlerinden tek başına iktidar çıkacağı beklentisi ile seçimden önce olumlu sinyal vermeye başlayan seçimden sonra da hızla düzelen faiz, kur ve borsa verileri gibi imalat sanayi üretimi de canlanma işareti verdi. İmalat sanayi kapasite kullanımı oranı Ekim ayında yüzde 80,6’ya yükseldi. En son Ekim 2000’de yüzde 81,3 olan kapasite kullanımı 23 aydır yüzde 80’in altında seyrediyordu. Böylece bir anlamda fabrika çarkları, Kasım 2000 krizini de geride bırakmış oldu.”

Benzer haberler tüm “medya”da manşetlere taşınırken, eko-

nominin “düzlüğe” çıktığı ya da en azından çıkmaya başladığı yönündeki yorumlar birbiri ardına gelmeye başladı.

DİE'nin 19 Kasım günü açıkladığı “kapasite kullanım oranları” verilerinden yola çıkarak yapılan haber-yorumlarda, bir yandan “krizin aşıldığı” değerlendirmeleri yapılırken, diğer yandan “tam kapasite çalışmaya” yakında geçileceği beklentisi yayılmaya çalışılıyordu.

Hürriyet gazetesinin yazdığı gibi, “seçim öncesi olumlu sinyaller veren” ekonomi, seçimden sonra “hızla düzelen faiz, kur ve borsa verileri” ile “canlanma işaretleri” vermiş olduğundan, “kapasite kullanım oranları” verilerinin açıklaması “işaretleri” “gerçekliği” olarak sunulmaktadır.

Seçim öncesinde Bülent Ecevit'in “ekonominin olumlu sinyaller verdiği”, “büyümeye geçildiği” ve böylece IMF politikalarının olumlu sonuçlarının alınmaya başlandığı yönündeki açıklamaları “medya” da fazlaca yer almazken, aynı sözler AKP hükümeti için “me-

	Kapasite Kullanım Oranı*					
	İmalat Sanayi - Üretim Değeri Ağırlıklı (Yıllık %)			Üçüncü çeyrek. (%)		
	Devlet	Özel	Toplam	Devlet	Özel	Toplam
1978	70.6	60.2	61.6			
1979	67.7	56.0	56.9			
1980	59.6	54.3	55.2			
1981	60.6	55.7	56.7			
1982	67.2	58.0	59.4			
1983	67.5	59.3	60.3			
1984	79.3	73.3	74.3			
1985	73.8	69.3	70.3			
1986	72.5	69.1	70.0			
1987	80.7	76.8	78.2	82.2	76.7	78.7
1988**	77.5	73.5	74.8	76.4	72.2	73.6
1989	72.4	72.8	72.8	69.8	73.2	72.0
1990	74.1	75.7	75.2	72.2	75.6	74.5
1991	76.8	72.6	74.0	79.0	72.4	74.8
1992	77.8	75.7	76.4	81.0	75.6	77.5
1993	79.2	79.8	79.6	80.4	81.1	80.9
1994	78.3	70.8	72.9	80.8	69.9	73.0
1995	80.5	77.9	78.6	81.4	79.2	79.8
1996	82.1	76.5	78.0	80.4	77.1	78.1
1997	81.3	78.7	79.4	81.9	80.5	80.9
1998	81.0	74.5	76.5	84.5	74.4	77.3
1999	78.9	69.8	72.3	75.9	69.8	71.6
2000	79.8	74.4	75.9	77.3	76.3	76.6
2001	82.0	66.9	71.1	80.3	67.4	71.1
2002				85.6	73.5	77.5
2002 Ekim				87.5	76.1	80.6

* Kaynak: DİE

** 1988'den sonra yeni seri kullanılmıştır.

Tam kapasite ile çalışmama nedenleri (%)	2002				
	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	
İç pazarda talep yetersizliği	49.6	47.9	59,0	59,5	
Dış pazarda talep yetersizliği	18.6	21.3	10,0	11,3	
Mali imkansızlığı	2.8	2.5	2,1	2,2	
Yerli mallarda hammadde yetersizliği	4.2	5.2	3,1	2,7	
İşçilerle ilgili meseleler	2.1	1.8	2,5	2,4	
İthal mallarda hammadde yetersizliği	1.2	1.1	1,0	1,3	

dya” tarafından söylenmeye başlanmıştır.

Burada, “medya”nın AKP’nin mecliste büyük bir çoğunluk elde ederek tek başına iktidar olması karşısında gösterdiği dalkavukluk fazlaca etkili olmasa da, dalkavukluğun ekonomik “verilerle” desteklenmesi “birşeylerin düzeleceği” umutlarını yaratmaya başlamıştır. Öyle ki, pek çok kişi, bu yayınlar karşısında, AKP iktidarının (en hafif deyimle) “işleri düzeltereği”ni düşünür olmuştur.

Herkesin bildiği ve kent küçük-burjuvazinin “nefes nefese izlediği” gibi, seçim sonrasında AKP’nin “tek başına iktidar” olmasıyla birlikte, borsa endeksi “şahlanmış” ve “çoşmuş”tur. 10.000’lerde seyreden İMKB-100 endeksi 15 Kasım itibarıyla 13.597’lere yükselmiştir. (%14).

Öte yandan faiz oranları inişe geçmiş ve AKP iktidarı (Tayyip Erdoğan) bir gecede 100 milyon dolar kazandırmıştır!

Kur (dolar) da, benzer biçimde “inişe” geçmiş ve 15 Kasım günü 1.612.000 TL. olmuştur.

İşte kapasite kullanım oranlarının açıklanması, tüm bu “olumlu sinyaller”e inananları inandırmaya yetmiştir.

Tüm bunların gösterdiği gerçek ise, ekonominin tümüyle spekülasyon ve manipülasyona dayandırılmış olduğudur. Her türden spekülasyon ve manipülasyon yapılabilmemesi için “kamu kuruluşları” ellerinden geleni yapmayı sürdürmüşlerdir. Bunun sonucu ise, kapasite kullanım oranlarında görüleceği gibi, ülke, dünya ve ekonomi gerçekleri ile hiçbir ilişkisi olmayan “veriler” ortalıkta uçuşmaya başlamıştır.*

DİE’nin verilerine göre, 1987 yılının üçüncü çeyreğinde kapa-

* Daha önceki bir yazımızda ülkemizdeki istatistik verilerin durumunu şöyle ortaya koymuştuk:

“İMF bile Türkiye’deki istatistik sistemini ‘zayıf’ bulduğunu açıklamıştır. IMF tarafından hazırlanan ‘Türkiye’de Veri Toplama ve Yayımlama Sistemlerinin İyileştirilmesine Yönelik Rapor’da, özellikle milli gelir hesaplamasında 1987 yerine 1996 yılının baz alınmasını isteyen IMF, enflasyon rakamları konusunda sadece ‘hane halkı tüketimi’ne ilişkin verilerin daha ayrıntılı olarak saptanmasını istemiştir. IMF, enflasyon hesaplamasındaki mevcut durumdan fazlaca rahatsız görünmemektedir. Bunun nedeni de, bu hesaplama yöntemiyle istenildiğinde istenilen seviyede bir enflasyon rakamının ellerinin altında bulunmasıdır. Bu yolla, halkı kandırmanın daha kolay olduğunu düşünmektedirler.” (*Kurtuluş Cephesi*, Sayı: 67, Mayıs-Haziran 2002)

site kullanım oranı %78,7 iken, 1994 krizi döneminde %73 ve 2001 krizinde %71,1 olmuştur. Aynı verilerde kamu kesimindeki kapasite kullanım oranının en düşük olduğu yıllar 1988-1990 ve 1999-2000 yılı gözükmektedir. 1987-2002 arasında özel sektörün kapasite kullanım oranının %70' lerin altına 1994 ve 2001 yılında düştüğü görülmektedir.

Ancak 1978-1988 yılları arasındaki kapasite kullanım oranlarına bakıldığında 1984 ve 1987 dışında %70'lerin üstüne çıkılmamıştır. 1988 yılında DİE'nin "yeni seri"ye geçişiyle birlikte kapasite kullanımının %70'lerin altına düşmediği görülmektedir. İşte spekülasyon ve manipülasyon ekonomisinin başlangıç noktası da burada ortaya çıkmaktadır.

18 Ağustos 1998 tarihli *Hürriyet* gazetesinde şu haber yer almıştır:

"Kapasite kullanımı yükseliyor

İmalat sanayiinin, kapasite kullanım oranı yeniden yükselmeye başladı. DİE Temmuz ayı imalat sanayi eğilim anketi sonuçlarını açıkladı. Buna göre, Haziran ayında yüzde 78.4'e gerileyen kapasite kullanım oranı, Temmuz'da yeniden yükselerek yüzde 80.9 düzeyine çıktı. Kapasite kullanımı geçen yılın Temmuz ayında da yüzde 80.8 düzeyinde gerçekleşmişti.

İmalat sanayi işyerlerinin tam kapasite ile çalışmama nedenleri içinde iç pazarda talep yetersizliğinin payı yükseldi. Geçen yıl yüzde 53.3 olan iç pazardaki talep yetersizliğinin tam kapasite ile çalışmama nedenleri içindeki payı bu yıl yüzde 55.7'ye çıktı. Dış pazardaki talep yetersizliğinin payı ise yüzde 17.8'den yüzde 15.4'e düştü."

19 Kasım 2002 tarihli *Milliyet* gazetesinin haberi ise şöyledir:

"Kapasite kullanımı 23 ay sonra yeniden yüzde 80'in üstüne çıktı

En son Kasım 2000'de yüzde 81.6 ile yüzde 80'in üstünü gören kapasite kullanım oranı, 23 ay aradan sonra, ekimde yeniden yüzde 80'i geçerek yüzde 80.6'ya çıktı

İmalat sanayinde kapasite kullanım oranı 23 ay aradan sonra ilk kez bu yıl ekim ayında yüzde 80'in üzerine çıkarak, yüzde 80.6 olarak gerçekleşti. Ekimde ortalama kapasite kullanımı kamu sektöründe yüzde 87.5'e kadar çıkarken, özelde yüzde 76.1'de kaldı.

Tam kapasite ile çalışmama nedenlerinin başında yüzde 59.5'le iç talepteki yetersizlik geldi."

19 Kasım 2002 tarihli DİE açıklamasında "tam kapasite çalışmama nedenleri" ise şöyle sıralanmıştır: İç pazarda talep yetersizliği %59,5; dış pazarda talep yetersizliği %11,3; mali imkansızlığı %2,2;

yerli mallarda hammadde yetersizliği %2,7; işçilerle ilgili meseleler %2,4; ithal mallarda hammadde yetersizliği %1,3.

Görüleceği gibi, 1998 yılının Temmuz ayında “tam kapasite çalışmama nedeni” olarak gösterilen “iç pazarda talep yetersizliği” %55,7 iken, Ekim 2002’de %59,5 olmuştur. “Dış pazarda talep yetersizliği” ise, sırasıyla %17,8 ve %11,3 olmaktadır. Bunların somut anlamı ise, gerek 1998 Temmuz ayında, gerekse Ekim 2002’de “işverenler”in DİE’nin düzenlediği “iktisadi yönelim anketi”ne verdikleri yanıtların bir ve aynı olduğudur. Arada görülen küçük yüzde farklılıkları bu gerçeği değiştirmemektedir. Diğer yandan 1998 yılında “ekonomik kriz”le ilgili hiçbir uyarı ya da haberin yer almadığı da gözönüne alınırsa, ortaya çıkan sonuç, DİE’nin “iktisadi yönelim anketleri”ne göre yayınlanan verilerin hiçbir değere sahip olmadığıdır. Zaten DİE’nin “iktisadi yönelim anketi” sınırlı sayıda “işverenle” yapılmakta ve çoğu durumda işyerindeki herhangi bir kişi tarafından yanıtlanmaktadır. (DİE’nin 19 Kasım tarihinde açıkladığı Ekim 2002’ye ilişkin veriler “835 işyeri”nden derlenmişken, 20 Kasım tarihinde açıkladığı üç aylık veriler “2199 işyeri”ne ilişkindir.)

DİE’nin açıkladığı kapasite kullanımına ilişkin verilerdeki çelişkiler bunlarla sınırlı değildir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, DİE’nin “iktisadi yönelim anketi”nde yer alan “tam kapasite ile çalışmama nedenleri”ne verilen yanıtlarda da açık bir farklılık bulunmaktadır.

19 Kasım 2002 günü açıklanan Ekim ayı verilerinde “tam kapasite ile çalışmama nedenleri”nin başında gelen “iç pazarda talep yetersizliği” %59,5 iken, bir gün sonra açıklanan üç aylık kapasite kullanım oranları verisinde bu oran %46,8 görünmektedir. Aynı şekilde “dış pazarda talep yetersizliği” Ekim ayı için %11,3 olarak açıklanırken, üç aylık verilerde %21,8 olarak açıklanmıştır.

Bunların ekonomik anlamı ise, Temmuz-Ağustos aylarında “iç pazarda” önemli bir talep ortaya çıktığı, ancak Eylül ayında bu talebin büyük ölçüde düştüğüdür. Diğer yandan, Temmuz-Ağustos döneminde ihracatta önemli bir “sıkıntı” görülürken, Eylül ayında bunların ortadan kalktığı, bir başka deyişle, dış pazarlarda önemli bir gelişme olduğu görülmektedir.

Diğer yandan, üretimde ve ihracatta önemli artışlar olduğuna ilişkin istatistik veriler birbiri ardına yayınlanmaktadır. Ve elbette bu verilerden çıkartılan sonuç ise, ekonominin “düzlüğe” çıkmaya başladığı şeklinde olmaktadır.

Oysa ki, DİE’nin yayınlamış olduğu “iktisadi yönelim anketi”ne dayanılarak düzenlenen “yeni serim” kapasite kullanım verileri bile, ekonominin hiç de “düzlüğe” çıkmadığını göstermektedir.

Eğer bir ülkede, “işveren”lerin %59,5’lik bir kesimi iç talep yetersizliğinden, dolayısıyla mallarını satamamaktan söz ediyorsa, varolan gerçek, halkın alım gücünün artmadığıdır. Bu durumda, üre-

timde meydana geldiği söylenen artışlar, ya ihracata ya da “stoklara” yönelik olmak zorundadır.

İlk sekiz aylık verilere bakıldığında bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracattaki artış miktarı 1,364 milyar dolar (%6,7) olmuştur. 2001 yılına göre ihracatta meydana gelen bu artış da ağırlıklı olarak Temmuz ayında gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ithalattaki artış miktarı ise 2,710 milyar dolardır (%9,8). Ve Mart ayından itibaren ithalat ise sürekli büyümüştür. Nisan ayında %32,3 olan ithalat artışı, Ağustos ayında %19,4 olmuştur.

Sayılarla ne kadar oynanırsa oynansın, ortada olan gerçek, iç talepteki daralmanın devam ettiği ve dolarn değerinin düşmesine bağlı olarak ithalatın yeniden arttığıdır.

Bütün bunlar, ülke ekonomisinin bir önceki yıldan (2001) çok farklı durumda olmadığını göstermektedir.

“Medya”nın AKP’nin tek başına iktidara gelmesi karşısında gösterdiği dalkavukluk ve yağcılık kullanılabilir her türlü haberin öne çıkartılmasıyla birlikte görülmektedir. İşte DİE’nin açıkladığı “kapasite kullanım oranları”, böyle bir ortamda, bu amaçlarla öne çıkarılmıştır. Yıllardır benzer biçimde derlenen ve yayınlanan verilerin birbirine benzer sonuçlarıyla fazlaca ilgilenilmemişken, birden ortaya çıkan bu yoğun ilginin arka planında bu “medyatik” tutum bulunmaktadır.

Elbette “medya”nın bu tutumu ne ilktir, ne de yenidir. Ancak kitlelerin yönlendirilmesinde her zaman etkin bir araç olan “medya”nın bu yöntemi yine de “alıcı” bulmaktadır. Günümüz koşullarında “alıcı” kitle, aynı zamanda yeni AKP iktidarına “bağlanma” eğilimi içine sokulmuştur. İşin en tehlikeli yanı da burada ortaya çıkmaktadır. Dün IMF programlarının “başansı” için kullanılan “veriler”, bugün AKP için kullanılmaktadır. Birincisi ülkemizin daha fazla emperyalizme bağımlı ve yoksullaşan bir ülke haline getirilmesine ne kadar hizmet etmiş ise, ikincisi de tüketimin şeriat esaslarına göre denetim altına alınmasına ve şeriatçılığın sosyal yaşamda etkin hale gelmesine o kadar hizmet edecektir.

Klasik burjuva ekonomi-politiğinin “talep enflasyonu”na karşı iç talebin kısılması yöntemi ile tüketimin şeriat esaslarına göre denetlenmesi bir ve aynı şeydir.

İç talebin kısılması karşısında, ara malları ithalatındaki artışa paralel olarak üretim “canlandırılacak” ve “ihracata yönelik” üretim (her zamanki gibi) yeniden gündemin birinci maddesi haline gelecektir. Bu ise, bir dönem TL’nin aşın değerlendirilmesine dayanarak ara malları ithalatının artması demektir. Ve her zaman olduğu gibi, ihracatın artırılabilmesi için TL’nin değer yitirmesi peşinden gelecektir. Buraya kadar, IMF programı ile AKP uygulaması arasında bir çatışkı ortaya çıkmayacaktır. Çatışkı, tekelleşememiş sanayi ve ticaret bur-

juvazisinin yeterli ihracat yapmadığı ve ara malları ithalatı yanında tüketim malları ithalatının da artması karşısında kendisi için gerekli iç talebin artırılması için devlet harcamalarının artırılması noktasında ortaya çıkacaktır.

“Medya”nın kapasite kullanım oranları üzerinden yaptığı çığırkanlılığını üstünü örtmeye çalıştığı gerçeklerdir bunlar.

Bugün için AKP'nin açık ve belirgin bir ekonomi politikası ortalıkta bulunmamaktadır. Bilinebilen ve görülebilen ise, sınıfsal çıkarlarının temsilcisi olduğu küçük ve orta sermaye kesimlerinin içinde buldukları “kriz” koşullarına göre hareket edecek olduklarıdır. Ekonomide henüz hiçbir iyileşme ve gelişme mevcut değilken yapılan çığırkanlıklara bakıldığında, AKP'nin ilk bir yıllık “acil hedefler” uygulaması sonucunda %100' lük ve daha da üstünde kapasite kullanım oranlarıyla karşılaşmak fazlaca şaşırtıcı olmayacaktır.

Tayyip Erdoğan'ın Avrupa “seferi”ne bakarak, AB ülkelerine yeni ihracat olanakları sağlanacağını bekleyenlerin de umduklarını bulamayacaklarını bugünden söylemek kahinlik olmayacaktır. Dünya ekonomik bunalımının varlığını sürdürdüğü ve giderek **deflasyon ve durgunluğun** birlikte görülür hale geldiği bir dönemde, AB ülkelerine yönelik ihracatın artırılması olanaksızdır. Tersine bu ülkelerden yapılan ithalatta büyük bir artış ortaya çıkması daha büyük olasılıktır. İşte Tayyip Erdoğan ve şürekasının Erbakan'dan öğrendikleri de burada ortaya çıkmaktadır.

Erbakan, 28 Şubat post-modern darbesiyle sona eren kısa başbakanlığı döneminde ilk yurtdışı gezilerini “islam ülkeleri”ne yapmışken, Tayyip Erdoğan “batıya” yapmıştır.

Ve anımsanacağı gibi, Erbakan'ın Endonezya'dan Libya'ya kadar yaptığı bu yurtdışı gezisi büyük bir “talihsizlik” olmuş ve “kanlı ya da kansız” şeriatçılığın ilk adımları olarak kamuoyuna yansmıştır. Oysa ki, Erbakan'ın bu davranışının temelinde, küçük ve orta sermaye kesimleri için yeni pazar ve kaynak bulma amacı bulunuyordu. Erbakan, bu pazar ve kaynakları AB ülkelerinden bulmanın olanaksız olduğunu bildiğinden, doğrudan “bulacağını” sandığı “islam kardeşleri”ne gitmişti.

Tayyip Erdoğan ise, **re-export bir ekonomi** için, “batı ile doğu arasında köprü” olma söylemiyle “batıya” yönelirken, hem Erbakan gibi “şeriatçılığın ilk adımları” görünümünden kurtulmayı, hem de üretim kapasitesi düşmüş küçük ve orta sermaye için kaynak bulmayı amaçlamıştır. Bu yolla, özellikle “medya”da köşe başlarını tutmuş olan küçük-burjuvaları da (bir süre için) kendisine yedeklemiş olmaktadır. “Üreten” bir ekonomi için (kapasite kullanım oranları bu anlamda kullanılarak) pazar bulmak amacıyla Tayyip Erdoğan'ın ikinci büyük yurtdışı “seferi”nin “kardeş islam ülkeleri”ne olacağı ise kesindir. Bunun da Erbakan'ın “islam ortak pazarı” söylemiyle gerçekleş-

tirileceği ise her türlü kuşkudan uzaktır. Bu kez, Erbakan'dan farklı olarak Tayyip Erdoğan'ın elinde “batıdan istedik vermediler” kozu da bulunacağından, “kardeş islam ülkeleri” sefe-rinin daha büyük bir “medyatik” destekle gerçekleşme olasılığı bulunmaktadır.

Gerek dünya ekonomik buhranı, gerekse “islam ülkeleri”nin emperyalizme bağımlılığı, “milli görüş”ün her türlü versiyonunun gerçekleşmesini olanaksız kılmaktadır. Dolayısıyla Tayyip Erdoğan ve şürekası da, her zaman olduğu gibi, içe, iç pazara dönmek zorundadır. Bir başka deyişle, küçük ve orta sermaye kesimleri için gerekli kaynaklar ve talep, iç pazardan karşılanmak zorundadır. Bu, “adil düzen”in ilk adımı olarak, kredi kaynaklarının küçük ve özellikle orta sermaye kesimlerine yönlendirilmesi demektir. Ama ortada üretken yatırımlar için gerekli para-sermaye bulunmamaktadır. Ülkedeki kullanılabilir tüm para-sermaye kaynağı ise, devlet iç borçlanma senetleri ve vergiler yoluyla elde edilecek devlet gelirleri olarak vardır.

Devlet iç borçlanma yoluyla küçük ve orta burjuvaziye ek bir “kaynak”, yani reel faiz olanağı sağlamak AKP'nin “acil” hedefleri arasında olacaktır. Bugüne kadar “piyasa yapıcı bankalar” aracılığıyla gerçekleştirilen iç borçlanma, daha farklı araçlar kullanılarak küçük ve orta sermaye kesimlerinin yararlanacağı bir biçimde değişikliğe uğrattılacaktır. Bu konuda bilinen yöntem ise, T. Özal'ın Emlak Bankası aracılığıyla gerçekleştirdiği “karşılıksız kredi” verme yöntemidir. Diğer bir deyişle, kamu bankalarının “görev zararları” bir kez daha büyük miktarlara ulaşacaktır.

Vergi yoluyla yeni kaynak ise, “laik” kesimlerin vergilendirilmesini öne çıkartacaktır. Özellikle kent küçük-burjuvazisinin T. Özal döneminde başlayan ithal mallara dayanan yeni tüketim alışkanlıkları AKP hükümetinin vergi uygulamalarının odak noktasını oluşturacaktır. IMF ve Kemal Derviş'in “üstün gayretleri” ile çıkartılan ÖTV bu konuda yasal bir zemin oluşturmaktadır.

Diyebiliriz ki, Tayyip Erdoğan'ın AKP hükümeti, 1987-89 T. Özal uygulamalarının ikinci versiyonu olarak ortaya çıkmaktadır. Fak-Fuk-Fon'un yeniden “canlandırılması” da bu versiyonun birincisinin birebir taklidi olacağını göstermektedir. Nitekim AKP'nin ilan ettiği “acil eylem planı”nda yeralan “15.000 km'lik duble yol yapım çalışmalarına ilk altı ayda başlanacak, Boğaz Demiryolu-Tüp Geçişi ve Gebze-Halkalı banliyö hattı projeleri gibi yeni projeler devreye sokulacak, 6 ay içinde konut seferberliği başlatılacak” sözleri de bu durumu yansıtmaktadır. (Anımsanacağı gibi, T. Özal'ın üç büyük “misyonu ve vizyonu” olmuştur: Boğaz Köprüsü'nün satışı ve 3. köprü'nün yapılması; TEM otoyol inşaatı ve “toplu konut”.)

Doğal olarak T. Özal'ın bu ikinci versiyonu, birincisi için “medya”da hiç sözü edilmeyen “kaynak” sorunuyla karşı karşıyadır. Elbet-

te ilk anda Özal “vizyonu” ile “yap-işlet” yöntemi kullanılacağı ilan edilecek ve bu işler için gerekli finansmanın ihaleyi alan şirketler tarafından bulunacağı ilan edilecektir. Ama “vermeden almak Allah’a mahsus” olduğundan, ekonomide herşeyin bir karşılığı bulunmak zorundadır. Bu da, dış ve iç borçlanmanın artırılmasından başka bir şey değildir. Ancak T. Özal’ın ikinci versiyonu olmak Tayyip Erdoğan ve şürekası için fazlaca önemli değildir. Onların düşüncesine göre, Menderes, Demirel ve Özal’ın yaptıklarının kitleler tarafından nasıl algılandığı önemlidir. Menderes iktidarının “nispi refah”ı artırıcı uygulamalarının 1957 kriziyle, Demirel’in tek başına iktidarının 1970 devalüasyonu ile ve T. Özal’ın 200 milyar doları aşan iç ve dış borçla sonuçlanmış olmasından çok, “seçmenler”in gözünde görünüşleri önem taşımaktadır. Bu nedenle, bu uygulamalarla 10 yıllık bir iktidar döneminin garantiye alacaklarını ummaktadırlar.

Doğal olarak, böylesine garantilenecek on yıllık bir AKP iktidarında, “şer’î” esaslara uygun yasal düzenlemeler yapmanın, devlet bürokrasisini “şeriatı” uygun hale getirmenin ve “sivil toplumu” “şeriatı” uygun bir yapıya dönüştürmenin olanaklı olacağı varsayılmaktadır. Bu nedenle, bu yönde atılacak adımların “aceleye getirilmemesi”, “yumuşak” davranışlar sergilenmesi ve tepkilerin “tebessümle” geçirilmesi gündeme gelmektedir.

Bu durumda şu sorular ortaya çıkmaktadır: “Cumhuriyet Türkiye’de” böylesine “yumuşak” geçişli ya da Erbakan’ın deyişiyle, “kansız” bir biçimde şeriatçılığa geçiş olanaklı mıdır? T. Özal’ın ikinci versiyonunu ekonomik olarak sergilemenin koşulları var mıdır? Ülke ekonomisi buna dayanabilir mi? Bu uygulamalar karşısında oligarşinin ve emperyalizmin tavnı ne olacaktır?

Öncelikle unutulmaması gereken, Kemal Derviş’in iddiasının aksine, ekonomi ile politika birbirinden ayrılmaz bir bütün oluştururlar. Ekonomi-politika ya da politik ekonomi, devlete ve devlet çerçevesi içinde yaşayan tüm ulusa ait bir kavramdır. Bu nedenle, AKP olayının politik (şeriatçı) yanı ile ekonomik yanı bir bütün oluşturmaktadır. Küçük ve orta sermaye kesimlerinin temsilcisi olarak atacağı her adım, küçük ve orta burjuvazinin AKP’ye verdiği desteğin sürmesine hizmet edecektir. Parlamentoda bir başka sağ partinin mevcut bulunmayışı, ister istemez küçük ve orta burjuvazinin parçalanmışlığının ikinci plana itileceği bir siyasal durum yaratmıştır. Bir dönem için, küçük ve orta sermaye kesimlerinin bölünmüşlüğünden beslenen siyasal engeller AKP’nin karşısına çıkmayacaktır. Ama en büyük sorun da burada yatmaktadır.

Küçük ve orta sermaye kesimleri (özellikle tekelleşmemiş sanayi ve ticaret sermayesi) homojen bir bütün oluşturmadıkları için, değişik sektörlerde değişik ilişkiler içindedirler. Her kesimin üretim alanı, aynı zamanda ihtiyaç duydukları talebi belirlemektedir.

Örneğin konfeksiyon sektöründe büyük bir alım gücüne sahip olan kent küçük-burjuvazisine yönelik üretim yapan kesimlerin çıkarları ile “gelir düzeyi düşük” kesimlere yönelik üretim yapan kesimlerin çıkarları belli bir yerden sonra birbiriyle çatışmak durumundadır. Türbanla başlayan tesettür ile biçimlenen “şeriatçı” konfeksiyon üretimi ile “çağdaş, batı modasına” uygun konfeksiyon üretimi uzun bir süre bir arada varolamaz. Her sermaye gibi, bu kesimlerde faaliyet gösteren sermaye de sürekli büyümek eğilimindedir. Bu ise pazanın genişlemesi demektir. Birinin pazarındaki genişleme (şeriat esaslarına uygun tüketim malları üretimi), diğerinin pazarının (batı tarzı) daralması pahasına gerçekleştirilebilir. Böylece şeriatçı-laikçi ayrışması, küçük ve orta sermaye kesimlerinin ayrışmasını da beraberinde getirir.

Diğer yandan yapımına hızla başlayacaklarını ilan ettikleri 15.000 kilometrelik “duble yol”, TEM’in dışında kalan illere yönelik olacak ve bu illeri daha fazla iç pazara açacaktır. Kütahya’dan Erzurum’a, Samsun’dan Rize’ye uzanan “duble yol”, buradaki geleneksel mallar üreten kesimlerin iç pazardan daha fazla pay almalarına neden olurken, aynı pazarda faaliyet gösteren bir başkasının pazar yitmesine neden olacaktır. Öyle ki, bugün için belli oranda iç pazarda yer bulan Konya ve Kayseri küçük ve orta sermayesi bu gelişmeden en fazla zarar görecektir. “Laik” kent küçük-burjuvazisine yönelik üretim yapan kesimlerin devreden çıkartılmasıyla ortaya çıkacağı düşünülebilecek pazanın her kesime de yeterli olacağı varsayılabilir, “laik” kent küçük-burjuvazisinin bu kesimlerin ürünlerine talepte bulunup bulunmayacağı belirsizdir. Dolayısıyla belirsiz ve muğlak bir pazar için yatırım yapacak bir sermaye bulmak da, o derece hayalidir. Doğal olarak, her sermaye gibi, bu sermaye kesimleri de fiilen varolan pazar için ve bu pazardaki talebe uygun olarak yatırım ve üretim yapmak durumundadır. Bu nedenle, bir yandan pazarda aşırı-üretim ortaya çıkacak, diğer yandan ise kendi aralarında rekabet savaşı baş gösterecektir. Bugüne kadar, oligarşinin ve emperyalist ülkelerin tüketim mallarının rekabeti ile yüz yüze olan bu kesimler, gelişmeye bağlı olarak kendi içlerinde çatışmaya girmek durumunda kalacaklardır. Kitlelerin tüketimi asgariye indirilemediği ve belli bir düzeyde sürekli ve sabit hale getirilemediği sürece, bu rekabet AKP’nin parçalanmasıyla eş sonuçlar üretecektir.

Tekelleşmemiş ya da son kriz nedeniyle iflas etmiş yahut iflas eşiğine gelmiş sanayi ve ticaret sermayesi ise, geleneksel mallar üreten küçük ve orta sermaye kesimlerinden farklı olarak, işbirlikçi tekeli burjuvazinin üretim alanlarına el atmaksızın varolamayacaktır. Otomotivden beyaz eşyaya kadar, ağırlıklı olarak kent küçük-burjuvazisinin tükettiği mallar üretimindeki tekelleşme çabaları, bir yandan siyasal iktidarı destekli kılarken, diğer yandan kent küçük-burjuvazisinin tüketim gücünün varlığını ve sürekliliğini gerekli

klar. Dolayısıyla kent küçük-burjuvazisinin tüketimini “şeriat” esaslarına uygun hale getirecek her uygulama, bu tekelleşmemiş burjuvazinin çıkarlarına ters düşecektir. Bugün tekelci burjuvazinin içinde yer alan, ancak son ekonomik krizle iflas etme noktasına gelmiş olan Karamehmet’in (Çukurova Holding) AKP’ye verdiği “medyatik” destek ile Turkcell’in tüketicisi kitle arasında açık bir çelişki bulunmaktadır. Bunun anlamı ise, Karamehmet’in AKP iktidarının “acil eylem planı” çerçevesinde yapacaklarıyla elde etmeyi umdukları, onların “medyatik” desteğinin sınırını belirlemektir. (Bu da, bilineceği gibi, Pamukbank’a el konulmasıyla ilgilidir.)

“Şeriatçı” ya da “islamcı” olarak adlandırılan tekelleşmemiş sermaye kesimlerinin bir simgesi durumunda bulunan Ülker grubunun AKP’ye verdikleri açık destek gözönüne alınırsa, bu dönemde Ülker’in tekelleşme hayallerinin gerçekleşeceğinden söz etmek olanaklıdır. Şüphesiz Ülker’in tekelleşmesi, aynı sektörde faaliyet gösteren tekellerin güç kaybetmesi ve hatta piyasadan çekilmesi anlamına gelecektir. Bu açıdan, Ülker’in tekelleşmesi, somutta Nestle’den Milka’ya kadar çokuluslu tekellerin pazar yitirmesi demektir. Nestle’nin İsviçre, Milka’nın Alman tekeli oldukları gözönüne alındığında, çatışmanın ulusal ölçekte değil, uluslararası ölçekte sonuçlar ortaya çıkartacağı hemen görülecektir.* Diğer yandan ise, Ülker’in bu sektörde tekel haline gelebilmesinin yolu, Nestle’nin ürettiği tüm ürünlere pazarı ele geçirmesine bağlıdır. Bu da, Nestcafe’nin “Ülkercafe” lehine piyasadan çekilmesini öngerektirir.

Bu ilişki ve çelişkiler içinde oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki ayrışma ve bölünmelerin 3 Kasım seçimlerinde AKP etrafında birleşme yönündeki gelişiminin sürdürülebilirliği de oldukça zordur. Özellikle tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin “şeriatçılık” temelinde sürdürdükleri siyasal ilişkileri, hem ekonomik, hem ideolojik açıdan hızlı bir ayrışma dinamiğine sahiptir. Al Baraka Türk, Faisal Finans ve Asya Finans gibi “faizsiz bankacılık” adı altında başlatılan bankacılık ilişkilerinin başlangıçta yarattığı “birlik”, 2001 kriziyle birlikte “ayrışmaya” yerini bırakmıştır.

Yasal olarak “özel finans kurumu” olarak tanımlanan, “faizsiz bankacılık” yaptıklarını söyleyen şeriatçı kesimlerin finans kuruluşları, Albaraka Türk Özel Finans Kurumu A.Ş. (1985), Faisal Finans Kurumu A.Ş. (1985), Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş. (1989), Anadolu Finans Kurumu A.Ş. (1991), İhlas Finans Kurumu A.Ş. (1995) ve Asya Finans Kurumu A.Ş.’dir (1996).

Kamuoyu tarafından çok fazla bilinmeyen bu “ayrışma”, Faisal Finans’ın 1998 yılında Kombassan Holding’e “dolaylı” olarak satışı

* Bu konuda Nestle ile Ülker arasında başlayan “benim çikolatamda daha fazla süt var” üzerinde yükselen reklam savaşı ilk haberci durumundadır.

ile başlamıştır.

Kombassan Holding'in "yasal nedenlerle" bankacılık yapamayaacağı açığa çıktıktan sonra Faisal Finans hisseleri Sabri Ülker'e ait İsviçre'deki Olfo SA aracılığıyla satın alınmış ve adı Family Finans olarak değiştirilmiştir. Bu işlemler BDDK'ya yanlış bilgi verilerek AKP'nin Maliye Bakanı Kemal Unakıtan tarafından gerçekleştirilmiştir.*

"Özel finans kuruluşları"ndan bir diğeri olan Asya Finans 1996 yılında kurulmuştur. Yönetim kurulu başkanı İhsan Kalkavan olmakla birlikte, asıl sahipleri Fettullah Gülen ve Selçuk ve Faruk Berksan'dır.

Berksan kardeşler Asım Ülker'in çocuklarıdır. Asım Ülker, kardeşi Sabri Ülker'le birlikte Ülker şirketinin kurucusudur. Soyadını 1953 yılında Berksan olarak değiştirmiştir. Ülker kardeşlerin yolları 1987 yılında ayrılmış ve Asım Ülker Berksan Kar Şirketler Grubu'nu kurmuştur.**

Asya Finans'ın diğer kurucuları ise, M. Emin Hasırcılar (İGS'nin kurucusu, Hasırcılar Tekstil), Mustafa Kavırmacı (Aydınlı Giyim), O. Gürbüz Özkara (İzmir, Türki cumhuriyetlere ihracat yapar), Tahsin Tekoğlu (tekstilci, Türkmenistan'da fabrikası var), A. Rıza Tannıseven (şinemacı), Beyhan Nakipoğlu (Beca Holding), Turgut Aydın (Aydın Örne), Hüseyin Döğme (Londra Camping ve TIR şirketi sahibi), Sadık Pişen (plastik sanayi), Naci Altınbüken'dir (sarraf).

"Yerli malı" şeriatçı finans kuruluşlarının en çok bilineni ise İhlas Holdign'e aittir (İhlas Finans).

Bu üç "yerli malı" şeriatçı finans kuruluşunun da içinde yer aldığı "özel finans kuruluşları"nın ellerinde tuttıkları mevduat miktarı 550.000 hesapta 2 milyar dolar civarındadır. Asli işlevleri "İslamcı sermaye" olarak "medya"da tanımlanan kesimlere düşük faizli kredi temin etmektir. Üç "yerli malı" finans kuruluşunun kendilerine ait "medya"ları bulunmaktadır. Ülker grubunun denetimindeki Faisal Finans (Family Finans) Kanal 7 ve *Yeni Şafak*, İhlas TGRT ve Türkiye gazetesi, Asya Finans Samanyolu Tv ve Zaman gazetesi yoluyla ken-

* Tüm "çağdaş" (kravatlı, takım elbiseli) görünümüne rağmen, yaptıkları işin niteliğini çok iyi bilmektedirler. 14 Nisan 2002 günlü *Yeni Şafak* gazetesinde Family Finans Genel Müdürü Can Akın Çağlar, "meslek dışında yapmak isteyip de yapamadığımız şeyler var mı?" şeklindeki soruyu şöyle yanıtlamaktadır:

"İstedğim iki şey vardı. Birincisi Boğaz'da içkisiz bir balık lokantası. Ben yapamadım ama şu anda bir sürü var.

İkincisi muhafazakar eğilimli insanların bütün gününü orada geçirebileceği, içerisinde spor tesisi, yüzme havuzları, eğlence merkezleri falan olan, üyelikleri olan ve sadece üyelerin girebileceği bir kompleks, büyük bir klüp kurmak.

Enka gibi böyle tesisler var ama muhafazakar kesime hitap eden bir yer yok."

** Asım Ülker Berksan'ın Kar Şirketler Grubu bünyesinde şu şirketler bulunmaktadır: Kar Yatırım, Arcon, Kar Gıda, Kafeda, Bolpat, Kar Et, Kar Gene, Fatih, Kar Tarım, Kar Yapı, Umde, Çamlıca İnşaat, Novoplast, Sing Mavi Boru, Altair, Topair, Top Service, Hezarfen, Kar Metal, Karberk, Kar Paket, Kar Poligon, Force, Atlas Air, Mavi Ay, Karlink, Mavi Boru, SBF, Bisco, Karimpex, Kar Sing, Çamlıca Vakfı.

di “medya”larına sahiptirler. Bu yönüyle, bu üç finans kuruluşu (“islamcı banka”) tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin kendi içlerindeki alt birlikleri ifade etmektedirler. Ancak gerek finansman için kullandıkları yöntem (“faizsiz bankacılık”), gerek finanse ettikleri şirketlerin faaliyet alanları ortak ve aynı olduğundan, oligarşi ile olan çelişkileri yanında kendi iç çelişkileri de ağır basmaktadır. Kendi iç çelişkileri, bir yandan tarikat ayrıntıları olarak “ideolojik” niteliklere sahip iken, diğer yandan benzer üretim alanlarında faaliyet yürütmelerinden doğan “ekonomik” niteliklere sahiptir. Örneğin, bugün için birlikte hareket eden Ülker ile Saray grubu gıda sektöründe, ağırlıklı olarak da bisküvi vb. alanlarında faaliyet yürütmektedirler. Öte yandan birisi Nakşibent tarikatından iken, diğeri Nurcu’dur.

Tekelleşmemiş ve tekelleşmenin yolunu MNP’den AKP’ye kadar uzanan “şeriatçı” siyasal güç ile sağlayacaklarını düşünen sanayi ve ticaret burjuvazisinin iç çelişkileri MÜSİAD içindeki çatışmalar da da görünür hale gelmiştir. MÜSİAD içinde yaşanan çatışmalar yanında TOBB içinde zaman zaman ortaya çıkan farklılıklar, uzun yıllar işbirlikçi teknelci burjuvazinin bu kesimlerle yaşadıklarından farklı değildir. Aradaki fark, geçmişte feodal ve yarı-feodal kesimlerle ittifak kuran işbirlikçi teknelci burjuvazinin yerini tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin almış olmasıdır. Ama işbirlikçi teknelci burjuvazi, baştan emperyalizmle bütünleşmiş olarak doğduğundan, bu ittifakta kendi içinde belli bir homojenlik oluşturabilmişken, aynı durum diğerleri için mevcut değildir. Dolayısıyla birarada tutulması ve yönetilmesi neredeyse olanaksız olan bir ilişki ve çelişki sözkonusudur.

Tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin oligarşi dışındaki sömürücü sınıf ve tabakaların “öncülüğünü” yapabilmesi ve kendi önderliği altında bir “milli burjuva bloku” oluşturabilmesi, iç dinamiğin ürünü olarak açıklanabilse bile, bu kesim “milli burjuva” özelliklerine sahip değildir. *“Ülkedeki mevcut kapitalist ilişkiler ve burjuvazi, emperyalist-kapitalist ilişkilerle karşılaştıktan ve ona tarihi bir süreç içinde tabi olduktan sonra, ilerici niteliğini yitirmiş ve üretici güçleri engeller bir niteliğe bürünerek, iç dinamiğin hareketine karşı olmaya başlamıştır”*.^{*} Dolayısıyla, ülkemizde iç dinamiğin taşıyıcısı ve sürdürücüsü sınıf proletaryadır. Bu yüzden, tekelleşmemiş burjuvazinin her girişimi, kendisini tekelleştirmek ve bu amaç için emperyalizmin işbirlikçisi olmak yönündeki hareketinden başka bir anlama gelmemektedir.

Bugün tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi için fazla seçenek bulunmamaktadır. Ya mevcut işbirlikçi teknelci burjuva kesimleri bir yana iterek onların yerine geçecektir, ya da onların

* İlker Akman, *Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz*.

yönetimi altında “dış pazarlara” açılacaktır.

Birinci seçenek, mevcut işbirlikçi tekelci burjuvazinin önemli bir bölümünün tasfiyesine neden olacak büyük bir ekonomik kriz ortaya çıkmadığı sürece olanaksızdır. Ki böyle bir ekonomik kriz koşullarında tekelleşmemiş burjuvazinin ayakta kalabilmesi ise hiç mümkün değildir.

İkinci seçenek ise, 1995’de RP’ye ve 1999’da MHP’ye bağlanan “umutların” aynısıdır. RP’nin “İslam ülkeleri”ne yönelik ihracatı artıracığı beklentisi ile 1999 seçimlerinde MHP’nin Türkiye Cumhuriyetinin iç pazarlarını ele geçirmeyi sağlayacağı beklentisi “dış pazarlara açılma”dan başka bir yolun kalmadığını göstermiştir. Ancak emperyalist ülkelerde ortaya çıkan aşırı-üretim buhranı ve buna bağlı olarak dünya ticaretindeki büyük düşüş, “dış pazarlar”da yer bulmanın sanıldığı kadar kolay olmadığını göstermektedir. Diğer yandan, emperyalist ülkelerin eski teknoloji ürünleriyle yapılan üretim maliyetleri, işgücünün görece ucuzluğuna rağmen, yeterli “rekabet” olanağı yaratmamaktadır. Bu yüzden, “şeriat ekonomisi”, kaçınılmaz olarak bir **re-export ekonomi** olmaz durumundadır. 1990 sonrasında Anadolu’da baş gösteren “serbest bölge” olma girişimleri ve istekleri, “Anadolu kaplanları”nın Güney Kore modeli bir yol izlenmesi talebini ifade etmektedir. Küçük ve organize sanayi bölgelerinde faaliyet yürüttükleri için “serbest bölge” ilan edilmesiyle her şeyin düzeleceğini beklemektedirler. Vergisiz ve sendikasız “serbest bölgeler”den yapılacak ihracat, aynı zamanda iç pazardaki tekelci burjuvazinin egemenliğine zarar vermeyeceği için daha “uyumlu” bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Tayyip Erdoğan’ın “Avrupa seferi” böylesi bir re-export ekonomi için bir arayış olarak da görünmektedir. Türkiye’nin “stratejik ve coğrafi konumu”, “Avrupa ile Asya arasında köprü” oluşu konusunda bitmez tükenmez demecilerin gerçekliği de burada bulunmaktadır.

Bu kesimlerin göremedikleri ve anlamak istemedikleri ise, dünya pazarlarının emperyalist ülkeler tarafından paylaşılmış olduğudur. Aşırı-üretim buhranı koşullarında bu pazarlarda yer bulmak ise tümüyle olanaksızdır. Bu nedenle, re-export ekonomi arayışı, emperyalist ülkelerin yenilenmesi zorunlu hale gelmiş olan makinelerinin alıcısı (ithalatçısı) olmaktan öteye geçmeyecektir. Bu kesimler için AKP hükümetinin yapacağı tek şey, “faaliyet dışı kârlar”ını artırıcı yollar bulmaktan ibarettir.

*“Genel olarak, devlet kredisinin oynaklığı, devlet sırlarını bilmek, bankacılara olduğu gibi onların meclislerdeki ve tahttaki yandaşlarına da, devlet tahvillerinin geçerli fiyatında görülmemiş ve ani dalgalanmalar yaratma olanağını”** verir. AKP’nin kullanabileceği

* Marks, *Fransa’da Sınıf Savaşlarını (1848-50)*, Seçme Yapıtlar, Cilt: I, s. 251.

tek “kaynak” da budur. Ve her zaman olduğu gibi, bu “dalgalanmaların değişmez, sürekli sonucu, ancak bir küçük sermayedarlar yığınının yıkımı ve büyük spekülâtorlerin akıl almaz bir hızla zenginleşmesi”dir.

Stratejik Ortaklık

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 73, Kasım-Aralık 2002

“Gazetelerde de okuduğunuz gibi ABD Irak için bizden asker istiyor. Bu bir tek şeyi gösteriyor: Türkiye’de yönetim gayet iyi durumdadır. Türkiye, Amerika ile stratejik ortaklığını gayet ileri götürmektedir. Öfkeyle kalkıp zararlar oturulmamıştır.” (Tayyip Erdoğan, Başbakan)

“ABD-Türkiye stratejik ortaklığı” konusu, Amerikan emperyalizminin Irak saldırısı öncesinde başlayan, 1 Mart günü “tezkere”nin TBMM’de kabul edilmemesiyle ön plana geçen ve yeniden Irak’a “Türk askeri” gönderilmesi tartışmalarıyla bir kez daha gündeme getirilmiştir. Özellikle dışişleri bakanı Abdullah Gül’ün son ABD “ziyareti” öncesinde başlatılan “ABD Irak’ta zor durumda, bizden asker istiyor” propagandasıyla birlikte “stratejik ortaklık sürüyor” ve “gayet ileri götürülmektedir” söylemleri “medya”da sürekli işlenir olmuştur.

ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld’in Tayyip Erdoğan’a gönderdiği mektubun açıklanan metninde “Kore Savaşı’nın zor günlerinden bu yana, yarım asırdır, bizimle omuz omuza duran Türk Ordusu’nun cesaret ve onuru”ndan sözettikten sonra, “Türkiye ile ABD arasındaki stratejik ortaklık, bu olayla ortadan kalkmayacak kadar sağlıklı ve çok önemlidir. Aramızdaki bağların güçlendirilmesini istiyorum. Biliyorum ki, ittifak ve büyük uluslarımız daha uzun yıllar bunun meyvelerini toplayacak.” diye yazılı olması, Amerikan emperyalizmiyle “stratejik ortak” olunmasının ve bu “stratejik ortaklığın gereklerinin yapılması”nın savunucularını sevindirmiştir.

Sözcüğün tam anlamıyla “stratejik ortaklık”, Amerikan emperyalizminin işbirlikçiliğinin yeni bir söylemi ve işbirlikçiliği gizleme-

nin yeni adıdır.

Tarihsel olarak bilinen, değişik olaylarda kullanılmış ve olayları anlamayı sağlayan kavramların içeriklerinin boşaltılması ve yerlerine içeriği olmayan, boş sözcüklerin geçirilmesi yoluyla, insanların gelişen olayların gerçek niteliğini kavramalarını engellemeyi amaçlayan propaganda yöntemi burada bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

Daha düne kadar hiç duyulmamış, kullanılmamış ve süreç içinde ne anlama geldiği bilinmeyen “stratejik ortaklık” gibi bir kavramın ortalığa atılmasıyla sağlanmak istenen, insanların ne olduğunu bilemedikleri, tarihsel süreçte sonuçlarını görmedikleri bir “gelişme” ya da “olay” karşısında oldukları kanısını oluşturmaktadır. Doğal olarak böyle bir kanı sahibi olan insanların önemli bir bölümünün “olay”ın yeni olduğunu, dolayısıyla “sonuçlarının bilinmeyeceği” düşüncesine ulaşacakları hesaplanmıştır.

Emperyalizmin işbirlikçisi olmanın ne anlama geldiğini yaşayarak öğrenmiş kitlelerin, yeni ve içeriksiz “stratejik ortaklık” söylemi karşısında şaşkınlığa düşmeleri çok doğaldır.

Ancak burada “stratejik ortaklık” söyleminden en çok etkilenen ve perspektif yitimine uğrayan kesim ise, küçük-burjuva aydınlarının eski “sol” kanadıdır. Özellikle Marksist-Leninist yazından öğrendikleri birkaç bilgi kıntısıyla “strateji” ve “taktik” konusunda belli bir bilgiye ve bakış açısına sahip olduğunu sanan bu kesim şaşkın durumdadır.

Türkiye’nin “stratejik önemi”nden “stratejik bombardıman uçağı”na (B-52) kadar her konuda bilgi ve bakış açısı sahibi olduğunu sanan bu “sol” kanat küçük-burjuva aydınları, “stratejik ortaklık”ın Amerikan emperyalizminin askeri saldırganlığının bir parçası olmak anlamına geldiğini hissetmektedirler. Ve hatta bazıları bunu açıkça da ifade etmektedirler. Ancak T. Özal’la birlikte edindikleri “ticaret ve pazarlama şirketi” bakış açısıyla, ülkenin “stratejik önemi”nin nasıl kullanılacağı konusunda bir fikre sahip değillerdir. Bu nedenle, “stratejik ortaklık” söylemine karşı yaptıkları en temel itiraz, ABD-Türkiye ilişkilerinin böylesi bir “ortaklık”ın gerektirdiği “eşit ve adil” bir ilişkiye dayanmadığıdır.

Bu düşünce, Erbakan’ın “çocuk-çocuk” dediği AKP kurucu ve yönetici kesimi tarafından da paylaşılmaktadır.

1 Mart “tezkere krizi” sonrasında ABD ile Türkiye arasındaki “bozulan ilişkilerin yeniden düzeltilmesi gerekliliği” söyleminin yaygınlaşmasının ardında yatan da bu düşüncedir. Ancak “küçük bir pürüz” varlığını sürdürmektedir: Bir taraf “stratejik ortaklık”tan söz ederken, diğer taraf bu sözcükleri ağzına bile almamaktadır. Öyle ki, “medya”nın sevdiği tanımlamayla, Stratejik ve Uluslararası Etütler Merkezi (CSIS) Türkiye projesi direktörü Bülent Aliriza, Amerikan

yönetiminin üst düzey bir yetkilisinin kendisine, ”Şu anda Türkiye ile ABD arasında stratejik ortaklık yoktur” dediği söyleyerek, bu durumu “teyid” etmiştir.

Bu haberlere karşın, Abdullah Gül ve Tayyip Erdoğan, buldukları her fırsatta, Türkiye'nin ABD'nin “stratejik ortağı” olduğunu söyleyerek, kamuoyunda oluşan “karamsar havayı” dağıtmaya çalışırken, amaçlarını Türkiye'nin “stratejik önemi”ne uygun bir “stratejik ortaklık” elde etmek olarak sunmaktadırlar.

İşte bu dönemde Amerikan emperyalizminin “yeni asker talebi”, eski Amerikan büyükelçisi Robert Pearson'un ifadesiyle, Irak'taki “istikrarsız bölge”de işgal gücü olarak görev yapacak asker talebiyle birlikte “Amerika ile ilişkilerin geliştiği”nin kanıtı olarak da bu “stratejik ortaklık”ın ABD “yetkilileri” tarafından “telâffuz” edilmesi gösterilmeye başlanmıştır.

Bir gazete haberinde şöyle söylenmektedir:

“Stratejik ortaklık sadece bir jest

Dışişleri Müsteşarı Uğur Ziyal'in Washington ziyaretinde kendisine gösterilen ilgi ve Türkiye için uzun süredir ilk kez ‘stratejik müttefik’ ve ‘stratejik ortak’ ifadelerinin kullanılması, Bush hükümetinin Türkiye'ye kızgınlığının ve güvensizliğinin geçtiğini mi gösteriyor? Çoğu gözlemcinin bu soruya verdiği cevap, ‘hayır’. Yönetime yakın kaynaklara göre, ‘stratejik ittifak ve ortaklık’ lafları Türkiye’de hayli yüksek beklentiler bulunan bir geziden Ziyal'i eli boş göndermemek için yapılmış bir diplomatik jest.”

Ve Abdullah Gül'ün kendisini davet ettirdiği son ABD “ziyareti”nde aynı diplomatik jestler devam etmiştir.

Görüldüğü gibi, ortalıkta dolaştırılan “stratejik ortaklık” sözünden, herkes bir başka şey anlamaktadır. Ancak bilinen tek şey, Amerikan emperyalizminin “stratejik ortaklık” kavramına “sıcak” bakmadığıdır.

Kurtuluş Cephesi'nin geçen sayısında* belirtildiği gibi, Amerikan emperyalizmi “**stratejik ittifak konsepti**”ni çok uzun zaman önce **terk etmiştir**. NATO'nun “genişlemesi” görünümü altında eski yapısının ortadan kaldırılması, Amerikan emperyalizminin “ittifak” ilişkilerini bir yana bırakmasının en açık örneğidir.

Bugün Amerikan emperyalizminin benimsediği “konsept”i ABD *Army War College*'in eski komutanlarından Robert H. Scales şöyle ifade etmektedir:

“İttifaklar, çoğu zaman uluslar arasındaki kültürel bağ ve karşılıklı çıkarlar üzerine kurulu resmi mutabakatlardır

* *Kurtuluş Cephesi*, “Amerikan Emperyalizminin Sopaları ve Sopacıları”, Sayı: 73, s. 25, Mayıs-Haziran 2003.

ve uzun vadeli bir tehdide karşı ve kapsamlı bir savunma mekanizması sağlamak için yaratılmışlardır. Buna karşın, koalisyonlar geçicidir, belirli tehditlere karşı ortaya çıkarlar ve koalisyonun maksadı tahakkuk edince dağılırlar. **Koalisyonlar** karakter itibarıyla politik olarak zayıflar ve ihtiyaç dışında gelişirler, düzenli ilişkilerin yaşandığı **tarihi ilişkiler olmaksızın da milletleri birleştirirler**.

Yeni ve gelişmiş teknoloji teknikleri her ne kadar koalisyon ortakları ve 21. yy komutanları arasındaki iletişimi tam anlamıyla sağlasa da, koalisyon çabaları, teknik yetersizlikler, yabancı dil zorlukları, kültürel asimetriler, tarihi ve jeopolitik konuların önemsenmemesi yüzünden başarısızlığa uğrayabilmektedir. Başarılı koalisyonun ilacı teknoloji değil, koalisyon ortakları arasında kurulan iletişim ve sağlanan 'güven'dir...

Gelecek koalisyonlar, Amerikan liderlerinin başanya ulaşmada, süregelen stratejik sonuçlara ulaşma gibi değerlerini benimseyeceklerdir. Birçok örnekte görüldüğü gibi, **askeri koalisyonlara** duyulan ihtiyaç her zamankinden daha çok olacaktır. Çünkü **koalisyon harbi**, uzun vadeli ve stratejik çözümlerin tek yoludur.”* (abç)

Bu konsept, Sovyetler Birliği'nin dağıtılmışlığının, emperyalizme karşı sosyalist sistemin “sürekli bir tehdit” unsuru olmaktan çıkartılmasının, yani “komünist tehdit”in uzun süreli ittifakların ortak paydası olmaktan çıkartılmasının bir sonucudur.

Ancak, tüm söylemlerde görmezlikten gelinen en temel nokta ise, “stratejik ortaklık” ya da “stratejik ittifak” kavramlarının **tümüyle askeri nitelikte** olduğudur. Bugün ülkemizde yaratılan kargaşanın ve belirsizliğin temel nedeni de, “stratejik ortaklık”ın bu askeri niteliğidir.

Bugün Genelkurmay'dan Dışişlerine kadar tüm oligarşik yönetimin devlet kurumlarının bildiği gerçek, “stratejik ortaklık”ın askeri nitelikte olduğudur. Ancak “ittifak”ın tarafları bugün için **ortak bir askeri hedef** sahibi değillerdir. Sorun da buradan çıkmaktadır.

Düne kadar “komünist tehdit” ya da Sovyetler Birliği, “taraf-lar”ın ortak askeri hedefi olarak var iken, bugün bu mevcut değildir. Amerikan emperyalizminin askeri saldırılarında ifadesini bulan askeri hedeflerle oligarşik yönetimin askeri hedefleri çakışmamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak, Amerikan emperyalizminin askeri hedeflerine yönelik bir “koalisyon gücü” olunması için “**başka nedenler**” gerekli hale gelmiştir. Ve herkesin bildiği gibi, bu “başka nedenler” parasaldır, ekonomiktir. Amerikan emperyalizmi ile yapılan tüm görüş-

* Robert H. Scales, *Future Warfare*, s. 191-203.

melerin ve pazarlıkların ticaret, kredi, ihale vb. ile başlamasının gerçekliği de buradadır. Bu da, **Amerikanın paralı askeri olma çabasını** ifade etmektedir.

Tüm bunlar, Amerikan emperyalizmi ile işbirlikçi burjuvazinin kendi **iç sorunlarıdır**. İşbirlikçi burjuvazi, gerek Sovyetler Birliği'nin varolduğu, gerekse dağılmışlığı koşullarında başlayan “globalizm” propagandası döneminde, kendi konumunu ve işbirlikçiliğinin sınırlarını bilecek durumdayken, bugün bu durumda değildir. Bunun sonucu olarak, oligarşik yönetim (sivil ve asker devlet aygıtı) tam bir belirsizlik içine girmiştir. “Medya”nın “politikasızlık”, “vizyonsuzluk” olarak ifade ettiği bu durum, Amerikan emperyalizminin dünya çapında saldırganlığını artırmasıyla birlikte büyümüşür.

TÜSİAD başkanı Tuncay Özilhan 26 Mart günü Ceylan Otel’de yaptığı konuşmada bu belirsizliği şöyle ifade etmiştir:

“Türkiye’nin yerleşik siyasi yönetim anlayışı, zaman zaman kapalı bir toplumun siyaset, ekonomi ve dış politika anlayışının etkisi altına girmektedir. Bu anlayış, yüzyılımızın gereklerine uygun bir ulusal çıkar tarifi yapmak yerine, geçen yüzyılın anılarıyla beslenen bir ulusçuluğu rehber edinebilmektedir. Tarihsel nedenlerle iç tehditlere odaklanan bir ulusal güvenlik anlayışı yüzünden, uluslararası krizleri okumakta zorluk çekebilmektedir. Ülke içi iktidar dengelerine, dünya dengelerinden daha fazla konsantre olduğundan, uluslar arası ilişkilerde gerçekçi çözümler üretmekten uzaklaşabilmektedir.”

Bu durumda, Sakıp Sabancı’nın “Talih kuşu omuzumuza kondu, biz burada bağırдық haykırdık, kış kış kış, kuşu uçurttuk” sözlerinde ifade edilen “ekonomik yardım paketi” karşılığı Amerikanın hizmetine asker verme “konsepti” geliştirilmiştir.

Bu “konsept”, kendi ifadeleriyle, “ekonomik yardım” karşılığı diye sunulan **paralı askerlikten** ibarettir.

Bu “paralı askerlik konsepti”nin en temel sorunu, hiçbir askeri tehdit ve düşmanlık sözkonusu değilken, askerlerin ülke dışına gönderilmesinin ve Amerikan emperyalizminin hizmetine verilmesinin **halka** nasıl kabul ettirileceğidir. Oligarşinin bir kanadı “Dimyat’a pirince giderken evdeki bulgurdan” olmaktan korkmaktadır.

İşte burada küçük-burjuva aydınları yeniden “silah başı” yapmak durumundadırlar. Bu kesim içinde özellikle eski dönemin “sol” küçük-burjuva aydınlarının “geçen yüzyılın anıları”ndan kurtarılması önem taşımaktadır. Bu “kurtarma” işinde Cengiz Çandar ve M. Ali Birand “iki silahşör” olarak cephe savaşırken fazlaca inandırıcı olamamaktadırlar. Bu nedenle “cephe”ye yeni ve taze güç sürülmesi gerekmektedir. Ancak ellerinde “yeni ve taze”, “yıpranmamış” bir güç de bulunmamaktadır. Dolayısıyla “az kullanılmış”, “az yıpranmış”

güçlerle yetinmek zorundadırlar. Ama ellerinde fazlaca aday da yoktur.

Bu durumda AKP'nin iktidar "özlemiş" ve "büyümek" isteyen sermaye kesimleri (küçük ve orta sermaye) devreye sokulmak zorundadır. Cüneyt Zapsu'da simgeleşen bu yeni "İslamcı" kesim, ABD'den alınacak paranın bir kısmı ile satın alınmaya hazırdırlar. Bu kesimler içindeki, 1 Mart'ta "II. tezkere"nin reddedilmesiyle daha fazla değer kazandıklarını düşünenler ile "bu kadarı yeter" diyenler arasındaki çelişki ise fazlaca önemli değildir.

Ya eski "sol" kanat küçük-burjuva aydınları ne durumda?

Onlar "direnme" kararı almış görünmektedirler. Sınıfsal özellikleri nedeniyle bu "direniş"i uzun süre sürdürebilme kararlılığına da sahip değillerdir. Bu nedenle, emperyalizme karşı yapılan her silahlı eylemle kendi "direnme" tutumlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Ancak hiçbir biçimde örgütlü ve zafere doğru ilerleyen bir anti-emperyalist devrimci mücadelenin gelişmesini istememektedirler. Onların tek isteği, kendi tezlerini destekleyecek kadar silahlı eylem yapılmasıdır. Böylece "biz demiştik" diyebilmeyi ummaktadırlar.

Bu süreçte, "savaşanlar ve savaşırınlar", her zaman olduğu gibi, tüm "medyatik" olanakları kullanarak, her türlü demagojinin, dezinformasyonun kol gezdiği bir savaş alanı oluşturacaklardır. Ne yaparlarsa yapsınlar, askeri niteliğinden ayrılmış "stratejik ortaklık" gibi içeriksiz ve boş sözlerle insanları ne denli kandırmaya çalışırlarsa çalışsınlar, Amerikan emperyalizminin paralı askeri olunacağı gerçeğinin üstünü örtemeyeceklerdir.

**Necip Fazıl'ın
“Büyük Doğu”sundan
ABD'nin
“Büyük Ortadoğu”suna**

[Tayyip Erdoğan ve
Mehteran Takımının Amerika Seferi]

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 77, Ocak-Şubat 2004

Tayyip Erdoğan'ın 8,5 milyar dolarlık Bağdat seferi başarısızlığa uğradıktan sonra çıktığı ABD seyahati, Pentagon'un resmi ajanı, Wolfowitz'in kişisel uşağı ve AKP'nin yağdanlıkçısı Cengiz Çandar'ın* deyişiyle, “on ikiden olmasa da, on ikiye yakın bir yerlerden vurarak”, “büyük başarıyla” tamamlanmıştır.

Tayyip Erdoğan'ın W. Bush'un karşısında “bacak bacak üstü-

* Murat Yetkin, *Radikal*'de yayınlanan “Irak krizinin perde arkası...” adlı yazı dizisinde Cengiz Çandar'la ilgili olarak şöyle yazmaktadır:

“Erdoğan konuşmasını bitirince Alınza onu bürosuna davet etti. Erdoğan, Zapsu, Dışişleri Bakanı Yakış ile milletvekilleri Egemen Bağış ve Ömer Çelik birlikte davete icabet ettiler. On beş dakika sonra Fairmont Oteli'ne geçtiler. Onlar Alınza'nın yanındayken Wolfowitz çıkışa yöneldi. Makam otosuna binerken CSIS'de karşılaştığı bir Türk gazeteciyi de yanına davet etti; Wolfowitz, binadan Cengiz Çandar'la ayrıldı. Çandar, Wolfowitz'e 3 Aralık yemeğinden aradıklarını bulup bulmadıklarını sordu. Çünkü Wolfowitz'in ertesi gün Ankara'dan ayrılırken yaptığı iyimser açıklamalara karşın, aynı sırada Dışişleri Bakanlığı görüşmelerde üs modernizasyonuna dair bir anlaşma olmadığını ilan ediyordu.

Çandar, şoför ve korumaları da dikkate alarak, yıllardır tanıştığı güçlü şahine savşın ne zaman başlayacağını şifreli bir şekilde sordu: ‘Kokteyl parti ne zaman başlıyor?’ Wolfowitz ciddiyle cevap verdi: ‘Ona başkan karar verir.’

Çandar üsteledi: ‘Tamam da, yine de yaklaşık bir tarih vardır.’ ‘Yok,’ diye kestirip attı Wolfowitz. ‘Karan başkan verecek.’ Zaten birkaç blok ötedeki Fairmont Oteli'ne gelmeden önce bir kırmızı ışıkta Çandar araçtan atladı.”

ne” atışı, W. Bush’un ceketinin önü ilikliyken ceketinin önünü açması, beyazlar içindeki türbanlı karısının W. Bush’un karısına Mevlana şiirleri hediye etmesi, W. Bush’un “alışılmadık biçimde” ve kendi evinde “davetsiz misafir” olma pahasına “bayanları” “ziyaret” etmesi, Amerika seferinin “medya-magazin” servislerinin en güzide konular olarak işlenirken yeni bir diplomasi türü icat edildi. AKP’nin finansatörlerinden Albayraklar’ın *Yeni Şafak* gazetesinin ilan ettiği bu yeni diplomasi, “vücut dili diplomasisi” olarak tarihe geçti.*

Bu magazin haberleri içinde Tayyip Erdoğan’ın İstanbul’da gerçekleştirilen intihar eylemleri sonrasında büyük uğraşlarla bulunduğu ve “medya” tarafından alkışlanan “dinci terör” tanımının W. Bush tarafından, “Hayır, dinci terör olmaz. Dindar insanlar terörist hareketlere girişmezler” diyerek tekzip edilmesi de fazlaca önemsenmedi.

Tayyip Erdoğan’ın, W. Bush’un son “ulusa sesleniş” konuşmasında kullandığı “Büyük Ortadoğu”nun coğrafi bir sınırlamadan çıkartılarak, Kafkaslar ve Orta Asya ülkelerini de içine alan daha geniş çerçeveye oturtulması gerektiğini söylemesi de üzerinde fazlaca durulmayan bir “laf” olarak kaldı.

Oysa Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül’ün “üstadı” Necip Fazıl Kısakürek’in “Büyük Doğu”sunu bilenler, Amerikan emperyalizminin “Büyük Ortadoğu” planları karşısında AKP mehteran takımının nasıl heyecanlandığını kolayca anlayacaklardır.

Amerikan emperyalizminin “Büyük Ortadoğu” planı, en açık biçimde, W. Bush’un “ulusal güvenlik danışmanı” Condoleeza Rice tarafından 2003 yılının Ağustos başında *Washington Post* gazetesine yazdığı bir makalede yer almıştır.

Condoleeza Rice “**Ortadoğu’yu Değiştirmek**” başlıklı yazısında, 22 devletten oluşan ve 300 milyon nüfusa sahip olan bölgede “değişimin” gerçekleştirilmesinde Irak işgalinin kilit öneme sahip olduğunu belirterek şöyle demektedir:

“Irak’ın özgürleştirilmesi, bölgeye İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da yaşananlarla kıyaslanabilecek bir değişim yaşatacak. Büyük çatışmaların bitiminden yaklaşık 100 gün sonra İsrail ile Filistin arasında barış adımı atıldığını görebiliyoruz. Değişmiş Irak, nefret duygularının filizlenemeyeceği bir Ortadoğu için anahtar ülke olabilir.”

Yazısında, bölgede daha uzun kalacaklarını belirten Rice,

* Tayyip Erdoğan’ın ABD seferiyle ilgili olarak şöylesine abuk-subuk şeyler yazılmıştır:

“Her iki liderin şöminenin önünde otururken el sıkışmaları da hafızalara kazındı. Koyu renk takım giyen Bush ve Erdoğan’ın ceketlerinde ülke bayraklarının arması vardı. El sıkışma esnasında Erdoğan’ın ‘pek yerinden kıpırdamadığı’, Bush’un ise kolunu daha fazla uzattığı görüldü.” (*Yeni Şafak*, 30 Ocak 2004.)

“Fas’tan Basra körfezine kadar olan tüm Ortadoğu ülkelerinde siyasi ve ekonomik değişimler yaşanacağını, Saddam Hüseyin rejiminin son bulmasının, bölgedeki değişimi kuvvetlendirdiğini, Arap aydınlarının, Arap hükümetlerinden eksik olan özgürlük anlayışını tanımlamalarını istediklerini, yeni bir Arap manifestosundan bahseden bölgesel liderlerin, Arap ülkelerinde iç reformlara, daha fazla siyasal paylaşım ve ekonomik açıklığa destek verdiklerini” yazıyordu.

İşte bu şekilde ifade edilen Amerikan emperyalizminin “enerji ve su kaynaklarının güvenliğini garanti altına almak” olarak özetlenebilecek stratejisinin yeni adı “**Büyük Ortadoğu**” olmaktadır.

Tayyip Erdoğan ve mehteran takımı, Necip Fazıl’dan aldıkları “Büyük Doğu” hayaline, Amerikan emperyalizminin “Büyük Ortadoğu” planlarıyla daha fazla yaklaşıtlarını düşünerek bu planın asli ögesi olmaya soyunmuşlardır.

Onların **sanısına** göre, Amerikan emperyalizminin Ortadoğu’yu yeniden şekillendirebilmesi için, “laiklik ile islamiyeti en iyi biçimde kaynaştırmış Türkiye” bir model ülke olarak alınacaksa, “ılımlı islam yönetimi” daha iyi bir model olabilecektir. Onlara göre, kendilerinin temsil ettiği “ılımlı islam”, “Büyük Ortadoğu”nun ideolojik temeli işlevini görmelidir. Ancak onlar “Büyük Ortadoğu”nun “coğrafi sınırlamadan çıkartılarak, **Kafkaslar** ve **Orta-Asya** ülkelerini de içine alarak geniş bir çerçeveye”, yani Necip Fazıl “üstadları”nın “Büyük Doğu” çerçevesine oturtulmasının daha doğru olacağını düşünmektedirler.

Böylece Türkiye’de iktidarı ele geçirecek olan “Büyük Doğu”cuların İBDA kıtalarıyla “doğu”nun fethi teorisinden, Amerikan emperyalizminin kıtalarıyla “büyük doğu”nun kendi önlerine serilmesi beklentisine geçmişlerdir. Bunun için tek yapmaları gereken “ılımlı islamcı” portresi çizmekten ibarettir. Bu amaçla, yıllardır Türkiye’de tedrisatını yaptıkları takiiyeyi uluslararası planda sürdürmek yeterli olacaktır. Amerikan emperyalizminin her dediğini yerine getirecek ona şirin gözükme, dalkavukluk yapmak, amaca ulaşmanın basit araçlarıdır.*

Amerikan emperyalizminin, başta Irak olmak üzere, tüm Arap ülkelerindeki anti-amerikancı hareketleri ve direnişleri pasifize edebilmek için kullandığı şiddet ve terör yanında, ideolojik bir araç olarak gördüğü “ılımlı islam” söylemi karşısında, AKP şeriatçılarının “ılımlı islam” görüntüsüyle Amerikan emperyalizmini kendi amaçlarının ara-

* Şeriatçı kesim için takiiye, “ihtiyat, korku ve gizlenmek mânâsına olup, mecburiyet veya zarar tehdidi karşısında dinin icaplarından muafiyet” demektir. Yani “Bir mü’minin ölüm ve işkenceden kurtulmak için, olduğundan başka türlü görünmesi ve davranmasına takiiye denir.” Tefsir-i Kurtubi’de, İmam Hasan el-Basri: “Müslümanlar için takiiye ruhsatını kullanmak kıyamete kadar câizdir. Ancak bu ruhsatın kâfirlerle müdahane (dalkavukluk) ve şirin görünmek için kullanılması haram olur” demektir. Ama bunlar “tefsir”dir, kuldan kula değişir.

cı haline getirme çabası, Tayyip Erdoğan ve mehteran takımının tek hedefi durumuna gelmiştir.

Yıllardır “Ortadoğu’nun en büyük ve en güçlü ülkesi” ninnile-riyle büyümüş, “Tanrı dağı kadar Türk, Hira dağı kadar müslüman” şeriatçı kuşakların son temsilcileri, şeriat amaçlarının Amerikan emperyalizminin stratejik amaçlarıyla böylesine çakıştığını gördüklerin- de sevinçten ne yapacaklarını şaşırılmışlardır.

Amerikan emperyalizminin “müslüman bir halkın laik, demok- ratik sistemi başarıyla uygulayabileceği” savıyla desteklenen “Türki- ye modeli”nin AKP şeriatçıları tarafından “revize” (“ılımlı islam mo- deli” olarak) edilirken, aradaki özsel farkı görecek halde bile değil- lerdir.

AKP’nin “ılımlı islam” profili çizen takiyye uzmanı şeriatçılara göre, Amerikan emperyalizminin “Büyük Ortadoğu” planının üç aya- ğı bulunmaktadır: Demokrasi (Filipin tipi demokrasi), serbest piyasa (“özelleştirme”) ve “terörle mücadele”, yani “radikal islamcıların” örgütlenmesinin önlenmesi. (Bkz. *Yeni Şafak*, 1 Şubat 2004.)

Amerika’nın “kendileri gibi düşündüğünü” söyleyen, ama ken- dilerinin “Amerika’nın istediği gibi düşündükleri”ni göremeyen, ön- lerine açılacak olan “Büyük Doğu” pazarlarından elde edilecek kârlarla gözleri kamaşan ve tüm yapmaları gerekenin biraz takiyye, biraz “muhafazakar demokrat” profili çizmekten ibaret olduğunu sa- nan bu şeriatçı takımı, Amerikan emperyalizminin Ortadoğu’daki sal- dırganlığının ve hegemonyasının yeni işbirlikçileri haline gelmişlerdir. Bu işbirlikçiliğin ilk adımlarını *Yeni Şafak* gazetesi şöyle yazmaktadır:

“ABD’nin bu çerçevede Türkiye’ den imam, vaaz, müftü gibi yetişmiş din görevlilerini başta Arabistan Yanmadası olmak üzere, Ortadoğu’ya göndermesini istediği ortaya çık- tı. Türk din görevlilerinin büyük kısmının ilahiyat fakültele- rinden yetiştiğine dikkat çekilirken, ülkeler arasında ya- pılacak anlaşmalarla ABD, Türk ilahiyatçıların, Pakistan, Af- ganistan, Arap Yanmadası ve Ortadoğu’ya gitmesini istiyor. ABD’li bir diplomat, Türkiye’ nin, demokratik yapısının Müs- lüman toplumlara model olabileceğini belirterek, özellikle Suudi Arabistan’da Vahhabilik’in yaygın olduğunu, oysa İsl- lam dünyasındaki farklı anlayışların ‘dini terör’ kavramının da önüne geçeceğini öne sürdü.”*

Böylece, Amerikan emperyalizminin isteği doğrultusunda Orta- doğu ülkelerine gönderilecek olan imam, vaaz, müftüler, bir yandan İmam-Hatip liselerinin “atıl kapasitesi”ne istihdam olanağı sağlaya- cak, diğer yandan “ılımlı islam” yayıcısı misyonu ile Amerikan em- peryalizminin ajanları olarak görev yapacaklardır. Hıristiyan misyo-

* *Yeni Şafak*, “Türkiye merkezli Büyük Ortadoğu”, 1 Şubat 2004.

nerlerinin yüzlerce yıl müslüman ülkelerde yapamadıklarını, AKP'nin imamları yapmaya adaydırlar.

1960'larda İstanbul'a gelen 6. Filo'nun gemilerini kıble yaparak namaz kılan bu şeriatçıların dillerinden düşürmedikleri anti-Amerikancılığın, basit bir takiiye olduğu böylece görünür hale gelmektedir.

“Paranın dini, imanı olmaz” diyebilen Tayyip Erdoğan ve mehteran takımı, hangi kaynaktan ve hangi amaçla verilecek olursa olsun, her türlü parayı almaya hazır olduklarını da ilan etmişlerdir. Onların “inanmışlığı”, paranın sınırında bitmektedir.

Bill Clinton'un Cidde formunda söylediği şu sözler “inanananlar”ı hiç rencide etmemiş görünmektedir:

“Eğer 1400 yıl önce otomobil olsaydı, Muhammet Peygamber, hanımının araba sürmesine izin verirdi; Suudi Arabistan'ı dünyadaki ilk otomobil üreten ülke yapar, eşini de bu sektörün başına getirirdi.”

Amerikan emperyalizminin işbirlikçiliğine soyunmuş şeriatçıların son geldiği nokta, paranın, imanın önüne geçmiş olmasıdır. Onlar, AKP ve mehteran takımıyla birlikte, imanlarını her verene parayla satabilecek, leasing yoluyla kiralayabilecek haldedirler.

“Dünya dev bir köye dönüşüyor. Bu köyde kapılarını açarak birbiriyle daha yakın ekonomik-siyasi ilişkiler kurmak suretiyle birlikte kazanan veya kapılarını kapatarak endişe içinde kendini izole edenler ayrımı başladı. Dünya ‘değişime katılanlar’ ve ‘değişimi seyredenler’ olarak ikiye ayrıldı. Bu çerçevede Türkiye, değişimi kucaklayan ve kazananlar arasına katılan ülke olma yolunda inançlı çabasını başlatmıştır.” (Tayyip Erdoğan, “inanananlar”ın başbakanı.)

Bill Clinton'un, küçük-burjuva ideologların çok sevdiği “eğer yaşasaydı”yla başlayan demagojileriyle, Hz. Muhammet'i holding sahibi ve karsını da (Bill Clinton, Hz. Muhammet'in bir elin parmaklarından daha çok olan eşlerinden hangisinin olacağını söylemeyi unutmamıştır) şirketin başına getireceğinden söz ederken, kendileri “kazanarlardan” yana olacaklarını açıkça ilan etmişlerdir.

Onlar, ülkemizde emperyalizm ve oligarşi tarafından üstyapısal bir güç olarak yaşatılan feodal ideolojinin temsilcisi olarak bugüne kadar yerine getirdikleri görevi icra etmeye devam edeceklerini ilan ederken, dün üstü örtük biçimde sürdürdükleri işbirlikçiliği, bugün aleniye dökmüşlerdir.

Bu gelişmelerin karşısında, hiç kimse şeriatçıların **mevcut düzene ve emperyalist sisteme karşı** oldukları düşüncesiyle kendisini aldatmamalıdır.

Şeriatçılar, demokratik devrimin tamamlanmadığı, kapitalizmin yukardan aşağıya, dış dinamikle (emperyalizme bağımlı) geliştirildiği bir ülkede, feodal kalıntılarla kurulan ittifakın ürünleridirler.

“Uyum-çatışma” diyalektiği içinde süren bu ittifakta, şeriatçıların daha fazla taviz almak, kendilerini daha güçlü hale getirmek için, oligarşi ile olan “uzlaşmazlık konularını” öne çıkartarak “çatışma”yı gündeme getirdikleri dönemlerde sergiledikleri “muhalif” konuma ve bu dönemdeki “radikal” söylemlerine bakarak, anti-emperyalist ve anti-oligarşik mücadelenin bir müttefiki olabileceklerini düşünmek, eğer oportünizm değilse, su katılmamış aptallık olacaktır.

Bugün Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül yönetimindeki AKP (içinde barındırdığı birkaç radikal şeriatçı unsur dışında), tümüyle emperyalist sisteme entegre olmayı tek hedef haline getirmişlerdir. Onlar, ülkedeki nispi demokratik ortamın olanaklarıyla sağladıkları oy gücüne dayanarak Amerikan emperyalizminin Ortadoğu ve Asya’daki saldırganlığının baş destekçisi olma peşindedirler. Onların, Amerikan emperyalizminin çıkarlarına uygun geldiği ölçüde ve sürece, bir “İslam cumhuriyeti” kurma çabalarının yanında, Ortadoğu ve Asya’da, anti-emperyalist ya da anti-Amerikancı her hareketi ve silahlı direnişi ezmeye aday oldukları görülmelidir. AKP’nin “Akıncılar” dönemi kesin olarak sona ermiştir.

Ve Amerikan emperyalizminin “Büyük Ortadoğu” planının “mücevheri” olan Kıbrıs, “ılımlı İslamcı” portresi çizen AKP şeriatçı takımı tarafından altın tepside sunulmaktadır.

Aylarca Kıbrıs adasının hiçbir stratejik öneme sahip olmadığı, onun stratejik değerinin 19. yüzyılda kaldığı yönünde propaganda yapan “ver-kurtulcu” “globalist” işbirlikçiler, Amerikan emperyalizminin “Büyük Ortadoğu”yu tek başına kurmaya girişmeyeceğini bile görememişlerdir (Aynı durum “ılımlı-şeriatçılar” ve “sol” kesim için de geçerlidir).

Amerikan emperyalizmi “Büyük Ortadoğu”yu, NATO “şemsiyesi” altında gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Bu nedenle, Kıbrıs adasının Ortadoğu’daki stratejik konumu, gerek Amerikan emperyalizmi için, gerekse NATO “şemsiyesi” altında birlikte hareket edeceği diğer (AB) emperyalist ülkeler için büyük öneme sahiptir.

Kıbrıs adasının stratejik önemini Ocak ayı ortalarında AB Ortak Savunma ve Dış Politika Yüksek Temsilcisi Javier Solana şöyle ortaya koymuştur:

“Kıbrıs adası, AB için stratejik öneme sahiptir. Kıbrıs, Avrupa’nın siyasi güvenliği konusunda rol oynayabilecek bir konuma sahiptir.”

AB’ye girmek uğruna herşeye “ver-kurtul” mantığından bakan küçük-burjuvalar da, “ılımlı İslamcı” oyununa kendisini kaptırmış AKP şeriatçıları da, ellerindeki tek “kozu”, üstelik jeo-politik olmaktan öte, jeo-stratejik ve askeri öneme sahip Kıbrıs adasını altın tepside emperyalistlere peşkeş çekmekten başka şey düşünemez hale gelmişlerdir.

Emperyalistlerin NATO “şemsiyesi” altında kurmayı planladıkları “Büyük Ortadoğu”nun Necip Fazıl Kısakürek’in “Büyük Doğu”uyla hiçbir ilgisi olmasa da, Kıbrıs’ın bu planın harekât merkezi olması kesindir. Herşeyi, eşini-dostunu, ailesini, kamu kuruluşlarını ve ülkesini satarak paraya çevirme meraklısı küçük-burjuvaların ve onların Kıbrıs’taki “metresleri”nin*, Kıbrıs adasının emperyalizmin **stratejik harekât üssü** olduğunu gördüklerinde hayıflanmaları da beş para etmeyecektir.

* “Türkiye, Anadolu’nun ücra bir köşesinden daha çok yardım yapmıyor mu Kıbrıs’a? Metresi işte. Kendi çocuğuna yapmıyor, metresine yapıyor.” (Kuzey Kıbrıs’ın yeni başbakanı M. Ali Talat, “Kıbrıs Türki-ye’nin Metresi Gibi”, *Vatan*, 10 Aralık 2003.)

Sosyalizm ve Din

V. İ. Lenin

Novaya Zihn, Sayı: 28, 3 Aralık 1905

Bugünkü toplum, tamamen geniş emekçi kitlelerin nüfusunun ufak bir azınlığı; yani toprak sahipleri ve kapitalistler sınıfı tarafından sömürülmesi esası üzerine kurulmuştur. Bütün yaşamları boyunca kapitalistler hesabına çalışan “özgür” işçilere sadece kazanç sağlayan kölelerin yaşamını sürdürmeye, kapitalist köleliğinin güvenini ve sürekliliğini sağlamaya yetecek oranda geçim olanağı “tanındığından”, bu toplum bir köle toplumdur.

İşçilerin ekonomik baskı altında olmaları, kaçınılmaz biçimde her türlü siyasal baskıya, toplumsal aşağılanmaya, kitlelerin ruhsal ve moral çöküntüsünün artmasına yol açar. İşçiler ekonomik kurtuluşları adına az ya da çok ölçüde siyasal özgürlük elde etmek için savaşılabirler. Ne var ki, kapital gücü yönetimden yok edilmedikçe ne oranda olursa olsun elde edilecek siyasal özgürlük, işçileri yoksulluktan, işsizlikten ve baskıdan kurtaramayacaktır.

Başkaları hesabına çalışmaktan, yerine getirilmeyen isteklerden ve yalnız bırakılmışlıktan yılmış halk kitleleri üzerine her yerde büyük ağırlıkla yüklenen ruhsal baskı biçimlerinden biri dindir. Doğaya yenik düşen ilk insanların tanılara, şeytanlara, mucizelere ve benzeri şeylere inanmasına yol açışı gibi, sömürülen sınıfların sömürenlere karşı mücadeledeki yetersizliği de kaçınılmaz olarak ölümden sonra

daha iyi bir yaşamın varlığına inanmalanna yol açar. Din, bütün yaşamı boyunca çalışan ve yokluk çekenlere, bu dünyada azla yetinmeyi, kısmete boyun eğmeyi, sabırlı olmayı ve öteki dünyada bir cennet umudunu sürdürmeyi öğretir. Oysa yine din, başkalarının emeğinin sırtından geçinenlere bu dünyada hayırseverlik yapmayı öğreterek, sömürücü varlıklarının ceremesini pek ucuza ödemek kolaylığını gösterir ve cenette de rahat yaşamaları için ehven fiyatlı bilet satmaya bakar. Böylelikle **din, halkı uyutmak için afyon niteliğindedir**. Din, sermaye kölelerinin insancıl düşlerini, insana daha yaraşan bir yaşam isteklerini içinde boğdukları bir çeşit ruhsal içkidir.

Ne var ki, köleliğinin bilincine varmış ve kurtuluşu için mücadeleye başlamış köle, kölelikten yarı yarıya çıkmış demektir. Fabrika endüstrisinin yetiştirdiği ve kent yaşamının aydınlattığı modern, sınıf bilinçli işçi, dinsel önyargıları bir yana atar, cenneti papazlara ve burjuva bağnazlarına bırakır ve bu dünyada kendisi için daha iyi bir yaşam elde etmeye çalışır. Bugünün proletaryası, din bulutuna karşı savaşta bilimden yararlanan ve işçileri bu dünyada daha iyi bir yaşam adına kavga vermek için birleştirerek öteki dünya inancından kurtaran sosyalizmin yanında yer alır.

Din, kişinin özel sorunu olarak kabul edilmelidir. Sosyalistler, din konusundaki tavırlarını genellikle bu sözlerle belirtirler. Oysa herhangi bir yanlış anlamaya yol açmamak için bu sözlerin anlamı kesinlikle açıklanmalıdır. Devlet açısından ele alındığı sürece, dinin kişisel bir sorun olarak kalmasını isteriz. Ancak, Partimiz açısından dini kişisel bir sorun olarak göremeziz. Dinin devletle ilişkisi olmaması, dinsel kurumların hükümete değin yetkileri bulunmaması gerekir.

Herkes istediği dini izlemek ya da dinsel, yani kural olarak bütün sosyalistler gibi ateist olmakta tamamen özgür olmalıdır. Vatandaşlar arasında dinsel inançları nedeniyle ayırım yapılmasına kesinlikle göz yumulamaz. Resmi belgelerde bir vatandaşın dininden söz edilmesine de son verilmelidir. Kiliseye ve dinsel kurumlara hiçbir devlet yardımı yapılmamalı, hiçbir ödenek verilmemelidir. Bunlar, devletten tamamen bağımsız, aynı düşüncedeki kişilerin oluşturduğu kurumlar niteliğinde olmalıdır. Ancak bu isteklerin kesinlikle yerine gelmesi halinde, kilisenin devlete Rus vatandaşların ise kiliseye feodal bağımlılıklarının sürdüğü, (bugüne kadar ceza yasalarımızda ve hukuk kitaplarımızda yer alan) engizisyon yasalarının var olduğu ve uygulandığı, insanları inançları ya da inançsızlıkları nedeniyle cezalandırdığı, insanların vicdan özgürlüğünü baltaladığı ve kilisenin şu ya da bu afyonlamasıyla hükümetten gelir ya da mevki sağladığı utanç verici geçmişe son verilebilir. Sosyalist proletaryanın modern devlet ve modern kiliseden istediği, kilise ile devletin bir-

birlerinden kesinlikle ayrılmasıdır.

Rus devrimi, **bu isteği siyasal özgürlüğün bir gereği olarak gerçekleştirmelidir.** Polis yönetimli feodal otokraziye bağlı memurların başkaldırısı, kilise evresinde bile huzursuzluk, tedirginlik ve öfke yarattığı için din ve devleti ayırma isteğini gerçekleştirmek konusunda Rus devrimi özellikle elverişli bir ortamdadır. Rus Ortodoks din adamları her ne kadar cahilseler de, onlar bile Rusya'daki eski, ortaçağa uygun düzenin yıkılmasıyla patlayan gümbürtüden uyandılar. Onlar bile özgürlük isteğinde birleşiyor, onlar bile bürokratik uygulamalara ve memur zihniyetine, "Tanrının hizmetkârları"nu zorla polise casusluk ettirmeye karşı çıkıyorlar. Biz sosyalistler, bu hareketi desteklemeli, kilisenin dürüst ve içten üyelerine doğru sonuca ulaşmaları konusunda yardımcı olmalı, onların özgürlük isteklerini sürdürmelerini sağlamalı ve kilise ile polis arasındaki ilişkiyi koparmaları onlardan istemeliyiz. Ya içtenlikli ve dürüstünüzdür, ki o zaman kilise ile devletin ve kilise ile okulun kesinlikle birbirlerinden ayrılmasından, dinin tamamen kişisel bir sorun olarak kabul edilmesinden yana olursunuz. Ya da özgürlük konusunda bu tutarlı istekleri benimsemezsiniz, ki o zaman da engizisyon geleneklerinin hâlâ tutsağı demeksinizdir; rahat memuriyetlerinize ve hükümet kaynaklı gelirlerinize bağlısınız demektir; silahınızın ruhsal gücüne inanmıyorsunuz ve devletten rüşvet almayı sürdürüyorsunuz demektir. O takdirde de bütün Rusya'daki sınıf bilinçli işçiler size amansız bir savaş açacaklardır.

Sosyalist proletaryanın partisi açısından, din kişisel bir konu değildir. Partimiz, işçi sınıfının kurtuluşu adına bir araya gelmiş sınıf bilinçli, ileri savaşçıların toplandıkları bir yerdir. Böylesi bir birlik dinsel inanç biçiminde ortaya sürülen sınıf bilinci yoksunluğuna, bilgisizliğe ve geri kafalığa kayıtsız kalmaz ve kalmamalıdır. Din diye tanımlanan ve halkın üzerine indirilen koyu sisle, sözlerimizi ve yazılarımızı kullanarak tamamen ideolojik silahlarla savaşılabilmek için kilisenin kaldırılmasını istiyoruz. Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisini, işçilerin her türlü dinsel uyutmacadan kurtulması adına mücadele etmek için kurduk. Bizim için ideolojik mücadele kişisel bir sorun değil, bütün Partinin, bütün proletaryanın sorunudur.

Madem ki durum böyledir, o halde Programımızda ateist olduğumuzu neden açıklamıyoruz? Hıristiyanların ve öteki dinlere inananların partimize girmesini neden yasaklamıyoruz?

Bu soruya verilecek cevap, din sorununun burjuva demokratları tarafından ortaya konuluşu ile Sosyal Demokratlar (Marksistler-b.n.) tarafından ortaya konuluşu arasındaki ayrımı belirleyecektir.

Bizim Programımız tamamen bilimsel, dahası materyalist dünya görüşü temeli üzerindedir. Bu nedenle Programımızın açıklanma-

sı demek, din sisinin gerçek tarihsel ve ekonomik kökenlerinin açıklanmasını da zorunlu kılacak demektir. Propagandamız kaçınılmaz olarak ateizmin propagandasını, gerekli bilimsel yayımların yapılmasını, otokrat feodal hükümetin bugüne kadar yasakladığı ve kovuşturduğu yazıların Parti çalışmalarımızın bir dalı haline getirilmesini de içermektedir. Bir zamanlar Engels'in Alman sosyalistlerine verdiği öğütü şimdi bizim izlememiz gerekebilir: Onsekizinci yüzyıl Fransız Aydınlanma dönemi düşünür ve ateistlerinin yazıları çevirilmeli ve geniş ölçüde yayılmalıdır.

Ancak, hiçbir koşulda din sorununu burjuva radikal demokratların sık sık yaptığı gibi, soyut, ülkücü bir biçimde, sınıf mücadelesinden kopuk "entellektüel" bir sorun olarak ortaya koymak yanlışına düşmememiz gerekir. Aşırı baskı temeline oturan ve işçilerin eğitilmediği bir toplumda, dinsel önyargıların sadece propaganda yöntemleriyle yok edilebileceğini sanmak budalalık olur. İnsanlığın üzerindeki din boyunduruğunun, toplumdaki ekonomik boyunduruğun bir sonucu ve yansıması olduğunu akıldan çıkarmak burjuva dar görüşlülüğünden başka birşey değildir. Proletarya kapitalizmin karanlık güçlerine karşı kendi mücadelesiyle aydınlanmadıkça, ne kadar bildiri dağıtılsa dağıtılsın, ne kadar söz söylenirse söylensin proletaryayı aydınlatmak olanaksızdır. Bizim açımızdan ezilen sınıfın bu dünyada bir cennet yaratmak adına gerçek devrimci mücadelede birleşmesi, öteki dünya cenneti konusunda proletaryanın görüş birliğine gelmesinden daha önemlidir.

İşte bu nedenle Programımızda ateist olduğumuzu belirtmiyoruz ve böyle davranmak zorundayız. İşte bu nedenle, eski önyargılarını henüz sürdüren proleterlerin Partimize katılmalarnı engellemiyoruz ve engellemek zorundayız. Biz her zaman bilimsel dünya görüşünü öğütleyeceğiz ve çeşitli "Hıristiyanlar"ın tutarsızlıklarıyla savaşacağız. Fakat bu hiçbir zaman, yeri olmadığı halde din sorununun birinci plana alınması demek değildir. Yine bu hiçbir zaman, gerçekten devrimci ekonomik ve siyasal mücadele güçlerinin üçüncü sınıf görüşler ya da anlamsız fikirler nedeniyle birbirlerinden kopmasına, siyasal önemlerini kaybetmesine, ekonomik gelişim karşısında bir yana itilivermesine göz yummamız da demek değildir.

Her yerde ve şimdilerde de Rusya'da reaksiyoner burjuvazi, gerçekten önemli, temel ekonomik ve siyasal sorunlardan, yani Rus proletaryasının devrimci mücadelede birleşmesiyle bugünlerde çözümlenmeye başlanmış olan sorunlardan kitlelerin dikkatini uzaklaştırmak amacıyla din adına mücadeleyi kendine uğraş edinmiştir. Bugün kendini Kara Yüzler kıyımlarında gösteren ve devrimci mücadeleyi bölmeyi amaçlayan bu reaksiyoner tutum, yarı çok başka ve çok ustalıklı biçimler alabilir. Biz, durum ne olursa olsun, bu reaksiyoner tutum karşısında serinkanlı, dirençli olacağız ve temelde ol-

mayan ayrımların etkilemeyeceği bir öğretiyi, bilimsel dünya görüşünü ve proleter dayanışmasını öğreteceğiz.

Dinin devletten ayrılması açısından, devrimci proletarya dini gerçekten kişisel bir sorun durumuna getirmeyi başaracaktır. Ve ortaçağ kalıntısı küflenmiş görüşlerden arınmış, bu siyasal düzende, proletarya, din aldatmacasının gerçek kaynağı olan ekonomik köleliğin kalkması için açık ve yaygın mücadele verecektir.

V. İ. Lenin

Novaya Zihn

Sayı: 28, 3 Aralık 1905

ADLAR VE KAVRAMLAR
DİZİNİ

ADLAR VE KAVRAMLAR
DİZİNİ

12 Eylül askeri darbesi 33, 69,
89, 94, 133, 135, 150,
157, 159
12 Mart Muhtırası 34, 70, 128,
129, 133, 166, 223
1648 İngiliz Devrimi 174
1789 Fransız Devrimi 174
24 Ocak Kararları 69, 132
28 Şubat süreci 87, 88, 90, 124,
145, 149, 166, 191, 192,
198, 201, 202, 230, 264
82 Anayasası 90, 136, 226

A

A. Öcalan 117, 145, 149, 155,
166, 188, 195, 202
Abdullah Gül 193, 234, 238,
242, 243, 273, 275, 280,
284
Adil düzen 224
AKP 222, 223, 230, 231, 232,
242, 244, 246, 247, 249,
256, 260, 263, 264, 265,
266
AKP dalkavukluğu 247
Anadolu ticaret burjuvazisi 126,
127, 129, 135, 225
Anadolu tüccar ve esnafı 90, 248

ANAP-DSP-DTP koalisyon
hükümeti 141
ANAP-DYP koalisyonu 67
Anti-Dühring 10
“Ara rejim” 122, 123, 129
Asya Finans 269
Ateist 9, 10, 13, 57, 110, 162,
172, 287, 288, 289
Ateizm 11, 13, 16, 17, 289

B

Başörtüsü sorunu 240, 256
Burjuva ilerici aydınları 12
Büyük-Doğu 245, 280, 282
“Büyük Doğu” dergisi 235
Büyük Doğu İslam Cumhuriyeti 244
Büyük Ortadoğu 280, 281

C

C. Boyner 55, 137
Can Dündar 214, 215
Cengiz Çandar 157, 240, 247,
277, 279
CHP-MSP koalisyon hükümeti 93
Condoleeza Rice 280
Cüneyt Ülsever 247

D

Depolitizasyon 89, 133, 157,
158, 159, 163, 190, 200

- Devletin yeniden yapılandırılması 152
 Din, halkın afyonudur 110
 Donald Rumsfeld 273
 DYP-ANAP koalisyon hükümeti 137
 DYP-Refah Partisi koalisyon hükümeti 191, 248
 DYP-SHP koalisyon hükümeti 135, 136
- E**
- Ekonomik ve Mali İzleme Merkezi 204
 Emperyalist üretim ilişkileri 24, 33, 34, 36, 40, 79, 80, 82, 90, 93, 127, 138, 225, 231
 Engels 9, 10, 11, 12, 17, 42, 43, 44, 59, 115, 178, 252, 253, 254, 255, 289
 Erbakan 84, 228
 Erfurt Programı 11
 Ertuğrul Özkök 240, 247
- F**
- Faisal Finans 28, 30, 269
 Faizsiz bankacılık 270
 Fazilet Partisi 166, 170
 feodal sınıflar 126
 Fethullahçılar 71, 170
 Fettullah Gülen 190
- G**
- Genelkurmay 87, 88, 90, 94, 95, 123, 125, 139, 141, 145, 146, 147, 166, 169, 189, 198, 200, 203, 204
 “Globalist” küçük-burjuvalar 246
 Globalizm 125, 184, 189, 195, 201, 215, 245, 277
- H**
- Halk Savaşı 167, 168, 218
 Harp Akademileri Ko mutanlığı 165
- İ**
- İhlas 37, 39, 55, 71, 95, 125, 141, 142, 229, 248, 268, 269
 İhlas holding 157
 “İlmli İslam” 190, 281, 282, 284
 İmam-Hatip liseleri 39, 236, 256, 282
- İsmet Berkan 240, 247
 İhracata yönelik sanayileşme 134
 İşbirlikçi-tekelci burjuvazi 26, 27, 28, 34, 35, 68, 69, 70, 78, 79, 86, 90, 95, 125, 126, 127, 130, 131, 142, 192, 193, 203, 223, 224, 232, 248, 267, 270
 İdeolojisizleştirme 200
 II. Cumhuriyetçiler 157, 181, 183, 189
 II. MC hükümeti 23, 129
 II. yeniden paylaşım savaşı 126
 İslam inkılâbı 244
 İslamcı şirket 229
 İslamcı aydınlar 181
 İslamcı sermaye 141, 142, 156, 192, 248, 269
 İthal ikameci sanayileşme 134
- J**
- Jakoben Fransa 174, 175, 176, 245
 Jakoben laiklik 246
 Jakobenler 175
- K**
- Kernal Derviş 247, 266
 Kemalîst devlet 18, 189, 192, 240, 246
 Kemalizm 33, 189, 245, 246
 Kombassan holding 157
 Komünist Manifesto 62, 117
 Komünizme karşı din 28
 Komünizmle Mücadele Dernekleri 128
 Kozmopolitizm 245
 Küçük ve orta sermaye 90
 Küçük ve orta sermayenin mülksüzleştirilmesi 81
 Küçük-burjuva aydınları 18, 19, 33, 38, 47, 50, 51, 52, 127, 134, 138, 139, 148, 154, 155, 156, 159, 166, 183, 189, 194, 195, 215, 225, 231, 237, 246, 274, 277, 278
 Küçük-burjuvazi 28, 74, 105, 123, 127, 128, 129, 134, 139, 140, 153, 154, 155,

180, 181, 183, 260, 265,
267, 268
Küçük-burjuvazinin işbirlikçi-
burjuvaziye yedeklen 28, 129
Küçük-burjuvazinin sağ kanadı 184
Kullanılmış oto ithalatı 84, 86
Kürt ulusal hareketi 80

L

“Laik” kent küçük-burjuvazisi 267
Laiklik 18, 20, 31, 41, 43, 44,
46, 47, 49, 50, 51, 76, 89,
111, 122
Liberal türbancılar 240, 244, 245

M

M. Ali Birand 277, 240
M. Belge 20, 33
Marks 9, 10, 11, 46, 61, 100,
174, 176
Marksizm 9, 11, 20, 46, 58,
63, 116, 117, 118, 180,
185, 197, 255
MC hükümetleri 232
Mehir 256
Menderes 266
Milli burjuva 270
Milli Görüş 223, 233, 265
Milliyetçi-muhafazakar 129
MNP (Milli Nizam Partisi) 33, 34,
70, 223, 224, 229, 233,
235, 270
MSP (Milli Selamet Partisi) 23, 27,
35, 70, 71, 76, 77, 93,
129, 132, 193, 226, 235
Murat Belge 157
Murat Yetkin 247
MÜSİAD 91, 139, 192, 270

N

Necip Fazıl Kısakürek 232, 233,
234, 235, 236, 238, 242,
243, 244, 245, 280, 281,
285
Nispi refah 163

O

Oligarşi 149, 150, 151, 153, 154
Oligarşinin siyasal zoru 153, 154,
158
Orta sermayeye 92, 138

OYAK 142, 192

Ö

ÖD Partisi 88, 89, 155, 166, 214
Öncü Savaşı 159, 161, 162, 163,
164

Özal “vizyonu” 266

P

Pasifikasyon 80, 89, 123, 130,
132, 133, 154, 157, 163, 227
“Post-modern darbe” 230, 264
“Post-modern darbe”nin
Programı 205

R

Radikal şeriatçılar 157
Radikal “başörtücüler” 245
Radikal islamcılar 18, 20, 22,
181, 242, 282
Re-export bir ekonomi 264
RP (Refah Partisi) 34, 80, 81,
92, 93, 138, 139
Refahiyol hükümeti 81, 82, 87,
88, 90, 91, 92, 93, 95,
124, 137, 138, 139, 228

S

Sami Selçuk 170, 172, 174, 175,
176, 181, 182, 183, 184,
189, 190, 239
Siyasal zor 54, 62, 154, 159,
163, 202
“Sol” kanat küçük-burjuva
aydınları 274
Stratejik ittifak 275
stratejik ortaklık 274, 275
Stratejik ve Uluslararası Etütler
Merkezi (CSIS) 274
Suni denge 51, 131, 153, 161
Sünniler 23

Ş

Şeyh Sait isyanı 61
Şii hareketi 24
Şeriatçı konfeksiyon 267
Şeriatçılık 18, 20, 22, 23, 25,
32, 39, 40, 47, 87, 122,
123, 139, 143, 145, 166,
183, 189, 202, 231, 240,

- 245, 268
“Şeriatçılık-laiklik”
kutuplaşması 124
- T**
- Turgut Özal 79, 227
T. Özal’ın ikinci versiyonu 266
Taha Akyol 229
Tanrı dağı kadar Türk, Hira dağı
kadar müslüman 235
Tansu Çiller 75, 135, 228
Tayyip Erdoğan 191, 238, 242,
243, 260, 264, 266, 271,
273, 275, 279, 280, 282,
283, 284
Tekel-leşememiş sanayi ve ticaret
burjuvazisi 130
Tekelleşememiş sanayi ve ticaret
burjuvazisi 24, 27, 29, 31,
36, 37, 40, 68, 70, 71, 72,
75, 86, 95, 129, 130, 132,
135, 137, 143, 144, 150, 192,
229
Televoleci iktisatçılar 183
Tesettür 229, 240, 241, 242,
245, 267
Tesettür modası 242
Tesettürpazan 229
Thomas Münzer 59
TOBB 91, 93, 125, 139, 223
- Toprak ağaları ve tefeci-
sermaye 129, 224
Tuncay Özilhan 277
Türban 31, 229, 238, 239, 241,
247
Türban eylemleri 123, 149, 156,
161, 256
Türban sorunu 239, 240, 247
Türk-İslam Sentezi 233, 248
Türki Cumhuriyetler 71, 81, 92,
136, 228, 269, 271
TÜSİAD 67, 75, 91, 125, 130,
133, 135, 138, 150, 168,
277
- U**
- Ülker şirketler gurubu 29, 37,
142, 268, 269
Ulus-devlet 183, 184, 189, 190
- W**
- Wolfowitz 279
- Y**
- Yalım Erez 139
Yeni Şafak gazetesi 234, 235,
243, 269, 280, 282
Yeni-sömürgecilik 33, 34, 84,
86, 126, 134, 143, 154,
159, 223, 224, 246, 248
“Yenilikçiler” 157, 192, 193, 194